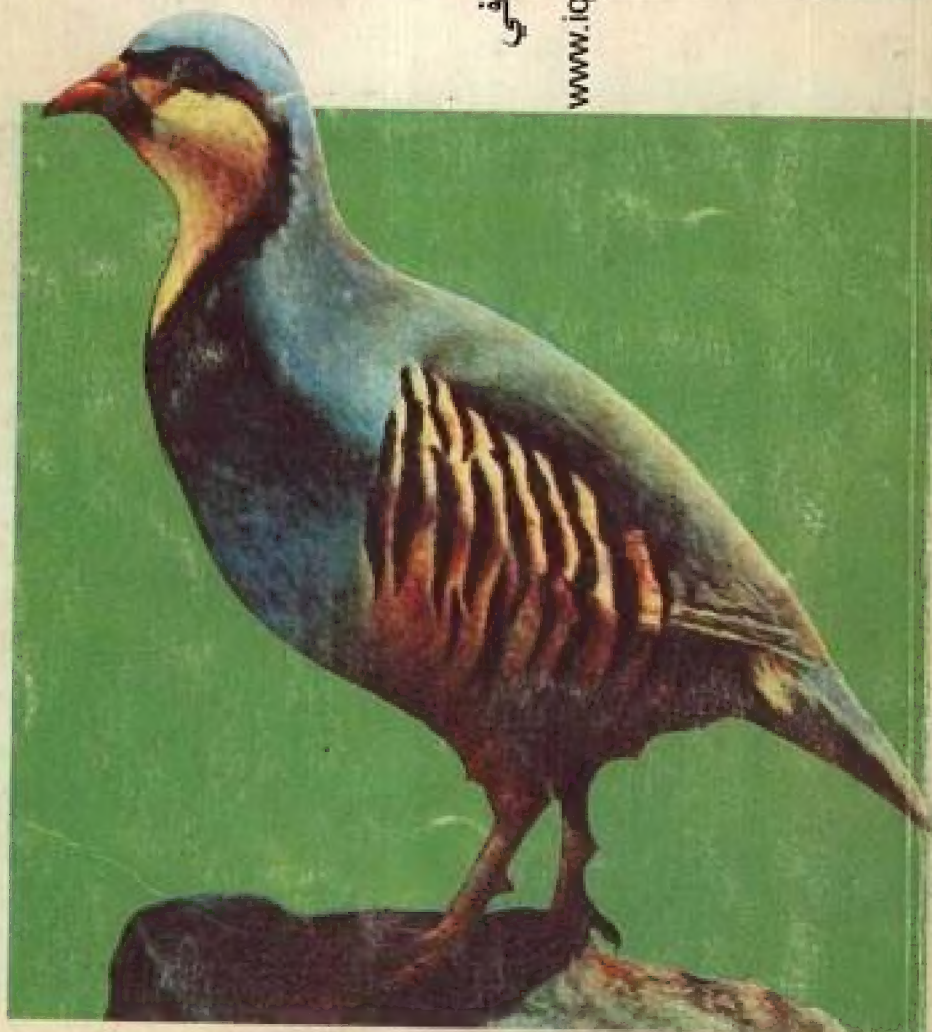

نوو سەرێ گورد

منڊی اقرا الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

بۆدابه زاندى جورما كتيب: سردانى: (مُنْقَدِي إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْقَدِي إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پدای داتلود کتابهای مختلف مراجعه: (منقدي اقرا الثقافي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی , عربي , فارسي)

نووسه‌ری کورد

کوفاری

یه‌کیتی گشتی نه‌دیبدو نووسه‌رانی عیراق

نووسینگه‌ی روشنبیری کوردیه

ژماره (٤) خولی سیهه‌م مایس ١٩٨٦

سه‌ر نووسه‌ر

محهمه‌د به‌دری

جیگری سه‌ر نووسه‌ر

نافع ئاکره‌یی

ده‌سته‌ی نووسه‌ران

صلاح شوان

محمود زامدار

حسین احمد جاف

عبد‌الکریم فندی

محمد امین پینجویینی

خوینہ ری ئازیر

- به‌دهرکردنی سی ژماره له گۆناره‌که مان سالی ۱۹۸۵ مان به‌سه‌ریږد ،
 نه و ساله‌ئې که سالی سه‌ره‌که وخته مه‌زنه‌کانی ولاته‌که مان بوو دژ به‌رژمی
 فارسی ره‌که ز په‌رست ، له‌م ساله تازه‌یه‌شدا ږنگه هه‌ندی که‌س به‌رسي
 بونجې « نووسه‌ری کورد » تانیستا که دواکه‌وت ، بووه‌لامی نه‌م هر‌سیاره
 نه‌توانین بلین راسته نه‌م ژماره‌یه دواکه‌وت به‌لام نیمه‌ توانی مان ژماره‌یه‌کی
 تاییه‌تی له گۆناره‌که مان به‌ زمانی عه‌ره‌بی ده‌ریکه‌ین به‌ بوته‌ی به‌سنتی
 کونگره‌ی هه‌فده‌یه‌می په‌کیتی گشتی نه‌دیپان و نووسه‌رانی عه‌ره‌بو
 ژماره‌یه‌کی زوری لی‌یلاویکه‌ینه‌وه به‌سه‌ر نه‌و برا نه‌دیپانه‌وه ..
- شتی دووه‌میش که پووی دا گرتنی دوهم کونگره‌ی په‌کیتی نه‌دیپان و
 نووسه‌رانی عیراق بوو ، له‌م کونگره‌یه‌دا زیاتره‌ نه‌وه‌د نه‌دیپان و نووسه‌ری
 کوردی به‌شداری کرد ، هر له‌م کونگره‌یه‌شدا به‌ریاری نه‌وه‌د را که
 سه‌ره‌کی په‌کیتی و نه‌دیپانی کورد ببینه‌ جیگری په‌که‌می نه‌مینه‌اری گشتی
 نه‌دیپانی عیراق و نه‌دیپانی کورد خویان حه‌وت نوینه‌ره‌که یان هه‌لیب‌زین بو
 نه‌نجومه‌نی هه‌ره‌که‌زی و ده‌سته‌ی به‌پویه‌به‌ری په‌کیتی نه‌دیپان و

نووسه رانی کورد له ناوچه ی کوردستاندا هه مان ده سه لاتی مه کته بی
ته تفیزیان هه بی ... به م جوړه داواکانی کوپونه وه که ی هه ولیر به گشتی و
زیاتر جی به جی کران .

● نه مه به راستی شتیکی زورگه وره و مه زنه بوو به تاییه تی له م کاته دا ،
که ولاته خوشه ویسته که مان تووشی هیرشینیکی زور دپندانه بووه له لایه ن
ریژی می ره که ز به رستی فارسه وه ، نه ده به که مان وا به ره بسینی و نه دییان
بتوانن به و به پری سه ربه سستی په وه کۆنگره بگرن و نوینه ره ی خویان
هه لیزیرن ... ئیتر هه ر بژی وشه ی ره سه ن و به شه ره ف ... هه ر شه کاوه
بی ئالای عیراقی سه رکه و توو به سه رۆکایه تی سه روکی سه رکه و توو
تیکۆشه ر صدام حسین ...

نه مری بو شه هیدان عیراق
مردن و سه ره شووری بو رژی می خومه ینی و دوژمنانی عیراقی
خوشه ویستمان ...

— نووسه ری کورد —

کوردستان له تورکیا

له ئاماده کردنی

د. نهحمه د عوسمان به کر

۱۹۸۵/۹/۱

تی بینیه کی گشتی^(۱) وولات و هاو نیشتمانان

کوردستانی تورکیا فره و انترین به شه کانی وولاتی کورده، وه که وره ترین به ش له که لی کوردی لی نیشته جی بوه.

نه م به شه بریتیه له ۲۳۰۰۰۰ کیلومه تری چوار گوشه که (۳۰٪ تورکیا ده گزیته وه)، وه (۱۸) پاریزگا له تورکیا دا کوردیه، واته: (نه دیامان، ئاگری، بینگول، بدلیس، دیاربه کر، نه لعه ریز، نه رزنجان، نه رزه روم، غازی عانتاب، حه کاری، قارس، مه لاتیا، موش، ماردين، سعرت، تونجیلی، ئورفه، فان).

به بیی سهرژمیری دووایی له سالی (۱۹۷۰) دا، ژماره ی دانیشتوانی کوردستان له تورکیا که یشتوه به ۷۰۵۶۰۰۰ که س، له مانه ۰۰۰ و ۶۲۰۰ کوردن واته ۸۲٪؛ به شه که ی تربیتیه له تورك (به تاییه تی فره مانبه ر، سه رباز..) وعه رب (له ماردين، سعرت، غازی عانتاب) و نزیکه ی نو ه زار شه رمه نی له دیاربه کرو قارس دا ده ژین.

زیاتر له مه، له سه رژمیری له ترکیادا پښوښته ته م راستنېش له بهر چاپوښت
که و ژماره ښکې زور له کورد به کوښه له چاند ناوچه ی نه نه دولا نښته جی
بووینه وه کو ناوچه ی (جیهان بیلې، هه یامانا، کورتوغه، توقات، سانگری، هند)،
هه میسه سه ده ها هه زار کریکاری کوچ کردوی کورد له شاره گه وره کانی
تورکیادا جی گیربونه؛ ته نیا له نه ستانبولدا نیو ملیون کورد هه ن. ته م
کوښه لگایه ی کورد له ده روه ی کوردستان به ژماره دوو ملیون تا دوو ملیونو نیو
ده گرنه وه له سالی ۱۹۷۰ دا ..

به کورتی له تورکیادا ۸۵ ملیون کورد زمان له سالی ناوبراو دا هه بون که
۲۲٪ سه رژمیری جه مهوریه تی تورکی ده گرنه وه .. به لکو ته م ژماره ش ته واور
وورد نیه .. چنده ها سه رژمیر له نیوان ۸۵ تا ۱۲ ملیون کورد هه ن.
کار به ده ستانی تورک سورن له سه رنه وه ی ژماره ی کورد که م بکه نه وه؛ له لایه کی
تر به شیک له میلله ت په روه ران ته م ژماره یه له راده ی خوی پتر له قه له م ده دن.

هه روه ها پښوښته ته وهش بوتړت که و سه باره ت به وچه وساند نه وه و زور
لی کردنه دروندانه ی نیو سه ده ښک که کورد دوچار ی بوه له تورکیای تازه دا به شیک
له کورد به ده گمه ن خو به کورد له قه له م ده دن، ته مه ش له سه رژمیری سالی
۱۹۶۵ دا روون بووه وه که خوځ [واته نوسه ر] به شداریم تیدا کردوه. وهختی
پرسیار له کوردیکې هه ژارو بی ده رامه ت کرا، (تایا زمانی زکاکت چیه ؟) ته م
کورده که ووشه ښک له زمانی تورکی نازانیت، له وه لامدا ده لیت «باشتر وایه زمانی
تورکی بنوسیت، چونکه ده مه وی له گیروگرفت خوځ بپاریم».

ژماره ی کورد به رده وام به رامبه ر به ژماره ی گشتی له په ره سه ندن دایه. له
سالی ۱۹۴۵ تا ۱۹۶۵ نه ندازه ی زور بوونی دانیشتون له کوردستان به ۲۰۸۸٪
به رامبه ر به ۲۰۶۵٪ له گشت تورکیادا گه یشته ...

له گه ل ته وهش، کوردستان هیشتا زور دووره له وه ی که به ناوچه ی هه ره
ئاوه دانی جیهاندا بژمیردریت. له سالی ۱۹۷۰ دا ته نیا ۲۲ که س له هه ر
کیلومه ترکیکی چوار گوشه، به رامبه ر به ۴۲۰۹ که س بوگشت ترکیا ده ژیان.

ته م نیشتمانیانه به شپوه ییکی درشت له ناوچه که دا نښته جین ... له
لاینکی تر دا پله ی ته م ژماره یه به رزه له ناوچه روژ ناواییه کانی کوردو له
موعه دده لی تورکیا تپه ر ده کات.

کوښه لگای کوردی هیشتا دینهاتیو له سه رشپوه ی کشتو کال دا ماوه ته وه.
له سالی ۱۹۶۵ دا، ته نیا ۲۷۰۸٪ له دانیشتون له ۱۴۶ شاروچه (نیلسه ی)

کوردی و ۱۸ شار ده‌ژیان. شەش لەم شارانە زیاتر لە ۱۰۰،۰۰۰ دانیشتوی هەیه، وەك (غازی عانتاب، دیار بەكر، ئەرزەرۆم، مەلاتیا، ئەلەزیزو ئورفە)، بەشەكەى دیکە، واتە ۷۲٪ لە ۱۱،۱۲۰ گوندو ۹۷۱۷ دێیى بچوك نیشته جئ بوینه. لە سالی ۱۹۶۵دا، هیشتا نزیکەى حەفتا تا هەشتا هەزار نیمچە كوچەر هەبوون. ئیمروته نیا ۳۰،۰۰۰ كەس دەبن.

لەو سالانەى دواییه‌دا شار ئاوه‌دان کردنه‌وه به‌ خیرایی به‌رهو پیش ئه‌روات. ئەمەش لە به‌ردوو هۆی به‌ییک به‌ستراوه‌ن: زۆرتربوونی ژماره‌ی له‌ دى دەر به‌دەر کراوه‌كان و كوچ کردنیان بو شارەكان لە ئەنجامی تراکتور و ماکینه به‌کارهێنان لە کشتوکال چى‌کردندا. به‌لام ئەم شارنشینە ریکوپیك نیه، وه‌ سه‌ره‌نجام کیشەى زۆرى له‌ دواییه‌ له‌ رووی ئیش دۆزینه‌وه‌و خانوى گوزهرانى‌دا. شارە مه‌زنه‌کانى کورد ئیستایش به‌ خانوى ته‌نه‌که‌و شپرو شه‌ق ده‌وره‌ دراون.

په‌روه‌رده‌و روشنبیری

نه‌خوینده‌وارى له‌ کوردستانى تورکیادا تائىستایش داخیکى گه‌وره‌یه‌، وه‌پاش په‌نجا سال له‌ ژیررژیمی (دیمکراچى و عیلمانى - لاییک) دا ۷۵٪ له‌خه‌لکى ناوچه‌که‌ له‌ ته‌مه‌نى سه‌روى شەش سالی‌دا هیشتا نه‌خوینده‌وارن. له‌ گشت تورکیادا نه‌خوینده‌وارى له‌ راده‌ى ۵۱٪ دایه، وه‌ له‌ نیو‌هاو وولاتیانی تورک ته‌نیا ۴۱٪، واته‌ دووقات نه‌خوینده‌وارى له‌ ناوچه‌ کوردیه‌كان له‌ ئەوانه‌ى تورکیه‌کاندا زیاتره‌. تا وه‌كو ئیمروش زۆربه‌ى گونده‌کانى کورد قوتابخانه‌ى سه‌ره‌تایى تیدا نیه. له‌ گوندی به‌ قوتابخانه‌ ته‌نیا یه‌ك ماموستا به‌ تورکی ئەزمون به‌ پینچ پۆل ده‌لیته‌وه‌. هه‌مان نه‌بوونی ماموستا له‌ قوتابخانه‌ ناوه‌ندیه‌کانى کوردی که‌ به‌ ژماره‌ په‌نجا ده‌بن به‌دى ده‌کریت.

پاش ده‌رچوون له‌م قوتابخانانه‌، قوتابیانی کورد بو‌وه‌رگرتن له‌ دانیشگاكاندا پویسته‌ به‌ربه‌ره‌کانى له‌گه‌ل قوتابیانی به‌شکوى تورکی ئەستانبولو ئەزمیردا بکه‌ن! وه‌ له‌ تاقى کردنه‌وه‌کاندا ده‌رباز بن. بویه‌ ماوه‌ى

سه‌رسورمان نیه که‌وا ژماره‌ی قوتابیانی کورد له ده‌زگاکانی فی‌رکردنی به‌رزبی ئەندازه‌کم بن. له سالی ۱۹۷۵ له تورکیادا که ۱۸ وەنیشگا و ۱۵۷ ده‌زگای به‌رزبی فی‌رکردنی تی‌وابو، ته‌نیا یه‌ک دانیشگا له کوردستان (له ئەرزهروم) دا هه‌بو، وه یه‌ک کۆلیجی پزیشکی (له دیار به‌کر) و چوار ئامۆزگای ئەندازیاری و مامۆستایان هه‌بون. ته‌نانه‌ت له‌م ئامۆزگایانه‌شدا ژماره‌ی قوتابیانی کورد له نیوه‌که‌متره. تورکی زمانی فی‌رکردنه؛ زمانی کوردی له سالی ۱۹۲۵ وه‌قه‌ده‌غه‌کراوه. له چاپ‌دانی په‌رتوک و گو‌فار به‌ کوردی تائیم‌روش یاسا‌غه. به‌لام به‌پنجه‌وانه‌ی سیاسه‌تی زۆر لی‌کردنو دام‌رکانده‌وه، چاپ‌کراوه‌ی سیاسی و ئە‌ده‌بی نه‌ینی کوردی ده‌ره‌چیت و بلا‌وه‌بیته‌وه... ئە‌مه‌ش له راستیدا جولانه‌وه‌ییکی نوییه؛ تا وه‌کو ئە‌م ده‌ورانه‌دا روشنبیرانی کورد به‌زمانی تورکی بی‌روه‌سته‌ی خویان ده‌رده‌بری، نوسه‌رو ئە‌دیبا‌نی کورد زمانی تورکیان به‌کار ده‌هینا نه‌ک ته‌نیا بو ئە‌وه‌ی نوسراوه‌کانیان بو چاپ‌کردن به‌ره‌سمی وه‌رب‌گیرن، به‌لکو هه‌میشه له‌به‌ر ئە‌وه‌ی چونکه‌ ئا‌گاداریان له ئە‌ده‌بیاتی نه‌ته‌وه‌یی یاسا‌غ کراو زۆر که‌مه، بویه توانیان له زمانی میله‌تی خویان نزمه. به‌لام ئە‌م روشنبیرانه‌ی کورد له راستیدا ده‌ستیان هه‌یه له پیش‌خه‌ستی ئە‌ده‌بیاتی تورکی. که‌وره‌ترین رۆمان نوی‌ تورک، یه‌شار که‌مال، له کتێبه‌کانی «ستون» و «مه‌مه‌د هه‌لو‌یه‌که‌م» که هه‌ر دوکیان بو ۲۰ زمانی تر وه‌رگیردراون، ده‌رده‌که‌ویت، خۆی کوردیکه‌، هه‌ر وه‌کو خۆی له هه‌موو هه‌لیکدا ئە‌م راستیه‌ ده‌رده‌به‌ریت.

هه‌ستیار چاه‌ز صد‌قی تاران‌جی و ئە‌حمه‌د عارف، وه‌ رابه‌ری سینه‌مای به‌ ناوبانگ یه‌‌لماز گو‌نای، هه‌مو‌یان کوردن. به‌شیک له‌ فلیمه‌کانی گو‌نای ناوه‌روکی کوردیه‌وه‌ چوارچی‌وه‌ی کوردستاندا گیراون. زۆر گو‌رانی بیژی ناوداری تورکیا وه‌کو نه‌سیمی و روحی سوور‌ه‌حمی سالتوک هه‌ر کوردن.

له‌سالی ۱۹۶۵ وه‌ جو‌ره‌ که‌رانه‌وه‌یه‌ک به‌ره‌و گیانی نه‌ته‌وا‌یه‌تی به‌دی ده‌ک‌ریت. هه‌ست به‌ پ‌یوستی ده‌ره‌پرینی هه‌ستی ده‌روون به‌ زمانی نه‌ته‌وه‌ له‌لایه‌ن روشنبیرانی کورد له‌ په‌ره‌سه‌ندندایه. له‌لایه‌کی تره‌وه، نه‌خویند‌ارانی کورد ته‌نیا به‌زمانی زگماک قسه‌ ده‌که‌ن، وه‌ زمانی تر نازانن. ئە‌م جو‌ره نه‌ته‌وا‌یه‌تی که‌ تیکه‌لاوه‌ به‌هه‌ستی جه‌ما‌وه‌ری بی‌گومان بنا‌غه‌یه‌ک بو‌بو‌ژانه‌وه‌ی رونا‌ک‌بیرو ئە‌ده‌بی کوردی ده‌چه‌سپینن

نزیکه‌ی هه‌مو کورد (واته ۹۹٪) موس‌لمانن... زۆر گو‌ند له‌ کوردستاندا مه‌کته‌بی ئایینی تیدا‌یه که‌ مندا‌لان به‌عه‌ره‌بی هه‌ندی زانیاری شه‌ره‌تایی ئایین و قورئان فی‌ر ده‌بن. هه‌ندی له‌ مامۆستا ئایینی‌ه‌کان (مه‌لاکان) هه‌میشه قوتابیان

فیری ئەدەبی کلاسیکی کوردی دەکن وەکو نوسینەکانی (ئەحمەدی خانی، مەلای جەزیری، باتنی، تەیران، بابا تاهیر، وە حاجی قادری کوچی، هتد) ئەمەش بێ ئێوەی کاربەدەستان هەستی بێ بکن. ئەم مەلایانە دەوری زۆریان لە هەستی گەل هەبو لە سالانی پەنجاو شایستەکانی ئەم جەرخەدا. بۆیە کار بەدەستان ئەمانەیان لا برد و لە جێگایاندا ئایینداری مەدەنی (سیویل) یان دامەزراندووە بۆ ئێوەی ئایدۆلۆجیەتی رەسمی وە پیشەخەن...

باری ئابوری و کۆمەڵایەتی

کۆمەڵگای کوردی هێشتا لە پلەی کشتوکال دایە. وە هەر وەکو لە سەرەوهش ووترا ۷۲٪ لە کورد لە گوندو لە سایە کشتوکالو مەرو مالاتە وە دەژین. پیشەسازی تەنیا بۆ ۵۰۵٪ بۆ خەلکی نیش مسوگەر دەکات. بەشە گەورەکی تر لە دانیشتوانی شار بە بازرگانی و خزمەتی مەدەنیو وورده نیش خەریکن.

مەرو مالات بە خێوکردنی ئاسایی بە شیکێ گەورەیه لە کاروبەرێوە چووندا. بە راستی کوردستان سەرچاوەی گرنگی وشە وولاغ و مەرو بزنو وولاغ بە خێو کردنە لە تورکیادا.

ئەو تەکنیک و ئامرازو ئامیری لە کشتوکال چی کردندا بە کار دەهینرێن کۆن وە لە وانی لە بەشەکانی تری تورکیادا بە کار دین زۆر دوا کە وتوترن. کوردستان ۳۹٪ عەرەبانە ی تورکیا بکار دینێت بەرامبەر بە تەنیا ۳٪ ماکینە کشتوکال چی کردنی گشت وولات. بە لām لە و کاتە یە وە کە بە شیک لە خاوەن زەوی (ئاغا) کان بوون بە سەرمایە دار ئەم جوړە ماکینانەش روویان کردووتە کوردستان. لە سالی ۱۹۶۵ تاوەکو ۱۹۶۷ دا ژمارە ی تراکتور کە لە کوردستان لە کاردا بوون کە یشت بە ۴۶٪ زەوی و زاری کشتوکالی کوردی هەمیشە ناھەموار دابەش کراون.

نزیکه‌ی یه‌ک له شه‌ش خاوه‌ن زه‌وییه‌کان سی له سه‌ر چواری عه‌ردیان به‌ده‌سته‌وه‌یه، له لایه‌کی تر ۲۸٪ له دانیش‌توانی دیهات به‌ته‌واوی له زه‌وی بی به‌شن. وورد بونه‌وه له توماره‌کانی عه‌رد له تورکیادا بومان ده‌ر ده‌خا که ئەم ناهه‌مواریه له په‌ره‌سه‌ندن دایه، له وکاته‌یه‌وه که تورکیا یاسا قانونی سوپسری له سالی ۱۹۲۶ دا په‌سند کردوه به‌لام ئەم جیاوازیه له نیو‌ه‌بوونوو نه‌بوونی زه‌وی تائیم‌روش نه‌بووینه هوی نه‌وه‌ی تیک هه‌لچون و به‌ره‌ره‌کانی فراوان له نیو جه‌ماوه‌ری جوتیارانی هه‌ ژار (۸۳٪ له دانیش‌توانی دیهات) و خاوه‌ن زه‌ویه ده‌وله‌م‌نده‌کانی که لایه‌نی کار به‌ده‌ستانی ره‌سمی ده‌گرن روو بدات...

له لایه‌کی تر دوور نیه ئەم باره به‌رده‌وام نه‌بیت.

ئه‌گه‌رچی کشتوکالی کوردی کۆنه له رووی ته‌کنیک و دابه‌ش بوونی زه‌وی، به‌لام له روویه‌کی تهره‌وه ئەم کشتوکاله باش رووی له جیهانی ده‌ره‌وه کردوه، وه‌تا راده‌ی زۆر تیکه‌ل به‌بازاری سه‌رمایه‌داری تورکیا بووه. بو‌وینه لو‌که‌و چه‌وه‌نده‌ری شه‌کر، وه‌ توتن ده‌چینه‌دین و چی ده‌کرین بو‌ه‌ردووبازاری تورکیاو هه‌نده‌ران، وه‌ ئەمان به‌ره‌به‌ره جینگای په‌ره‌می خوارین ده‌گرنه‌وه... هه‌روه‌ها چه‌ند کارخانه‌یک هه‌ن، وه‌کو شه‌کر پالوتن له (ئه‌له‌ه‌زین، مه‌لاتیا) و کارخانه‌ی چیمه‌نتۆ له (قارس، ئه‌رزه‌روم) و توتن پاکردن له (بدلیس، مه‌لاتیا) و کارخانه‌ی چنن و هونینه‌وه له (دیاره‌که‌ر) دا... به‌شیک له کارگه‌ته‌کان بو‌کان هه‌لکه‌ندن له لایه‌ن حکومه‌ته‌وه به‌کری گیراون. ژیر خاکی کورد ده‌وله‌م‌نده له چه‌ند جو‌ر کانیک وه‌کو فوسفات، نیله، سفیر، ئاسن، کروم هه‌ندیک نه‌وتیش هه‌یه. شارو‌چه‌ی (مه‌عه‌دن) له نیو‌دیار به‌کرو ئه‌له‌ه‌زیزدا به‌ده‌وله‌م‌نده‌ترین سه‌رچاوه‌ی کرۆمه له جهاندا. له سالی ۱۹۶۷ به‌هه‌لکه‌ندنی ۸۲۲۰۰۰ تۆن له‌م کانه‌ تورکیا له دووا به‌کیه‌تی شو‌ره‌وی‌دا به‌ دوو‌ه‌مین کرۆم ده‌ره‌ینه‌ر گه‌یشته. رابو‌رتی جه‌انی وای راگه‌یاندوه که‌وا له سالی ۱۹۷۲ دا دوو ملیون تۆن له‌م کانه له ترکیا به‌ره‌م هینراوه. به‌شی زۆری ئەم کانه بو‌ئه‌مه‌ریکا نیراوه.

به‌ره‌م هینانی سفر که له ئه‌رغه‌نی نزیک به‌دیار به‌کر ده‌رده‌هینریت گه‌یشته به‌ ملیونیک تۆن له سالی ۱۹۷۰ دا.

به‌ره‌می ئاسن له (دیفریگی) دا به‌ ملیونو نیوله سالی ۱۹۶۷ گه‌یشته. هه‌ر وه‌ها خه‌تی شومه‌ندو‌فیر چه‌ند ناو‌چه‌ی کورد ده‌گریته‌وه...

به‌شیک له بازرگانه که‌وره‌کان له دیار به‌کرو ئه‌رزه‌روم له گه‌ل هه‌نده‌ران ئالو‌گۆر ده‌که‌ن...

ته نیا ۱۷۹ [واته ۹٪] دایه‌ره‌ی به‌نک (مه‌سره‌ف) له کوردستان دامه‌زراوه، به‌رامبه‌ر به ۱۹۸۱ دایه‌ره له گشت وولاتدا. پارهی یارمه‌تی ئەم دایه‌رانه له ناوچه‌کانی کورد ئیگجار که مه به پێچه‌وانه‌ی به‌شه‌کانی تری تورکیا. هه‌وه‌ها جوړه قاچاغچیه‌تیه که له‌سه‌ر سنوور هه‌ست پێ ده‌کریت.

دایه‌ره‌کانی حکومت (۱٪) له دانیش‌توانی کوردستان به‌کار دینن. کورد فرمان ره‌وایی بچوک داگیر ده‌که‌ن.

شهری سهر به‌ستی تورکیا (۱۹۱۹ - ۱۹۲۳) وکورد

هه‌ر وه‌کو موسته‌فا که‌مال به‌ ئەنه‌دۆل له‌ مایسی ۱۹۱۹ دا گه‌یشت، خۆی راسه‌ خۆ وه‌کو «رزگاری خوازی کوردستان» له‌ قه‌له‌م‌دا، هه‌میشه‌ وکو پارێزگه‌ری (خه‌لیفه‌) ی به‌ندکراو له‌ لایه‌ن هی‌زی داگیر که‌رو وه‌کو ئازادکه‌ری عه‌ردی ئیسلام خۆی پیشان ده‌دا؛ بانگه‌وازی ئەم سهرۆکه‌ بو «هه‌مو موسلمانان» واته‌ بو کوردو تورک و بو ییکه‌تی هه‌موو ئەم گه‌لانه‌ له‌ پیناوی خه‌بات بو ده‌رکردنی بیگانه‌ له‌م خاكانه‌دا بوو. له‌ سهره‌تادا ئەم سوربوو له‌ سهربرایه‌تی تورکو کورد..

ییکه‌م ئانجامی رامیاری جولانه‌وه‌ی که‌مالیه‌کان له‌ کوردستاندا ئەوه‌ بوو کۆنگره‌ییکی گه‌وره‌ له‌ ئه‌رزه‌روم‌دا له‌ ته‌موزی ۱۹۱۹ دا به‌سترا. په‌نجاو چوار نوینه‌ر له‌ پینج ولایه‌تی کورد له‌ کۆنگره‌که‌دا ئاماده‌ بوون. که‌چی له‌ دیار به‌کرو خه‌ربوت و سهرت که‌س ئاماده‌ نه‌بوو.

کۆنگره‌ی ئه‌رزه‌روم ییکه‌م سهرکه‌وتنی رامیاری فوسته‌فا که‌مال بوو. چه‌کدارانی کورد له‌ ژێر فه‌رمانی کازم قه‌ره‌ به‌کر پاشا ییکه‌م سهرکه‌وتنیان له‌ روژه‌لاتی ئەنه‌دۆلدا به‌دی هی‌نا... ئەم هی‌زه‌ کورده‌ له‌ ئازادکردنی ئەنه‌دۆل به‌رده‌وام بوو، وه‌ ده‌وری زۆری له‌ سهرکه‌وتنی دوایی له‌ شه‌ری سهر به‌ستیدا هه‌بوو.

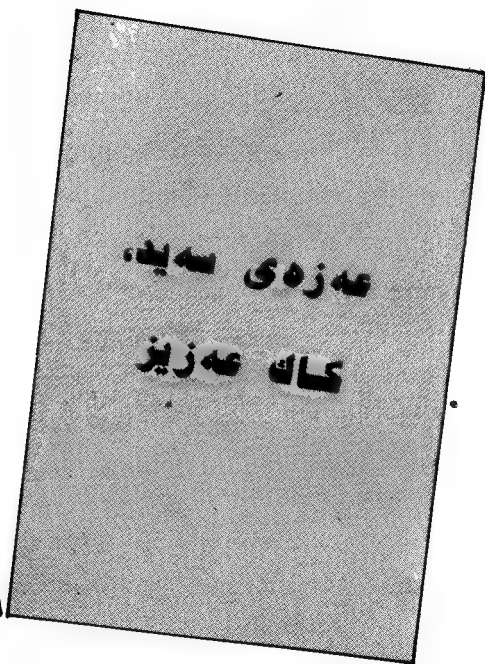
- ماویه‌تی -

(۱) له‌ کتییی: که‌لێکی بی‌ وولات - له‌ نه‌ده‌ن ۱۹۸۰

PEOPLE WITHOUT A COUNTRY (THE KURDS AND KURDIS TANI)

(EDITED BY G. CHALIAND) LONDON 1980

شۆره سوارێکی له بیرکراوی دهشتی گهرمیان

حسین بهرزنجی
که رکوک

ماوهیه که له مه و بهر له گوڤاری نووسهری کورد ژماره (١) ی خولی سییه م که له مانگی ئازاری ساڵی (١٩٨٥) دا ده رچوو بوو... چیرۆکی کاک (غه فوور ساله ح عه بدوللای) تیدا بوو که له ژیر ناوونیشانی (داستانی گوندیکی له بیرکراو) دا نووسی بوو، وه له کوتایی چیرۆکه که ی و له په راویزه که ی دا ده سس نیشانی ئه و شیعرا نه ی کرد بوو که له نیو چیرۆکه که ی دا بوو، ده لی:

(شیعره کانی نیو چیرۆکه که چه ند به یتیکی ده ماو ده می خه لکی هه ندی له شوینه کانی گهرمیان و ده و روبه ری شاری که رکوک که له سه ر کورپکی ئازاو

نه ترسی ناوچه که هه لښه ستراوه که ناوی (عه زه ی سید) ده بی و به دهستی پولیسه کانی حوکی پاشایه تی گوږکراو کوږا ئه م به یتانه ش به زوری کابرایه کی شیت ده بیوت به (جه باره شیت) ناسراو بو به لام خوم ناوه که ی و هه ندی له به یته کانم دهسکاری کردووه). ئه م دهقی ووتاره که ی کاک غه فوور بوو. جا بو ږوون کردنه وه ی ئه و لاپه ږه شاراو به بی میژووی ژبان و له ناو چوونی ئه و ږوله نازاو چاونه ترس و هه لکه وتووه، ئه و ږوله نیشان شکیڼ و جه ربه زه و دهست راسته ده خه ی نه به رچاو خوینه رانی خوشه ویست. ئه م ږوله یه هه لویه کی چاونه ترسی ئه و سه رده مه بوو که هه ر له دووره وه چاوی هه موو ئه و مروقه ناپاکانه ی دهر نه هینا که دهستیان به سه ر پژی می ئه و کاته دا گرتیوو. به هه موو چوری نازاری خه لکی هه ژارو قوږ به سه ریان ئه داو نه یان چه وساندنه وه.

به ئی نازاو.. نه ترس و... یاخی بوو، هه رگیز ملی بو ئه و دالاشه گوشت خورانه ی ئه و پژی مه بوگه نه که چ نه ده کرد که نه ویش پژی می پاشایه تی ئینگلیز بوو.

زیاتر کاتی خوی له شاخ و کیوو دهشت و دهر به سه ر نه برد هه ر وه ک شیر ناسایی و هه ر وه کو بلیت من شیرم و جیگی شیریش بی گومان دهشت و دهر و ژبانی سه ر به رزی به. له ناوچه ی قه رهحه سه ن و دهوږ به ری که رکوک و چه مچه مال بو ئه م ږوله یه یه کی بوو له وانه ی که هه ر وه کوو سیدعه تارو خوله پیزه و مه جید شانیشینی و... و زوری تر له و جوړه که سانه ی که هه رگیز له کاتی زولم و زورداریا ملیان بو ژیمه کانیان که چ نه ده کردو یاخی ده بوون و چیاو چه ک ده بووه هاوږی و هاوسه ریان و ږوشمی سه ر به رزی و سه ر به سستی یان هه لده گرت. بویه تا دوا دلوپه ی خوینیان هه ر به رگریان ئه کردوو له شه ږی به رده وام دا بوون له گه ل سه ر یازو پولیسه چاو چنوکه کانی ئه و سه رده مه دا.

ناوی ته وای ئه م هه لویه (عزیز سیده علی) یه که له ږه گه زه وه ئه چنه وه سه ر شیخه به رزنجه کانی (کانی که وه) بویه تا نیستاش خه لکی ئه و ناوچه یه ده لین:

تاقه گه نجه که ی شیخ کانی که وه
دوژمنی ئه کوشت له نیوه شه و ا.

هه ر وه کوله هه ندی شیرعی فولکوری دا به (عه زه ی سید) ناوی هاتووه، که به زور شیوه گورانی و ناوازی تاییه تیان بو دانه ناو نه یان وتووه، که تا نیستاش زور که س هه یه که ئه م جوړه ناوازه تاییه تی یه و هه لښه سته کانی زور به باش

ده زانی... به تاييه تي له خه لکي ناوچه که ژن، پياو وگوره منال نه که زوږ به يان نه ي زانی هر گوييان لي بووه ويستويانه... ته نانه ت و هکو مه قامي ئاي ئاي و هکو لايه لايه و هندی جار و هکو قه تار الله و هيسي ووتراوه و زوږ جار له کوږو مه جليسا دنگ خوشه کان به گوراني وپيا هلدان نه و شيعرانه يان ووتوه به تاييه تي نه و کابرايه که ناوي (جه باره شيت) بووه که خه لکي گوندي (سياه منصوري) ناوچه ي قه ره حسن بووه.

زوږ به چاكي ده يوته ووه.... خه لکي ناوچه که ش کاکه جه باريان خوش ده ويست بويه به جووش و خرووشه و ه گوييان بو شل ده کرد.

نازايه تي يه که ي به جوږي بووه که هيچ کات هاوږي يه کاني خو ي نه يان توانيووه که توږي قوولي بشکين و هکو ده لين: له هه موو جوږه ياري يه کا به تاييه تي را کردن و سي بازو باز دان و غار غارين و سوار چاكي و زوران بازي دا هيچ که سيکيان بي نه ده که يشتن. به هيږ بوو پرند ه بوو ده پيچ برسي تي و شه ونخووني نه بووه هيچ کاتي به ته نگ له شي خو يه و نه ها توه ه نا بلي ي پوح سووک و گورج و گوليکي و هها بووه که سه رنج پاکيش خه لکي هه موو ناوچه که بووه. و هکوناسکه. له ده ست راستي و نيشان شکاندنا نه و ه هر هاوږي ي که م بووه هيچ کاتي گولله ي به خوږايي نه رو يشتووه ده لين گوايه چه ند جار ثافره ته کاني خزمي خويان که له کاني و ناو هيان ده ها تته و نه و يش له دوو ره و نيشانه ي نه گرت له وجه په يا کوږه يه که به سه ر شانيانه ووه بوو، لي نه داوچه په که ي نه شکان و ناوه که به سه ر له شي ثافره ته که ده ها ته خواره ووه. يا ده لين که ر هاوږي يه کي خو ي يا خزميکي جگه ره ي به ده مه ووه بووايه به گولله نه يدا له جگه ره که وله ناوه راستا نه يکرده دوو که رته ووه به بي نه و ه ي گولله که په ر کابرا که بکه وي. و ه هيلکه ي به گوله له ناو له پي مروفا هه لگرتوه هه رو هها ده لين زوږ جار ناسکه و که رو يشکي به دم را کردنه ووه کوشتووه و زوږ جار دوو ناسکه ي به يه ک گولله کوشتووه... هه رو هها چه نده ها جار پيش نه و ه ي دوژمن لي بيته ده س نه م زووتر له ده ستي راستي دوژمنه که ي داوه و په کي خستووه. ده لين به دم غارداني ماینه ووه داوي تي له نالي نه و ماینه ي که ه ي سواره که ي پيش خو ي بووه به بي نه و ه ي سمی ماینه که زاماري يان جاريکيان له بان مه قان تووشی نه بيته تووشی کو م له لي له پوليس و باش چاوشه شوربا خوږه کاني ئينگليز. به ته نها خو ي ده بي و نه وانيش (۹) پوليس ده بن هر له دوو ره ووه بانگي لي ده کن: تسليم به کاک عزيز تسليم به نه گينا کوژدراوي، نه و يش له وه لامدا ده ليت، بي گومان به کالته بي کردنه ووه. وازم لي بينن به خوا من به نيوه ناخوړيم.

ئەوانىش دەلن: ھەرگىز ۋاز ناھىن.

ئەم دەلن: بە خۋاى گەرە خۇتان (۹) كەسن لە نۆگوللە زىاترتان پېۋە نانېم ۋا بۆ. نىمۇنە جەبار چاۋش خۇت راگرە ۋا لە دەستى راستت ئەدەم، ھەر لەگەل قىسە كىرگەنە كەيا ئەدا لە دەستى راستى باش چاۋش. ئەوانىش ۋازى لى دەھىن ۋا خۇيان ۋا ئەسپە كانىانە ۋە ھەل دىن. ھەرۋە ۋا لە عادەتتە ۋا كە ھەببۇ ھىچ كاتى ئاژە لى لە ناۋخە ۋا نەكۈۋىتۋە ئەلن چەپلە لى دەدا ۋا ئاسكە كە ۋا بە ئاگا ئەھىنايە ۋە ئىنجا لە كاتى راكرىنا لى ئەدا.

ئەمە چەند دېرېكى كەم بولۇپ بارە ۋا خورپەۋىتى ئەۋرۇلە ئازايە كە لە كەس ۋا كارەكانى خۇيم ۋەرگرتۋە. خەلكى ناۋچە كەش زوربە يان ئەم پوۋداۋانە ئەزانن ۋا ئاگادارن ۋا لىرەشا ھەندى لەۋ دىرە شىعرانە بلاۋدەكە مەۋە كە دەماۋ دەم خەلكى ئەيلەنە ۋە بە ئاۋازى تايىتە ۋە بە دەنگە خۇشە كە ۋا كاكە جەبارى خۋا لى خۇشبو. جەبار ئومرى سىيامە نسورى كە بى يان ئەۋوت كاكە جەبارنە خۇت گورانىكە ۋا كاكە زىز بلى ئەۋىش بە بى سىۋدۋ لى كىرە دەسى بى ئەكرە مچۈر كە بە لەشى مۇۋا ئەھات كە ئەۋوت. (ئەرى ھۆۋكەكە زىز....).

دايك دانىشى پۇلە ۋا ۋابىنى

ۋەكە زە ۋا سەيد پۇلىس بىگلىنى

تا بەختى لە ھات خۇدا يارى بۆۋ

شورقە ۋا باش چاۋش شەرمە زارى بۆۋ

كاكە زىز ۋەكە شىر بەر لە بەيانى

ھەلساۋ كەۋتە رىتى بىرنەۋ لە شانى

تاقە كەنجە كە ۋا شىخ كانى كەۋە

لە شىكرى ئەشكان لە نىۋە شەۋا

ھۆ ھۆ باش چاۋوش نەجمەكەت جۋانە

خۇتم بۆۋ دەرەخە بۆۋ گوللە ۋا كارخانە

تو خۋا كاكە زىز مەچۈۋ جەبەل بۆۋ

خۇت مەكە نەچىر شورقە ۋا مامر خۇر

نەم ۋوت كاكە زىز مەچۈرە بەرزى

نەۋەكە بىتكوژى گوللە ۋا ئىنگلىزى

ئاسكەكان مەقان بەر بەرەللایە
 چونكە دەنگ بېرەو كاك عزیز نایە
 رەشاشیان دابەست لە بان شاخەكان
 كاك عزیزیان كوشت لە ناو باخەكان
 كاكە شیخ عزیز سمیل قەیتانی
 كی بوو وا تووی كوشت سۆزە ی بەیانی
 ئەرێ ھو ھو..... فیشك لغ لە پشت
 چون لە دلت هات كاك عزیزت كوشت

ئەم كۆپە ئازایە لە یەكێ لە پوێژە تۆف و كۆپۆه كانی ساردی زستانا كە یا لە
 سالی ١٩٤٤ وەیا ١٩٤٥ بوو بە تەواوی بۆم ساغ نەبوو تەو ە چ سالیكە بە
 پیلانی پیس و گلاوی چلکاو خۆرە كانی ئەو كاتە و ئینگلیز، دەمە و بەیانی یەكی زوو
 دەوری ئاواپی (شیخ جگری) ناوچە ی قەرەحەسەن لە ھەموو لایەكە و ئەگرن و
 ئەیکە نە تەق و تۆق و دەس پێژ کردن

كاك عزیز ئەو كاتە لە ناو گوندەكە دەبی و زیرەكانە بېرە وەكە ی
 ھەل ئەگرن و ئەپەوی خوی بگەینیتە ناو باخەكان تاكو سەنگەریان لی بگری و
 نەھیلی بیئە پێشەو ە... بە لام فریا ناکەوی و ناتوانی بگاتە شوینی مەبەست، ھەر
 چەندە چەند تەقە یەك ئەكات و چەند كەسیك زامار دەكات و لە دەستی ئەو پولیسە
 دەدات كە رەشاشەكە ی بە دەستە و ەپە بویە سلی لی ئەكە نەو ە ماو ەكە بی دەنگ
 ئەبن ئینجا لە پشتەو ە فرسەتی لی وەرئەگرن و شەھیدی ئەكەن... لەو كاتە یە
 تەمەنی ئەو ەلۆ بە جەرگە (٢٦، ٢٧) سال بوو، دوا ی ئەو ە خوینە سوورە
 گەشەكە ی دارو بەردی گوندەكە ی و خاك و خۆلی گوندەكە ی ئەنە خشینی
 داستانیک ی تری قارەمانی بو گوندەكە ی تۆمار دەكات... گیانی پاکی بە خاکی
 گەرمیان ئەسپیری و تەرمەكە ی ئەھیننەو ە بو شار ی كەركوك و لە گۆرستانی
 شیخ محی الدین بەو خاكە پیرۆزە ی خەلات دەكەن.

ھەزاران سەلاو لە گیانی پاکی خوا لی خوشی بوو ھەموو ئەوانە ی وەكو ئەو
 شوپە سوارە گۆیناوی خاك و سەربەرز ی دا بەرەنگاری پولیس و چلکاو خۆرە كانی
 ئەو پزیم و ئەو سەردەمە بوونە تەو ە.

سەرنج: لە پێش ھەموو دێرە ھەلبەستەكانا وشە ی (ئەرێ ھو ھو كاك عزیز) ی ئەخستە ناوی
 دێرە ھەلبەستەكانەو ە و بە ئاوازیك ی بە سۆزی خەمناكەو ە ئەوترا.

تۆرى كوردىيى كه نىن و ئاقىرى يىكە

رىكىش ئامىدى
دهوك

تشتەكى ئاشكە رايە كوتورە وینەكى (فوتوگرافىيە) بوژىن وژيارا مللە تائو
نەینگە كا (خودىكە كا) روھنە مروف چاك تىدا دبىنىت وان پىلىت مېژويى يى بىسەر
مللە تارپا بورىن.

ژبەر فى ئىكى ئەگەر مروف چاك ھىزا خود كوردستانى دا بىكەت ئوباش
بەرى خوبدەتە مللە تى كورد دى مروف زانىت كوگەلەك ژمىرە تورە يىت دىناف
مەدا پەيدا بوى دىگەل خويابونا نژادى كوردى لكوردستانى دا.

ژرەخەكى دى ئەگەر ئەم باوەر بىكەن كو ئەف نژادە بەرى (۲۵۰۰) ساللا
خوجەنى كوردستانى يە ئو ئەم بزانىن چ مللە تا ژتەمەت مللە تى كورد ژار وژىرى
نە دىتتە ئودىسا چ مللە تا وەكى مللە تى مە ئاھىن و ئالىن و ستەم و فە كوشتن لىسەر
دەستى بىيانىا نە دىتتە ئوكەسى ھىنگى وا ژىردەستى نە دىتتە ھەر ژدەمى پىچبونا
(دەولە تا مىدىا) ھە تا روژا ئەفرو.

فېجا ئە و كەسى فا تىشتىت ژوورى بزانىت دى ھەر زانىت كوتورى مەژى
ھەمى دەما دىگەل مە بى ھاتىە دانانى ئوبى ھاتىە دارىتن ئوجارا مەزنا گوتى (چ
دىكەنە كارى ئە و تىتە خارى). ئو ئەگەر ئەم ژلايەكى دىفە بەرى خوبدەينە فا چىا
وگەلى وزىرك و نەھالا يىت تژى كانى و ئافىت ساردىسا فى مللە تى خنى ژگەنج و
تولاز و كچىت نازدار ئەف تىشتە ھەمى بونە ئەگەر كوھوزان چىيىن و بېيىنە خوار.
تورى كوردى چەند توخمن:

تورې کوردی تېته لینگه کرن بدوور هنگا:-

۱ - تورې کلاسیکی

۲ - تورې رومانسی

۱ - تورې کلاسیکی:-

نه و توره یه یی پېشان و کیشان و به رانبه رکرن نو هه لسه نگرانندن تیدا
هه بیت نو نه م دبینه فی رهنگی هوزان (شه عر) هه ر چنده نه ف نافه که له کی
که فن نینه به لکی پشته دیار بونا بسلامانه تی یه له جهی کوردا.^(۱)
نو نه و که سیټ بقی توخمه توره ی فیه مژیل بوین نو فیه هاندین هه می ژزانا و
خانده فان و تیگه هشتیا بوینه وه کی:-

۱ - بابا راخ راوندی یی کو دچاخی چاری کوچی دا ژیا یی نو نه ف هوزانفانه
خه لکی هه کاریا بو.

۲ - بابا راخی هه مزانی سالا ۱۱۲۳ زیی مری^(۲).

۳ - بابا تاهری هه مه دانی

۴ - عه لی تهرموکی (تهرماخی) نه وژی خه لکی هه کاریا به.

۵ - عه لی حریری هه ف چهرخی هوزانفانی فارسی (فردهوسی) بو کو فردهوسی
دفی مالکا هوزانی دا نافی عه لی حریری بچاکی یی ئینا:

(مردی دیده م دهر جزیر شیری دیده م دهر حریر).

۶ - مه وله وی (۱۸۰۶ - ۱۸۸۲) ز

۷ - مه لاری جزیری (۱۵۹۰ - ۱۶۴۹) ز

۸ - نه حمه دی خانی (۱۶۵۰ - ۱۷۰۶) ز

۹ - مه لا حسینی باته یی.

۱۰ - مه لا مه نسوری گیرگاشی کولدیماهی چهرخی یانزدی کوچی دا یی ژیا یی.

۱۱ - شیخ نورالدینی بریفکانی (۱۲۰۵ - ۱۲۶۸) ک کو (۶۳) سالا ژیا به.

د. بلیج شیرکو دبیره اتنیت خودا دبیزیت ژزارد هفی (ن. فیلیامینوفی)

زانایی ئیرس یی بناف و دهنک: کو زانانیټ شینه وارا (علماء الآثار) یی ب سه ر

دوو کیلیا هه لبوین لباکورې (ژووریا) ئیرانی هه ر ئیکې ژووا کیلیا چه ند پارچه

هوزانیت کوردی لسه ر نفیس بون پارچه ک ژووا هوزانه کا کلاسیکیا که فن

ژتوخمې کلاسیکیا کوردی یا که فن یا مروغه کی بونافې وی بورا بوژ (PORAOI) بو.

نویا دی ژتوخمې رومانسی بو یا توره فانه کی نه نیاس بو نو دبیزیت (ن. فیلیا

مینوف) میژویا فا پارچه هوزانا دکه هیته سالا (۳۳۰ - ۳۲۰) به ری بونا

مه سبجی.

بونموونه ئەفە پارچەك ژھوزانا پورا پوزژی: یی کونیزیکی (۲۳۰) سالا
بهری بونی ژیاى: (۳)

خوازدی ئەز تو بهیفرابین	بهیفرای هیرین خورینی
وهردی بهیرین گوترا بین	بانگ دین بهیفرای نارینی
دیونی، گوترا هی رابوم	ئاواز ژچر دخوینی
فیرا هیل و بهیابان	هاوار ژدهست ئەفینی
ئەز تو، واتو، یەك وین	هیزان جوا دی دینی
فیرا پیکرا خوفته وین	بچرینی، یا بنفینی

ئو ئەفا ژیری پارچەکا دی ژھوزانەکا نەنیاس یا کو دیسا ل ژووریا وەلاتی
ئیرانی هاتیە دیتن کو ئەوژی ژتوخمی رومانسی یە - ستران خوبی لەلیف
خریبانی

چاخی روھلی (هیل)

لە بنیا گولی

لەجوش و پەیمانایلی
لە دلالی دلا
ئەنگشین «هیل» سوزترە واراھی گولی ؟

دلا: بووا «هیل» خوشترە
وا: راخی گولی ؟

گەردون، وا ببە پەناھو پەنار

وا گولی ؟

«هیل» ژومەرا ببە هیلز و یار

وا گولی ؟

دلا: ئەنگشین «هیل» سوزترە، واراھی گولی ؟

دلا: بووا «هیل» خوشترە
واراخی گولی ؟

وهرن دا چاره کادی فەگەرین سەر توری کلاسیکی یی کوردی مە گوتبو:
توری کلاسیکی کوردی ئەو تورە یە یی چیفان و کیشان وە لەسەنگاندن ئو

ليک ئيناندىن تيدا ھەببىت ئوبەرانبەركىرن دكەرى پېشىيى (شطر) ئويى پاشيى دا
(عجز) ھەببىت ۋەكى:

۱ - ئىروژنو پىر ئاتە شىم دىسا ژرەمزا دولبەرى^(۱)

مەجرۇحى قەۋسى پرۋە شىم تىردانە نىفا جەگەرى.

۲ - گوھىدە ئاھ و فيغان ولەرزە و كوفانە دل

دل دولدا يى دىسوزتىن پېش و كا و

خەرمانە دل نىف شەفى زىمار ددەرچىت رۈندكىت

كەل ھاتنە خار ئەفروكانى مە

ھەكىم و ھۆگرو دەرمانە دل

د. مسعود كتانى

۳ - بسكان تو ژخمريان جودا كە^(۲)

زولفان شەكە بىكفە بەر ھەۋاكە

دا سونبول و سورگول آشنابن

ريحان و بنفشە تابە تابن

۴ - لروى ئاھا دەمى ئىفار

مە دىن دىتا لسەر بانى رەشە پۈشى كرى بو خوار

برويسك كەفتىنە ئەسمانى

تونوكە چاك بەرى خۇبىدە ئەف ھوزانىت بورىن دى بىنى ھەمى بىكشان و

پىغانن ب ھەلسەنگاندىن ئولىكدانن، كەرى پاشىي بەرانبەرى كەرى پېشىيە

دكىشانى دا، تورى كلاسكىي كوردى نىزىكى (۲۱) دەرپا بىت دەھىن.

۲ - تورى رومانسى:

ھوزانا رومانسى چى دبىت ھندەك ژوۋا سى گوشە بن ھندەك چوار گوشە بن

ئان پىنچ گوشە بن ئانكو پىتر ژى بن ئوگەلەك جاراژى دى دىماھىك ھىت سەر

بەندەكى ۋەكى:

ھاي گولى گولى گولى ئەسمەرى نازى گولى

مە سلاڧە لئەردى تو لى ئەسمەرى نازى گولى

ئو ديسا وهكى:

ئەزىدى بىسەرى سىپانى بېژم بىكە روڧە ئوبمژە لاوكى مانا چەند جارا من خو
هاڧىتە بەختى تەدا تو بەس فى دىمى شىرىن لمن بىكە گژە لسەر فى ئىكى ئەڧە
ناڧىت ھىدەك ھوزانڧانىت رومانسى يىت كو لناف مە رابوین:

۱ - بەكر بەگى ئەرزى كوردى بە ھىدەر بەگى يى كو سالا ۱۷۶۷ ز ژدايك بوى
خودانى ڧا بەيتىت (داستانىت) ژيىرى:

ا - بەيتا كەوى ۱۷۸۱ ز.

ب - بەيتا چولى بەگى ۱۸۰۶ ز.

ج - بەيتا طەرگى.

د - بەيتا بهارى.

۲ - حاجى قادىرى كوڧلى: ئەف ھوزانڧانە خەلكى گوندى كوڧلى بو ئىكە ژگوندىت
دوسكىا يى چوويه بەر دلوفانیا خودای دسەدى چارى مشەختىدا.

۳ - ھەسەن بامەرنى كوردى مەلا ئەھمەدى بابەك يە بگوندى بامەرنى يى ژدايك
بوى سالا ۱۸۶۸ ز ئولويىرى يى مرى سالا ۱۹۴۰.

۴ - نادر كانىساركى: خەلكى گوندى كانىساركى يە ئەف گوندە ئىكە ژگوندىت
بەروارى بالا ئەڧى ھوزانڧانى ژيى خو ھەمى بىشڧانىي ڧە بر يى دوپىر بوژتىكە ليا
زانا وتورەڧانا سالا ۱۹۴۸ ز يى مرى.

۵ - ڧەڧى تەيران: دنىڧا چاخى يانزدى كوچىدا يى ژياى.

۶ - شىخ تاھايى مايى يى كو سالا ۱۸۴۳ ز ژدايك بوى لگوندى مايى ئو سالا
۱۹۱۹ ز يى مرى خودانى (بەيتا دەرزيكى).

تورى رومانىي كوردى دىبىتە دوو پىشكىت مەزن:-

ا - ستران:

ستران كەڧنتىرە پارچە يە ژتورى فولكلورى.

ئەف ھونەرە گەلەك ژكەڧندا يى پەيدا بوى ھەر چەندە جڧاك لوى دەمى
دېڧلىت نزمدا دژيا ژلايى رەوشەنبىرىڧە.

ھىدەك زانا يى لوى ھزرى كو سترانىت شڧانا ژھەمى رەنگىت دى يىت سترانا
كەڧنتىرە چونكى ئەووى ھزرى دكەن كو شڧانى كەڧنتىرە ژچاندنى ئانكو مروڧى
بەرى (كەڧن) شڧانیا كرى ئاژەل و چاڧى يى بخودان كرىن بەرى كو بزانىت
چاندنى بىكەت.

ژلايەكى دىڧە دى بىنىن كو فولكلور دوو ھزرا بەرچاڧ دكەت سەخمەراتى
دىاركىرنا دەستپىكرنا سترانى ئو ئەو ھەردوو ھزرى ئەڧەنە:-

۱ - هزارا ٹيڪي: دٻيڙيت ڪو سترانيت ڪارڪرني (شول ڪرني) ڪه ڦنٽرن ڙهه مي رهنگيت دي.

۲ - هزارا دوويي: دٻيڙيت سترانيت ٺولي (ستائيشيت ٺولي) ڪه ڦنٽرين رهنگيت سترانانه.

ستراني ڪلهه ڪه رهخ ورويٽ ڙياني نيت ڦه گرتين ٽيڪ ڙووا رهخا (ديروڪه) ٺوبو نمونه لئه ورپا بارا پيٽر زسترانيت واسه رجوتياريني وشفانيني بون لدهمي بهري به لي پشتي شوره شا پيشه سازي (الثوره الصناعيه) لناف رابوي ڪودگل هندي ديروڪا وه لاتي نه ورپا هاته گوهرين سترانيت ڙيٽ وان دهست هاشيتن ستران بهاله و ڪارخانادا گوٽن.

ٺويا هه ڙي به نه م نوڪه ٺافريه ڪي بدهينه سترانا ڪوردي ڪوردي بينين نه ف رهخ وروي به نيت ڦه گرتين:-

۱ - سترانيت داوهتي (سهري زافاي و نارينگيت بيڪي).

۲ - سترانيت ڪورو ڪچا (حهيرانوڪ).

۳ - سترانيت پيره پائيزوڪ.

۴ - سترانيت گيا دوريني.

۵ - سترانيت شفانا.

۶ - سترانيت دستار هيراني.

۷ - سترانيت بجيڪا وهڪي (هه فال هه فالوشڪي)

۸ - سترانيت دبه ر لاندڪي را (دهلوري).

۹ - سترانيت ٺاده و شيلانا برنجا.

۱۰ - سترانيت هيڙوڪي.

۱۱ - سترانيت شهر و جهنگا (لاوڪ)

۱۲ - سترانيت زيماري (تازيا).

۱۳ - ستائيشيت ٺولي.

ٺو..... هتد:

ٺويا هه ڙي به ڪومه ٺافي هندهڪ سترانيڙا ڙبه ربن نيت ڪوڙدله ڪي زهلال و پري باوهر سه رکيشيا ڪارواني سترانا ڪوردي ڪري ٺو بو نمونه نه ڦه هندهڪ ڙووا:

۱ - حه مه ڪوري باديني (حه مڪي توفی).

۲ - زيرويي هه ڪاري.

۳ - هه ره گولي بوتاني.

۴ - مريه م خان.

۵ - کاویس ناغا.

۶ - سه عيد ناغا و..... هتد.

۲ - داستان (بهيت)

داستان گرنګترين پارچه په ژفلکلوري^(۱) نو ژهه می ره نګیت دی بیت
فلکلوري پېتر داهینان (ابداع) یا تیدا هی.

داستان رویدانه که بشپوه کی چپروکی تېته کوتن ژلایی سترانبیژه کی فه نو
نه و چپروک برهنگه کی په خشانې یا هاتیه داریتن نو ژناډا هنده ک گفتوگو. بیت
تیدا هه ین نه و گفتوگوژی هه می پارچیت هوزانی نه بکیش و فه کیشن نو تشته کی
دجهی خودایه کو پیشکه فتنا داستانا یا په رچیمه کړیه ب پیشکه فتنا ملله تی فه.

هندیکه داستان په لیت سه رکه فتن و داکه فتنا دهسته که کی نان یا ملله ته کی
به رچاف دکه تن لده مه کی دا، بو نمونه هه چپی نوکه کویر داستانا مه م و زینا
بخوینیت دی چاک زانیت کو ملله تی مه یی کورد لسه رده می نه حمه دی خانی د چ
کاودانادا دژیا، نانژی هه چپی چپروکا خه ج و سیامه ندی گولی بوی چاکی زانی
کانی کچا کورد هه تا کیژ په یسکی دمینیته سه سوزاخو نو یا به ره فه خوبده ته
کوشتن سه خمه راتی هندی کو سوزا خونه شکینیت.

نانژی نه و که سی داستانا شیخی سه نغانی گولی ببیت دی بو دیاربیت کو
نه فینیی چ توخیبیت خونین.

براستی من لبر نینه نه زګه له ک خوبه رده مه ناف فی بابه تی کویر و دویردا
به لی دسر هندیرا یا فره بزاین کو که فتنترین داستان هاتینه دیتن داستانیت
سومه رینه (۲۵) چه رخا (سردا) به ری بونی وه کی داستانا (گلګامیش) یا کو
به هرا پېتر نه فسانه تیدا.

دیسا داستانیت یونانی ګه له ک دکه فتن وه کی (ثیلیاده) و (ثوديسا) بیت
هومیروسی ل چه رخی نه هی و هه شتی به ری بونی نفیسین تولدیف فان را ګه رنه م
سه حکه ینی دی بینین داستانیت هندی بینچ چه رخا به ری بونی بیت دهاتینه
دانان وه کی داستانا (مه ها به هاراتا) و (رامیانا)، نو داستانا (ثینیدا) یا
(فیرجیل) ی کو ئیکه ژداستانیت لاتینی یی بناف و دهنگ تولدیماهی دی بینین
داستانا (شه هنامه) یا فیردهوسی فارسی. داستانا هه ر ملله ته کی رهنگه کی
دیمه نی تاییه تی دګل میژوویا وی ملله تی دیار دکه تن له و ما نه م دکارین ببیژین کو
داستان پارچه که ژدیروکی.

داستانا روژه لات:

هنده ک داستان بیت دهه ین هه فېشکن لنافه را ملله تیت روژه هه لاتنی نو
بګه له ک زمانا بیت دهاتینه نفیسین و فه گیران به لی نه مه رجه کو لناف هه میادا

بئیک رهنګ بهینه فه ګوهاستن جارا هه ی شینه وار ئان نافیت قاره مانیت وئ
داستاننن تینه ګوهرین هه رملله ته کئ لیدف وی ئوسه رفئ ئیکئ هنده ک داستان
ییت دهین بچند زمانا ییت دهاتینه نفیسین ئو هه رملله ته ک ژووا بخود ادنیت
وهکی.

داستانا (شیرین و فه رهاد) بکوردی و فارسی و تورکی و ئازربایجانی و
هنده ک زمانیت دی ییت روژه لاتئ یا هاتیه نفیسین ئو هه رملله ته ک فئ داستانن
بخود ادنیت به ئی پا ئه م دبیزین کو ته قه داستانکا کوردا یه چونکی هه تا روژا
ئه فروچیا یی بیستونی جهئ رویدانیت فئ داستانن یی لناف ئاخا کوردا دا ئو هه ر
وهکی یا ئاشکرا کو ئه ف داستان بزمانن فارسی یا هاتیه نفیسین ژلایی (نیزامی ی
ګه نجه وی و ئه میر خوسره وی دهله وی) ئو دیسا بزمانن تورکی یا نفیسی ژلایی
(نازم) حیکمه تی) فه ژبلی فئ داستانن دی بینن داستانا (له یل و مه جرویم) یا
لناف مه به لافه هه ر وهکی یا لناف عه رها به لاف بنافئ (له یلا و قه یسئ کورئ
موله وه حی) یا ګوها تیه نفیسین ژلایی (ئه خمه د شه وقی) فه بنافئ (قه یس و له یلا)
ئو ئه ف داستان دیسا یا هاتیه نفیسین بزمانن تورکی ژلایی (فضولی) فه ئو
بفارسی یا هاتیه نفیسین ژلایی (نیزامی ګه نجه وی) ئو یا هه ژئ ګوتنن یه ببیزین کو
هه رملله ته کئ ئه ف داستان لناف هاتیه نفیسین بشه قله کئ تاییه تی (طابع
خاص) یا نفیس و یا بخودانای ئو جهو و جل و بهر ګیت وئ ییت بخودانان.

داستانا کوردی:

داستانا کوردی دبیته دوو توخمیت سه ره کی

۱. داستانا قاره مانن:

به یفا قاره مان، ئازا، پلیمه ت په یفه کا بها ګرانه لناف ملله تی کوردا ئو
مروفئ قاره مان جهه کئ تاییه تی یی دناف جهه رګئ هه می ملله تیدا هه ی ئو ئه ګه را
وی چه ندئ ژئ ئو ته نگافی و دهد و سته م و نه خوشینه ییت کو بسه رملله تی
مه دا هاتین ئو ده رباری فئ ئیکئ مه زنیت مه یی ګوتی:
(بمره بسه ر بلندی به ئی نه ژئ بسه ر شوړی).
(دیکلئ روژه کئ به نه مریشکا ساله کئ).

(ګه ر ئازادی بومه نینه مرن بومه ژینه) لیدف فئ چه ندئ ئه م نه چار دبین
شه ری دګه ل دوژمن و دلخارا بکه ین ئو بسه دا مروفیت چه له ک و بجه رګ لناف مه
رابون دیروکا خه ملاندی بکریاریت خو ییت بها ګران، ئو براسنی ئازایی و
قاره مانن یا بویه پارچه ک ژایانا ملله تی مه ئه ف تشته یا خویا و ئاشکرایه
د داستانا (خانن له پ زیرین) دا ده می ئه و رازی نه بوی بسه ر شوړی بژیتن بن
ده ستئ شاهئ فارسی^(۱) داستانا قاره مانن چیروکه هاتیه ګوتن بسه ره کی لنافه را

دوو جينا نان دوو ملله تا هه لبه ت في چيروكي ژي قاره مانيت خو ييت ده مين نو لديفرا هوزانفانه كي هاتي نه ف چيروكه يا داريژتي دچار چوپه كي هوزانيدا نو نه گه هاتو مه ناغي وي هوزانفاني كا كي به نه ف داستانه ژفلکلوري دي چينه ريزا توري نوسراو (يي بخودان).

لناف وه لاتني مه دا بهزاره ها شهروجه نگا يي رويدا ي نو گه له ك ژووا ييت بوييه داستان و نو ده سته ك لديف ده سته كي يي ژبه ركرين ئانژي ييت دهاتينه نفيسين ژلايي هنده ك هوزانفانه كووا ييت ريزگاركرين ژده ردي مرن ونه ماني نو بو نمونه نه فه ناغيته هنده ك ژووا داستانا.

١ - خاني له پ زيرين (به يتا خانا).

٢ - عه مني گوزي و بشاري چه توي ٢ - سيه بان ٤ - دوانزده سواري مه ريوان ٥ - چولي به گ ٦ - شهري تياري ٧ - شهريف هه مه وهند ٨ - كاكه مير ٩ - خانزاد وله شكه ري ١٠ - نافده را ١١ - به يتا حه سه ن و حوسه ينا و..... و... هتد.

نو ژيلي فا داستانا كو مه ناغيته قاره مانيت وان زانين گه له ك قاره مانيت دي يي لناف ملله تي مه رابوين و سه ركيشيا ملله تي يا كرى دشر و جه نكيته گراندا هه ر چه نده كو نه فه هيژ كه سي نه داريژتينه بره نكه كي داستاني نو نه گه ر هنده ك هاتينه داريژن ژي نه ز نزام به لي پا دسه ره ميني را نه فه نابيته نه گه را هندي كو نه م وا قاره مانا ژبيركه مين و كړياريت وان ييت پر بها ب پشت گو مي خوځه پافيين نو نمونه لسه ر في چه ندي

١ - شيخ سه عيد پيران ٢ - شيخ مه حمود يا كو ژلايي كاويس ئاغاي فه بويه ستران ٢ - گه نج خليل ديسا ژلايي كاويس ئاغاي فه يا بويه ستران ٤ - قازي محمه د ٥ - سمكويي شكاك ٦ - نه ميني لاوي پريخاني ٧ - دهرويشي عه بدی و..... هتد.

به لي هه ره كي نه ز دزام بارا پيترى ژفا شه را ييت بوييه ستران خه لكی ييت گولي بوين. دفيړدا نه ز گانزدا ژهوزانفانيت مه ييت نوكه دكه م كوهه تا نهو كه س ژووا بغي كاري پيروز نه رابويه كوشه ره كي ژفا شه را بكه نه به يت و فه هينن نو نه و كه س بشيژن في تشتي بكه تن و نه كه تن نه و كه س مروځه كي خه مسار و گونه هباره بهزارا چيروك لسه ر شه و و جه نگ و نه فيني يي لناف مه په يدابوين و به رزه بوين نو مه گولي نه بوييه به لي پا ده ولت ژسه ري فان هوزانفانا (نه حمه دي خاني و فه قی تهيران و مراد خاني بابه زیدی و به كره كي نه رزي و..... هتد) مه نه ف چيروك و سه رهاتيه ييت پر بها گولي دبن نو چجارا به رزه نابن [مه م وزين،

شیخی سه نعانى، زه مبيل فروش، به يتا كه وي و به يتا چولى به گي، به يتا ته ركي،
به يتا بهاري..... هتد]

۲ - داستان دلداری (نه فیني)

(نه گه ر ئيكي ئيك نه فیت دي خه و نیت نه خوش پېغه بينیت).

دوژمن و نه حەزیت مله تی کورد فه دگیزا و دگوت (کورد ل چل و چیارا
دژین ژبلی شه روچه نگا چ ژدونیايي نزانن خودی نه فین باهرا و نه دایه) لسه ر
پارچا ئيكي ژناختتا وا كه سا: به لي راسته نه م دشه ركه رين و گه له ك حه ژ شه را
دكه ين به لي دگه ل كي ؟

دگه ل وی كه س یی بهیت زورداریی له بکه تن، دگه ل وی كه س بهیت
ئاخامه داگیرکەت دگه ل وی یی حه ژ مروفايه تیی نه که تن ئو تشته کی دیاره مه
چجارا تولا خو بکه سی نه هیلايه ئو نه گه ر خودی حه زکه تن نه م تولا خو بکه سی
ناهیلین. شاهي فارسی دفا نئاخامه داگیرکەت به لي خانی له پ زیرین بژینا
سه رشوری رازی نه بو کو بکه فیته بن دهستی وی ئو سه ر بلندی مر. پارچا
دوویی ژناختتا بوری کو نه م چ ژنه فینیی نزانن دیروکامه یا پری به لگه و نیشانه
کو نه م نه فیندارین و فی تشتی بهایی خو یی گران یی لناف مه دا هه ی ئو
(نه حمه دی خانی) بو فی چه ندی یی چوی و گوتی:

هه م نه هلی نه زهر نه بین کو کورمانچ
عه شقی نه کرن ژبو خوه ئارمانچ
تیکدا نه دتالبن نه مه تلوب
فیکرا نه موحیبن نه مه محبوب
بی به هره نه نه و نه مه شقبازی
فارینج ژحه قیقی و مه جازی

به لي خانیی بی به قل یی دبیت:

بلا كه س نه بیت کو کورد چ عه شق و نه فینیی نزانن بهزاره ها نه فیندار و
به ردك یی لناف مه رابوین.

گه ر هاتو داستانیت نه فینیی بیی روژه لاتئ سترین لئاسمانی توری
جیهانی داستانیت نه فینیی بیی مله تی کورد وه کی هه یقی نه لنافدا چنکویا دیاره
کو نه فینداریت مه مه م وزینا و خه ج و سیامه ندا و.... هتد ژيانا خویا دانایه سه ر
ئيك نوبیت خوداینه کوشتن هه ر وه کو مه گوتی سه خمه راتی هندی سوزاخونه
شکینن. نه ری ما چ ژوی مه ستره خه جو خو دچیا یی سیپانی دا پافیت ئو میرا
پشتی سیامه ندی لخوا (حه رام) که ت نه گه ر کو نه فیندار نه بیت ژدله کی راست و
دروست.

زین خیشکا میری جزیری ئەوا کورینا خو هه می بخوشتی بری دی چه وا خو
 ئیخیتە تالی و نه خوشیا نه گه رسه را مه موئی ئەفیندار نه با ئویا دیاره کور که فندا
 دهسته کا میر و حاکم و زهنگین و دهه ربه گا خزمانیا چینا هه ژار و خه زان نه دکرن.
 شیخی سه نعانى گه ر نه زانیا عه شق و ئەفینی چیه ! دا چه وا رابیت
 بهشتی (۸۰) هه شتی سال ژى بوراندین ئو (۵۰) پینجه ه جارا چویه هه جی و
 (۵۰۰) پینجسه د مرید هه یه نو ی بو عاشق و هه ژ (سه رطه می) دکه تن ئە و کچکا
 ئەرمه نی (فه له) ئو دسه رفی خو پى را ئولی خوده یلیت و دچیتە سه ر ئولی دلدارا
 خو. دیروکا ملله تی مه یا پره ژداستانیت ئەفینی ئو ئەفه چهنده ک ژووا داستانا
 ژبو نمونه:-

۱ - مەم و زین (ئه حمه دی خانی) ۲ - شیخی سه نعانى (فه قى ته یران)
 ۳ - زه مبیل فروش (مراد خانى بایه زیدی) ۴ - خه ج و سیامه ند ۵ - له علیخانا
 گوڤه ی ۶ - شرین و فه رهاد ۷ - هه سن و مریه م ۸ - هه سو و زلخ ۹ - سیران
 خاتوین و خورشیدی چاف بخال و..... هتد.

ژبلی قا هه ردوو توخمیت داستانا (داستانا قاره مانى و دلداری) مه هنده ک
 داستانیت دی بیته وهه یه هنده ره خ و روپیت دی بیته ژیانى بیته فه گرتین وه کی.
 ۱ - به یتا که وى ۲ - به یتا طه رگی ۳ - به یتا بهاری^(۸) ۴ - به یتا کیچی
 ۵ - به یتا کیژ و کورا ۶ - به یتا کینکی ۷ - به یتا قیامه تی^(۹) و..... هتد.

ئو لدیماهی هیفیدارم ژه می خه مخور و دلسوزیت توری کوردی کو
 ستران و به یتیت که فن کومکه ن و بده نه چابکرن بزیتیرین دهم ئو دیسا هیفیدارم
 ژده رکه هیک به لافکرنیت کوڤار و روژنامیت کوردی پیتر پیتە ی بده نه به یتیت که فن
 ئو به لافکه ن نه گه ر نه شین ژى هه می به یتى بئیک جار به لافکه ن بلا بکه نه سی
 چار خه له ک سه خمه راتی ساخکرنا توره و دیروکا ملله تی کورد.

ژیدهر و ئافری:

- ۱ - گوڤارا روناهى ژمارا ئیکى سالا ۱۹۶۰ بن ۳۰.
- ۲ - الاکراڊ فی به دینان للمرحوم انور مائى ص ۱۹۸.
- ۳ - گوڤارا روناهى ژمارا ئیکى بپ ۳۱.
- ۴ - دیوانا مه لایى جزیری توپژان صادق بهاء الدین بپ ۴۴۷.
- ۵ - مەم و زین بپ ۹۴.
- ۶ - الواقعية في الادب الكردي د. عز الدين مصطفى رسول ص ۲۷.
- ۷ - ئەو داستانە یا خه باتا ملله تی کورد دیاردکه تن بسه روکاتیا خانى له پ زیرین دژى شاه
 عه باسى ئیکى شاهى فارسى لئافهه را سالیت ۱۶۰۸ - ۱۶۱۰.
- ۸ - ژفه هاندنا به کر به گى ئەرزى به.
- ۹ - به یتا قیامه تی (به یتا نه سیحه تا) ژفه هاندنا ئەحمه د نالبه ندی به.

عبدالله جه وهه رو پوژگاریکی

ئه ده بی کوردی

ئومید ئاشنا

سلیمانی ۱۹۸۵

بهشی یه که می ئهم باسه له ژماره
دووی «نوسه ری کورد» دا بلاوکراوه ته وه.

«هه لویستی یه که م»

ئه گهر بێت و بێن بناغه ی رهخنه ی زانستی کوردی له لایه ن - ره فیک
حیلمی ^(۱) - یه وه دانرا بومان ده چینه سه رو ده توانین بیسه لنین. هه ردو کتیی -
شیعرو ئه ده بیات ^(۲) و نوسینه کانی ^(۳) تری نمونه ی ئه م راستیه ن. ^(۴) ئه مسالیش
سێ سال تی په ر ده کات به سه ر کوچی دوا یی ماموستایه کی ئه دیب و رهخنه گرو
په خشان نووسی وه ک - عبدالله جه وهه ر - ع. چالاک - دا. له م یاده دا به پپو یستم
زانی ئه و دوو نوسینه رهخنه ییه که عبدالله جه وهه ر به ناوی - ج - ^(۵) وه چلو
یه ک سال له مه و به ر سه باره ت به لیکۆلینه وه یه کی ره فیک حیلمی نووسیوی
بخه یه پروو. له و کاته دا که نووسین و رهخنه گرتن له ئاستی توانای داهینان و
زانستی ئه دیبیککی وه ک و ره فیک حیلمی کاریکی شیاوو توانایه کی ئه ده بی به رزی
ده ویست، به لام «ع. چالاک» ^(۶) ئه وه ی سه لماند که له رهخنه ی مه وزوعی وه باردا
بو خزمه ت به ئه ده ب دیاره ئه دیبیککی وه ک - ره فیک حیلمی - زوری لا باش
ئه بێت و ئه گهر چی مه سه له که خو ی ده گرت وه.

له بنه ر هتا لیکۆلینه وه که ی ره فیک حیلمی سه باره ت به دلداری شاعیر
بوو - عبدالله جه وهه ر - یش وه ک نووسه ریککی ئه و سه ر ده مه وه ژیر ناوی - ج -
دا رهخنه له لیکۆلینه وه که ده گریت. له دوا ی ئه مه نووسه رو میژوونوس خوالی

خوش بوو - په مزی قه زاز - به وتاریک وه لامي په خنه کانی - ع. چالاک -
ده داته وه، به لام به داخه وه نه ی پیکاهو نووسینه که ی ته نها لومه کردنی -
ع. چالاک - ه که چوڼ پری خوی دوه په خنه له نووسینی په فیک حیلمی بگریټ -
له دوی نه مه (ع. چالاک) زور به هیمنی و به شیوه یه کی مه وزوعی و زانستیانه
وه لامي په مزی قه زاز دده داته وه دوا جار خاوه نی بنه پره تی باس که - دلدار -^(۷) ی
شاعیره نه میښ وه لامي عبدالله جه وهر «ج» دده داته وه هر له سهره مان
پریازی په مزی وه لاهه کانی دهنووسیت. نجا لیږدها بو ټاکلار بوون له شیوه
چونیه تی پوژانیکي په خنه ی نه ده به که مان و له یادی سی سالی کوچی دوا یی -
ع. چالاک - ی نه دیب و په خنه گدا سهرتا په خنه که ی «ج» سه باره ته به
لیکولینه وه که ی په فیک حیلمی دهنووسین هتا په خنه گران و نووسه ران کاتیک
هاته سهر کاروانی په خنه ی نه ده بی کوردیمان نه م مه سه له یه یان وه خالیکي
گرنگ له یاد نه چیت. عبدالله جه وهر واته «ج» دهنووسیت نه مجاره له سهر و
گویلاکی باسیک ټالوم خوم نه وه هیچ، باوهریشم به که م که س هه یه له ویزه ی پی،
نه و باسه پر نه ندیشه و به سامه ش - شیعو نه ده بیاتی کوردی - یه که به قه له می
ماموستا په فیک حیلمی به گ - بلاو نه کرپته وه، نه گهر که م و کورپه که له م باسه دا
بخه مه به رچاوی ماموستای ناوبراو تو بلی ی که س بمینی نه حه په سی و وه شاره
زهرده واله لیم نه وروژین و ستارم لی هه ک نه گرن ؟! باسی کردنی شیعر زوری پی
دهوی نووسراوی - شاعره کانمان^(۸) - نه خه مه پیش چاوو نه لیم شیعر ته نها
جوانیه، په ریه که بالدار، موسیقایه که هه موو نه غمه یه کی مرچک بی، نه مه کورت
ترین مه عنای شیعره، نجا فهرمون شیعره کانمان بخویننه وه بزائن بو ټاهی
سویند نه بی کامیان له شیعر نه چی بویه من نه لیم شاعرمان زور که مه و به ده گمه ن
هه مانه. ماموستا له لایه که وه نه فهرموی - جیکه ی شک نی یه که دلدار شاعیری
عه سری و ناوداری دوا پوژ نه بی، له لایه کی تریشه وه له سهر قه سیده ی - قه ل و
پیوی -^(۹) نه فهرموی، نه م فکره به لای منه وه له دوی نه وه که وهر گپراوه ته سهر
زمانی کوردی جوانترو شیرین تر بووه. نازانم ماموستا چوڼ له وه ی نومیدی لی
نه کات یه عنی هیشتا نه گه یوه ته نه و پایه یه ی کورد چاوی تی بریوه له ملاشه وه
چوڼ داویه ته پال شاعیریکي گه وره ی فرانسه وه و - لافونتن - دوباره
له لایه کی تره وه نه فهرموی، مندالیک که هه موو ژیانی له گه ل خویندن رابوارد بی و
هیشتا له خویندنی په سمی رسکاری نه بووبی ناتوانی بی به شاعیریکي -
کسبی - یه عنی هیشتا شاگرده و شاعر نی یه، نه ی که وایه له ولاتره وه چوڼ
نه فهرموی خوژگه هه موو لویکی کورد له سهر نه م پی و شوینه ی برویشتایه ؟
نازانین نه گهر دلدار هیشتا ههر شاگرو بیت له نه ده بدا چوڼ هانمان نه دا

په پړه‌وی بکه‌ین ۱۹:»^(۱۰) هر دوا به دواي بللو بونه‌وی ته‌م په‌خنه‌یه باسه‌که بوه
جیگای مش‌ت و مړی ناو‌کړه‌ته دده‌بیه‌کان. له نووسینه‌که‌ی «ج» دا نه‌وی سه‌رنج
را‌ده‌کیشی وه‌نیشانی پیکاه‌و بوته‌ په‌خنه‌یه‌کی مه‌وزو‌عی ته‌م خالانن:

۱ - له باره‌ی نه‌وی که‌زوری شاعرو بازار په‌رمی بونه‌وی شاعر مانای نه‌وه
نی‌یه که‌ هرچی نووسی شاعره‌و نه‌وه‌ش که‌ بللو بوه‌وه به‌ مانای شاعر شاعره.
۲ - نووسه‌ر دل‌داری شاعیری وه‌ها داناوه‌ که‌ نه‌که‌یو‌ته‌ پله‌ی شاعیری ته‌واو
«بی‌گومان نه‌و کاته‌ واته‌ ۱۹۴۴» وه‌ چاوه‌رپی‌ی دوا پوژه‌ که‌چی دراوه‌ته‌ پال
شاعیری‌کی جیهانی وه‌ک - لافون‌تین -.

۳ - نه‌نجامی پرس‌یاری نووسه‌ر وه‌ها که‌ ووتو‌ته‌وه‌ که‌ ناوات ده‌خوازی هه‌موو
لاوی‌کی کورد وه‌ک نه‌و بونایه‌وله‌سه‌ر پی‌و شوینی نه‌و برپو‌شتنایه‌ نه‌ویش ده‌پرسی
که‌ هیشتا نه‌وله‌ شیعرا - کسبی - نه‌بی‌ت وه‌شاگرد بی‌ت چو‌ن په‌پړه‌وی
بکه‌ین ۱۹.

ده‌قی دوه‌می ته‌م نووسینه‌مان په‌خنه‌که‌ی - په‌رمزی قه‌زاره‌ که‌ پیشت‌ر
باسمان کرد، نووسه‌ر ده‌لیت -.

۱ - ماموستا په‌ف‌یق حیل‌می له‌ نووسیندا هه‌میشه‌ ری‌ی - تش‌جیع - نه‌گری به
پی‌چه‌وانه‌ی بو‌چوونی «ج».

۲ - له‌ وده‌مه‌دا نه‌و ده‌ستی دایه‌ قه‌له‌م نیمه‌ له‌و بیره‌ دوور بوین.

۳ - لی‌کولینه‌وه‌ی نه‌ده‌بی کوردی ته‌نیا به‌یه‌ کی‌ک نه‌سپی‌راوه‌.

۴ - خو‌شاردنه‌وه‌ له‌م پوژه‌دا «واته‌ نووسه‌ر به‌ ناوی «ج» وه‌وه‌ ده‌رکه‌ و‌توه‌»
گوناه‌ی‌کی زور‌که‌وره‌یه‌ لی‌خو‌ش بوونی نیه‌. نه‌گینا نه‌مه‌ش نه‌که‌س له‌که‌ل خو‌
شاردنه‌وه‌شا بی‌ی به‌د‌رک له‌سه‌ر پی‌ی نه‌دیی‌ه‌کانمانا برپو‌یی، له‌وانیش بی‌ی
به‌شمان نه‌که‌ی.

۵ - نیست‌ا تو‌ش (واته‌ - ج -) له‌ قور‌ولیته‌ مرواریت دهر نه‌هیناوه‌ سه‌ره‌پای
نه‌مه‌ش که‌ هاتیه‌ کایه‌ ده‌ست وکو‌ته‌ک هاتوی پی‌ی له‌نه‌دیی‌ه‌کانمان نه‌گری ۱۹:»^(۱۱).

ته‌مه‌ ده‌قی نو‌سینه‌که‌ی په‌رمزی قه‌زار سه‌باره‌ت به‌ په‌خنه‌کانی - ج - که‌
دیاره‌ ناچیت‌ه‌ ریزی په‌خنه‌وه‌و نا‌شکرا لایه‌ن گرتن و نامه‌وزو‌عی په‌خنه‌ نیش‌ان
ده‌دات. وه‌ - ج - له‌چل‌وی‌ه‌ک سال له‌مه‌و پیشت‌دا به‌م جوړه‌ وه‌لامی ده‌داته‌وه‌.

۱ - جوانی خو‌شاردنه‌وه‌چی‌یه‌؟ له‌ ناو‌چه‌یه‌کی وه‌ک نیمه‌دا بچوک
نرخ‌ی نیه‌ هر‌چه‌ند دانا بی‌و باش بنووسی.

۲ - نه‌وکه‌سه‌ی خو‌ی نه‌شاریت‌ه‌وه‌ به‌ په‌خنه‌و پلار چاو‌ترسین نابی‌ی چونکه‌ که‌س
یا زور‌که‌س نایناسی.

۳ - ئەگەر وتمان خوشاردنە ۹ ناشىرىنە نابى ھەر بەخۇمانەوہ بوہستىن ئەبى
پووبكەينە عالەم چونكە كەم گوڧار ھەيە لە ھەموودانەيە كيايە كيك بە تەناسراوى
خوى نیشان نەدا بى.

۴ - ئەگەر نياز لە نووسىن جوانى و بەكەلكى بى ناوى بىيى يا نەبى نووسىن
ناشكى خو ئەگەر بو ناسىنى پياوى گەرە بى ئەم مشت و مپەي بو چىيە ؟
ھەمويان باش ئەناسىن.

۵ - ئەفەرمى - لىكۆلىنەوہى ئەدەبىيات تەنيا بەيە كيك نەسپىراوہ - گوايە من
وتومە تەنھا بە من سپىراوہ ؟ نەك من ھەموو كەس وەك و خوت ئەفەرمى -
ھەموو كەس لە توانايا بى و بە خويا راپەرمى لەم بابەتەوہ دواوہ ئەدوى -
منىش خوم بەيە كيك لەوانە نیشان داوہ جا بتوانم يا نەتوانم ئەوہ باسكى ترە -

لەلايەك ئەفەرمى ئەدەبىياتى كوردى زور قوڵە وەك و دەرياسەكى بى بن
وايە. ديارە كە ئەفەرمىوت ئەدەبىياتى كوردى قوڵەيە عنى زمانەكەشى پيشكەوتە
كەچى نازانم بە چە نيازى و بە چە باوہرى دوا بە دواي ئەوہ يەك دو دىر بەسەر
ناروا ئەفەرمى - زمانەكەمان زور لە دوايە پيش خستنى پيوست ترە - زور
قوڵى ئەدەبىيات لە كوى و لە دوايى زمان لە كوى ؟! (۱۷) لە كۆتايدا مەبەستمان
لەم چەند لاپەرەيە ئەوہ بوو كە پوژگاريكى چل و يەك سال لەمەو پيشى رەخنەي
ئەدەبى كوردى لەيادى كۆچى دوايى سى سالەي عبداللە جەوہەر - سى ئەدىب و
رەخنە گردا بىننەوہ ياد وەك لاپەرەيەكى شاردر اوہو بايە خدار بىخەينە پووبو
كەشە پيدان و بەرەو پيش چوونى بابەتى رەخنە لە ئەدەبەكەماندا كە ديارە
چەندە گرنگ و سوود بەخشە.

ھەلوپستى دووہم: - چل و دوو سال تى پەپى بەسەر ئەو ھەژاندن و
تەقینەوہ ئەدەبىيە كە ئەم نووسەرە (۱۸) لە پوژنامەي - ژين - سالى -
۱۹۴۳ - (۱۹) دا بە ئەنجامى گەياند، ئيمە لەم نووسىنەدا نامانەوئى وەك شتىكى باو
بەچەند دىرەك يادى نووسەرەك بەكەينەوہ بەلگە دەمانەوئى يادى دياردەيەكى
فەراموش كراو زىندووبكەينەوہ كە ئاوينەي بى گەردى پوژگاريكى گرنگە لە ژيانى
ئەدەبىي و دەورى ئەدەب لە ژيانى كۆمەلايسەتى ئەو سەردەمەدا. لەو مەوقفە
نەمرانەي ھەميشە نووسەر و شاعيرە لاوہكانى ھان دەداو بەرھەمى بو بلاو
دەكردنەوہ پيرەمىردى نەمر بوو، يەكەك لەو لاوہ نووسەرە ھەلگەوتوانەي ئەو
پوژگارە - ع.چالاك. - (۲۰) بوو. ئەم نووسەرە لە سالانى سىيەوہ بەرھەمەكانى لە
پوژنامەي ژيندا دەبينرى بەلام ھىچكام لەو بەرھەمانە وەك ئەو نووسىنەي گرنگ
نەبوو كە سالى - ۱۹۴۳ - لە ژيندا بلاوى كردەوہ. ھەژاندن و بزواندنكى وەھاي
خستە كۆپى ئەدەبى ئەو سەردەمەوہ كە ماوہيەكى زور بە نووسىن و باس كردن

له ئارادا بوو. ئەمە چل و دوو سال لەمە و پېش كە - ع. چالاک - نووسینی -
 هاوارژنینه - ی بلاوكرده وە ویستی به و نووسینه له كۆمە ئی كوردەواری ئەو
 سەردەمەدا شوپشیکێ كۆمە لایەتی بەرپا بکات. بە داخەو له بەر ئەو هی
 نووسەر و پرەخنە گرەکانمان به وردی تەماشای زۆر له دیاردەو پوداوی ئەدەبی
 ئەو سەردەمە ی ئەدەبی كوردیان نەكردو كە ئی مەسەلە ی وەها وەك خۆی
 ماوە تەو و پێی ی تی دەچیت بەرپاوردنی پۆزگار بیر بچیتەو. له كاتیكدا له
 ئەدەبیاتی ولاتانی پێشكە و تودا ئەم جوړە لیکولینەوانە بایه خێ خۆی هەیه و
 تەنانت پارەیه کی زوړیش خەرج دەكریت بۆ دۆزینەو و ساخ كێرنەو وەوشی
 كێرنەو هیان. چونكە باری ئەدەبی ئەمپومان بەستراو به دیاردەو پوداوەكانی
 دوینی وەو ئەمپویش بەردی بناغە ی سبەینی دەبییت ئەو نووسینە ی - ع. چالاک -
 بوە جی ی باسی نەك پۆشن بیران بەنگو خەلكی بەگشتی و دوو بەرە ی بۆ پێك
 هات. بەرەیه كە بەراستیان زانی و هانیان دەدا، بەرەیه کی تیش بەر بەرەكانی یان
 دەكردو بە لاویکی سەرە پۆو بەرە لایان دەزانی. ئەو مەسەلە گرنگە ی دیارە به
 پێی ئەو پۆزگارەو چل و دوو سال لەمە و پېش كە (ع. چالاک) خستیه ناو كۆمە لانی
 خەلكەو و له پۆژنامە ی - ژین - دا سەرنجی نووسەرانی بۆ لای خۆی پاكیشا
 بریتی بوو له وتاری - هاوارژنینه - ئەم نووسینە له پاش بلاو بونەو هی له
 پۆژنامەدا جگە له كۆمە لانی خەلكی نووسەرانی پاكیشا بۆ نووسین له و
 بارەیهو و پەیتا پەیتا ئەو نووسینانە بلاو دەبوەو و ئەو نووسەرانش ئەمانە
 بوون و ناوی نووسینەكانیشیان دەنووسین.

۱ - پیرە میرد - به سی نووسین بەشداری كرد. به ناوی - ئادابی مناظرە -
 نۆرە ی ژینە - بەر له پوونە پۆشین - (۱۶)

۲ - ئەحمەد هەردی به وتاری - پوونە پۆشین و نە پۆشین - (۱۷)

۳ - نوری بابە ئەلی به وتاری - طرفداری حجاب. (۱۸)

۴ - م. تالەبانی به وتاری - سفور و حجاب - (۱۹)

۵ - فاضل محمد به وتاری پوونە پۆش. (۲۰)

ئەمانە هەریەك به وتاریك و پیرە میرو به سیان رای خویان لەم بارەیهو و
 نووسی ئەو مەسەلە گرنگەش به پێی ئەو پۆزگارە كە ئەم پینچ نووسەر به -
 - ناوبانگە ی پاكیشا بۆ نووسین مەسەلەیه کی كۆمە لایەتی بوو، له ئەنجامی دوا
 كە وتوی كۆمە ئی كوردەواری ئەو سەردەمە ئەویش - پەچە - بوو، كە چۆن
 كاریکی وەها بكری ئەم دیاردە ناھەموارە له ناو ئافەرە تانی كۆمە ئی كوردەواریدا به -
 - تاییبەتی له شارەكاندا فێری بدری و تەنانت ئافەرەت بتوانی - سفور بییت. له و
 پۆزگارە دا كەم كەس به ئاشكراو به نووسین دە ی وێرا به لای داوا كاریه کی وەها

د اېچیت. به لَام (ع. چالاک) ی نووسه روږه خنه گر به یاریده ی پیره میردی عاشقی
 خویندن و پېشکه و تنی ئا فره تان ئەم مه سه له گرنگه یان خسته ږوو. هر له پاش
 بلا و بونه وه ی نووسینه که دوا به دوا ی که نه و و ته وتاره و نه و پینچ نووسه ره
 به ناو بانه ی نه و کاته که ناومان بردن که و تنه نووسین و وه لَام دانه وه ی عبدالله
 جه وه ر. ئنجا پېش نه وه ی ده قی نووسینه که ی ع. چالاک - بنووسین با بزاین
 ئایا نه و دیار ديه نه وه ی ده هینا و ها خه لکی پېوه سه رکه رم خه ریک بکړیت ؟! له
 وه لَامدا ده لېن ! نه که ر ئیستا نووسه ریک بیت و وه ک چل و دوو سالی له مه و به ر باسی
 شتیکی و ها بکات نه که رچی به ئوسلو بیکي نویش بیت دیار سه یروسه مه ره یه و
 شایانی پیکه نینه. به لَام له و ږوژگار هدا نه مه و ها نه بو و لابر دنی نه م ږواله ته
 له ناو کو مې لی ئا فره تان دا به شوړش و کوډیتایه کی کو مې لایه تی داده نوا هه موو
 که س له بارپانه بوو یا خود له به ر ده سه لاتی ئایینی نه و کاته نه یان ده و یرا توخنی
 بکه ون. به لَام له نه ده بی کوردی دا هه می شه کو مې لیک له و شاعیر و نووسه رانه له
 هه موو سه رده می کدا هه بوون که واقعی کی تال و دوا که و توو ناله بار پت بکه نه وه و
 نازایانه بی نه پېشه وه، کوری سه رده مه که ی خویان بن. بو نمونه هر له و
 ږوژگار هدا له زوړ موناسه به ی شیعر دا باسی په چه و فری دانی په چه کراوه.
 نه مه ش با هه ندی نمونه بیت له نه خشی نه و قه له مه به هیزانه پیره میړه دلیت:

«په چه ت لاده له ږوو، بنواږه ږوژی حه شری حه سره تکار
 له حه شرا ترسی ئاگر، لیږه شه و قی ئاگری ږوخار»

شیخ نوری شیخ صالح ده لېن ؛
 دای گرن توخوا فری دای دهن بیخه نه ته ندوره وه
 حه یفه ږوژی ږون نه نینه ناو شه وی ده بجوره وه

گوران «مابوی بگاته عاستم چه ن هه نگاوی
 درزی که و ته په چه و دیم نیگای چاوی»

نه خول «په چه ت لاده ببینم ږوت نه من خو سه یری تو ناکه م
 له ږوی تو تی ده گم یه زدان چلون نه خشی نه نه خشی نی»

بی که س «هسته تی کو شه تاخوینت گهر مه
 سه ږوش فرین ده چ واده ی شه رمه»

ته نانهت له گورانی کوردی نه و کاته شدا نه مه باس کراوه و - عه لی
مهردان - (۳) و که لی گورانی بیژی که باسیان لیوه کردوه. گرنگی نه م مه سه له یه ش
ته نها لابرندی په چه نه بووه به لنگو به سترابوو به دوو شتی گرنگه وه، یه که م
داهانتی - سفور - !!، دوو م سه ربه ست بوونی نافرته و شکاندنی چوارچپوهی
ژیانی مال و هاتنه دهره وه و کار کردن له بواره کانی ژیان دا له ته که پیاوډا. لیوه دا
کاری نه دهب له کوښه دا دهر ده که ویت. نه و نووسینه ی - ع. چالاک - بوه
راپه رین و ته قینه وه یه کی کوښه لایه تی و له مه شدا نوو سه ر تووشی که لی قسه و
هیرشی نارپه وای نووسین هات به لام کوښی نه دا و دوا ی نه و م ش به نا و نیشانی
ته ته له - هوه و تاریکی پر بایه خ تری نووسی و لاپه ریه کی که شی نو ی به و کاره ی
له نه ده بی کوردی دا تو مار کرد نجا ئیستا ده قی و تار ی - هاوارژنینه - ی عبدالله
چه وهر ده نووسین که چلو دوو سال به سه ریاد کرد نه وه یدا تی ده په ری و سی
سالی ش به سه ر مه رگی نوو سه ره که یدا. نه و و تاره ی نه و شوړش هه ژانده
نه ده بی و کوښه لایه تیه ی دروست کرد. ع. چالاک ده نوو سی ت «هاوار دایکینه،
هاوار خوشکینه، هه موو نه یزانین ژیان به خوشی و ترشی دل وه به نگه. خوشی دل
گوښه گیری دامانی یاره و ترشی دلش دووری دلی یاره. خوشتان نه مه نه زانن و
له و سه ریه وه هاتو نه ته وه که چی سه ره پای نه وه ی به زه ییه کتان به که ساسی
پیاوانایه ته وه، هینده دل ره قن، تروسکه یه کتان له ولیانا نه هینشتوته وه و کردوتانه
به داوی دلی بی سه رو سامانتانه وه خستوتانه ته ته ویلی و سه رگر دانی له پری ی
بزه یه کی لیوی ئالتانا، تیلاییه کی که شتانا، نه مانه هه موی له ولاوه بوه ستی
هیچتان پیاوی نه کوشتوه. نه و پارچه په پرو په شه ناهه مواره تان نه بی نه یده ن
به پری لاله زارتانا، نازانم چ خوشیه کتان به م په لاسه په شه دا چووه ؟! نازانم چ
دلک به ی نه کریته وه ؟! چه دهرونیک ملی بو که چ ده کات ؟! پیم نالین نه م په پرو
په شه که لکی چی یه ؟! لام وایه نه که ر هه موتان بکه ونه سه ر چاکه یه کی بو
نادورنه وه هه ره که وره ترین بیانوشتان نه مه یه که دینی ئیسلامی فه رمانی پی داوه
بو پاراستنی حیا له مه زیاتر قسه یه کی تر تان نیه. به لام توخوا و توافقه ی خوارو
توزولفی خه یاته ی خاوتان تاویک گو ی له هه له شه و په له شه ی نه م برایه تان شل
که ن نه و سا چونی به چاک نه زانن وه ها بهر په رچم بده نه وه. توخوا خوشکینه نه و
نافرته ی خوی دارای ناموس و حیا بی به نه بونی په چه بی حیا و چاوله دهر
نه پی ؟! نه که ر دوریا له خوشیا خراپ بی په چه خراپه ی نه گپړیته وه ؟! په نگه
بلین نه که ر رومان به ره لا که ین هه تیو مه تیو بگره هه موو پیاوی کونا و کون به
دوامانا نه که رین و ره فتاری خراپه له ناو ته شه نه نه کات. نه وه ی به غدا ی دییی بو
دهر نه که وی و بایه خ به م قسه یه تان ناکات. چونکه هیچ نافرته تی نی له به غدا دا به

رووکراوهیی نه گه ری و شان به شانی گه نه گه کان نه پوا. که چی له و شوینه تاییه تیا نه دا نه بی که دانراون هیچ خراپه یه که پرو نادات. به لی راست نه که نه یه که مجار له هه لگرتنی نه م په چه یه دا چاو برکی زور نه بی به لی نه بی بی چونکه چه کچ چه کوپ به وه پا نه هاتوه. هه ر خواخوای نه مه ی بووه له درزی دهرگاوه له پر نا کاو چاویان به یه که پکه وی و بلیسه ی ناگری دلایان دایمرکیته وه. به لام پرواش به وه بکن که نه م حاله به رده وام نابی، هینده زوو نه برپته وه به خه وی هیچ که سیکدا نه یه ت. له لایه کی تره وه نه لین دینی نیسلامی نه مر به پوشینی په چه نه کا ۱۹؟ حاشا هه زار حاشا، خوشکینه بو چی لادی یه کان که سه وقاتی نیوه نه بن شان به شانی گه نه گه کان هه ل نه سووپین و دهر و دهشت نه که ن و دینی نیسلامی ری یان لی ناگریت ۱۹. نه ی ری له نیوه بو نه گریت ۹. خوشکینه نه مجاره به مهنده کوتایم به م گفتو گو یه هینا، دهسم دامینتان به دلسوزانه سه رنجیکی بدهن و بمکه نه نیشانگا یی تیرو توانجتان تا به هه موومان تی که وین و له نه نجاما هه ره چاکترین ریگایه که بو له ناو بردنی په چه بزوزینه وه نیتر خوتان و خواتان». (۲۳)

ننجا پوخته ی مه به سته کانی نووسه ر له م خالانه دا دهر ده که ویت:

- ۱ - نووسینه که تیکرا بو له ناو بردنی په چه یه و هاندانی ئافره ته بو سه ره به ست بوون و کار کردن له ته که پیاودا.
- ۲ - نه وه دهسه لمینی که په چه نه ریتیکی ره سه نی کورده واری نیه و خواستراوه یاخود به زور سه پینراوه. نه ویش به به راورد له که ل ئافره تانی لادی دا که په چه به کار ناهینی.
- ۳ - نه م ره وشته له ناینه وه دووره و ئاینی نیسلام به کار هینانی په چه ی به پیویست دانه ناوه.
- ۴ - نه گه ئافره ت پوی خو ی داپوشی و پیاو نه ی بینی نه واکاری په نهان و ره وشت خراپی له ناو کو مه لدا زور ده بیته له لایه ن هه ردوو لاه بو نه وه ی له پشت ناگای خه لکه وه نه مان به یه که بگن.
- ۵ - نه وه دهسه لمینی که لای بردنی په چه و داهاتنی سفور له داهاتودا - هه روه ک پوی دا - ده چه سپی و په چه باوی نامینی و ئافره ت سفور ده بی. سنووری چوار دیواری مال ده شکینی و بو خویندن و کار کردن له ته که پیاودا دیته پیشه وه. نه مه ش هیچ په یوه ندی به بلا بونه وه ی ره وشت خراپه وه نیه.
- سه باره ت به نه و حه وت نووسینه ی دوا ی بلا بونه وه ی وتاره که ی عبدالله چه وهر - پینچ نووسه ر بلاویان کرده وه برپارم داوه له داهاتودا له ته که نه م لیکولینه وه یه دا بیکه مه نامیلکه یه که و له چاپی بدهم. چونکه لیله دا ناگری نه و وتارانه بنووسینه وه.

- ١ - بە فێق حێلمی - ئەدیب و پەختە گرو مامۆستایەکی شارەزا لە زمان و نەدەبى کوردی دا بەرگەکانى یادداشت و شیعرو ئەدەبیاتی کوردی و شیعرو نووسینەکانى چینگای تایبەتیان هەیه لە ئەدەبى کوردی دا. سالى ١٨٩٨ لە دایک بووه سالى ١٩٦٠ کوچى دواى کردو.
- ٢ - شیعرو ئەدەبیات - دوو بەرگە.
- ٤،٢ - پیشکەوتن سالى ١٩٥٨ دەرچوو و شەهەق لە سالى ١٩٥٨ دەرچوو.
- ٦،٥ - ج - عبدالله جەمەەر بەم ناوە وه نووسینی زۆره.
- ٧ - دلداری شاعیر سالى ١٩١٧ لە دایک بووه سالى ١٩٤٨ کوچى دواى کرد.
- ٨ - بروانە یادگارى لاوان.
- ٩ - قەل و ریبوی - دلداری شاعیر بە شیعەر کردویه به کوردی.
- ١٠ - گەلاویژ ژماره (١) سالى ١٩٤٦.
- ١١ - گەلاویژ ژماره (٣) سالى ١٩٤٤.
- ١٢ - گەلاویژ ژماره (٦) سالى ١٩٤٤.
- ١٣ - عبدالله جەمەەر سالى ١٩٢٠ لە ناوچهی قەرەداخ لە سلێمانی لە دایک بوو. خویندەى سەرەتایی و ئامادەیی لە سلێمانی بوو. یو خویندەى زانکۆ جوته به عێدا. رێکەوتی ١ - ٦ - ١٩٨٢ کوچى دواى کردو.
- ١٤ - ژین ژماره (٧١٢) سالى ١٩٤٢.
- ١٥ - عبدالله جەمەەر بەم ناوانه وه نووسین بڵاو کردوته وه (ع - جالاک، ع - جەمەەر، ع - ج - ع - ج).
- ١٦ - ژین ٧١٥ سالى ١٩٤٢.
- ١٧، ١٨، ١٩، ٢٠ - ئەو نووسینگە دوا به دواى يەك لە ژماره (٧١٥) دوه بڵاو بوته وه.
- ٢١ - گۆرانی - گۆلان به گۆلان جاده به جاده.
- ٢٢ - ژین ژماره ٧١٢ سالى ١٩٤٢.

مامۆستا قەناتی کوردۆ، ش مەرگ رای دە پیچی !....

باییزد ، دارو دەوێن رەنگ زەردە
باقەزوو سەردە بەتۆز گەردە
دیاردە لای شەختەییە ناخۆش خەوێ
دارە خۆی دەرنی ، خەزەل ھەل دەوێ
ھەورە رەشیوێش و بەگریە و نالە
سەرەتای شیوەنی مەرگی سالا

((.....))

ممتاز حیدری

ئەم سال ، زەمەری لە سوورنەوێ خۆیدا لە ئاستی کەلە ئەدی و روشنبیری
زانایانی کورد لە بوومەلەرزەو بورکان و تەقینەو دایە ، مەرگی ناوەخت دیاری و
پاداشتە (١) یەتی ، ناوە ناوە لە سووچیکێ چوار گوشەیی کوردستان ، یا لە
دەردەوێ نیشتمان ، لە پیرکا بوومەلەرزەو تەقەرەتی لێکراو ، یان بورکانی
سەدان سال داخ لە دل ، ئەدی پیکێ تاسراو ، روشنبیریکی ھەلکەوتوو ،
رۆژنامەنووسیکی لێناوێو ، زانایەکی گەورە کە لەمیریکی تاودار قووت دەداو لە
زەوێ سەمەدەدا دایان پاتە خواری

مه‌گه‌ر هه‌ر خۆی ئه‌م زه‌وی یه‌ سته‌مدیده‌یه‌ ، بزانی ، ئه‌م پۆلانه‌ی به‌ چ مال‌ و پیرانی‌ و شار‌ به‌ ده‌ری‌ و شه‌ و نخونی‌ و به‌ ژبانی‌ کوێ‌ره‌وه‌ری‌ په‌روه‌رده‌ بوون‌ و تا قه‌له‌ مه‌ ناسک‌ و خاوینه‌ کانیا‌ن پ‌س‌کاون‌ ، بۆنه‌ ته‌ مه‌ش‌خه‌ل‌ و تیکۆشه‌ر - ی‌ ر‌ی‌گای‌ پ‌یش‌که‌وتن‌ و سه‌ره‌فرازی‌ی‌ و شه‌ی‌ ره‌سه‌نی‌ نه‌ ته‌ وه‌یی‌ کوردی‌ به‌ تاییه‌تی‌ ، ره‌وتی‌ ئازادی‌ی‌ کۆمه‌ل‌ و خاکی‌ نیشتمان‌ به‌ گشتی‌ ...!

ئه‌وه‌ تا زه‌مین‌ ، سالیکی‌ له‌ سوورانه‌ وه‌ی‌ خۆیدا‌ ته‌ وا‌ و نه‌ کردووه‌ ، چه‌ند ئه‌ستێره‌ی‌ گه‌ش‌ و پ‌ر‌شنگدار‌ له‌ ئاسمانی‌ ئه‌ده‌ب‌ و زانست‌ و روشنبیری‌ کوردیدا‌ چوونه‌ ته‌ خانه‌ی‌ هه‌رگیز‌ نه‌ مرانه‌وه‌ ، وه‌ك‌ « ئالائه‌ دین‌ سجادی‌ ، جگه‌رخوین‌ ، به‌ره‌ن‌ قانع‌ ، غاز‌ی‌ فاتح‌ وه‌یس‌ و چه‌ندی‌ دیکه‌ش‌ ... » به‌ ئ‌ی‌ هه‌ر له‌م‌ خوله‌ش‌دا ، له‌ سه‌ره‌تای‌ مانگی‌ گه‌ل‌ری‌زاندا ، دره‌ختیکی‌ مه‌زنی‌ کولتووری‌ کوردی‌ گوێ‌زرايه‌ وه‌ به‌ هه‌شتی‌ نه‌ مری‌ی‌ نه‌ ته‌ وه‌یی‌ و مرو‌فایه‌تی‌ ئه‌ویش‌ زانای‌ که‌م‌ وینه‌ی‌ کورد‌ : ئه‌ندامی‌ کارای‌ کۆپی‌ زانیاری‌ کوردو‌ سه‌روکی‌ به‌شی‌ کوردی‌ له‌ ده‌زگای‌ روژه‌لاتناسی‌ ل‌ینینگ‌راد‌ پ‌روفیسور‌ قه‌ناتی‌ کوردو‌ بوو ...؟!

● ده‌بی‌ ئه‌م‌ که‌له‌زانیه‌ ک‌ئ‌ی‌ ب‌ئ‌ و چ‌ هه‌ورازینکی‌ ئ‌نجگار

دژواری‌ برپوه‌و‌ تا‌ گه‌یشته‌وته‌ لوتکه‌ ؟! جا‌ چ‌ لوتکه‌یی‌ک‌ ؟!

به‌ ئ‌ی‌ ، ئه‌و‌ مندا له‌ برزوك‌ و ژیره‌ی‌ کورد ، له‌ خ‌یزانینکی‌ هه‌ژاری‌ ده‌ر به‌ ده‌ری‌ گوندی‌ « سووس‌ز » ی‌ ناوچه‌ی‌ « قاق‌زمان‌ » ی‌ کوردستانی‌ ناوه‌ندی‌ی‌ سه‌ر ده‌وله‌تی‌ داگیرکه‌ری‌ عوسمانی‌ و سالی‌ ١٩٠٩ له‌ دایک‌ بووه‌ ...!

سالی‌ ١٩١٨ تورکه‌ عوسمانی‌یه‌کان‌ ، به‌ سه‌ر ئه‌رمه‌نی‌یه‌کان‌ زال‌ بوون‌ ، ب‌نه‌ماله‌ی‌ ماموستا‌ قه‌ناتی‌ کوردو‌ له‌ ده‌ست‌ زولم‌ و زۆرداری‌ی‌ کۆمه‌لایه‌تی‌ و نه‌ ته‌ وه‌یی‌ تورکه‌ عوسمانی‌یه‌کان‌ . خ‌ویان‌ ده‌رباز‌ کرد ، پ‌یشه‌کی‌ له‌ ئه‌رمه‌نه‌ستانی‌ پ‌ووسیا‌ نیشته‌ج‌ئ‌ی‌ بوون‌ ... پاشدان‌ له‌ سالی‌ ١٩٢٠ دا‌ روویان‌ له‌ شاری‌ ق‌فلیس‌ کرد ... به‌ ل‌ام‌ له‌م‌ سا له‌ دا‌ ه‌یشتا‌ ده‌سته‌لاتی‌ سو‌فیت‌ دانه‌مه‌زرا‌بوو ، ئه‌و‌ ب‌نه‌ماله‌ کوردانه‌ی‌ له‌ ئه‌نجامی‌ سیاسه‌تی‌ تورکه‌کان‌ رایان‌ کردبوو ، له‌ گورجستانی‌ رووسیا‌ش‌ تووشی‌ جو‌ریکی‌ دیکه‌ی‌ زولم‌ و زۆرداری‌ بوون ، ته‌نانه‌ت‌ نانی‌ روژانه‌ به‌ ده‌روژه‌ کردن‌ و حه‌مالی‌ و ب‌ویاغ‌چینی‌ پ‌ییان‌ دا‌ب‌ین‌ نه‌ ده‌ک‌را ...؟! تا له‌ سالی‌ ١٩٢١ دا‌ به‌ ته‌واوه‌تی‌ دام‌ و ده‌زگای‌ کرێکارو‌ جووتیاران‌ له‌ سه‌ر تا‌پای‌ وولاتی‌ سو‌فیت‌ دا‌ ج‌ئ‌ گیر‌بوو ، جا‌ نه‌ك‌ ته‌نیا‌ مه‌سه‌له‌ی‌

په یداکردنی روژانه دهست کرا به چاره سه رکردنی ، بگره مه سه له هره گرنگه که دابین کرا ، ئه ویش ئازادی ولات و سه ره بستی مروڤ بوو ...!

به لام هره له و ساله دا ، واتا ۱۹۲۱ ، باوکی قه ناتی کوردو مرد ...! به مه قه ناتی کوردو زیاتر توووشی چه رمه سه ری ژیان هات ... تا به پیکه وت روشنبیریکی دلسوزو مروڤ په روهری ئه رمه نی به نیوی «لازو» ئه و کومه له منداله کورده نی له بهر خویندن دانا ... یه کی که له و قوتابی یانه قه ناتی کوردو بوو ، واته ماموستا کوردو به - ۱۲ - سالی دهستی به خویندن کردووه ...! ئه وهی شایانی باسه ، هه موو روژی پاش دهرسه کانی به حه مالی ، یان بوياغچیتی نی نانی روژانه ی وده دست ده هیئا ، ته نانه ت پاش ئه وهی ته مه نی گه وره تر بوو ، دهستی به رهنجه ری کرد ...! به هره حال - ژیان که ی زور دژوار بووه - ، تا سالی ۱۹۲۸ قوتابخانه ی لازوی ته واکرد ... له هه مان سالدا ، واتا ۱۹۲۸ ، پاش ژانیک ی زور قه ناتی کوردو و چهند قوتابی یه کی دیکه ی کورد له [کولیجی کریکاران] وهرده گرین ... له ئه نجامی هوشاری و ژیری وشه ونخونی قوتابی یه کان ، ئه م قوناغه یان له ماوه ی سی سالدا ، واتا سالی ۱۹۳۱ به سه رکه وتوانه بری .

ماموستا کوردو . هیشتا له کولیجی کریکاران بوو ، دهستی به نووسین کردو له چالاکی یه هونه ری یه کانی کولیجه که دا به گهرمی هاوبه شی ده کرد ته نانه ت روژنامه ییکی دیواریشیان به ناوی « شاگردی کورد » به زمانی کوردی ده کرد ...!

له سالی ۱۹۳۱ دا ، له زانکوی لنینگراد به شی زانستی زمانه وانی وهرگیرا ... له ماوه ی ئه و پینچ ساله ی زانکوی لنینگراد دا ، ئه م مادانه ی ده خویند : زمانی کوردی ، فارسی کوڤ ، زمانی بلوژی ، زمانه کانی ئیرانی کوڤ ، تیوری زمانه وانی هتد ... ته نانه ت له سالی ۱۹۳۴ دا هیشتا قوتابی پۆلی سی یه می کولیجی زمانه وانی بوو ، کرا به ماموستای زمانی کوردی له کولیجه که ی خوی و کولیجی کریکاران! تا سالی ۱۹۳۸ به پله ییکی بهرز زانکوی لنینگرادی به شی زانستی زمانه وانی ته واکرد ...!

ماموستا کوردو ، له بهر ئه وهی به دریژایی ژیا نی قوتابی ته ی زیره ک و هه لکه وتوو بوو ، بو یه پاش ته واکردنی کولیجی زانستی زمانه وانی یه کسه ر له به شی خویندنی بالا - کاندیدات - وهرگیرا ...!

پاش بهرپابوونی دووهم شه‌پری جیهانی بو ماوه‌ی شه‌ش مانگ له ده‌وره‌یه‌کی توپچی‌ی خویندی ، سالی ۱۹۴۳ تا ۱۹۴۵ وه‌ک ئه‌فسه‌ریکی توپچی‌ی دژی فروکه‌کانی دوژمن ده‌جه‌نگا ...!

پاش برانه‌وه‌ی دووهم جه‌نگی جیهانی ، ماموستا کوردو له کولێجی زانستی‌ی زمانه‌وانی سه‌ر به زانکۆی لێنینگراد زمانی کوردی به قوتابییانی به‌شی ئێرانی ده‌گوته‌وه ،... له‌هه‌مان کاتیشدا کاریگه‌ری [عامل - باحث] زانستی‌ی به‌شی ئێرانی ئاموزگای روژه‌لاتناسی ئه‌کادیمیه‌ی زانستی‌ی سووقیت بوو له لێنینگراد . له‌سالی ۱۹۶۸ یشدا پروانامه‌ی دوکتور علمی - دوکتور ناوک - وه‌رگرت .

له‌سه‌ره‌تای شه‌سته‌کاندا ، پاش ئه‌وه‌ی به‌شی کوردی جیا کرابوه‌وه ، ماموستا کوردو به‌سه‌روکی به‌شه‌که هه‌لبژێرا تا کوچی دوا‌یی کرد .

پله‌ی زانستی و ناوه‌روکی به‌ره‌مه‌کانی

مرو‌ی دلسۆزو مه‌زن ، ئه‌وه‌که‌سه‌یه ، که به‌هره‌و تووانا و بلیمه‌تیه‌که‌ی ، به‌کار و کرده‌وه‌ی سوود به‌خش له پێناوی پێش‌که‌وتنی کۆمه‌لایه‌تی و روشنبیری و زانستی ته‌رخان ده‌کات ، به‌مه‌ ئه‌و مرو‌یه‌ سه‌رمایه‌ی هه‌رگیز نه‌مری هه‌تا هه‌تایی مسوکه‌ر ده‌کات ، به‌تایبه‌تی ئه‌گه‌ر بیتۆ سه‌ره‌تای ژیانه‌که‌ی دو‌لی ژان و زی‌ی خه‌م و ئازار بێ ، وه‌ک سه‌ره‌تای ژیانه‌که‌ی ماموستا کوردو که به‌ پێچه‌وانه‌ی دو‌لی ژان و زی‌ی خه‌م و ئازار ، کار و کرده‌وه‌و به‌ره‌مه‌ کۆمه‌لایه‌تی و ئه‌ده‌بی و روشنبیری و زانستی و نه‌ته‌وه‌یی‌یه‌کانی ، ده‌ریایه‌کی روونی بێ بن بێ ، که هه‌تا هه‌تایی شینایی ژیا‌نی ئه‌ده‌بی و کولتوری نه‌ته‌وه‌یی و مرو‌قایه‌تی شین‌تر ده‌کا ...!

به‌ پێ‌ی ئه‌و به‌ره‌مه‌مانه‌ی که له ئه‌نجامی شه‌و‌نخونی و لیهاتوویی و گیانی نه‌ته‌وه‌یی و هه‌روه‌ها به‌هۆی جو‌ری رژی‌می ئه‌و ولاته‌ی ، که ماموستا کوردو له باوه‌شیا په‌روه‌رده‌بووه ، هاتۆنه‌ته به‌ره‌م ، قه‌ناتی کوردو نه‌ک ته‌نیا به‌زانا‌یه‌کی

کوردی گهره‌ی ولاتی سوفیت ده‌ژمێردری . به‌لکوله مه‌یدانی پسروری خۆیدا
به‌یه‌کێک له‌ زانا گهره‌کانی جیهان ده‌ژمێردری ...!

ئه‌وه‌تا له‌ ماوه‌ی [٥٥] ساڵی ژبانی قوتابی و مامۆستایه‌تی و نووسین و
بلاوکردنه‌وه‌دا ، واته‌ له‌ سه‌ره‌تای ده‌ست به‌ نووسین کردنی‌دا - ١٩٣٠ - تا
کوچی دوایی نیزیکی (١٠٠) سه‌د وتارو لیکۆلینه‌وه‌ی قوول و فراوان و کتییی
به‌نرخێ ده‌رباره‌ی زمانی کوردی و زانستی زمانه‌وانی و ئه‌ده‌بی و فولکلۆری و
فه‌ره‌نگه‌ به‌ ئاکام گه‌یاندوه‌ ...! شایانی باسه‌ هه‌ندێ له‌ به‌ره‌مه‌مانه‌ به‌ دوو قوڵی
یان سێ قوڵی له‌ گه‌ل چه‌ند زانایه‌کی کوردو سوفیتی به‌ ئه‌نجام گه‌یاندوه‌ ...
ئه‌وه‌ی زیاتر مایه‌ی سه‌رنج و هه‌لسه‌نگاندنه‌ ، زۆریه‌ی به‌ره‌مه‌کانی مامۆستا
کوردو ، له‌ لایه‌ن زاناکانی ولاتی سوفیت و ئه‌وروپا په‌سه‌ندکراوه‌ ...! وه‌ک :
« ئی . ئی . تسوکه‌رمان ، دوکتۆر چ . خ به‌کو - به‌کایف - دوکتۆر ئۆردوخوانی
جه‌لیل ، کوردناسی به‌ ناو بانگی فه‌ره‌نسی روژی لیسکو ، کوردناسی ناسراو
تۆمابوا ، ئابینینگسین هتد ...

هه‌میسان شایانی باسه‌ له‌م رووه‌وه‌ ، نابێ ده‌وری کاریگه‌ری رژیمی
سوشیالیستی راسته‌قینه‌ و هه‌ول و کوششی مرو‌ف په‌روه‌ری و زانستانه‌ی (ئاکۆپ
گازاریان - لازو ، یوسف ئه‌بگارفیچ ئۆربیلی ، عه‌ره‌بی شه‌موو چه‌ندانی دیکه‌ ،
له‌ باره‌ی یارمه‌تی دان و پێگه‌یاندنی مامۆستا قه‌ناتی کوردو ، به‌هیچ جو‌ری
فه‌رامۆش بکری ...!

له‌ رووی ناوه‌روک و پله‌ی زانستی به‌ره‌مه‌ گران به‌ هاکانی مامۆستا
کوردو ، من به‌ش به‌ حاڵی خۆم نه‌ک تووانای ئه‌وه‌م نی‌یه‌ شی‌یان بکه‌مه‌وه‌ بگه‌
لێره‌دا ته‌نانه‌ت ده‌ورکردنه‌وه‌ییکی هه‌لسه‌نگاندنه‌یان زۆر زه‌حمه‌ته‌ ئه‌وه‌ی
راستی بێ یه‌کیکی وه‌ک مامۆستا دوکتۆر ئه‌وره‌حمانی حاجی مارف بلی : ” لی
دوان له‌ کاره‌ زانسته‌کانی مامۆستا کوردو چه‌ندین کتیب و ساڵی گه‌ره‌که‌ ...!؟ ،
ئه‌وه‌تا دوا به‌ره‌می که‌ فه‌ره‌نگی کوردی - رووسی یه‌ به‌ دوو قوڵی له‌ گه‌ل دوکتۆر
زاری یوسف له‌ ساڵی ١٩٨٢ له‌ موسکو به‌ چاپیان گه‌یاندوه‌ ، کاریکی مه‌زته‌ ، که‌
پسروری تاییه‌تی خۆی ده‌وی تا لایه‌نی ناوه‌روکی زانستی و ئه‌ده‌بی
هه‌لبه‌سنگینی ... ئه‌م فه‌ره‌نگه‌ یه‌که‌م فه‌ره‌نگی کوردی - رووسی یه‌ له‌ ولاتی
سوفیت و هه‌ندهران که‌ به‌ لیکسیکی زمانی ئه‌ده‌بی ی هاوچه‌رخێ کوردی

کوردستانی خوارو له سەر بناغه ی لیکسیکی زاراوی [دیالیکتی] خوارووی
زمانی کوردی « سۆرانی » تۆمار کراوه .

له م فه ره ه نگه دا ن ی زی که ی (٢٥) هه زار وشه ی زمان ی ئه ده بی کوردی تیدا
هاتونه ته تۆمار کردن ... هه ره که دوکتور ئه وره حمانی حاجی ماف ده ئی : « ئه م
فه ره ه نگه به یه کی که له فه ره ه نگه به رزه کانی کوردی ده ژمیری ت و به ره ه میکی
که وره ی زانستی یه له کاری کوردناسی ی سوفیتدا » .

به کورتی ، به کورتکراوه ی کورتی ، کارو کرده وه به ره ه مه زانستی یه
که وره کانی ماموستا قه ناتی کوردو له رووی خزمه ت کردنی زمان و زانستی
زمانه وانی ئه ده ب و فولکلور و ئه تنوگرافیا ی کوردی دا فره ده وه مه ندن ،
سه ره رای پی که یان دنی ده یان قوتابی کورد و بیانی ... له م چه ند دی ره دا ، نه ک
ته نیا قه له مه که م له باره ی ناو بردیان شه ره مزار ده بی ، به لکو ده ورکردنه وه
هه لسه نگاندن و لیکۆلینه وه یان به ده یان بگره به سه دان باسی فراوان و کتییی
زانستانه به مافی په وای خویان ناگه ن ... ! بویه کوچ کردنی ئه م که له زانایه ی کورد
له په وتی میژوویی و نه ته وه یی زمان و ئه ده ب و روشنبیری ی کورد به زیانیکی
ره سه نی نه ته وه یی ده ژمیری ... هه رده م که ئینه قوولینه قووله که ی پر
ناییته وه !

یادگارو ئاوات

له مانگی کانوونی یه که می ١٩٧٦ له لنینگراد بووم ، باسی ئه وه م کرد ، که
ئه م سال (١٨٧٦ - ١٩٧٦) بیره وه ری ی سه د ساله ی له دایک بوونی مه لای
که وره - مه لا محمدی کو بی یه - ماموستا کوردو به م بۆنه یه وه کۆره ئیواره یه کی
به ره سمی به ناوی به شی کوردی سه ر به ئامۆژگای رۆژه لاتناسی له لنینگراد
سازکرد. له سه ره تای کۆره که دا ، ماموستا کوردو به شیوه ی کرمانجی خوارو
وتاریکی به نرخ ی ده رباره ی مه لای که وره له گه ل چه ند پارچه هه لبه ستیکی
خوینده وه پاشدان هه ندیک له ئاماده بووانی کۆره که وتاریان خوینده وه .. شایانی

باسه ، وتارو گفتوگۆکانی کۆرپه که به شیوهیهکی رهسمی له بهرهمهکانی بهشی کوردی تۆمار کران ... لهوانهیه له دوا روژدا بینه چاپ کردن .
 ئەمه دهگێرمهوه ، وهک بهلگه له ههلوێستی نهتهوهیی و توانای مامۆستا کوردویدا لهپرووی فێربوونی شیوهی کرمانجی خواروو بهرهوانی هیچی ترنا ...
 مامۆستا کوردو، مرویهکی مهزن و زۆر قسه ناسک و خوش مهشرهه و سوخته چى بوو ... ئاواتیکى گههرى ئهوه بوو ، که سهردانى کوردستانی عیراق بکات ... بهلام بهداخهوه ئەم ئاواته گیانی و نهتهوه پهروهرییهی لهگهڵ خۆیدا برده ژێر خاکهوه !!

ههزارویهك حهیف ومخابن
 ههزارویهك چهپكه گۆلێ رهنگین
 بۆگیانی پاکی ...!

● چه ند نمونهیهك له بهرهمهکانی :

لیڤه دا ، زۆر به کورتی ناوی ههندی له بهرهمهکانی تۆمار دهکەین ، بێ ئهوهی ناوی ئه و گوڤارو روژنامانه و دهزگا زانستی و روشنبیرییهکان و سالی چاپ کردنیان بێنن ، یان ناوی ئه و کهسانه ی که بدوو قوڵی یان سی قوڵی له گهڵ پروفیسورقه ناتی کوردویدا ههندی له و بهرهمانه یان به ئاکام گه یاندوووه ، چونکه درێژی دادیری هه لئاگری ...!

- + : ئیزافه له زمانی کوردیدا ...
- + : نیرومی له زمانی کوردیدا ...
- + : له باره ی زمانی ئه ده بی کوردی ئه رمه نستانه وه ...
- + : چه ند وشه یهك ده رباره ی فه ره نگی ئه رمه تی ی .. کوردی ی ..
- + : یاسای نووسین له زمانی کوردیدا ..
- + : ره خنه له « ریزمانی کوردی ی »
- + : له باره ی پیشکه وتنی زمانی کوردی یه وه ..

- + : کتییی ریزمانی کوردی ...
- + : چه ند به رهه میکی فولکلوری کوردی ...
- + : کوردی سوڤیت له ئە دەبی کوردی دەرەوهدا ...
- + : شیواندنی میژووی کورد له زانستی میژووی بۆرجوازی فارسدا ..
- + : رهخنه له بیروباهه‌ری هه‌له به رامبه‌ر زمانی کوردی ..
- + : خ . ئابوڤیان وه‌کو کوردناس و ئە تنوگراف ...
- + : رینووسی زمانی کوردی
- + : کورد ، « میلیله‌تانی روژه‌ه‌لاتی ناوه‌راست » ..
- + : زمانی کوردی ، « ئیرانی ئە مرو » ...
- + : ریزمانی زمانی کوردی
- + : درووست بوونی وشه‌ له‌ زمانی کوردیدا
- + : سه‌رکه‌وتنی کوردناسی سوڤیت
- + : دهرباره‌ی دوو بنچینه‌ی بوونی وشه‌ له‌ زمانی کوردیدا ...
- + : کاره‌کانی پ لیڤ له‌ باره‌ی کوردناسی یه‌ وه ...
- + : مانا و فه‌رمانی پاشگری - ك (كه) له‌ زمانی کوردیدا ..
- + : فه‌ره‌نگی کوردی (دیالیکتی کرمانجی ژوو‌وو) ...
- + : کوردناسی له‌ لینینگراد ..
- + : ئە حمه‌دی خانی و به‌ره‌می ئە دەبی ...
- + : میژووی نووسین و له‌ چاپدانی فه‌ره‌نگه‌ کوردی یه‌ کان
- + : په‌ندی پیشینانی کوردی (په‌ندی پیشینان و قسه‌ی نه‌سته‌قی گه‌لانی روژه‌ه‌لات) ..
- + : مه‌می ئایشی - داستانی رومان‌تیکی کوردی ، چیرۆک و گۆرانی داستانی کوردی .
- + : پیشگرو پاشگر له‌ زمانی کوردیدا فیلو‌لوژیای ئیرانی ...
- + : بیلو‌گرافیا‌ی میژوو و فیلو‌لوژیا و ئە تنو‌گرافیا‌ی کوردی ...
- + : بیروباهه‌ری قاره‌مانی یه‌تی له‌ به‌ره‌می ئە دەبی ئە حمه‌دی خانی دا .
- + : شی کردنه‌وه‌ی به‌لگه‌کانی که‌زنه‌فون دهرباره‌ی کاردوخه‌کان .
- + : به‌ره‌می فولکلوری کوردی
- + : فه‌ره‌نگی کوردی - رووسی (سۆرانی) ۱۹۸۳ .

تېيىنى :

لەسەر زانىيارى يەكەنى ناو ئەم : وتارە سوودم لەم سەرچاوانە
وەرگرتووہ :-

۱ - روژى كوردستان - ژمارە - دوو تەمووزى ۱۹۷۱ - دوكتور مارف
خەزىنەدار .

۲ - پروفیسور قەناتى كوردو « كوردییف » هەندىك بیروباوەر لە باوەرى هەلە
لە بارەى زمان و میژووی كوردەوہ ، وەرگێڕانى دوكتور ئەورەحمەنى حاجى
مارف .

۳ - كاروان : ژمارە ۱۷ هەوالێكى مەزن - دوكتور ئەورەحمەنى حاجى مارف .
۴ - قەرەنگى كوردى - رووسى (سۆرانى) . كوردو د. زارى يوسف . مۆسكو
۱۹۸۳ .

هەولێر

نەوەرەستى مانگى تشرینی دووەمى

۱۹۸۵

داس به داس و چه واشه كردن

محهمه د عه لی قهره داغی

له ژماره (۲۶۷۶) ی روژی ۱۱/۲۱/۱۹۸۴ ی (العراق) دا وتاریکم به ناونیشانی « میرزا ئولقادر وه لسه نگاندنیک » نووسی . به ماوه یه کی که م دواي ئه وه ، واته له روژی ۱۳/۲/۱۹۸۴ ی (العراق) دا ماموستا محهمه دئه مین ه ورامانی به ناونیشانی « ه لسه نگاندنی ه لسه نگاندنه کی ماموستا قهره داخی » وه لامي وتاره که ی دامه وه .

له وتاره که ی ماموستا ه ورامانی دا ه ندیک له ریگه لادان و له بابته دوور که وتنه وه و چاوه سترکردن له خوینه رانم دی و ، سه ره پای ئه وانیش ه ندیک ته شه رو قسه ی ناره وای نووسیوو . بویه وتاریکم به ناونیشانی « جاریکی دیکه یش له گه ل میرزا ئولقادر دا به لام بی ه لچوون » نووسی و ، بو ئه م گوڤاره م نارده و ، به هیوام روشنایی ببینی و له سه ر لاپه ره کانی جیگه ی خوی بگری .

له م روژانه دا که ژماره (۳) ی ئه م گوڤاره - نووسه ری کورد - که وتنه بازاره وه . زور جیگه ی سه رسوپرمانی من و ، بگره زوره ی خوینه رانیش بوو ، که جاریکی دیکه هه مان وتاری به ه ندی جینوو تومه ت بو ئه م و ئه وو ، بگره بو ئه م ده زگا و ئه و ده زگایشه وه گرته وه خوی !

لیره دا من و - بگره خوینه رانی ئه م گوڤاره یش - مافی ئه و گله بی یه مان له ماموستایان و براییانی ده سته ی نووسه رانی گوڤاره که هه یه که بلین : خوتان باش ده زانن ده یان و ، بگره سه دان ، وتاری باش له فایله کانتاندا رز کراون و چاوه پیتی سه رهن که روژیک له روژان بلاو بکرینه وه ، ئا له م کاته دا بو ده بی

وتاریکی نامه وزووعی بو جاری دووم له گوڤاره که دا بلاو بکه نه وه (۱۵)!

لاپه پهی پئی رهش بکه نه وه ، که ده کرا له و ئه ندازه دا دوو سی وتاری باش
بلاو بکه نه وه ؟*

ئه م وتاره ی ماموستا هه ورامانی - وه که له بلاو کردنه وه ی دوومه ی وه
ده رده که ویت - له جاری یه که مدا دهستیکی شاره زا دوستانه بو ی دهسکاری
کرده وه ، که ئی قسه ی ناره واو ، تو مه ت بو ئه م و ئه وی لی لایردوه ، به لام
ماموستا هه ورامانی به و کاره قایل نه بو وه ، جاریکی دیکه وتاره که ی داوه ته وه به
بلاو کردنه وه .

ئه وه ی راستیی بی ت به هیچ جو ر ئاره زووی ئه وه م نه بو ه که جاریکی دیکه
له م بابه ته بنووسم ، کاتی خو م و خو ی نه رو ده رفه تی گوڤاری پیوه بگرم ، به لام
وتاره که ی ماموستا هه ورامانی به جو ریک راستیی شیواندوه - به هیوا یشم ئه وانه
هه مو هه له بن و به ئاره زووکاری وای نه کرد بی - بی دهنگ بوون له عاستیدا
ده بی ته هو ی ئه وه ی چه ند هه له ی گه وره له میژووی ئه ده بی کوردیدا
بچه سپییت . بویه - به ناچاریی - له عاستیی (هه ندیک) له و قسه و باسانه دا
ده وه ستم ، به کورتی وه لامیان ده ده مه وه ، هیمانه و له گه ل به لگه دا رووی
راستی ده رده خه م ، ئه وه یش ده لیم : شیوه ی په روه رده بوونم و ری یازم ریگه ی
ئه وه م ناده ن وه لامی قسه ناشیرینه کانی بده مه وه .

ماموستا هه ورامانی له ل : (۱۵) ده لی :

« به شیوه یه کی روونتر ، له تواندا هه یه بیژین به هو ی له
بیژنگدانی سه ریپاکی هه لسه نگاندنه کانی - هه ر له و هه لسه نگاندنه
ره شبینی یه ی که له بازه ی به ره مه که ی عوسمان هه ورامی یه وه بلاوی
کرده وه تاده گاته ئه وه ی خلیل مونه و هرو ئه وه ی (میرزا ئولقادریش) جگه
له تاکه مه بهستیکی تایبه تی خو یی نه بی هیچ جو ره مو رکیکیان پیوه دیار
نییه ئه ویش ئه و په رده ره شه یه که به رچاوی چاویلکه ی هه لسه نگاندنی
کاک حه مه عه لی گرتو وه ته وه ... »

پیش وه لامدانه وه یه کی کورتی ئه م . قسه ده لیم : ری یازی نووسینی
زانستی یانه داوا له ماموستا هه ورامانی ده کا که خو ی نه ر چه واشه و سه رگه ردان

نه کات . ئه و که باسی (وتاریکی) من دهرباره ی (به ره مه که ی) عوسمان هه ورامی دهکات نابی به خوینه ر بلیت ئه و وتاره به چ ناو نیشانی ک نووسراوه ؟ که ی و چ سالی ک نووسراوه ؟ له چ گوڤارو روژنامه یه کدا بلا بو هته وه ؟ ئه و من - له بهر ئه وه ی وتاره که په یوه ندی به خو مه وه هه یه - رهنگه بزانم له کویدا بلا وکراوه ته وه ، ئه ی خوینه ر چوو زانی وتاری ک پيش ده سال بلا بو وپیته وه له کویدا بلا بو هته وه ؟ یان بو ئه بی ئه و ئه رکه بخریته ئه ستوی که ته ماشای گوڤارو روژنامه کوردی یه کان به ته وایی بکات تا شتی به شتی بکات ؟ یان خوینه ر چوو زانی من دهرباره ی کام به ره می عوسمان هه ورامی نووسیومه ؟ عوسمان هه ورامی ده یان به ره می له گوڤارو روژنامه کاندایا بلا وکرده ته وه ! بویه پیویست بوو ماموستا هه ورامانی ناوی به ره مه که ی ماموستا عوسمانی ببردایه و ، ناوو کات و شوینی بلا وکرده وه ی وتاره که ی منیشی بنووسیایه .

دوای ئه مه ی ش ده لیم : نووسه ر ، یان هه رکه سی ک که قسه یه کی یه کیکی به دل نه بوو ، ئیتر نابی دنیا ی لی تاریک بیی و ، بو سوو ککردنی به رانه ره که ی و سه لماندنی قسه ی خو ی راستی پی شیل بکاو ، چی به خه یالیدا بی تی بی لی و بی نووسی . ده لیم : کاتی ک ئه و وتاره ی من له ژماره (۲۲۴) ی روژی ۱۹۷۶/۷/۱ ی (هاوکاری) دا به ناو نیشانی ئه نجامی په له کردن له چاپکردنی دیوانی وه لی دیوانه دا ، ده رچوو ماموستا هه ورامانی پیروزیایی لی کردم و وتی : شتیکی وردو راست نووسیوه و، هه ندی قسه ی دیکه یی کرد ، که من نایان که م . رهنگه خوینه ر دوو دی یه کی له م قسه یه هه بی تی و بلیت : بو سه پاندنی قسه ی خو ت وا ده لیت ! به لام من به لگه ی ئه م مه به سته له نووسراو (نه ک قسه ی ده می) ی ماموستا هه ورامانی خو ی دینه وه . ماموستا هه ورامانی دوابه دوای وتاره که ی من له گوڤاری (روشنیری نوی) (۱) دا دهرباره ی (وه لی دیوانه) که ی ماموستا عوسمان هه ورامی نووسی و ، به م جوړه دهستی پی کردوه .

« له هاوکاری ژماره ۳۲۴ ی ۱۹۷۶/۷/۱ دا ماموستا محمه د عه لی قه رداخی به ناو نیشانی « ئه نجامی » په له کردن له چاپکردنی دیوانی وه لی دیوانه » دا هه ندی ره خنه ی (به جی ی) له کتیبه که ی ماموستا عوسمان هه ورامی (وه لی دیوانه) گرتوو . منیش له گه ل زور به یان دامو ... »

ته نها ئه وهنده له ماموستا هه ورامانی ده پرسین : بو ئه و کاته ره خه کان (به جی) بوون و ئیسته رهش بینانه ؟ بو ئه و کاته په رده ی رهش سه ر چاویلکه ی نه گرتبوو. و ئیسته ئه یگرێ ؟ خو وتاره که یش جاریکی دیکه بلاونه کراوه ته وه تا ده ستهکاری کرایی .

● ماموستا هه ورامانی له ل : (١٨) دا دوا ی کومه لیک قسه ی ناره وا ده لیت : « وینه شمان ، بو ئه و وته یه مان ، بلاو کردنه وه ی هه ندی شیعر ی ناله بار بوون که (له لاپه ره - ١٩٢ - تا - ٢١٢) ی به رگی دووه می که له پووری ئه ده بی کوردی دا بلاو بوو بوونه ته وه و بو بوون به هو ی به رپا کردنی ئاژاوه یی له نیوان کوردی کاکه یی و کوردی ئیسلام داو له وانه ش بوو ؛ ته شه نه بسینی و بیی به هو ی خسته وه ی دوو به ره کی یه وه ئه گه ر دلسوزی هه ردوو لا ، نه که وتنایه ته ناو نیوانیا نه وه .»

ئه وه له خوینه رانی کورد ئاشکرا یه که ماموستا هه ورامانی به نووسینی کتییی (کاکه یی) هه ندیک دلی به ره ی کاکه یی له خو ی ره نجانده و، تا ئیستا که ئی قسه و باس له سه ر کتییبه که ی کراوه و، چه ند وتاری له سه ر بلاو کراوه ته وه^(٣) ، له وانه یه زیاتریشی له سه ر بنووسری. جا من وا هه ست پی ده که م که ماموستا هه ورامانی به م قسه ی ئیره یه ده یه وی توژیک باری سه رشانی خو ی سووک بکاتو، به لکوسا هه رچوون بیی کاریکی وا بکات کاکه یی یه کان نه ختیک رووی قه له میان له وهر به ر خینن و باده نه وه به لای مندا ، بو ئه م مه به سته یش په نای بردو ته به ر ئه م قسه که خو ی دروستی کردوه ، ئه وه یش به لگه ی روون هه ر له ناو دیره کانی ماموستا خو یه وه :

ماموستا هه ورامانی - وه ک له مه ولا باسی ده که یین - خو ی ده لیت : کاتی له چاپدانی به رگی دووه می (که شکو لی که له پووری ئه ده بی کوردی) ئه و - واته ماموستا هه ورامانی - به رپرسی به شی روشنبیری ده زگای روشنبیری کوردی بووه ، ئه م کتییبه ی به داش به داش بو چاپ کردووم . بویه دوو پرسیار له ماموستای هه ورامانی ده که م :

که جه نابتن به رپرسیاری به شی روشنبیری بوون و ، خو یشته ده لی ی ئه و ئه ندازه ی کتییبه که (شیعر ی ناله بار) بوو بوچی ریگه ت دا بلاو بییته وه ؟ ئایا له ئی پرسینه وه نه ده ترسایت که سووچیکی ئه و ئاژاوه به رپا بوه تویش بگریته وه ؟ با

بَلَّيْن رَهَنگه بَلَّيْت - هه رچه ند بۆ بهرپرسيار شتی وايش نابيْت :- من ئاگام لهو شته نه بوهو به سه رما تيپه رپوه . ئه ی :

نه ده بوو خوینەر له کات و شوینی ئه و ئاژاوه بهرپابوه ئاگادار بکهیت که له وانه بوه دووبه رهکی بخاته نیوان موسولمان و کاکه یی وه ؟ ئه وه ی من بزنام تا ئیسته (یهک!) کاکه ییش ده رباره ی ئه م باسه قسه یه کیان له رووی مندا (که مه لایه کی موسولمانم) نه کردوه ، چ جای نووسین و بلاوکردنه وه . ته نها که سیکیش له م باسه دوابی ماموستا عوسمان هه ورامی^(۳) بوو ، ئه ویش موسولمانه و، له روانگه ی باسه که ی، ماموستا هه ورامانیشه وه قسه ی نه کردوه و، منیش وه لام داوه ته وه .^(۴) جا ئه که ماموستا هه ورامانی شتی بزانی وله ئیمه ی شارديپته وه ئه وه شتیکی دیکه یه .

● له دوا ی ئه م قسانه ی شه وه ماموستا هه ورامانی سه رگوزه شته یه کی دوورو دريژ دروست ده کات و ، له وتاری پیشوودا وه لامی به شی زوریم داوه ته وه ، به لام هه ندیک قسه و تۆمه تی زیاد لیهدا هاتونه ته گوپی و ، لی بیده نگه بوونیان کاریکی شیاو نیه . پوخته ی سه رگوزه شته که ییشی ئه وه یه که عه سرانیک هاتوه بۆ مالی ئیمه و ، داوا ی یارمه تی لی کردووم بۆ به ره می میرزا ئولقادر و ، گوايه داش به داشی له گه ل کردووم و من ویستوومه به رگی دوه می که شکۆلم - به وه یه وه که ئه و بهرپرسياری به شی روشنبیری یه - بۆ چاپ بکات و منیش یارمه تی بده م . دوا ییش ده لیْت :

«وه لامی من بۆ ئه م داوا یه ی ماموستا ، هه رته نها ئه وه بوو ، که ئه و له سالیکی دا هه ققی له چاپدانی یه ک به ره می هه یه و تا سالیکیش به سه ر ، به ره می پیشووی دا تی نه په ری ، مافی ئه وه ی نییه که به رگیکی تری بۆ له چاپ بدری (به پی ی یاسای ده زگا که) ...» ل : ۱۸ .

ماموستا هه ورامانی له کوتایی ئه م سه رگوزه سته وه ده نووسی :

«په یماندانی ماموستا و پووچکردنه وه ی هه مان په یمانی له لای خو یه وه و سویندخواردنی (له ماله وه) که ... بیگومان بهروای خوینەر ده خاته گیزاوه وه و هه روه ها واهی له من کردوه ، که ناوبه ناو به شریتی قیدیوتیپی سه رگوزه شته که دا بهرۆمه وه نه وه کو هه له یه کی تی دابی و دیسان له وه دلنیا ده بمه وه که من زور راست ده که م ناهه قق له گه ل ئه ودا یه»

که ماموستا هه ورامانی ئەوەنده به پشته سووری ئەم سەرگۆزەشتە بگێڕێتەو و پشتمیش به فیدیوتیپ ببهستی گومانی ئەو به کم دهبیتهوه که هه له ی تیدا کردبیت ، بویه بوونی هه له یه کی زهقی میژوویی که ریگه ی چاره سه رو پینه کردنی نه بی گێڕانه وه که ی ماموستا بی بایه خ دهکات و ، سه ره به ری سه رگۆزەشتە که ی هه له و گێڕاو قه لب دهکاته وه .

ماموستا که ده لی : «وه لامي من بو ئەم داوا یه ی ماموستا ...» وا پیشان دهدات که پیش به رگی دوهمی که شکۆله که (به رگیکی تری) له هه مان ده زگا وه و سه لئه دا چاپ کرابیت . بویه ئەو مه گر له به ر خاتری (داش به داش) (شق القمر) بکات ئەو سا ئەو به رگه م بو چاپ بکریت . به لام سه رانه ری ئەم قسه یه نادرست و بی جی یه : چونکه نه ک سالی دوو کتیب ، به لکو ئەو ته ی ده زگای روشنبیری کوردی هه یه و من شت ده نووسم (به شیوه ی کتیب) ته نها (دیوانی جه فایی) سالی ۱۹۸۰ و (به رگی دوهمی که شکۆلی که له پووری ئەده بی کوردی) سالی ۱۹۸۲ بو چاپ کردووم . به لام به رگی یه که می ئەم کتیبه م له چاپخانه ی (الحوادث) به یارمه تی یه کی (سولفه) ی کوپی زانیاری عیراق (دهسته ی کوردی) و سالی ۱۹۸۰ له چاپ دراوه .

واته گێڕانه وه ی سه رگۆزەشتە که ی ماموستا هه ورامانی (ته نها له م خاله دا) دوو شتی نادروستی تیدا یه :

یه که م : ئەو ده زگایه له و سه لئه دا هیه کتیبکی دیکه ی - نه به یارمه تیدان و نه له سه ره رگی خو ی - بو من چاپ نه کردوه .

دوهم : به رگی یه که می ئەو کتیبه له سالی ۱۹۸۰ دا ، واته دوو سال پیش به رگی دوهمی ئەو کتیبه ، چاپ کراوه . ئیتر بو ماموستا هه ورامانی خوینەر ناخاته گێژاوه وه قق ! به لای ئەو وه بی نه ک من ؟ !

پرسیاریکی دیکه پیش ئاراسته ی ماموستا هه ورامانی ده که م : ئایا چون ده گونجی پیاویکی روشنبیر که به رپرسیاری به شی روشنبیری ده زگایه کی گشتی بی بسپیری و ، ئاماده یی خو ی بو ئەو ده ربخا که له پیناوی مه به ستیکی بچووی خویدا (داش به داش) بکاو ، به رژه وه ندیی ده زگا که بخاته ئەولاوه ؟ !

● به وهنده ده سه به رداری ئەم خاله - هه رچه ند زیاتری ده ویت و منیش زو ترتم لایه - ده بم و لا په ره هه له ده مه وه و ده پروم تا له (۲۶) دا لووتم به لووتی ته شه رو توانجیکی ناره وادا ده ته قیت ، که ماموستا هه ورامانی ده لی :

«نه و تراوه و ناوتری - جگه له وانه ی که روښن بیریی یه که یان هه ر له
 بنه پته وه عه ره بی بو وه له م ئاخړه ئوخړه دا لایان به لای روښن بیریی
 کوردیدا کردو - له ژیر ناوی شاهوډا ناو نراوه !» !!

له بهر ئه وه ییش ئه مه م هه لئه بژارد که ته شه رو توانجی ناره وای تیدایه ؛
 چونکه ته شه ر له وه زوړ تره وه لām بدریته وه ، به لām بهر ئه وه که له په نای
 ته شه ره که دا هه له یه کی گه وړه ی میژو ویشی کردو وه زیاتر خو ی له (هه قق)
 دوور خستو ته وه . چونکه من به ماموښتا هه ورامانی ده لیم : نکولیم له وه نیه که
 روښن بیریی عه ره بیم هه یو ، شانازیش به وه وه ده که م که قه له مه که م له م رو وه
 دوو سه ره و، ده توانم شان به شانی نوو سینی کوردی به عه ره بیش بنو وشم و ؛ له
 هه ردو و لایشدا له هاوشانی خو م که مم نه بی . به لām ئه وه - به به لگه - بو
 ماموښتا هه ورامانی روون ده که مه وه که له کاتی که وه بیرم کردو ته وه وه دهستم
 قه له می گرتو ه شه یدای زمانی زکما کی خو م بووم و ، ئاواتم ئه وه بوه بتوانم به هه ر
 شیوه یه که بیت خزمه تی بکه م و ، یه که م جار که دهستم داو ته نوو سین و شتم
 بلا و کردو ته وه به زمانی کوردی بو وه ، یه که م نوو سینم به رگی یه که می (اقتران
 النیرین فی مجمع البحرین) ه که ی ماموښتا مه لا ره شید به گی بابانه که سالی
 (۱۹۷۳) چاپ کړا وه ، نوو سراو و بلا و کړا وه ی شتی دیکه ی کوردیشم ده
 چه ندانی نوو سینی عه ره بیمه . جا ئه گه ر ماموښتا هه ورامانی شتی کی دیکه
 بزانی که من (خو م) نه یزانم و، ئه و میژو و ی (لا کردنه وه می به لای روښن بیریی
 کوردیدا) تو مار کردبی ئه وه ییش شتی کی دیکه یه .

● ماموښتا هه ورامانی له نوو سین ه که یدا به وه وه نه وه ستا وه که رووی
 تو مه ت و تاوان بار کردن بکاته من و به س . به لکو ده زگا کوردی یه کانیشی
 تیوه تلاندو وه ، ئه وانیش له ده می رزگار نه بوون ، دوو لاپه پړه ی دوا یی و تاره که ی
 ئه م لایه نه به زه قی ده گرنه وه و من - له بهر کور تکر دنه وه و که م جی که گرتن -
 لاپه پړه یه کیان ده بویرم و تو زی که در باره ی دوا لاپه پړه ده دویم . ماموښتا
 هه ورامانی ده لی :

« ناشو کړیی نه بی روښن بیر هه ورامی زانه ئه ده بدوښته کان زوړ
 که من و ئه توانین بلین ، که له شیخ ئه مین نه قشبه ندی و حه مه که ریم

هه ورامی و عوسمان هه ورامی به و لاوه هیشتا که سی دیکه سه ری
هه لئه داوه.

له لایه نه ده زگا روئش نییری یه کوردی یه کانیش هه وه ، هه ر بو سوودی
گشتیی و سوودی خویشان ، زور کهم بیریان له و کورد واته نیه کوردی یه
کردوو ته وه ، که ده ئی : (نان بو نانه واو گوشت بو قه ساب) زور به ی
وهخت له و رووه وه که وتوو نه ته دوا ی رازه کورده واریه کان ، که ئه وه ی
بو ئه م شیاوه له بهر ئه وه دا دانه راوه که بو ی نه شیاوه ، بیگمان ، کرده وه ی
وه ها جیکه ی لومه یه !!

ئه وه روونه که ئه م وته یه له بابته لادان و له مه به ست دوور که وتنه وه یه کی
بی مه به ستو ، نه ده بووشتی و رووبات ، جگه له وه یش په یوه ندی یه کی زوری
به منه وه نیه ، وه ک ئه وه ی که ئی که سو ده زگا ده گریت ته وه ، به لام له بهر ئه وه ی له
وه لامی وتاری مندا هاتو ته کایه وه ، منیش وه لام ده ده مه وه ، هه ندی شتیش
ده رباره ی ئه م لایه نه ده زانم ... وای به باش ده زانم هه ندیکی له سه ر بدویم .

له گه ل ریزمدا بو ماموستایان : ئه مین نه قشبه ندی و ، عوسمان و
حه مه که ریم هه ورامی ، من ئه وه ناسه لیم که ده زگا کوردی یه کان نووسراوی
هه ورامی - له بهر ئه وه که هه ورامی یه - بده نه دواوه چاپی نه که نو ، ماموستا
هه ورامانیش ، بو ئه وه ی قسه که ی خوی به ریت ته سه ر ده بوو له پال داوایه کی و
که ورده ا ئه وه ی روون بگردایه ته وه که ئه م هه ورامی زانانه تا ئیسته چه ند کتیی
باشیان بو ئه و ده زگایانه برده وه ئه وان ده رگایان له روویاندا کوئوم کردوه و
یارمه تی یان نه داون ؟ یان هیچ نه بی ناوی دوو سی کتیی له وانه بنووسیا یه .

له لایه کی دیکه وه من به ش به حالی خوم ناسراویم له گه ل ماموستا ئه مین
نه قشبه ندی هه یه و ، که ئی جاریش پیکه وه دانیش تووین و قسه و باس کراوه که چی
هیشتا روژی له روژان لیم نه بیستوه که بلیت : شتی کم برده بو فلا ن ده زگای
کوردی و داویانه ته دواوه ، به لکو به پیچه وانه وه ده زگا کان خویان داوای شتی ئی
ده که نو ، نووسراوی ئه و دواناخه ن .

وه ک به لگه یه کی دیکه یش من له عاستی خومه وه - هه رچه ند لای ماموستا
هه ورامانی هه ورامی زان نیم نه یوه و نابی هه ورامی زان بم - تا ئیسته ده یان

به ره می هه ورامیم بوئه و ده زگایانه ناردوه و روژیک له روژان به ره میکم له بهر
ئه وهی که به هه ورامی گوتراوه و نووسراوه .. نه دراوته دواوه .

ئه و پرسیاره ییش له ماموستا ده کم : که ئه و به و جوړه دلی به ئه ده بی
به هه ورامی نووسراوه ده سووتی له و کاته دا که خوی به پرسیاری به شی
روشنییری ده زگای روشنیری بوو بوچی لایه کی به لای به ره می هه لچنراوه
ریزکراوی ئه و هه ورامی زانانه دا نه کرده وه ، که خوی به هه ورامی زانیان
ده زانی ؟! دیاره خویشی له م رووه له لومه رزگار نابی .

پرسیاریکی دیکه ییش ماوه : که وهك ئه و ده لی جگه له و سی که سه هیشتا
(که سی دیکه - واته هه ورامی زان - سه ری هه لنه دواوه) ... ئه ی ماموستا مه لا
عه بدولکه ریمی موده پرسی خاوه نی دیوانی مه وله وی و ، کاک محه مه دی کوری که
(شیرین و خوسره و) ی بلاوکر دوته وهو : کاک فاتیحی برای کاکه حه مه که ئه رکی
زوری فقهی قادری هه مه وهندی به ئه ستوه ، بوو ، خوا لی خوش بوو ماموستا
کار دخی که ئه م خوی (له یلی و مه جنون) هکی بی بلاوکر دوته وهو ، نیک ره فتاری
له مه ربیسارانی و .. ده یان که سی دیکه به چی ده زانی ؟ بو تا نیسته په ساپورتی
هه ورامی نووسینی لی نه سه ندوونه ته وه ؟!

خوینه ری ئازیز ! له گه ل داوا ی لی بوردندا له تو ی ئازیز به م ئه ندازه
ده سه بر دار ده بمو ، کورد ده لی : « مشت ی نمونه ی خه راوری که » و . وا بزانه
له ودا که نووسیم به لگه ی روونی ئه وه م پیشان دواوه که ماموستا هه ورامانی
له بهر ئه وه ی سه رنجه پیشوه کانی من وهر نه گری و نه یان سه لینی په نای بر دوته
بهر ئه و شیوه نووسینه که له راستیدا نه خزمه تی خوی و نه خزمه تی ئه ده ب
ده کات . ده با هه موو مه به ستمان خزمه تی راستیی و ئه ده ب و زمانی کوردی
بیت و سه رنجه ره خنه ی یه کتر به سنگی فراوانه وه وهر بگرین .

سەرچاوه و بهراویژه کان :

- (١) - بېروانه : محمد أمين غفور ، چاريكي تر له گه ل ديوانه كه ي وه لي ديوانه . گوڤاري
روشنبيري نوې ، ژماره : ٥٤ . سالي ١٩٧٦
- (٢) - بېروانه : هاشم كاكه ي و ، هه رده و پيل كه كه يي ، روشنايي يه ك بو ميژوو . گوڤاري
كاروان ، ژماره : (٢٨) سالي ١٩٨٥ .
- (٣) - بېروانه : عوسمان هه ورامى ، پياچوونه وه يه ك به كه شكوتى كه له پوورى نه ده بى
كوردى دا (به رگى دوه م) گوڤاري كاروان ، ژماره : ١٢ ، ئه يلوولى ١٩٨٣ .

منيش دوا به دواى ئه مه وه لامى كاك عوسمانم دا به وه باسه كه به خوشى و دوستانه
كو تايى هات .

- (٤) - بېروانه : محمه د علي قه رداغى ، سه رنجدانى كي پياچوونه وه كه ي كاك عوسمان
هه ورامى به به رگى دووه مى « كه شكوتى كه له پوورى نه ده بى كوردى » دا . گوڤاري
كاروان ، ژماره : ١٦ ي كانوونى دوهمى سالي دوهم ١٩٨٣ .

(*) - وه كوچون ماموستا محمد علي قه رداغى وه لامه كه ي ماموستا محمد امين هه ورامانى
به نامه وزوعى و ... هتد ده زانى ، بيگومانه كه نه ويش ئه مه ي ئه م هه روا ده زانيت ، ئه م
نووسينانه راى نووسه ركانيانزو ، ئيمه به ينى سه ربه ستى بيروباوه ر بلاويان
ده كه ينه وه .

« نووسه رى كورد »

مسه والددز

نووسینی : رهوف حه سهن

سه رده م (سه ره تاي چه رخی بیسته مه ... ۱۹۱۰ - ۱۹۲۱)
 [به ره له وهی چراکانی هوّل بکوژیتته وه به چه ند چرکه یه ک .. هیوا له ناو
 هوّل دایه]
 هیوا : بیتاقه .. یانسیب ، دهرئه چی .. به ختی خوّت تاقی بکه ره وه [بیتاقه
 دابه ش ئە کات]
 [شانو چۆله ... «یه که م» به تراکسووته وه یه .. فتبولیکی پی یه و یاری پی
 ئە کات تا ناو هوّل بی ده نگ ئە بیت ... ئە مجا دیته پیشه وه .. فتبوله که به دهستی
 راستی به رز ئە کاته وهو .. ئە وهستی .]

یه که م: [بۆبینه ران] ببورن ... ئەم تۆپە ... ئۆف .. جاریکی تریش
 ببورن .. ئەم گۆی زەوی یە ی هەموومان لەسەری ئەژین و
 ئەمرین پەرە لە نهینی ... زیاد لە چوار هەزار ملیۆن مروفی
 لەسەرە .. لە هەناویشیدا ملیۆنە ها ملیۆن تەرمی مروفی هەل
 لووشیوه .. هەر بیکەیان نهینی یەکی سەر بەخۆن و جیهانیکی
 تاییەتی . بە ئاوات و هەست و نەست و بیرو باوەرو تاوانباری و
 بی تاوانی خویانەوه .. بیکومان هەزارە ها نهینی تریش لە
 ئاسمان و دەورو بەریدا خویان مە لاس داوه [وەک پەسپۆرکی
 وەرزشە وان یاری پێ ئەکات] مە ترسن .. هیچی ئی نایەت ..
 هەمووی توندو تۆل ... تۆکمە .. شەتە ک دراوه ..

[ئەوهستی ..] ئەم گۆی زەمینە مان بە دەست چەند دام و
 دەر زگایە وه شەق شەقینی پێ ئەکریت ئە ئاوا [تبی هەلئەدات و بە
 سەر و بە دەست و بە هەموو لەشی یاری پێ ئەکات] ئە ئاوا ..
 [ئەوهستی] هی واش هەن بیر لە چوار هەزار ملیۆن مروف ئەکەنەوه
 کە پاشە پوژیکی پەر لە ئاسوودە گیان بۆ بخولقیین .. [بە
 دلسۆزی یە وه دەست بە فیتو له کەدا دینی] تا ئەم نیشتمانە
 بچکولانە یە ی مروف بکەنە بە هەشتیکی ئاوەدان لە هەموو
 گەردووندا .. بە لام .. [بە سەریاری پێ ئەکات و ئە یگریتە وه]

بروانن .. ئا لەم سووچەدا .. ئا لیرەشدا . ئیرەیش
 ئیرەیش ... [بە پەنجە نیشانە بە هەندی شوینی ناوەرەست و
 خوارووی تۆپە کە ئەدات]

چەند کۆمە ئی مروفی سەرگەردان و مالویران ئەژین .. لە
 زەلکاودا .. لە دۆزەخدا .. لە برسیتییدا .. لە زیرابی دوا
 کە وتوویدا .. نازانم چۆن و بە چ ووشە بیک وەسفی ئەو ژیانەیان
 بکەم .

ئالیرەشدا .. [پەنجە ئەخاتە سەر بەشی سەر ووی تۆپە کە]
 خەریکی جەنگی ئەستیرەکانن .. ستارز وور stars war

دووم: [به تراکسووته وه رادیوییه کی پی یه وه که یشتوته به رده می شان]

جهنگی ئه سستیره کان .. به هوئی چهند ئاوینه یه کی تاییه تی یه وه
تیشکیکی تاییه تی ئه گرنه مووشه که ئه تو می و نیوترونی یه کان و له چاو
تروکاندنیکا بی یان ئه گات و ئه یان ته قینیته وه .

سی یه م: [به تراکسووته وه پوژنامه ییکی بی یه له پشته وه هاوار ئه گات]
هه وال .. هه وال .. دوا هه وال .. جهنگی ئه سستیره کان .

دووم: هه وال .. هه وال .. خو پیشاندان و مانگرتنی که لان دژی بو بۆ پینی
چک که له که کردن .

یه که م: هه وال .. هه وال ..

دیموکراتیتی پیره ژنه ده م و لیوجوانه که ی ئنگلته را له
ئایرله نده ..

دادپه روه ریتی زایونیزم له سه براو شاتیلای لوبنان
په یکه ری سه ره به ستی ئه مه ریکایی له گرینادا و سلفادورو
نیکاراگوا ..

به زه می و سوژی چه ته کانی مافیا له دادگاو زیندانه کانی ...

دووم: [پنی ئه بری] به سه .. به سه .

[بۆ بینه ران]

هه وال .. هه وال بردن و هه وال هینان .. به هوئی گوئی و چاو
هه زاره ها ئامیری جیا جیا .. ئامیری که وره به قه ده ر که شتی
ئاسمانی . بگره به قه ده ر هه موو کۆشکی بنتاگۆن و هه موو ئورگان و
که ره سه یی CIA سی ئای . ئه ی Sentral Intelligence Agency .. تا
ئه گاته بچووکتیرین ریکۆرد یان قوچچه یه کی بچکولانه ی چاکه تیکی
براده ریکت .

یه که م: هه وال به سه رتاپای ئه م جیهانه دا [نیشانه به توپه که ئه دات] وه کو
داوی جالجالۆ که ده وری داوه .. شه پۆلی ده نگو وینه .. له لایه ن
په یامنیرو هه وال دزانه وه بلاو ئه بنه وه .. به راست و چه پدا .. به راست و
به دروو به چه واشه کراوی و به پروپاگانده .

دووم: خو شه ویستان .. بیگومانم بیستوتانه .. که ژیک نه رم و نیانتیرین
ناژه له .. توخوا وانی یه ؟

سئیه م : حەز ئەکەیت ھەر بۆ تاقیکردنەوہ .. تەنیا جاریک پیستەکی بکەرە
ملپیچ .. یا سەرین .. یا دۆشەک ..

یەکەم : وریا بە .. نەکی توخنی کۆتر بکەویت .

سئیه م : بێگومان دڕندەترین ئاژەل و بالندە ی جیھانە .

دووہم : ئاژانسی یونایتد پریس ئە ئی .. واشە یەکی بە سە زمان بە دەنووی تیژو

دڕندانە ی کۆتریکی سپی ھە پروون بە ھە پروون بوو .

یەکەم : پە یامنیری ئاژانسی ئاسۆشیتد پریس لە سەرچاوەییکی باوەر پیکراوەوہ

راپگە یاند .. ھە مان کۆتر ھەردوو چاوی راوچی یەکی تا پر بە دەستی

ھە لکۆلی و وینە ی کابراش بە گوجانیکیوہ لە پوژنامەکانی سەر لە

ئیوارە ی ئە مپوڤا بلأو ئە کریتەوہ .

دووہم : ئاژانسی پویتەر ئەوہ ی سە لماند کە کۆتر زیانیکی زور گەرە بە زانست و

تەکنۆلۆژیاو سەربەستی و ئاشتی و دیموکراتی دەگە یە نیت .

یەکەم : سەرچاوەییکی باوەر پیکراو لە کێپ کە نەدی یەوہ ئە مە ی سە لماند کە

تاقە کۆتریکی سپی .. بە ئی .. تاقە کۆتریکی بووہ مایە ی تە گەرە لە بەردەم

کەشتی یەکی ئاسمانیدا کە بو مە بەستی ئاشتی و ھە والقوزتنەوہ

ھە لئە درا .

دووہم : پوژ پوژی ھە والذانە .

یەکەم : [بە تۆپەکی یاری دەکاو ئەوہ ستی] ھە والذن [بەرەو دوا ئە کشیتەوہ]

سئیه م : [سەیری پوژنامە کە ئە کات] ھە والذن [ئە کشیتەوہ] .

دووہم : [گوئی بە رادیو کەوہ ئە نی] ھە والذن [ئە کشیتەوہ] .

ئافرەت : [لەم کاتە دا گە نیشتۆتە بەردەمی شانۆ .. سەدری یەکی پزیشکی لە

بەردایە .. ئە لقی دە زگیرانی لە دەستی راستایە] [بۆ بینەران] .

خۆشەوستان .. شانۆ گەری یەکە مان ناوی « ھە والذن » .

ھیوا : [بە ناو بینەراندە ئە گەر ی و سە فتە یە ک بیتاقە ی بی یە .. ھەندیکی

بە ناویاندا بلأو ئە کاتەوہ] .. بیتاقە .. یانسیب .. دەرئە چی .. بەختی خۆت

تاقی بکەرەوہ ..

ئافرەت : [سەیر ئە کات و سە رسامە .. ھۆل تاریکە .. ھیچ نابینی] تکیا .

شانۆ گەریە کە مان لی تیک مە دەن .. تکیا بی دەنگی با پیکەوہ سوودی

لی وەرگرین ..

هاورپیکانم ! به سیفه تی که من پزیشکیکی دهر وونیم له گه ل ئه م
هونه رمه ندانه دا [دهست بو هه رسیکیان پائه کیشی] هه ندی راستیان
دهر باره ی هه والذران بو پوون ئه کهینه وه . پهنگه هه ندیکتان بلین ..
ئی داده گیان .. بو ئیجگاری له بنی کووله که که نادهن و چی له
کاسه دایه بو مان ناکه نه ئه سکویوه ؟! به لام .. به داخه وه .

دووهم : به داخه وه ... هیچی ئه وتوله ونهینی وه قیقه تانه نازانین .. هینده
هه یه ئه توانن له مشتیککی بچکولانه ، نمونه ی خه رواریک به چاوی
خوتان ببینن .

ئافرهت : زانایانی دهر وونی وکو مه لایه تی .. هه والذرانیان له جیهاندا کردوو هه
سی به شه وه .. ئه مه یان [دهست بو یه که م پائه کیشی] نمونه یه کی
گرینگه .

یه که م : به ئی :

ئاژانسه کان له کوتاییی سالی ۱۹۸۴ دا رایان گه یاند که وا له
شاری پوپالی هندستان دا کو مپانیایه کی تیدایه بو دروست کردنی گازی
ژههراوی ..

دووهم : کو مپانیای یونیون کارباید ... به ناو کو مپانیایه کی هه مه په گه زه وه
راستیدا ئه مه ریکاایی پروته .. له بیرتان نه چی .. زوربه ی خه لکی ئه و
شاره ی ئه م کو مپانیایه ی تیدایه نازانن ئیمزای خویان بکه ن .
سی یه م : چل ته ن له گازی ژههراوی کو مپانیاکه سه ره تاتکی ی له گه ل ئه و
خه لکه دا کرد .. هینده ی خوش ئه ویستن له مال و کیلگه کانیا نندا بووه
میوانیان وله هه ناویاندا جیگیر بوو .

دووهم : له ئه نجامدا دوو هه زارو پینجسه د مروفی ئه و شاره سه رگه ردا نه
مردن و نزیکه ی دوو سه د هه زاریشیان گاز لپی دا ون که زیاد له په نجا
هه زاریان خه ترن و ژیا نیان له مه ترسیدایه .

سی یه م : کو مپانیا هه مه په گه زه که . ناوی هه موویانی نووسیوه و برپاری داوه
زیانه کانیا ن بو بپژیریت به دۆلار .. Dollars .

ئافرهت : ئه مه پوخته ی هه واله که بوو .. خه لکی ئاسایی وه ک من و تو
ئه مه نده مان بیست .. واشمان زانی مه سه له که هه ره ئه وه نده یه و
هه له ییکی ئاساییه .. به لام له ژیر ئه م هه واله دا ... هه والیکی هه قیقی

سامناك ههيه .. ئەم هه والڌزه [نیشانە بە یەكەم ئەدا] چۆتە بنچ و بناوانی هه والەكهوه .. بازرگانی و قاچاخچیتی پێوه ئەكات ... بە هه موو جیهاندا ئەیگیریت .. کێ پارهی زیاتری بداتی بهوی ئەفرۆشیت .. بیگومان کو مپانیاكه و دوسته کانی ته نانه ت بیدهنگ بوونه کهیشی لی ئەکرن .. تا نهینی یه که . سه ره ونگون که ن .. فه رموون ئەمهش هه قیقه تی هه والەکهیه تا بزائن له گه ل پوکه شه کهیدا چهند جیاوازه .

یه کهم : کو مپانیا ی یونیۆن کاربایدی سه ره به ئەمه ریکا .. به دهستی ئەنقەست شاری پوپالی کرده ئەزمونگه (موخته بهر) یك بو تاقیکردنه وهی مه فعوولی گازه ژه هراوی یه که ی .. بو دیاریکردنی پله ی کوشندهیی به نیسبه ت که م وزووری خه لکه که و دوو رو نزیکیان له شوینی ته قینه که وه .. تا له جهنگیدا له جهنگه کانی ئەم سه ر زهمینه دا به کاری بیتی .. چ خوی یان دوستان ی .. بۆ له ناوپردنی مروف .. نه ک می ش و مه گز .

ئافره ت : [به سه رسامی یه وه له یه کهم ئەپوانی] پهنگه بپرسن و بلین .. خو ئەم کابرایه به خت و خو رایی نهینی هه والەکه ی درکاند .. دیاره زۆر ده بهنگه .. یان ئەوه تا مشتەری باشی لی هه لئه که وتووه .. به لام هاوړیکانم .. وانی یه .. ئەم جوړه هه والڌزانه زۆر زیره ک و چاپوکن .. ئەوی راستی بیت منیش سه رسام ماوم .. دیاره له بهر خاتری ئیمه ئەمه ی درکاند .. [بۆ یه کهم] وانی یه ؟ .

یه کهم : ببوره خانم .. نه خیر وانی یه .. من خاترو ناتر نازانم ... بوچی من هیچم درکاندووه ؟! [بو بینه ران] به ریزان .. کاری من ... یان بازاری که رهی من له و کاته وه دهست پیئه کات که ئەو بو مپا کیمایانه ئەکاته دهست لایه نیکی جهنگ .. به ژماره و پله ی کوشنده ییانه وه . ئەو کاته هه والەکه م دهگاته بازاری په ش و قسه له گه ل سه فته دو لاردا ئەکه م .. جا یا ئەوه تا هه والەکه به ژماره یه ک دو لار ئەکه م به ژیر گله وه .. یان ئەوه تا به ژماره ییکی زیاتر دو لار ئەیکه یه نمه لایه نی دووه می جهنگ .

[که می به توپه که ی یاری دهکات] .. ببورن .. هه رکه سیك ئەو چه که نه فره تی یه ی که ره که .. هه ر ئیستا که ئەتوانم بو ی پهیدا بکه م

پېښت ناکات چاوه پروانی بهر مه کانی کو مپانیای یونیون کارباید
بکهین .. نه و تا سه دو په نجا هزار تاوانبارانی دووه مین جهنگی
جیهانی .. سه دو په نجا هزار تاوانباری نازی په کان تا نیستاش
به نهینی و به ناشکرا قاچاخچیتی به و بمباکیمیاویانه وه نه کهن که
له وساو له لایان ماوه ..

ثافره ت : [بو بینه ران] که سه کانم . جوړی دووه می هه والدزان ..
دووه م : [دیته پیښه وه] به ئی .. منم .. من له بهر هی تیکوښه رانه وه نه چمه نیو
ریزه کانی دوژمنی داگیر که ر .. دژی تیکوښه ران زماندریژی په کی زور
نه که م .. ته نانت به کرده وه و رهفتاریش دژیان نه وه ستم نه که ر زانیم
پېویست و بی زیانه .. هه موو میلله ته فره تم ئی نه کهن .. هه ردم
پروژه په کیشم بو مه رگ کوشتن .. چ له لایه ن تیکوښه ران و میلله ته وه
به هه له .. یان ریکه وت . چ له لایه ن داگیر که ره وه کاتی که ناشکرا نه بم
لایان ... کاری من نه وه یه .. نه خشه و پیلان و ژماره ی چه ک و زه خیره و
هیزی دوژمن و نه لقه ی لاوازی یان بکه یه نمه هاوړی تیکوښه ره لکام .

ثافره ت : نه م جوړه یان نه که هر زیره ک و به توانان به لکو به تیکوښه ریکی
شهره فمه ندومه زنیښ دانه نرین .

دووه م : به مه رجیک به پوختی و خاوه ن پروایی په وه ماینه وه .. به لام سه واو
مامه له به ئیمه شه وه نه کریت و .. جارمی واهه یه وه ک بیاریک .. نه بینه
که ری نیو جوگه .. له هه ردوولا نه خوین .. یان هه ر به ته واوی نه که وینه
نیو زه لکاوای خیانه تکاری و خو دوړاندنه وه وه ک [دهست بو سی یه م
پرائه کیښی] .. جوړی سی یه می هه والدزانمان ئی دیت .

ثافره ت : نه م بابه ته یان .. [نیښاره تی سی یه م نه کات] له نیو ئیمه دا له هه موویان
زیاتر باوه .

سی یه م : [بو بینه ران] .. برایان .. خوشکان .. پروا نه کهن .. نه م ثافره ته
نه یه وی له خسته تان به ری . هه موو خه لکی من نه ناسن و نه زانن من
نیښتمان په روه ریکی بی گه ردم .. پیښکه و تنخوازیکی نه به ردم ..
دلسوزی شاخ و هه ردم .. بپرسن چه ند نازا و مه ردم .. له بنه ماله ییکی
خانه دانی کوردم .. نا نه مه [دهست بو ثافره ت پرائه کیښی] .. نا نه مه

من ئەيناسم .. دووزمانه .. بوختانم بو ئەكات .. هەويىنى نو قازان
شيره .

ئافرهت : [بوسى يەم]

تەنانەت بە تەمسيليش پيٽ شەرمە ئەودەورە بينى .. وەرە
پيشەوہ ..

[بو بينەران] .. ئەم كابرە ھەوالدزە .. جياوازي يەكى زورى
لەگەل ئەودوانەى تردا ھەيە . ھەز ئەكەم خوى بوتان پوون
بكاتەوہ .

سىيەم : [بە شەرمەوہ ديتە پيشى .. روژنامەكەى ئەكاتەوہ دای ئەخا]
برايران .. ئەم كارەى من .. يەعنى ئەوہى من دەستم داوہتى ..
مەبەستم ئەوہيە .. من خەريكى كاريكم .. لە راستيدا .. من ..
ئافرهت : تەكايە بى پيچ و پەنا .. ھەليكە و دەستمان كەوتووہ .. باكاتى خومانو
ئەوميوانە ئازيزانە بە فيروئەدەين .

سىيەم : ئى .. تو لاى خوت پزشكىت و شارەزاي دەروونيت .. قابيلە خوم جارلە
خوم بدەم ؟!!

ئافرهت : باشە .. ئيمە دەستەكەت ئەخەينە پروو

[بو بينەران] ئازيزانم .. خەلكى زور خراپ لەم بابەتەيان
گەيشتوون .. وا ئەزانن زور زيرەك و كارامەن . چالاكن . وائەزانن
ئەركيكى زور گرانيان بەسەرەوہيە و بەھەموو كەس ناكريٽ .. بەلام
كارو پەفتارى ئەم جوړە ھەوالدزانە نەك ھەر زور ئاسانە ، بەلكو
بەھەموو دەبەنگو و گەلحوو ھيچ لەبارا نەبوو يەكيش مەيسەر ئەبى ..
بگرە بە زورى ئەوانەى ناتوانن بەريگەيىكى شەرفمەندانە و پەنجدانى
خويان بژين و پى بگەن .. ئاسانترين و كورترين ريگە ئەگرە بەر بو
دەستكەوت و دەسەلات .

سىيەم : [لەم كاتەدا خوى دزيوہ تەوہ بوئە و ديو شانۆ] .

ئافرهت : [سەير ئەكات] ئەوہ كوا ؟! .. بە ھەر حال .. ئەچى دەست لەگەل
دوژمندا تيكەل ئەكات و ئەمجا ..

سىيەم : [بە دزى يەوہ لە پەنايەكەوہ گوى ھەلئەخات] .

ئافرهت : ئەمجا بەدزی یەوێ بە ئاشکرا گوێ ئەگرێ .. خەلکی دینێتە قسە ..
 سەر بە هەموو کۆنیکدا ئەکات .. بە زمانی لووس خۆی لە گەڵ ئەوانەدا
 رێک ئەخات کە بۆی دەستنیشان کراون . هەوایی تیکۆشەران و
 ئەندامانیان و نەخشەیان ئەکاتە دیاری دەستی بوڤدوژمن .. ئەنجام ..
 مال ویران ئەبێ .. سەر بە فەتارەت ئەچێ .. بەرگی ئاودامانی رەش
 ئەپۆشرێ .. بەرەوی میلەت نوشوستی دینێ ..

دووهم : بەلام ئەوێ جێی داخە .. خەلکیکی زۆر پێیان هەڵە خەلەتین
 چەلەیان بو ئەکوێن .. داکۆکی نەفامانەیان لێ ئەکەن .. چونکە وەك
 ووتمان خویان بە نیشتمانپەرور و پیشکەوتنخواز پێشان ئەدەن .
سێیەم : [لە پەناوە] ئیوە خۆتان خۆتان بە درۆ ئەخەنەوہ ... چونکە ئەگەر من
 گێل و گەژەوگەندەل بم .. چۆن ئەتوانم بە و جوړە خۆم نیشان بدەم ؟
دووهم : نەخیر ... ئەمە نیشانە ی زیرەکی و چالاکی خۆت نی یە .. بەلکو
 ئەوانە ی لغاویان کردوویت ئەمەت بو ئەپەخسین .

یەكەم : بەلێ .. رەنگە بتگرن و ماوہییك لە بەندیخانەدا هەڵدزیتیت پێ بکەن ..
 لەم لاشەوہ بە ناو خەلکیدا بلای بکەنەوہ کە لە سەر میلاکی تیکۆشەران
 گیراویت ..

رەنگە گرووپ و کۆمەڵیکی بەر هەڵستکارانەت بو دابمە زینن و
 پەپرەو و پروگرامیشت بو بنووسنەوہ کە هەمووی دژی داگیرکەر بێ ..
 رەنگە لە کۆبوونەوہییکی فراواندا بکەنە ووتار بیژوشتی وات بو
 بنووسن .. هەر کە خویندەوہ خەلکی سەبووری پیا بیت و ئیسپاتی
 دیموکراتیچیی داگیرکەر و نیشتمانپەروری خۆت پێ بکەیت .
 رەنگە .. رەنگە .. هەزاران داوواقی و تەلە ی وات پێ بنێنەوہ کە
 خۆیشت سەرت لییان دەر ئەچێ ..

سێیەم : ئێ باشە .. بپرایەوہ .. شانۆ گەری یە کەمان هەمووی لە سەر منە ..
 دەبا دەست پێ بکەین .. [ئەروا] .

ئافرهت : [بۆ سێیەم] مەرۆ .. جاری ماوتە .. هەروا ناخۆیت و ئەنجام .. کات و
 پوژی خۆت دیت و بەر نەفرەتی میلەت و گەوپی میژوو ئەکەویت .
سێیەم : [دەنگی دیت] ئیوە کەرن .. نەفامن .. نازانن بیخۆن .. ئەنجام ..

ئەنجام !! ئەنجام چى ئېبى قىروسىا .. سەگ لە قەسابخانىە نەمرى
عەمرى بەزايە ئەچى .. ھەر منم لە ھەموو سەردەمىدا دەستم
ئەپوات .

[لەم كاتەدا دەنگى سەگوەر ئەبىستىرى .. دووھم ويەكەم ئەچنە
ئەودىوشانوو .. ئافرەت دىتە خوارەو لە پەنايەكدا ئەوەستى]

« ديمەنى دووھم »

سەگەكان : [دەنگيان دىت] وەو .. وەو .. وەو .. [تووتە لە سەگىك و بەدوايدا
گەمالىك « پىرەمىردو لاويك » لای چەپى شانوو دىن و پەتيكى
درىزيان پىوھى . سەروكارى لە ملياندايە] وەو .. وەو .. وەو .

سەگەوان : [دەنگى دىت] .. وەرنەو .. وەرنەو .. ئەو جوتى سەگ
نایابلر .. ئەو ئابلر .. تەنزىلات .. [سەگەوان دەر ئەكەوى
سەرى پەتەكەى كردۆتە مىل خوى .. نانىك و ئىسقانىك بە ھەردوو
دەستى پەوھى .. بەرگى
بەردايە] وەرنەو .. جوتى سەگ .. ئىكى كىو پەك .

سەگەكان : وەو ... وەو ... وەو ..

ئافرەت : [بۆبىنەرەن] ھاوپىكانم .. زۆر جار چاووگوى و مىشكى مىشكى مروڤ
دەرك بە ھەقىقەتى شتەكان ناكەن .. جا بۆئەوھى كەسمان سەرمان لى
تىك نەچىت .. براى دەرھىنەر وای بەباشى زانى بۆ يىكەمىن جار ئەمانە
[دەست بۆ سەگەكان رائەكىشى] تان بەم شىوھى پىشان بەدات ..
چونكە لە وېروايە دايە ..

دەرھىنەر : [لەو لای شانوو .. بۆ ئافرەت] سوپاس .. سوپاس .. [بۆ
بىنەرەن] .. ببورن .. ئەمە بۆ چوونى نووسەرى شانويە كەيە ..
منىش وای بەراست ئەزانم كە ھەقىقەتى پرووتتان پىشان بەدەين ..
ئەوھش دەزانين كە تا نەيىنىكە ئاشكرا ئەبى سەدان و ھەزاران
قوربانى ئەدرىت .

هيو ا : [به ناو بينه راندا] بيتاقه .. يانسيب .. دهر ئه چى .. به ختى خوت تاقى
بكه ره وه .. [بيتاقه بلاو ئه كاته وه]

سه گه كان : [بو هيو ا] وه .. وه ... وه ..

ئافره ت : هه رچه نده ئه وه دهنكه به گويم ئاشنايه به .. به لام تكاى لى ئه كه ين با
له گه ل بينه راندا سوود له شانوكه رى به كه مان وه رگريت . [بو بينه ران]
خوشه ويستان .. ئه گه ر ئيوه ش وهك ئيمه ئه م گه مال و تووته له
سه گه تان بناسيايه .. ئه وا ..

سه گه كان : [به پرووى ئافره تدا] وه .. وه ... وه ..

ئافره ت : [بو سه گه كان] توژى كوپى باش بن .. بيه لن قسه كه م بكه م . [بو
بينه ران] ... به ريزان ... ئه لين سه گ به ئافره ت ناوه رى .. دياره ئه م
سه گانه له م لايه نه وه پروايان به ييكسانى نيوان ئافره ت و پياوه به ..
به كسان پيمان ئه وه رن .

سه گه كان : وه ... وه ... وه ..

ئافره ت : به ريزان ! ئه گه ر ئيوه ش وهك ئيمه ئه م جووته سه گه تان بناسيايه ..
ئه وا براى دهره ينه ر هه ر به چاكه ت و پانتوله وه ، يان به كه واو
سه لته وه .. يان به رانك و چوغه ي شاله وه پيشانى ئه دان .. به لام دواى
ئه وه ي ليره دا هه قيقه تيان ئه بينن .. ئه وسا كه چوونه دهره وه .. له
سه ر شه قام و كولان و گوپه پان و نيو كوپر و كومه له كاندا به چاوى
هه قيقه ت . ئه يان بينن .. ئه يان ناسنه وه .. جائيتر چييان له به ردا بوو
گرينگ نى به .

سه گه كان : وه ... وه ... وه ..

سه گه وان : وه رنه وه .. گيل بوره .. گيل .. كوپينه پاره كه تان به خه سار
ناچيت .. ئه لى چى ... قيسمه تله ر ... پوژه كه ي په شه ... ئه گينا
ئه مانه نرخيان هه ر ته واو نابى .. ئه مانه زيرن ... ئالتونله ر
گيلن ... بايم .. گيلن .

سه گه كان : [به بينه ران ئه وه رن] وه .. وه .. وه ..

سه گه وان : گوئى بگرن .. چ ئاواز و موسيقا به كه له قورقوپراگه ياندايه . به دوو
قولى كه ئه وه رن .. ئه لى ئاهه نكى پوژئاوايى ئه گيرن .. وه رنه وه ..
سه يركه ن .

گه مال : [ئەيە وئى نەنەكەي لە دەست بستینى قە پالى ئى ئەگرى] وەو .. وەو ..

تووتەلە : [قە پال ئەبا بۆ ئىسكەكە] وەو .. وەو ..

سەگەوان : نا .. نا .. پۆلەكەم .. پەلە مەكەن .. ئەتەندەمى .. نا هەقتان

نىيە .. عەمرى خوايە .. ئەگەر من وا پىروكە نەفت نەبوومايە

قەسابخانەيەكەمان هەبوو .. هېچ عەيبى نەبوو .

سەگەكان : [بەگەساسىيەو] وەو .. وەو .. وەو .. وەو .. وەو ..

سەگەوان : ئەگەر ئىستا بېكباشىيەك .. ميرئالايىك .. ئاغايەك كاربە دەستىكى

گەرە .. بېگەنەيىكى ئاوروپايى لىرە ئەبوو .. هەر لە ئاسمانەو

ئەيانقۆستەنەو .. نازانم خەلكى ئىرە بۆچ نەفرەت لەم ئازەلە

بەسەزمانە ئەكەن ؟!

هيووا : [لەناو هۆلەو] چونكە گلۆن .

سەگەكان : وەو ... وەو ... وەو ... وەو .. [بە توورەيىەو بۆ هيووا]

سەگەوان : نا .. نا .. توورە مەبن خۆشەويستەكانم .. ئەو برايەي ووتى گلۆن

پاست ئەفەرموى .

سەگەكان : [بۆسەگەوان] وەو ... وەو ... وەو ... وەو .. وەو ..

سەگەوان : [دەست بەسەرياندا ئەهينى] .. بە پىي شەرع و ئايىن پاستە

گلۆن .. بەلام نازانى لە هەموو دەورو دوكانىكدا ئاوو سابوون و

تەنناتە ووسلخانەيش هەيە .. بە پىي شەرع و ئايىنەش مردوون

زىندوو بە ئاو پاك ئەبنەو .. وەرنەو .. تەنزيلاتەر .

[ژن و مېردىك دىن]

مېرد : [بۆژنەكەي] ئافرەت .. ئەلىي چى ؟ بۆ پاسەوانى بەر دەرگا چاكن

يەككىيان پائەگرين .. پاك و تەمىزىش ديارن .

ژن : ئەيە پۆ پياوەكە ... سەگە بگرين ؟! بەخوا من هەر لە خۆمەو پەقم لەو

گەمالەيە .

گەمال : [بۆژنەكە] وەو ... وەو ... وەو ... وەو .. وەو ..

مېرد : ئەلىم هەردوكان .. بەمەرجى هەرزان بن .

ژن : ئەو تووتەلەيە خراپ نىيە .. جوانكەلەيە .. يا هەر لە باخەكەماندا بىت و

بچىت ...

سه‌گه‌وان : گیلن .. گیلن .. ته‌نزيلات .. باخن .. باخن .

[نانه‌که بو‌گه‌ماله‌که پائه‌گریت] .. بپروانن .. نه‌وو‌له‌زات نه‌م گه‌ماله‌ پیره .. شه‌و
تا به‌یانی پاسه‌وانی مولک و مال نه‌کات و چه‌په‌ی دیت .. چ قووره‌ته دزو پپاو
خراپ و له‌برسا مردووان توخنی نه‌و ناوه‌ بکه‌ون نه‌م گه‌ماله‌ زور نایابه .. چوخ
نه‌پیده‌ر .. هر به‌بون .. نه‌گه‌ریه‌کیک له‌کونی هه‌تیه‌شدا خو‌ی شار‌دبیته‌وه‌هر
به‌بون پیشت نه‌که‌وچی و نه‌بیته‌چاوساغت .. تا نه‌یدو‌زیته‌وه‌ده‌سبه‌ردار نابی ..
نه‌له‌ه‌قی من خوم زور لئی پزای بووم .. خزمه‌تی زوره‌وله‌ئیشه‌که‌یدا قال بووه ..
هه‌تا بلیی موخلیسیشه .. باوکی ره‌حمه‌تیشی هه‌روا بوو .. به‌ویراسه‌ت هه‌روا
بوون و هه‌رواش نه‌بن .. ته‌نیا ییک عه‌یبی هه‌یه ..

گه‌مال : [بو‌سه‌گه‌وان به‌تو‌وره‌یه‌وه] وهو .. وهو .. وهو ..

سه‌گه‌وان : باشه .. باشه .. نایلیم .. [له‌تیکی بچو‌وکی نانه‌که نه‌کات
به‌ده‌می‌یه‌وه] .. باخن .. بپروانن .. هر مه‌سره‌فی نی‌یه به‌له‌تی نان قه‌ناعت
نه‌کات .. به‌هه‌مووشتی شوکره .. نه‌وو‌هل مه‌زات .

تووتک : [به‌چالاک‌ی نه‌وه‌ری و په‌لاماری ئیسقانه‌که نه‌دات و
خو‌ی نه‌باته‌ پی‌شه‌وه] وهو .. وهو .. وهو ..

سه‌گه‌وان : پوله‌که‌م .. په‌له‌په‌لی هیهته .. تو‌زی ره‌وشت له‌باو‌کته‌وه‌فیزبه .

گه‌مال : [بو‌تووته‌له‌که‌ی] وهو .. وهو ..

سه‌گه‌وان : ناوا .. فی‌ری‌که ..

تووتک : [به‌په‌له] وهو .. وهو .. وهو [قه‌پال به‌ئیسقانه‌که‌دا نه‌کات .. سه‌ره‌که‌ی تری
ئیسقانه‌که به‌ده‌ست سه‌گه‌وانه‌وه‌یه]

سه‌گه‌وان : نه‌م تووته‌له‌قو‌زو جوانکیله‌یه .. هیچ عه‌یبیکی نی‌یه .. ته‌نانه‌ت وه‌ک
گه‌ماله‌ پیره‌که‌ی باوکی له‌گورگیش ناترستی ..

گه‌مال : [به‌عاجزی‌یه‌وه] وهو .. وهو ..

سه‌گه‌وان ، ولگیر مه‌به‌پو‌حه‌که‌م .. له‌گورگ ترسان عه‌یب نی‌یه ..

تووتک : [خو‌ی نه‌باته‌ پی‌شته‌وه .. ده‌می له‌ئیسقانه‌که به‌رداو‌ه] وهو .. وهو .. وهو ..
سه‌گه‌وان : نه‌م تووتکه له‌هیچ ناترسن .. هرچی‌یه‌ک بیت سنگی پپوه نه‌نیت و
بو‌ی نه‌چیت .. په‌له‌یه‌تی .. شیرزه‌یه .. نه‌یه‌وی زوو پی‌ بگات .

می‌رد : [ده‌ست نه‌بات بو‌کارتی ملی گه‌ماله‌که‌ولی و ورد نه‌بیته‌وه]

سه‌گه‌وان : وه‌رنه‌وه .. وه‌رنه‌وه .. [بو‌می‌رد] کاک‌ی برام .. عه‌زیتی خو‌ت مه‌ده .. به
که‌لکی تو‌نایه‌ت .. نه‌وه سه‌جه‌ره‌ی خیزانه‌که‌یه‌تی سه‌گی ئنگلیزی ره‌سه‌نن ..
فستی کلاس .. ئیتر نه‌لئی چی قه‌زاو قه‌ده‌ر و زه‌مانه‌ی بی نه‌پ‌وای به‌سه‌ر
هیناون .

ژن: [خه ریکی سه یرکردنی کارتی ملی توتوکه که یه]
 کوپه کابرا.. قارداش.. قه زاو قه ده ری چی و سه کی ئینگلیزی چی؟! ئه م توتوکه
 سه گه، سه گی وولاتی خو مانه و فپری به سه ر په سه نی ئنگلیزه وه نی یه.
 سه گه وان: دایکم تو نایزانی.. خوشکم تو نایزانی.. من ئه یانناسم
 میرد: به زاتی خوا خه ریکه له ولمان لی ئه گوپی. قارداش.. هه ی به ردت لی باری..
 قابیله منیش نه زانم.. [دهم ئه نی به گوپی گه ماله که وه.. وهك قسه ی له که لدا
 بکات].

گه مال: [به تووپه یی] وهو.. وهو.. وهو.. [په لاماری لاقی ئه دات]
 توتوکه: وهو.. وهو.. [له گه ل گه سالدا په لاماری لاقی ئه دهن]
 میرد: [ئه سه له میته وه] ئه وه چی یه. ئی مه مخون.. خو کفرم نه کرد.. ئه تانناسم [بو]
 سه گه وان: قارداش.. باشه ئه م گه ماله [چه پوکیکی پیا ئه کیشتی] به چه ند؟
 سه گه وان: کاکه به که لکی تو نایه ت.. برام به که لکی تو نایه ت.. ئه زانم
 کرپار نیت.
 میرد: بیا وه للاهی قارداش هیچ نازانیت.. چونکه مادام ئه مانه سه گن.. به که لکی
 هه موو که سیك دین.. ده ی بابزانم ئه م گه ماله [پیا یا ئه کیشتی] به چه ند
 ئه فروشی؟

گه مال: [خوی له میرد هه لئه سوئ] وهو... وهو... وهو...
 سه گه وان: ئه وه له بهر خاتری تو به په نجا پوپی.
 ژن: ئه یه پو پیاوه که.. په نجا پوپی بو گه ماله پیریك... ئاخو زه مانه.
 میرد: ئاخو ئافره ت ئه م گه ماله شاره زاو که وره یه.. بویه وا گرانه..
 ژن: که واته پیاوه که با بزانه توتوکه که به چه ند ئه دات په نگه ئه میان زور هه رزان
 بی... له بهر پاک ته میزی یان ئه گه ر به ده پوپی بات خراپ نی یه..
 [ده ست به سه ر توتوکه که دا دینی].
 توتوکه: [به خوشی یه وه به ده وری ژنه دا دیت و به نه رمی ئه وه ری] وهو...
 وهو... وهو...

ژن: باشه قارداش ئه م توتوکه به چه ند؟
 سه گه وان: خانم.. ئه و توتوکه به سه دو په نجا پوپی.
 ژن و میرد: [به سه ر سامی یه وه] بوووو!!
 سه گه وان: [لاسا ییان ئه کاته وه] نازانم بوووو!!
 میرد: چون ئه م گه ماله زله وا هه رزان و ئه و توتوکه بچووکه وا گران!!

سه گه وان : قوربان ئەم گه ماله به په نجا پوښی .. چونکه ئەمیان [چه پوکی پیا
ئە کیشی] ته نیا سه گه .. به لام ئەم تووته له یه [چه پوکی پیا ئە کیشی]
به سه دو په نجا پوښی ... چونکه ئەمیان سه گه کورپی سه گه . [په
ئە کەنی] ها .. ها .. ها ..

سه گه کان : [به ئاوازه وه ئە وه پڼ] وهو ... وهو ... وهو ..
وانسیشی له گه لیاندا ئە کەن و به رهو لای راستی شانۆ ئە پڼ]
سه گه وان : [له گه لیاندا هه مان دانس ئە کات و له گه ل ئاوازه که دا ئە لی]
وه رنه وه - ته نزیلات .. وه رنه وه - ته نزیلات .
[به دوایاندا ئە پروات ... دیار نامینن .. هه رده نگیان ئە بیستریّت] .

« دیمه نی سی یه م »

میرزا : [به که واو سه لته وه .. په یدا ئە بی و به دهم پوشتنه وه] ئە وه کوان ؟ بو
کوی پویشتن .. دهر کوجا په فته ن ؟
میرد : ئو .. میرزا حسین دیمانه ت به خیر .. ئە وه ماوه یه که دهر ناکه ویت !
میرزا : وه لا قوربان .. سه رم قال بوو .. هه رله ماله وه بووم .. خه ریکی مووتالا
کردن بووم .. ئیستا خه به ریان دامی !

میرد : خه به ری چی ؟
میرزا : ووتیان سه گه مه زات ئە کەن ..
میرد : ئی تو بو واخوت شیرزه کردوه .
میرزا : خوم شه پرزه نه کردوه .. هاتم بیان بینم تا بیان کړم .
ژن : ئە یه پو میرزا شیرازی تو سه گت بو چی یه ؟! تو لای خوت ئیمانداریت و
قورعان خوینیت !

میرزا : دایکه که م ... خوشکه که م !... قورئان ئە وه تا لی ره دایه له سنگماو
سه گیش له بهر دهرگا و کولان دوور له خوم پای ئە گرم خوشکی برای !
ئو خه لکه نازانن ئە وه یوانه چه ند به که لکه سه ره پای ئە وه ش ئە ی
په حم و به زه یی و خو فی خوا یانی چی ؟! هه رله رای خوادا رایان
ئە گرم و ... پوژی له تی نان و پارچه ئیسکیک چی یه ؟!

ژن : ئۆي میرزا شیرازی ... سەگیش ئەو حەیش ولوورە ئەهینی ؟ ئیمە ھەروا
 لە خویمانەو سەوامان کرد ... قارداش وای ئەزانی لیرە ی پەشادیمان پێ
 ئەفروشییت .. بەسەرینی باوکم نەم بیستوو سەگ بە پارە بفروشریت .. ئەو
 دەشت و کەلاوانە پێن لە سەگ و کەس لێیان ناپرسی .. کەچی جخلوار زۆر
 گرانجانیشت بوو .. نازانم بو ؟

میرزا : خانم .. بە ھەرچەندیک بن گران نین .. پەك ناکەوێت ... با ئەو ەش لە
 رایی خوادا بێت .. لە کوێو ە پوشتن .
 مێرد : ئالێرەو ە میرزا ..

ئافەرەت : [لە خوار شانۆو ە] گودبای مستەر !
 [بو بێنەران] ئەو ەتا سەگ بە دوای قەسابخانەدا ئەگەر پێو
 قەسابخانەش بە دوای سەگدا .
 ھیوا : [لە ناو جەماوەرەو ە بە پەلە بیتاقە دابەش ئەکات] بیتاقە یانسیب ..
 بەختی خوێت تاقی بکەرەو ە ..

« دیمەنی چوارەم »

حاجی مەلا : [بە ھەلەداوان دێتە سەر شانۆو .. جبەکە ی لێ بوێتە بال ..
 بیچوو ەکە ی بە دواو ە یە ..]

ئاخرزەمانە .. دین نەماو ە .. حەیا نەماو ە .. حەلال نەماو ە
 [ئەمسەر و ئەوسەری شانۆ ئەکات و بیچوو ەکە ی لە دوایەو ە وەك
 ئەو ئەکات] .

نەوللا .. حەلال نەماو ە .. فسق و فجور تەشریفی ناموبارەکی
 ھینا .. بو خاتری خوا ... بو خاتری پیغەمبەر .. کوپە بو خاتری
 کاکە و حەمدی شیخ و شاھی نەقشبەند .. بو قسە ناکەن .. کە ی
 ئیمە ئەو ەیان ووتوو ە .. ئەم شارە ھەر لە و کاتەو ە برایم پاشای
 بابان بەردی بناغە ی داناو ە .. سەدان سالیشت لەو ەو ە بەر ھەر
 جینگە ی شیخ و مەشایەخان بوو ە ... ھەر مەرقەدی پیرو
 نوورانی یەکان بوو ە .. ئەو ەتا خەلکینە .. بو قسە ناکەن ..

كۆيۈن ؟ كەپن ؟ مزىمە عىل بىوون ؟! ئەو تە تىياترو خانە

كراو تەو .. تىياترو خانە ... تىياترو خانە ...

ئافىرەت : [بۆيىنە ران] كەسە كانم .. دۇلتان ختوورە نە كات .. مەبەستى ئىستى

نى يە .. حاجى چ خۇي و چ بېچوۋە كەي دەمىگە شېرو شىتالىيان

بېچاۋە تەو ۋە چوۋنە تەو ۋە بەرقاھى خوا ...

بەريزان ! ئىمە ئەو كاركتە رەمان دا بەم ھونەر مەندەي ھاوپىمان و

ناومان نا « حاجى مەلا » ... ئەۋى پاستى بى ئەۋزەلامە لە نىۋ

كۆمەلگاگە ماندا بە خويۋن ئىسقانە ۋە مەۋجود بىوۋە ناۋى خويشى

مەبۋە .. بەلام بۆ ئەۋەي كەس نەبىياتە ۋە سەرخوي ناومان نا

« حاجى » .

حاجى : ئەۋەكۋا ؟! لە شېرزەبىدا مالەكەيانم لى تىك چوۋە .. لىم تىك ناچى بەو

خوایەي بى مەكانە كارىكيان بى ئەكەم بەسەگ نەكرا بى .. ناترسن لەو

پۆژەي « لا ينفع مال ولا بنون » ؟ ھەر بۆچوار عانە مەعاش بۆ پارەي

چلكى دەست ... پەنا بە خوا ... بۆۋا ئەكەن .. نازانن « يعطى الله من

يشاء ويذل من يشاء » .. سەرى بى رزق لە ژىر خاكدايە مالەكەيانم لى

تىك چوۋ ... شەيتان بە لەعنەت بى [خوي و بېچوۋە كەي ئەچنە ئەۋديو

شانوۋە] .

ھىوا : [بەناۋ جەماۋەردا دەگەرپىت] ... بىتاقە ... يانسىب ... دەرئەچى ..

[كارت بلالو ئەكاتەۋە] بەختى خوت تاقي بكەرەۋە . [دېتە نزيك شانۋ]

دلسوزخان .. ئىۋارەت باش .

ئافىرەت : ھىوا !! ئەۋە تۈيت .. [ئەيەۋى باۋەشى پيا بكات ئەسلەمىتەۋە] ..

ھىوا .. ئەۋە بىتاقە ئەفروشىت ؟!

ھىوا : [بىتاقەيەك لى ئەكاتەۋەۋە بۆي پائەگرى] بەختى خوت تاقي بكەرەۋە .

ئافىرەت : ھىوا!! تۆۋبىتاقە ؟!

ھىوا : لەم ھەرىمەدا دوۋشت پەۋايە .. باۋە ... ئومىدە .. ھىۋايە .. بىتاقەۋ

تەقاۋىتى خەلكى چاۋەپروانى يەككى لەم دوانە ئەكەن .. بە ئومىدى

يەككىيانەۋە ئەژىن ... بىتاقە ... تەقاۋىتى .

ئافىرەت : ھىوا ! تۈيش ؟! تۈيش خەرىكى ئەمەيت .

ھىوا : سەرسام مەبە .. ھابگرە

ئافرهت : نا .. هيو .. نا .. مه حاله ... شتى وا مه حاله ...

هيو : دلسوزخان ... شتى وا مه حال ني وه وزور ئاساييه [بو بينه ران]

هاورپيكانم .. نازانم ... نازانم ئيوه قومار ئه زانن يان نا ؟ به هه ر
حال بيستوتوانه ... بيگومانم بيستوتوانه له نيو كاغه زه كانى قوماردا
كاغه زيكي سه يرو ئه نتيكه هه يه پي ئه لين .. جوكر .. ئه م جوكره
نه فره تي به خو ئه هاويته نيوان دوو كاغه زي تره وه .. يان ئه مسه رو ئه و
سه ريانه وه و پي پيان ئى دروست ئه كات .. به لام ئه وه ش بزائن كه ئه م
جوكره قورمساغه له هه موو حاله تيكد ا كاره كه ي بو مه يسه ر نابى .. بو
نموونه ناتوانى ته نانه ت كچى كووپ و باجاخى دينار پي كه وه بكا ته پي ..
كه واته ئه مه سه ير نى يه .. سه ير ئه وه يه .. هه ندى كه س هه ن له جوكر
جادوباز ترن .. به هه موو جوړي پي .. روست ئه كهن .. ئه وان ه له كوړى
سياسه ت بازاندا به ديپلوماسى ناو ئه برين له جى تريشدا .. به ئى له جى
هه قيقى خو ياندا ... له سه نكي مه حه ك ئه درين و ناو ئه برين
به هه لپه رست .. ده لال .. لوتى .. به ربووك .. سوژا ...

ئافرهت : [پي ئه برى] ... هيو ! ئاكات له ده مى خو ت بيت .. [به هيمنى] تو پيم
بلى : كه ي به ربوويت ؟!

هيو : دو ينى .

ئافرهت : بيتاقه ئه فرو شيت ؟!

هيو : بگره .. دانه يه كيان بگره ، به ختى خو ت تا قى بگره وه .

ئافرهت : هيو .. و وتم نا .. كه ي وه ختى ئه مه يه ...

دهر هينه ر : [ديته پيشه وه] ئه م دوانه [نيشانه به هيو او دلسوز ئه دات] چيرو كي

تا ييه تي خو يان هه يه .. ئه وى راستى بى .. ئه مه له
شانوگه رى يه كه ماندانه بوو ... به لام ئه لى چى ... خوا وراستان
له كاتيكد ا كه دلسوز خانى هونه ر مهن د ده ورى خو ئى له م
شانوگه رى يه دا ئه بينى .. هيو اى هاوړى و خوشه ويستى جارانى ..
دواى شه ش سال له ييكتري بران .. ليژدها به يي ك ئه گه نه وه ..
داواى ليوردنتان ئى ئه كه ين .. [بو هيو او دلسوز] فه رموون ئيوه

ئەتوانن بچنە ئەودىوشانوۋەو .. رازوگلى خوتان تەواوبكەن [بۆ
بينەران] فەرموون ... بەردەوامىن لە سەر شانۆگەرىيەكەمان .

« ديمەنى پىنجەم »

حاجى : [دېتەوھ ... مالى ئاغا عەبدوللايەو قادرفەنى كۆپى بە بەرگى
ئەفەندىيەوھىيە ... حاجى بېچوۋەكەى بە دواۋەيە]
ئاغا عەبدوللا ... وەللاھى ھەق نىيە سەلامتان لى بکەم ..

بېچوۋ : نەوەللا ... ھەق نىيە ..
ئاغا : [لەگەل قادرفەنى كۆپىدا لە بەرى ھەلئەسن] .. فەرموو .
قادىر : فەرموو .. مامە حاجى فەرموو .
حاجى : نەوەللا سەلام ناكەم .. چۆن شتى وا ئەبى .. نەبوۋە نەكراۋە ..
بەتايىبەتى ئىۋە .. ئەوھەرنايى .. نەعووزوبىللا .
ئاغا : حاجى ئەوھەخىرە ؟! . چى پۈرى داۋە .. دەفەرموو دانىشە .
حاجى : دانانىشم .. دانىشتىنى مالا كەشتان ھەرامە .. ئىترئاۋى ئەم مالاھش
ناخۆمەوھ .. ھەرنايەم .. سەر بەمالتاندا ناكەم ..
بېچوۋ : منىش ...

قادرفەنى : مامە حاجى فەرموو قوربان .. تۆئىسراھەتى بکە جارى .. وەللاھى
بەخىر ھاتنەكەشمان لەبىر چۆۋە .. ياخوا بەخىر بىيى .
حاجى : بەخىر نەيەم .. ووس .. تۆ .. تۆ ھەر قەسە نەكەيت .. گوناحەكە ھى
تۆيە ئەزانىت ؟! بەلى تۆ ..
ئاغا : ئاخىر حاجى مەلا .. تۆتۆزى لەسەر خۆبەو .. تىمان بگەيەنە قادرفەنى
كۆپم چ گوناحىكى كىردوۋە ؟!

حاجى : ھىچ .. بابە ھىچ .. جا چى ماۋە نەيكات ؟!
[بەتۈرپەيىيەوھ بۆ ئاغا] ئاغا عەبدوللا .. گوئى بگرە .. گوناحەكە
ھەموۋى گوناحى تۆيە .. تۆ .. تىگەيشتى ؟! گوناحى ئەوتولفەنىيە ..
ئەوا ووتمان ئەو بە جاھىلى ۋەنەفامى خۆى غەلەتى وای كىرد .. تۆ چۆن

قوبوولی ئه كه یت ؟! ئه وه ئه و فری به سهر شهرعو دیانه ته وه نی یه ..
خوتو ئه هلی جه ماعه تی و سهرت سپی کردوه .

ئاغا : [بو قادر] ئه فهنگی چی پرویداوه ؟! چی بووه ... قسه بکه .
قادر : [بو حاجی] مامه حاجی ... قوربان .. تا ئیستا نه مانزانی جه نابت له بهر
چی وا خوئی سه غلته کردوه ؟ ئه وهش بزانه که فریم به سهر شهرعو
دیانه ته وه هه یه و .. ده فرموو .. فرموو .. ساوه لالا وام ئه زانی بو
پیروزیایی لیکردنم هاتوویت . موباره کبابیم لی ئه که یت .

حاجی : موباره کبابی چی ئه فهندی ؟!

ئاغا : ئه ی نه ترانیوه ... شوکور قادره فه نی کراوه به مه ئمووری خه زینه ؟!
حاجی : ئاغا .. ئه ی خو شیت نه بووم . ئه ی جه نابم بوچی ته شریفم
هیناوه .. دیاره .. ئه ی شهنگه درپی یه م له پای چی یه ؟! ئه ی بو ئه لیم .
نان و ئاوو مه رحه بابیتان هه رامه .. ئه ری وه لالا بو ئه م موباره کبابی
کردنه هاتووم .

ئاغا : خوا ئاگای لی یه خه ریک بوو دلم به ربیته وه و وتم تو بلیی خوانه خواسته
قادره فه نی کوپم ئه تواریکی ناشیرینی لی وه شابیته وه .. وام زانی
به چاوی ... خواجه تو به ...

حاجی : جا ئه وه چی یه ؟! شه لالا هه زار ئه تواری ناشیرینی تری لی بوه شایه ته وه و
ئه مه ی نه کردایه .

بیچوو : شه لالا ...

قادر : [به که می تو پره بییه وه] مامه حاجی .. ئه مه وی تیگه م .

حاجی : ئه لیم تو ووس به .. ته داخولی قسه ی پیاوان مه که . [بو ئاغا] ئاغا
عه بدولالا ! ئیستا کوره که ت - جه نابی قادره فه نی - نه بوته مه ئمووری
خه زینه ؟!

ئاغا : به خوشی سه ری هه موومان ... ئه له میللا .. با ..

حاجی : ئاغا پیاوی چاک به ده یریم مه که .. ئه وا خه ریکه له که واو سه لته که م

دیمه ده ره وه ... به خوشی سه رو ئه له مدولیلای چی ؟

قادر : ده باشه مامه حاجی ... نه به خوشی نه ئه له مدولیللا .

بیچوو : ئه ری وه لالا نه ئه له مدولیللا ..

بسی : [تو پرده] من ئەلیم با نه چم و هه قم چی به به سه ریانه وه . ئەم هه تیوه
 [بو بیچووه که ی دهست رانه کیشتی] هه رامزاده یه نه یهشت ... ئەگینا
 هه سه رم به م کاوله دا نه ئەکرد . جوانه .. نیستا ئە وه تا له جیاتی
 قه درو نیحتیرام ... قه شمه ریم بی ئە که ن [ئیه وی برپا] تیزم پیوه
 ئە که ن .

ئاغا : [له گه ل قادردا بالی ئە گرن و ئە یگه پیننه وه]

حاجی .. خوا عافووت کات .. نیستا چیت بی ووتراوه ! خوا نه خواسته
 دلته نگ بیت ... تو خو ت ئە لئی به شه پر وه هاتوویت ... ئاگات لی به خت و
 خو پایی چیمان بی ئە که ییت و ئیمه سه رفی نه زهر ئە که یین .. نیستا چی
 بووه ؟! مال دزراوه ؟! پیاو کوژراوه ؟! چی ؟!

حاجی : ئاغا .. من له گه ل تو ودا قسه ئە که م ... پازیم نی یه ئە و [په نجه بو قادر
 رانه کیشتی] له پروما هه لبداتی .

ئاغا : حه ددی نی یه .. هه سته [بو قادر] ده ی دهستی حاجی مه لا ماچ که .
 بیچوو : هه سته ... ماچی که ...

حاجی : [دهستی بو دریز ئە کات و دوایی ئە یگیریته وه] ... نا ... نا ... نامه وی
 نامه وی دهستم به ری که ویت .. [بو بیچووه که ی] هه تیو ... وه
 ئەم لاهه ... توخنی نه که ویت .

ئاغا : فه رموو حاجی قسه ی خو ت بکه .

حاجی : ئە وه ی ئیوه کردووتانه فه رماسو نیش نایکات .. چو ن هیشتووته قاله
 وه زیفه ی حو کوومه تی ئنگلیز قوبوول بکات ؟

ئاغا : وه للاهی حاجی .. ئیمه ئە مه مان به لاهه شتیکی باش بوو .. پیشمان خو ش
 بوو ..

حاجی : ئاخو خوا له قورئاندا ئە فه رمویت « عسی ان تحبوا شیئا فهو شر لکم
 صدق الله العظيم ... کورت و موخته سه ر ... ئەم ماله مه عاشی قاله ی تی
 نایهت ؟!

ئاغا : با

حاجی : مه عاشه که یشی له خه زینه ی ئە و کافر بابانه وه رناگریت ؟!

ئاغا : بیگومان ..

حاجی : خه زینه ش پاره ی تیا تر و خانه که ی تی ناچیت که کافر بابہ کان
کردو ویانه ته وه ..

ئاغا : با ... به لام ..

حاجی : به لام و مه لام نه ما .. که واته مه رحه بایشتان حه رame .

ئاغا : حاجی .. خوټ ئه زانی ته شکیلاتی ئیداری کراوه و ئه و خه زینه یه ش هی
دهوله ته و ، هه موو جوړه پاره ییکی تی ئه چی .. پاره ی خپروحه سه نات ..
هی ئه وقاف .. باج و خه راج .. هی تر .. هه مووی تیکه لاره .. سه ره رای
ئه مانه ش .. قادره فه نی کوړم مه ئمووریکه و هه قی ئیشی خوټی
وهرئه گریت ..

حاجی : ووتم پاره ی تیا تر و خانه که ییشی تی ناچیت ئاغا ؟

ئاغا : منیش ووتم ئا.. به لام ..

حاجی : ئی ... ته واو .. پرایه وه ... ئیتر به سه به س باوایی ئاغا عه بدوللا ...
هه ر زانیم .. ئه و وهخته ی کردت به مه کته بلی ، دیار بوو ئه م که تنه
ئه گپړی ... ساوه للاهی ... جاری تو پیم بلی نیازتان نی یه ئیستیقاله
بکات ؟

قادر : نه خیر مامه حاجی ... من خوټ له م کاره دا حسیم .

بیچوو : تو له قسه ی پیاوړا ته داخل مه که .

حاجی : سا وه للاهی .. وه بیللاهی ... ئه م سوینده به درو ته لاقی پی ئه که ویت ..
تا قاله ، ئه و مه عاشی چلکن سه که ، وهرگریت من له بزم له له بزتان
ناکه پړی . [ئه پوات]

بیچوو : [به دایدا] ساوه للا منیش ..

قادر : تو ش چی !؟

بیچوو : وهك ئه و [بو باوکی]

حاجی : [به دهم پوشتته وه له بهر خوټیه وه] ئاوا ... وا وا ... وه و ... وه و .

چوو : وهك ئه و ... ئه و ... وه و ... وه و .

« دیمه نی شه شه م »

[ئافره ت له که ل هیوادا دیته وه سه ر شانؤ]

ئافره ت : [بو بینه ران]

به پڙان : له بېرتانه که میرزا حسین غولام شیرازی دوی
 که مال و تووکه که ی که ووت ... له و دیوشانووه .. سه واو مامه له ی
 خوی کرد .. هر وه ها دیتان که حاجی و بیچووه که ی چ کاره ساتیکیان
 گیرا .. جا وه کوله سه ره تاوه و وتمان ئه م جوړه هه والذزانه .. نه که هر
 زیره ک نین ... به لکو توانای ئه وه شیان نی یه به پیگه یه کی
 شه ره فمه ندانه پاروه نانئ پیدای بکه ن .. به تاییه تی له م هریمه دا .
 ئینجا فه رموون که ین و به ینی حاجی و میرزا شیرازی ... ببوورن
 مسته رمیجه رسون .. ببین .

« بانتمایم »

میجه رسون : [به بهرگی ئه رووپاییه وه .. له گه ل حاجیدایه .. پیکه وه
 ئه دوین ... سون کاغه ز له گیرفانی دهر دینئ و پیشانی حاجی
 ئه دات ... بیچووش به ده وریاندا دیت و سه ر ئه باته پیشه وه ...

سون موږه ییکی لی ئه کات

حاجی : [چه پوکی ئه کیښی به کوږه که یداو دووری ئه خاته وه و خوی دیته وه نزیک
 سون و بیچووش لاسارانه ئه یه وی فرسعت بینئ و سه یر کات و گوئ
 بگرئ]

سون : [په نجه ئه خاته سه ر کاغه زیکیان ولیوی ئه جوو لی و ئیشارهت بوچی یه کی
 دور ئه کات ..]

حاجی : [سه یری کاغه زه که ئه کات و له گه ل ئیشاره تی سوندا سه ره له بړئ و
 سه ری تیگه یشتن ئه له قینئ]

سون : [بی ئه که نی]

حاجی و بیچوو : [پینه که نن]

سون : [ده مانچه ییک به دزی یه وه دهر دینئ و ئه یداته ده ست حاجی]

حاجی : [لئی وهر ئه گری و خوی قیت ئه کاته وه ... وه ک بیه وی ته قه ی بی بکات]

دەنگ : ئەو شەخسە كە ئەيگىر بەدووعا مەنەى موسىيەت

ئىستاكە بەلەكە دەگا دەستى بەدووعا

ئەو پىرەكە ئوفتادەى مەسجىد بوو لەبەر فەىض

هەلساوە دەكو فەىتنە قەدى مىسلى سەنەوبەر^(۱)

حاجى : [دەمانچەكە ئەخاتە بەرباخەلى ...]

بىچوو : [ئەچىتە پىشەو ... ئىشارەتى خۆى ئەكات و داواى شت لە سۆن

ئەكات ... ئىشى پى بسپىرى]

سۆن : [بەدوو پەنجەى تەك يىك ... تىيان ئەگەىەنى كە لەگەل باوكىدا پىكەو

ئىش بكن]

بىچوو : [قونەىك ئەكات و چمكى كەواى حاجى ئەگرى]

حاجى : [چمكى چاكەتى سۆن ئەگرى و پراى ئەو شىنى و پىشانى سۆنى ئەدات

كە ئەو بەرگە باش نىيە ... دەست بو جەكەى خۆى ئەبات و بە

پەسەندىيەو نىشانى ئەدات .. كە ئەو پىش ھەر بەرگەكەى جارانى

لەبەر بكات باشە]

سۆن : [سەرى توورەى با ئەدات و ئىشارەتىان بو ئەكات برون كارەكەيان

بكن .. پەنجەى ھەر شەشيان نىشان ئەدات ... ئەمجا بە (۷) پەنجە

تىيان ئەگەىەنى پاش ھەفتەىكى تر بىنەو بەدەست وەك پارە بژمىرى

پىشانىان ئەدات كە ھەقەكەيان ئەكاتە وەرئەگرن ...]

حاجى : [دەستى خواحافىزى بەرز ئەكاتەو ئەپوا]

بىچوو : [ھەر وەھا .. دەستىشى ھەر بەجەكەو ەىو بەدوايەو ئەپوات]

« دىمەنى ھەوتەم »

ھىوا : بىتاقە .. دەرئەچى ...

ھەموو شتەكان و ايان لى ھاتووە وەك بىتاقە دەرئەچن .. ھەر بىتاقەىكىش

بە جوړى .. ناخو حاجى بىتاقە بو كى دەر بچىت !!

[له م کاته دا حاجی و بیچو له گه ل چه ند جه ندرمه بیگدان حاجی ئیشاره ت
بو یه کیك ئه کات و جه ندرمه کان په لاماری ئه دهن و حاجی خو بو ته قه ا
ئاماده کړدووه ... که له پچه ئه کرېته ده ست گیراوه که و ئه بری]

هيو ا : حاجی بیتاقه ... بو زور که س دهر نه چی .. هه مو تان به سهر تان
هاتووه . چو ن دهر گای مالتان بی گیراوه و کوړ له دایک سینراوه میړد له ژن
سه نراوه و که س نه یزانیوه تاوانیان چی یه ... سهره ونگووم کراون ...
هه موو به سهر تان هاتووه یان دیوتانه چو ن کریکار له سهر کارو کاسپی
خوی په لامار دراوه و مال و مندالی سهر گه ردان بووه ..
[حاجی و بیچو ... له گه ل جه ندرمه دایه ... ئیشاره تی نه ققاریك ئه کات
به پیکه که ی خه ریکی نه ققاری یه له گه ل به ردی په ق و ته قدا ..
جه ندرمه کان بو ی ئه چن و ئه بیته مش و مړ ... حاجی له په ناوه
ده مانچه که ی ئاماده یه جه ندرمه کان په لاماری نه ققار ئه دهن ..
نه ققاره که ش پیکه که ی به سهری یه کیکیاندا ئه کیشی .. حاجی گولله
به نه ققاره وه ئه نی و ئه یکوژیت .. په لاماری جه ندرمه برینداره که ئه دهن و
ئیهن ..]

هيو ا : به ئی ... حاجی بیتاقه ... دهر گای بی گرتوون و له مال و جی کارو
کیگه و ... ته نانه ت له مزگه و تیشدا .. چه ندان پیاوی هه ژارو په نجه در ی
بی تاوان کوژدان و سهره ونگووم کران و چه ندان مال و ژن و مندال
سهر گه ردان بوون .. گرینگ ئه وه یه له ته نیا یه که هه فته دا ئه مهنده ی له
ده ست بی .. ئاخو تا ئه مری چیهای تربکات !؟
نه ی دوا ی خوی !! بیگومان بیچووه که یشی ... ئه و تا له ئیستاوه پروقه
ئه کات ... به هه ر حال ... تا حاجی بیتاقه دیته وه سهر شانو بو وهر گرتنی
هه قده سته که ی .. زوری بی ده چی ..

[بو ئافره ت] دلسوز خان با ئه م کاته به فیرو نه پروات ... ها فه رموو

[بیتاقه بیکی بوړا ئه گری] تو بیتاقه بیکت هه ر ئی وهر نه گرتم ؟

ئافره ت : هيو ا .. تکا ئه که م ... شانو جیه کی پیروژه و .. جی بیتاقه و قومار

کردن نی یه ..

هيو ا : دلسوز خان شانو به فیکرو به ره می مروفایه تیانه ی پیروژ پیروژ

ئەبىت ... جاران وا نەبوويت بەرامبەرەم .. ئەگەر زەهرەم بۆر ابگرتىتايە لە دەستت وەرئەگرتەم و ئەتخواردەوہ ... ئىستا بيتاقەيىکم بۆ راگرتوويت .. لىم وەرناگريت ؟!

ئافرەت : [بەتوورپەيەوہ] هيووا !! ووتەم ئىرە جيگەى بيتاقە فروشتەن نى يە .

هيووا : [بەهيمنى] دلسۆزخان ! كى ئە ئى من بيتاقە ئەفروشم ؟!

ئافرەت : ئەى گوايە وەك گۆيزەبانە ئەيانبەخشىتەوہ !!

هيووا : بە ئى ... وەك گۆيزەبانە ئەيانبەخشىمەوہو بەر لەوہى بىمە ئىرەش بەناو ئەوجەماوەرەدا بەخشىمەوہ .

ئافرەت : ئەمە ئەچىتە ئەقلەوہ ؟!

هيووا : بە ئى دلسۆزخان ... چونكە بيتاقە فروش نىم ..

ئافرەت : ئەى چى ئەكەيت ؟! كارو كاسپى يەكەت چى يە ؟!

هيووا : بە دواى كاريكدا ئەگەرپىم .

ئافرەت : ئەى قوتابخانە ؟!

هيووا : تازە!! قوتابخانەى چى ؟! خۆت ئەزانى نەيانھىشت پۆلى يىكەمى كۆلۆژ

تەواو بکەم ... خۆت ئەزانى نەققارىكى چاکم ... لە باوکمەوہ فيرى

بەردتاشى بووم .. باوکيشم لە باپيرمەوہ فير بوو ... ئەوہ بوو باپيرم لەسەر

کار بەگوللەى ناپاکى کۆژرا ... باوکيشم بەناچارى لەسەر کار بوو ھاتن

بۆى وپىلانەكەيانى ئەزانى ... بۆيى ھەلات .

ئافرەت : [بەپىكەننەوہ] هيووا !! ئەى كە نەققارى و بەرد تاشيتان بە ویراسەت

بۆ ماپىتەوہ ... بۆ دەستت داوہتە بيتاقە فروشتەن .. [بەجدى] هيووا تۆ

لەكۆي و ئەم پيشەيە لەكۆي .. جاران شتىكى تر بوويت .

هيووا : ھەر هيواکەى جارائەم بەزىادەوہ ...

دلسۆزخان .. بەيادى پۆژانى پاربدوومان ... ھەر بۆ ساتى و ابزانە ئەو

سەردەمەيە و نامەيىكى دلداريم ئى وەرئەگريت ... مەترسە و بىگرە ... بۆ

مىوانەکانمانى بخوینەرەوہ ...

ئافرەت : [بەسلەمىنەوہ وەرى ئەگرى] ... شتى لەسەر نووسراوہ ؟!

هيووا : مەترسە ... بخوینەرەوہ ... ئەبوايە ئىوہى ھونەرەند ئەم ئەركەتان لە

ئەستۆ بگرتايە و ھەقىقەتتان بۆخەلكى ئاشکرا بکرایە ...

٢
ئافرهت : [به سۆزه وه ئه یخوینێته وه]

هو پا به ره خو فروشه كان ...!
هو شاعيره ساخته چي به كان ...!
له ژير سایه ی بیرو هو شی بووچ و ئفلیجی ئیوه دا
هه موو پوژی بی شه رمانه
به دزی به وه به ئاشکرا
هه زاره ها ئافه رین و ده ستخوشانه
له جیاتنی نه فرهت و توله ... له جیاتنی تف
هه زاره ها ده ستخوشانه ی نامه رانه
له جه لادو پیاو کوژ ئه کری ...
له کچ کوژ و ژن کوژ ئه کری
له قه مه و له خوینمژ ئه کری ..
ئه وه ی نامه و بروسکه یان بو نه نیری ...
ئه وه ی چه پله ی ئافه رینیان بو نه کوتی
ئه وه ی نه یانکاته بتی ..
ئه وه ی سه ری نامه ردی یان بو شوپ نه کا
زه حمه ته بواری بدهن ... پاروه نانێ پهیدا بکا ..

کورس : [سێ که سن ... له پشت شانۆوه ... دیته ناوه راستی شانۆ]

هه ول و رهنج و تیکوشانمان
ته نیا بو پاروه نان نی به .
به لکو له پیش پاروه ناندا
که رامه تی زه تکراره مان ئه ویته وه
بیرو هو شی بهنج کرا ومان ئه ویته وه

(١) له کورس : دهنگی که دهنگی وێژدانی جه ماوه ره

(٢) له کورس : وادیته گویم و پیم ئه لێ :

(له کورس : عزیزه تی نه قسم وه هایه ئاسمان بارانه که ی
 بی به منته بوم بباری شهرت و عهده نامه وی ..^(۱)
 وا : [بیتاقه نیک لی نه کاته وه و نه یخوینیته وه]
 بوئاگاداری ... بوئاگاداری

هاورپیکانم :
 کیشه که مان ... کیشهی مروغه ... نه مجا خاک .. به لام نه وه بزنان .
 مروغه کانی نه م هه زیمه شیرو بیچووه شیرو پلینگ وه لوی ئاسمان نین ..
 رس : به دروه ژارو سه رگه ردان ...
 به دروو بوختان
 ئیمه ی هه ژارو سه رگه ردان
 گشت کراینه شیر ی مهیدان
 خراینه پیزی ئاژه لی درنده وه .. چه شنی حه یوان .
 یوا : بوئاگاداری ..

هاورپیکانم : نه م نیشتمانه ش به هه شتی سه رپووی زه مین نی یه .. مشتی
 خول و به ردو داره ... بست به بستیشی .. به تاپوی ره شه وه .. به
 پروانامه ی ره سمی و ناره سمی یه وه مولکی چه ند که سیکه ..

رس : مولکداری به جاری عه یشی تال کردوین
 نیشتمان که ی هی ئیمه یه
 تارپیدا بژین .. بمرین
 له هه ر کوی یه ک کارمان هه بی ...
 له وی ئه بین .

یوا : بوئاگاداری ..
 کومه لی مروقی له کاروان جیماوین .. هه رچی تواناو چه کمان هه یه ..
 له سه ر پی یه ... به رامبه ر زانست و بیرو باوه ری مروقایه تی و ره وشت و
 شارستانیتی .. نه زانن بو ؟!
 چونکه له و بروایه دایم که هه رچی له ئامیزی کاروانه جیماوه که ماندا سه ر

هه لئه دات .. ئه وه له ئه ستهرهيكي تره وه هاتوه و چي مووشه كي زه مين
به هه واييمان هه يه تي ئه گرين ... بيرو په وشت و په فتاري كه پرو
هه لئه ناوي خومان به كلووري زانست و فيكرو په وشتي جيهان
ناگوږينه وه ..

- (١) كورس : نازايه تي له فهره نكي چروكاماندا كوشتنه
 - (٢) كورس : ئابروو ناوگه ل .. سه ر به رزي تي خوښ رشتنه
 - (٣) كورس : زيره كي و ديپلوماسيه ت ... خوږدوران ه . خوږوشتنه
- كورس (پيگه وه) :

ئهي ئه و مروڤه په نجه دري
به نرخترين سه رمايه يت و
به شت گولله و قه مه و جوښته
به بيري مه زناني ميژوو ...
كلپه ي شوږشي هه قيق ي هه لگيرسي نه .
هيو ا : [بيتا قه يي ك ئي ئه كاته وه ئه يداته ده ست دلسوز]
ئافره ت : هو شاعيره شه هيده كان ... هو پيشه وا شه هيده كان هو پابه ره
دلسوزه كان

به گژ ته ورو كو له وژو مشاري كولا چوونه وه
به گژ دره وشو كيبل و زه رده وال ه دا چوونه وه
هه تا ئيستاش خوښي كه شتيان
به وي نه ي كاني ي چوار وهرزه
به پروي قه مه ي فروشراوا ... هه لئه قو ئي
به گشت بي ئابروان ئه ئي

كورس : ده ستي زوردار سه ر ئه كا و ناكا ته د ئي ..
ده ستي زوردار سه ر ده سه ر ئه كا و ناكا ته د ئي^(١)
هيو ا : [بيتا قه يي ك ئه خوښي ته وه]
هو پابه ره دلسوزه كان .. هو پيشه وا شه هيده كان
هو شاعيره نه مره كان
ئهي ئه وانه ي ووشه ي « به ئي » ي سه رشوږيتان

گوپی به « نه » ی راپه پین
 به بیرى نو ی ... به دهرسى مروقایه تی
 کیشه ییکی نویتان خولقاند
 تووی هه قیقه تی ئالی ململانی چینه تی
 له نیو چاوانه ی برینی کون و نوئی ئەم خه لکه دا چاند
 (۱) کورس : پئی هه قیقه ت بگره تاموی نه که ی لاده ی له هه ق
 (۲) کورس : هه ق بلّی نا هه ق مه لّی .. نه که ی له هه ق سه رفی نه زهر
 (۳) کورس : ئاخری هه ر ئەمکوژی نابی له ده ستت دهریچم
 هیوا : ئەمکوژی جار به جه هه ننه م وه ی به فیناری سه قهر^(۷) .

کورس (پیکه وه) : ئەوه ی به دریزایی میژوو
 به هیژ لیمان زهوت کراوه
 به بی سی و دوو
 وه ک چاره نووسیکی حه تمی
 ده یسینینه وه بو هه موو ..

(۱) کورس : ئەوسا ئیتر کومه لگایک پیک ئەهینن
 (۲) کورس : له به ره م و دا هیناندا ..
 کورس (پیکه وه) : هه ره موومان هونه ره ندین
 [به ره و دوا ئەکشینه وه]

ئافرهت : هیوا ... به سه ...

هیوا : دلسوز ئەترسی ؟!

ئافرهت : ئەی چۆن ناترسم ؟! وا دیاره تو هه ر له سه ر فاک و فیکی خوتیت .
 هیوا : دلسوزخان ئەمه ناو ئەنئی فاک و فیک ؟! زۆر هه له یت .. ئەمه هه ر پییازو
 کاروانه که ی پيشوومانه ... له بیرته ؟!

ئافرهت : [خه یالوی ئەدوی]

هیوا .. سه یری دنیا که ... بپوانه چهند گوپراوه ... له وشه ش
 ساله دا که تو له تاریکاییدا ئەژیایت ... هه موو شته کان گوپراون ..
 [دیته وه سه رخوی] که چی تو هه ره کو خوتیت .

هيو : من هيج شتى نابينم گوڤرپايى ... گوڤرپانى هه قيقى ئه وهيه بنه په ته وه
خومان ئه يگوږين .. دلسوزخان تو هاتوويته سهر ئه م شانويه ... تا خه لکى
وريا بکته وه ؟ يان سهر يان ئى بشيوينى ؟! ببوره .. من واهه ست ئه که م
تو گوڤرپاوى !

ئافرهت : هيو ! ئه م قسه په قانه چى به تيم ئه گريت ؟! وام ئه زانى بو پيروزبايى
ليکردنم هاتوويت .

هيو : پيروزبايى چى ؟! ئوه .. دلسوزخان دواى پيشکه شکردنى
شانوگه رى به که .. بيگومان پيروزبايى ده وره که تى ئه که م .

ئافرهت : [به پيکه نينه وه] کوږه که ي مه به ستم ئه وهيه .. ها ... ها ... ها ..
دياره نه تزانويه [ئه لقه ي په نجه ي ده ستى راستى پيشان ئه دات]

هيو : [به ماتى به وه] کى هه به نه يزانبيى که قه شه نگترين ئاهه نگى ديارى کردنت
بوکراوه ؟!

ئافرهت : چونت زانى ؟

هيو : دايکم .. [به ماتى به وه] ... دايکم که دواچار هاته سهر دانم .. هه والى
پيکه ياندم .

ئافرهت : له به نديخانه پيى ووتيت ؟! باشه له وشوينه دا په له په ل ئه م هه والى
چون دايتى ؟! سه يره ... دياره چاوه پروانى ئه وه نه بوويت ...

هيو : دلسوزخان .. هه والى شووکردنه که ت ئاسايى بوو .. به لام ... به هه ر
حال کارى من ليږه ته واو بوو ... دياره مانه وه م ئه بيته مايه ي دلته نگيت ..

ئافرهت : نا ... هيو .. تو هه رگيز نه بوويت و نابيته مايه ي دلته نگيم ..
نازانم ... هه ست به شتى ئه که م .. ئه توانى ناوى بنى

شهرمه زارى .. خو ئه گه ر پيروزبايى شووکردنه که شم ئى بکته يت ...
ئه وه زياتر شهرمه زار ئه بم .

هيو : نا ... نا ... پيروزباييت ئى نا که م ... تا ئه ورا ده به گيل نيم .. ناشمه وى
درو له گه ل ويژدانى خومدا بکه م ..

ئافرهت : هيو ... تو هه ر هيواکه ي جار انمى ... به لام ... [ئه وه ستى] به لام
به ته ماي ئه وه نه بووم به ربيت ... [ئه وه ستى] تويش هينده

سهر به گوڤه ندى ... [ئه وه ستى] ئه وى راستى بى ... نازانم بليم
چى .

هيو : [لې دوور ئه كه ويته وه ... به ماتي يه وه گوراني (تاوان) نه ئې]^(۱)

ئەي نازەنين ... ئەي بەرگ ئەرخەواني
ووتەي گەرمم لەگەل تۆيەو ئەيزاني
سەوداسەري ئەو گفتوگو ديريئەم
سووتاوي ئەو ييگەم دەستگوشينەم
لەو دەمەوه تۆم کردوو بەتاسە
بې مەودايە کۆي دووگە ئې هەناسە
بې دوايە .. ئەشك باسوورو سویر بې
نايە لەبن ئەگەرچی دیدە کویر بې
ئیتەر بۆچی ئەم دەیتە بەر تیغی دەم
هیچ ناترسی بتسووتینی هەناسەم
ئەي نازەنين .. ئەي دوور لەنووكی پېياز
لەو دەمەوه تۆم کردوو بەهامراز
هېجگار سەیره ... هەر وەك ترازوو وایە
هەلسەنگاندن لەلای ئەم دنیا
دنیا سەیره .. سەر شیواو بو کیشان
قورس بو زەوی ، سووک ئەچی بو ئاسمان
زەهر شیرە ... مار ئەهینن بو بیرە
گالە شوخی و خاوەن خەرمان بو گیرە
گورگ پاسەوان .. شوان دانی لەگوشت جیرە
مر بو چەقەل مل درێژە بې قیرە
ئەي نازەنين .. ئەي بەرگ ئەرخەواني
ووتەي گەرمم لەگەل تۆيەو ئەيزاني .. هتد ...

ئافرەت : [بەكەمى توورپەيیه وه] هيو ... من تاوانم چى يه ؟

هيو : [بەهيمنى] ... خاتون .. تو ئەتەويت لەسەر ئەم شانۆيە كيشەيىكى
پيروۆزو گرینگ بو خەلكى پوون بكەيتە وه ... بەلام ستمە وهك
هونەرمەنديك هەر قسەي پووتتان هەبى ولە ژيانى خۆتاندا پەفتارى پيوە
نەكەن .

(۱) شیعری محەمەد سەلح دیلانی شاعیر .

ئافرهت : [به توورپه ييه وه] ئەمه تاوانه ئەيدهيته پالم . چيم كردوو ه ؟

هيو : [به توورپه يي] ئەزاني دەسگيرانه كهت كۆيه ؟

ئافرهت : ئەي چۆن نازانم ؟

هيو : ئەشزاني چي به سه ر باوك و باپيرم و خيزانه كه مان هاتوو ه ؟

ئافرهت : هه مووي ئەزانم

هيو : باشه هه ر هه موو سه رگه دانپه كه مان به هوئي حاجي و بيچوو ه كه ي و

ئەمسالي ئەوانه وه نه بووه ؟

ئافرهت : ئەمجا ئەمه چ په يوه ندي په كي به ده سگيرانه كه مه وه هه يه ؟

هيو : ئەي جه نابي ده زگيرانه كهت وه چه ي ئەو بنه ماله يه ني يه ؟ [به توورپه يي]

ها ؟

ئافرهت : [به توورپه يي] هيو ! جه نابت وائە زاني پياو خراپي به ويرا سه ته ؟

هيو : [به هيمني] دلسوزخان . كه ي من ووتوو مه پياو خراپي به ويرا سه ته ؟

ئافرهت : ئەي كه واته بو پلارم تۆ ئەگريت ؟

هيو : [به هيمني] دلسوزخان .. من ته نيا ساليك له كۆليژي پزيشكي له گه ل تودا

خويندوو مه .. خوشوكور تۆ كۆليژت ته واو كردوو ه ..

ئافرهت : بوچي وائە زانيت زانست ئەلّ هه والدي به ويرا سه ته ؟ نه خير ...

زانست ئەوه ي سه لماندوو ه كه شيوه ي له شو و پهنكي پيست و چاو و

هه لكه وتي ئەندامي مروف به ويرا سه ته ... به لام په فتاري جوان و

ناشپيرين به ويرا سه ت ني يه ... تيگه يشتي ..

هيو : باوانه كه م ... زانست و ژيان ئەلّ ... ئەوكار و په فتاره جوانانه ي !! له

بنه ماله ي ده زگيرانه كهت ده وه شينه وه په يوه ندي راسته و خويان به

په روه رده كردن و فير كردن و لاسايي كردنه وه وه هه يه .. واته ده ورو به ر

كاريكي مه زن ئەكاتە سه ر په فتار و بيرو باوه ر ..

ئافرهت : [به خو هه لكيشانه وه] ئاخو هيو .. ده زگيرانه كه م وهك ئەوان ني يه ..

ئەم پو شنبيره .

هيو : باپيره كه وره يشي له سه رده مي خويدا پو شنبيرو ته نانه ت شاعيريش

بوو ...

ئافرهت : [به تو وره یی] یه عنی ئه ته ویت پیم بسه لمینی که ئه میش هه والذنیکی
بیاو خراپه ... گوی بگره . هیوا .. چه زناکه م له ئیشی تاییه تی خومدا
خوتی تی هه لقورتینی .

هیوا : سوپاس خانم .. ببوره [دیته نیو بینه رانه وه] ببورن ئیوهش ببورن ..
بییتاقه .. یانسیب .. دهرئه چی .. [دابه شی ئه کات]
ئافرهت : [به ماتی یه وه] .. هیوا .. تو .. [له خوار شانوو ه ئه وهستی]
هیوا : [له پشت بینه رانه وه] دلسوزخان . ئه وه حاجی هاته وه خه ریکی ئیشی
خوتان بن .. بییتاقه .. یانسیب ..

« دیمه نی هه شته م »

حاجی : [به پرتاو دیت و بیچوو ه که ییشی به دواوه یه وه لاسایی ئه کاته وه] ئه وه
کوا ... ئه وه چی لی هات ؟!
میجه رسوون : [له سووچیکی شانوو دیته پیشه وه .]
حاجی : [به شادی یه وه به ره و پرووی ئه چی] ئه وه تا .. خویه تی ..
هه موو دوژمن له ترسی توو تیژی ئه م جووته چاوانه
وه نه وزنچیته پیلوو یان ، حالیان گه لی پهریشانه
هه رچی ورته یه کیان لی بی .. ده یگه یه نم به زیاده وه
فیدات بم فاتیحی دهر به ند ، عه جه ب له و شه وکه ت و شانه .
سوون : ها ... حاجی .. ئه م شیعره خوشانه ش ئه زانیت ؟!
حاجی : قوربان ئه وه پارسه نگی موخلیسیمه بو جه نابتان .. گوی بگره :
له حوسنا یووسفی سانی .. له ئه حکاما سلیمانی
له عیلما به حری عه ممانی .. به حیکه ت عه یینی لوقمانی
هو میجه رسوون .. هو شیرازی .. باو کم بکه م به قوربانی
میجه رسوون : ئه لالا .. ئه لالا .. له گه ل ئیشه که تدا شیعریش بلی ... زهره ر
نادا ...

[پارچه کاغذیک دهر دینتی]

حاجی : که ورهم نه وه شيعره کانم نه نووسيته وه ؟!
میجره سوڼ : نه مه لا .. من زور لیت پازیم .. پیاوانه جی به جیت کرد .. ها ..
[کاغذه که ی نه داتی] .. نه وه سه دو په نجا روپی یه بجو له خه زینه
سه رفی که .

حاجی : له خه زینه !! [دوودله] یه عنی لای قادره فه نی ئاغا عه بدوللا ؟!
سوڼ : [به تووره ییه وه] نه لیم له خه زینه
حاجی : تووره مه به قوریان .. نه زانم .. یه عنی لای قادره فه نی . وه لاهی هر
نیستا نه شيعره م بو هات .. سوپحانه للا ئیلهامی شيعر وهخت و
سه عات ومه کانی بونی یه .. گوئی بگره :

من که موخلیسی قادرم .. نوکه ری غولام شیرازیم
له به حری به خشنده بییتان .. به زاتی خوا که لی پازیم
که شتی موعجیزه ی ئیوه یه .. که بوته مایه ی شانازیم ..

سوڼ : ئافه رم حاجی .. قافیه که ی به قووته .
حاجی : خوا حافیز [بیچووه که ی به دوا یه وه .. به دهم روشتنه وه ..] به زاتی
خوا .. که لی پازیم .. که شتی .. به حری .. قادره فه نی .. ئاخ .. بوته
مایه ی شانازیم .. چیم کرد به خوم .. شانازی چی .. چون بچم ؟!
سوپحانه للا .. نه وپوژه بووام پیکردن ؟!
[به دهنگی به رز] هه ی نه حمه ق ... هه ی جاهیل .. هه ی نه فام .. هه ی
که رکوری ..

بیچوو : من چیم کردووه ؟! هه رله خوته وه جوینم پی نه دهیت ؟!
حاجی : هه تیو به تو نالیم ...
بیچوو : نه ی به کی نه لیمی که رو نه حمه ق ...
حاجی : هه تیو .. به خوم نه لیم .. ئا باشه هه تیو توله خوته وه بو قسه نه که ی ...
سوپحانه للا ... تو هه ر سه یرکه وگوئی بگره وشت فیربه ..
بیچوو : من چیم ووتووه ؟! ئی چی فیربم ؟! جا نه وه چی یه ؟! هه مووی
فیربوم .. نه سلنه له توش باشتی نه لیم ..
حاجی : نه لیم : ده مت لیک نی [له به رخویه وه] .. نه بی نه قل و بیری خوم به کار

بېنم ... نه بې چاره سهری هم موشکيله يه ش بکهم ... نه مه نه قلو
ماريفه تی گه ره که .. [نه پون]

ثافره ت : [نه يه وی بدوی و ناتوانی ... نه مجا] بېوړن .. نه لئی .. نه لئی ده م
به ته له ی ته قيوه وه بوه .. خوشه ويستان .. له وانه يه هندی جار
نیمه ی هونه رمنده ... زورشت به پېچه وانه وه بخه ينه پوو .. یان
هه له ی فیکری و زانستی بکين .. بېگومانم له نیوانتاند که سانیکی و
هن ... هه له کانمان راست نه که نه وه .. نیمه نه مان نه زانی هم
په فتارو کرداره به دو چروو کانه به میراتی له باوکه وه بو کوړ
نه مینیته وه .. واته تیکه لی کروموسوماته کانی ناو له ی نیو سکی دایک
نه بیت ؟! یان به په ره ورده کردن نه مینیته وه ؟! .. به لام نه وه بو وه کو
دیتان هیوا .. [هه ناسه ییک] ... هیوا به رچاوی پوړن کردینه وه ..
نه وه ی له نامیزی هم بنه مالانه دا په ره ورده بیت زه حمه ته بتوانی
په پره ویان نه کات .. یان هه رهیچ نه بې به وه جاخ کویری نامینیته وه ..
به ریزان .. هم باسه مشه و مړیکی زور هه لته گری ... به لام نه وه ی
هه قیقه ته نه وه یه که ته نانه ت سیفاته کانی نه ندای له شی
زینده وارانیس له بنه په تدا به هو ی کار تی کردنی ده ورو به ره وه بوه ..

« حیمه نی نویه م »

حاجی : [دیت و بېچووه که ی به دواو یه .. قادره فه نی دانیش تووه .] من
موخلیسی قادره فه نیم .. نیړ راوی غولام شیرازیم
له به حری به خشنده بیتان .. به زاتی خوا که لی رازیم
نه سسه لامو عه له یکوم قادره فه نی .

قادر : له به ری هه لته سی و سه رسامه [عه له یکه سسه لام ... مامه حاجی ...
حاجی : توزاتی خوا دانیشه .. مه حجوبت کردین .

قادر : فه رموو ... فه رموو .. دانیشن .. که وره ت کردین ..
حاجی : خوا به رخوردارت کات ... باوکت چونه ؟! خوا عه لیمه زور موشتا قی
ناغای باوکتیم .. خوا به و سه ره وه شایه ته .. سه رقالی و مه شغه له ت

مه جالی نه دام .. به زاتی خوا ناساغیش بووم ئیتر پیری وه زار عیب ..
توخوا زور سه لام له باوکت بکه .

قادر : ته شه کور ... مه منون مامه حاجی .. [سه رسامه و نه خولیته وه ..
نه چیته نزیکی حاجی یه وه] .. حاجی نه وه خیر بوو ته شریفه هانی ؟!

حاجی : [دهست به باخه لیدا نه کات و کاغه زه که دهردینی]
فیدات بم فاتیحی قاسه .. عه جهب کورپکی جوان خاسه
خه زینه گشتی پولایه .. کیلی عهینی نه ناسه
نه یکه یته وه بو نه وکه سه ی .. بی ئیمان و خوا نه ناسه .
قادر : مامه حاجی خو نه وه ی فهرموت له شیعره چی ..

حاجی : کورپکه م .. من له میژه شاعیرم .. مه خطوطه م زوره ... به لام نه لئی
چی ده رفه تم نه بووه طه بعیان بکه م ..

قادر : نه و کاغه زه ش شیعی تیایه ؟
حاجی : نا کورپکه م ... نه مه له باوکی شیعر خوشتره .. له عیلم وهونه ر
موهیمتره .. له روح و گیان نازیزتره ... ها فهرموو بیخوینره وه بزانه
خیلافی هه یه .

قادر : [وه ری نه گری و نه یخوینیته وه] سه دو په نجا پوپی .. ئی ئی .. لیته دا ..
بوته ده رچوو .. نه م طامغه و ئیمزایه ش هی ...

حاجی : هی میجه رسونه به که ...
قادر : حاجی تینا که م ... توو میجه رسون کوجا مه رحه با !!

حاجی : کورپی نازیزم .. تو هه قت به سه ر نه م حل و فه سلّه وه نه بی چاکه .. تو
مه نموورپکی حوکومه تیت ... کاری خوته بکه .

قادر : راست نه فهرمووی .. به لام ... [بیر نه کاته وه] ... به لام نه و پاره یی له
خه زینه دا ماوه ته وه ... هه مووی ..

حاجی : [به په له] هه مووی چی ؟! هه مووی چی ؟! هه مووی سه دو په نجا پوپی
نابی !! حوکمه تیکی زه به لاح و موعه ظه مه سه دو په نجا پوپی بی نه دبیر
نابی ؟!

چون نه و به حری ئیحسانه
نه و که نجینه ئاوه دانه
له و مه بله غه ها که زاییه دهسته وسانه

خه ریکه ئیلهامی شیعرم وشک ئه بی ..
به زاتی خواو ئه و قورئانه ..

قادر : جوانه ... جوانه .. [پئی ئه که نی] .. مامه حاجی مه خسه دم ئه وه
نه بوو ... هه یه .. شوکر هه یه .. زۆره ..

حاجی : [دهست به دلییه وه ئه گری] .. چووزانم ... « إن بعض الظن إثم »
خه ریک بوو به نگی جه رگم بپچریت .. هه ناوم به ربیته وه ... ئه ی باوکی
باوکم به قوربانت بی مه خسه دت چی بوو ؟!

قادر : مامه گیان .. مه خسه دم ئه وه بوو عه زری جه نابت بکه م .. که هه رچی
پاره ی ئه وقاف و هی حه لال و له خه زینه دابوو ، له سه رفه رمایشته که ی
جه نابت .. له بیرته ها .. ئه ورپۆژه ؟!

حاجی : ئی ده کویم بیرم مه خه ره وه ... ئه لئی چی شه یتان پئی کردم .. [تفی له
بیچووه که ی ئه کات] تف شه یتان به له عه نت بی ..

بیچوو : [پانه پیری] ئی ده من گوناحم چی یه !

حاجی : هه تیو .. ئه بوایه پیت بووتمایه .. قه یناکه .. ئیستا شوکور هه ی
نه بووه ... ئی قادره فه نی ... پاره ی حه لالی خه زینه ت چی لیکرد ؟!

قادر : له سه رفه رمایشته که ی خۆت هه مویمان کرده مه عاش و مووچه و باربوویی
خه لک و خواه .. ئیستاش ته نیا پاره ی تیا تر و خانه که ی تیدا ماوه .. ئه که ر
ئه فه رموویت .. هه ر ئیستا له و پاره حه رامه ی که ئه لئی چلکی سه که ...
مه بله غه که ت بو بپژیرم ...

حاجی : وا نه لئی .. بو خاتری خوا .. تو بزانه .. قاصه که بکه ری .. له
په ناییکدا .. له ژیره وه .. له سه ره وه .. له م لاوه .. له ولاوه .. باش
بکه ری ...

قادر : به سه ری مامه حاجی ته نیا ئه وه ی تیدا ماوه که له چلکی سه که
حه رامتره .. ئه که ر سه بریش ئه فه رموویت .. ئه وا ییک دوومانگی تر ..
هه رچۆنی بی له به ر خاتری ئه و قورئانه ی له سنگتایه .. پاره ی حه لالت بو
لا ئه ده م ...

حاجی : [له به رخویه وه] ییک دوو مانگی تر !! چۆن ئه بی .. تا دوو مانگی تر
میجه رسۆن به گ دوو ئه وه نده ی ترم بو ئه نووسی ..

[بۆيچووھەكەي] وانى يە ؟!

بېچوو : دە ئەوئەندەي تىرىشت بۆئەنۈسى .. بۆمنىش ئەنۈسى .. ئەرى وەللە
وايە .. بۆمنىش ئەنۈسى .

حاجى : [بۆقادر] كۆرۈم .. دوومانكى ترھەرنەو ..

قادر : ساوھەللە ئىتركەيفى جەنابتانە [بەدەم قسە كىردنەو ئەچىتە لاي
قاسەكەوھە پارە دەردىنى وئەيژمىرى] ئەگەرئەمرئەفەرموويت لەم پارەي
تىاترويانە ... بۆت ئەژمىرم .

حاجى : [لەگەل بېچووھەكەيدا زمان ئەلىسنەوھە]

كۆرەكەم .. تۆوامە ئى .. ئەوھە پارەيە .. مەصدەرەكەي موھىم نى يە ..
پارە ھەزار دەست ئەبىنى وھىچى ئىنايەت .. نەحەللەو نەھەرام ...
ئەوھە موھىم نى يە .. موھىم ئەوھەيە ... [دان بەووشەكاندا ئەنىت وزمان
ئەلىسىتەوھە] موھىم ئەوھەيە چۆنى حەللە ئەكەيت .

قادر : ئەشەمبىللا مامە حاجى ئەم فەرموودەيەت ھەقىقەت كۆرى ھەقىقەتە .
حاجى : نا كۆرۈم ... ھەقىقەت موئەنەسە .. ئەبى بلىكى كچى ھەقىقەتە ..

قادر : [بۆنى پارەكە ئەكات] ساوھەللە مامە حاجى راست ئەكەيت پارەكان بۆنى
سوراووسىپاويان ئى دىت [ئەيژمىرى]

حاجى : كۆرۈم باشى بژمىرە ... [زمان ئەلىسىتەوھە]

ئەوھەي مەن وھەرى ئەگرم

ھى عەزىت وپەنجى شانە ..

بېچوو : [زمان ئەلىسىتەوھە] ھى ئارەقى ناوچەوانە

حاجى : گەرچى پارەي تياتروكانە ... [زمان ئەلىسىتەوھە] توبى خووا
قادرەفەنى ..

با دەستم بەريان نەكەوئەت

بۆم بخەرە ئەم گىرفانە .. [گىرفانى بۆئەكاتەوھە]

بېچوو : نا بىخەرە ئەم گىرئانە [گىرفانە بۆئەكاتەوھە]

قادر : [پارەكەي بەدەستەوھەيە لە بەينىاندا دىت وئەچى]

بىقەزا بن مامە حاجى

ساغى كەنەوھە بۆكامتانە

بېچوو : تۆبىخەرە ئەم گىرفانە

عاجی : نا بیخه ره ئەم گیرفانه

[له گه‌ل بیچوودا ده‌ست ئەده‌نه یێك ..]

یچوو : ئەبێ بیخاته ئەم گیرفانه ..

عاجی : كه‌ری ئەحمه‌ق به‌شت ئەده‌م ..

[بو‌قادر] به‌ناوی منه‌وه‌ نو‌سراوه‌

بو‌م بخه‌ره ئەم گیرفانه ..

ادر : ئەمه‌ سه‌دو په‌نجا رو‌پێ ..

نه‌ زیاده‌وه‌ نه‌ نو‌قسانه .. [ئه‌یخاته گیرفانی حاجی‌یه‌وه‌

بێ ئەكه‌نی]

یچوو : [ئه‌مه‌ سه‌رو ئەوسه‌ر ئەكات و خۆی بو‌رانا گیرێ]

ئه‌ی من ؟! هه‌ر ئیستا منیش ده‌ست پێ ئەكه‌م .. ئەوه‌ چی‌یه ؟ خۆ من

باشتری ئەزانم .. [ئه‌یه‌وێ بو‌را] ئەپو‌م ...

عاجی : هه‌تیو .. وه‌ره ... په‌له‌مه‌كه ..

یچوو : نا ... ئەپو‌م ... ئەوه‌ چی‌یه ؟! منیش ئەتوانم بیکه‌م ته‌نانه‌ت ئەزانم

ئه‌و شیعرا نه‌ش دانیم ... بزانه‌ بو‌ری تو‌ش ئەده‌م یان نا .. [ئه‌پوا]

عاجی : هه‌تیو .. مه‌پو ... مه‌پو ... [له‌به‌ر خۆیه‌وه‌] ئەترسم ئەم هه‌تیوه‌ خۆی

به‌قه‌لبه‌ یێكدا بدات ... [ئه‌پوا به‌دوا یا] هه‌تیو ! په‌له‌مه‌كه ... مه‌پو ...

واهاتم ..

میوا : [ده‌نگی دی‌ت] ... بیتا‌قه ... یانسیب ... ده‌ره‌ئه‌چی ..

نا‌فره‌ت : هیوا گیان ... ئەوه‌ تو‌یت .. نه‌پو‌شتوو‌یت

میوا : [به‌ره‌وشانو] ... نا ... نه‌پو‌شتووم ... تا پیرو‌زبایی دوه‌كه‌ت لی‌نه‌كه‌م

نا‌پو‌م ...

[بو‌بینه‌ران] هاو‌پێكانم :

ره‌نگه‌ بپرسن .. ئایا ئەنجامی ئەوانه‌ به‌چی ئەكات ؟!

ئایا تو‌له‌ی خه‌لكی بێ تاوان و سه‌رگه‌ردان ئەسیندری‌ت ؟!

بیگومانین ئەسیندری‌ت ... به‌لام كه‌ی ؟ نازانین كه‌ی ..

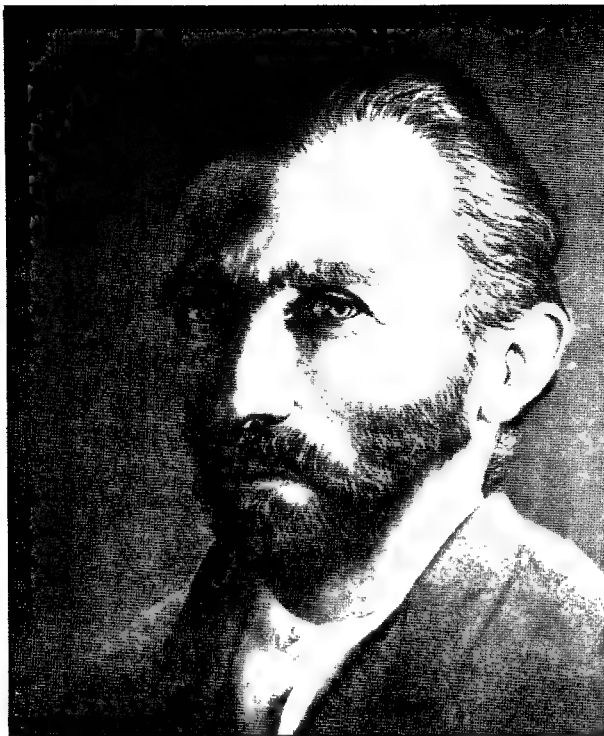
ئه‌وه‌تا ئیمه‌ له‌سه‌ر پێبازو له‌گه‌ل كاروانه‌ مه‌زنه‌كه‌دا

به‌رده‌وام ئەپوین .

ئافرهت : ھەموو پوژى ... ھەموو ساتى تاوان بەلىشاو ئەبينىن ... بەلام
 سزاكەي نابىنين ... بەلكو پاداشتى تاوانبار ئەكرى ..
 ھىوا : ھەروەھا ھەموو پوژى ... ھەموو ساتى سزا بەلىشاو ئەبينىن ... بەلام
 تاوانەكەي نابىنين ... چونكە تاوان نى يە بى تاوانە سزا ئەدرى ...
 ئافرهت : [دېتە تەنىشت ھىواوہ ... ئەلقەكەي تووپ ئەدات و دەست ئەخەنە
 دەستى يىكترو پىكەوہ سروودى كۆتايى ئەلین]

كاروانمان ھەر بەردەوامە
 ئاسوى ئالو پروونك ديارە
 گەرچى پىياز مەرگ و زامە
 بەلام ئەنجام يىك ئەنجامە
 تابى تاوان سزا بدرى
 تا پهنجى شان بەزور بخورى
 تا ئەو پوژەي تاوانباران
 لەسەر زەوى گەسك ئەدرى
 كاروانمان ھەر بەردەوامە
 گەرچى پىياز پەر ھەلدیرە
 بەلام ئەنجام يىك ئەنجامە
 ئاسوودەكى و خىرو بىرە ..
 كاروانمان ھە ..

[يىكە يىكە و دوو دوو .. ھونەر مەندەكانى تر بو سلاوى جەماوەر دینە
 سەر شانۆلە گەل بەردەوامى وتنى سروودەكەدا ...]

سان کوخ

یغری:

محمد عمر عثمان

لیمانی

هوی ۱۹۸۴/۵/۷

که ناری سۆزی هه ژاران بووم و
له (سیو) زیاتر که سی نه بوو که س
باوه شی هیوای هه می شه یی بی..
چرای ئومیدم بخاته سه ر دهس

* * *

خوو (کای) یش جار جار مه یلی ئه دامی..
خم نه دایه دهست شه هوهت و گری
گری له دلا نیله نیل بو..
به به فری خه لهوت گوونایم سپری

* * *

فلچه م له خوینی خوم هه لئه کیشاو
ده ریایه ک بووم شیت .. شه پۆلم زه به نگ
خوارکی له شم قاوه و دوکه ل بوو..
خوداکی گیانیش .. بویه ی رهنگا و پره نگ

* * *

رچی ته میکی ره شی قه ترانیی..
سوی ژیانی خستبووه نیو مشت
گیانی که وه وه ک گیانی مه سیح..
مویست ده رگای نور بخه مه سه ر پشت

* * *

ه رسولاش ده رگای له پروو داخستم..
کلپه ی دلم .. دلی سپس نه کات
شه ش پی ی وتم: مه یه که نیسه..
لاوه کانت جی وپی پیش ئه کات

* * *

لاوه که شم وه ک خوم بریندار..
ش بوو له توژاو به که رمای ته مووز
فری مرگینیم ئه بارانده سه ر..
یکارانی ناو کانه خه لووز

* * *

له تابلووی شه وا .. هیشوی ئه ستیره م ..
 به خشی به چلی شه وی بیدوایی
 که چی ژوانی یاد نه یزه کی بوو ..
 کشاو مامه وه له گهل ته نیایی

* * *

ناخ (کریستین) یش لیک جیا بووینه وه ..
 سوزانی نه بوو .. له لای من خوابوو
 وه کو من پایز چه قوز زرده که ی ..
 له داری سه وزی گهر دنی نابوو

* * *

پایزی رهنگ زهره .. مایه ی دل ته نگی ..
 کردم به ره مزی ئومید .. من رهنگی
 خوم راهیب .. رهنگی زهر دیش په رسکا ..
 قه ته خاموش نه بووه له گویمه زهنگی

* * *

له تابلوکانما خوم راوو ئه کرد ..
 که شه و دانه هات .. خویری ئاوابوو
 له و تابلویه دا که ئه میرده وه
 تازه له کوشتی کار یوه دا بوو

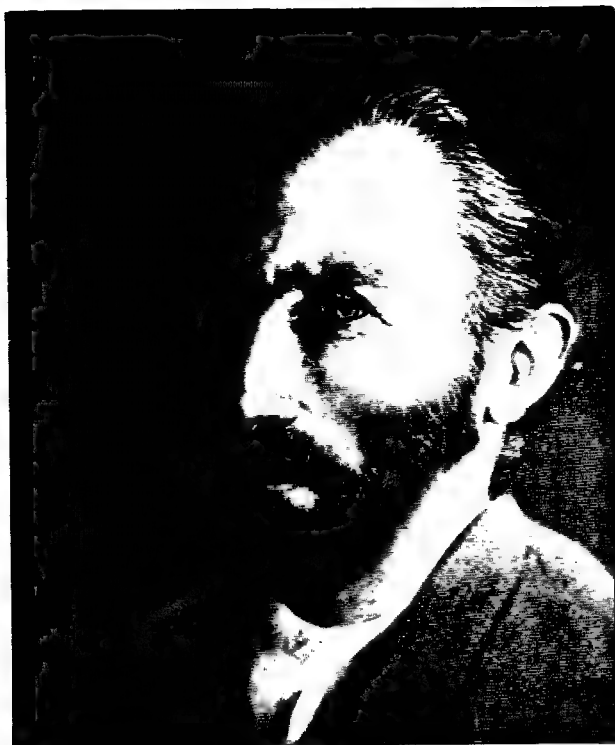
* * *

که پشکووی هاوین به پیستما نه چزا ..
 خوم نه ئه خسته ژیر بالی به فر
 که زستان نو قمی به فرو ئاو نه یووم ..
 هانام نه ئه برد بو کولبه و چه تر

* * *

که پایز داری پروت ئه کرده وه ..
 چه زمه کرد پیستم بکه مه به ری
 پالتو سه وزه که م بدهم به شانیاو
 شه پقه شره که م بکه مه سه ری

* * *

که خوینی خوم رسته تابلووه..
که زانیم نیتر خورلیم هه نایه ت
من گولله ی مه رگم نا به خومه وه..
چونکه (به ده به ختی کوتایی نایه ت)

داخی (کۆگان) بوو.. من گویی خوم بیری..
یاخود به ته نیا خواستی (راشیل) بوو
دهرگای شیتخانه م بوکه وته سه رپشت..
به رده بارانی خه لکی کلیل بوو

په راویز:

۱ - شه خصیه تی فنسنت فان کوخم له م شپعرهدا وهك قناعيك به كارهیناوه.. فان کوخی
وینه کچی هووله ندی له ۱۸۵۲/۲/۲۰ له هووله نده له دایک بووه وه له ۱۸۹۰/۷/۲۹ له ته مه نی
۲۷ سالییدا خوی کوشت.

۲ - نه رسولا: به که م ئافرمه ت بووه که فان کوخ حه زی لیکردووه.

۳ - سیو: برا بچوکی فان کوخ که شهش مانگ دوا ی فان کوخ کچی دوا یی کرد..

۴ - کای: کچی مامی فان کوخ.

۵ - نه یز مک: نه و بارستایی به خولو به رده ی نه که وینه هه وای زهوی به وه کپ نه گری و که
شه وان نه بیینین لای خوان نه لاین نه ستیرمه که کشا.

۶ - کریستین: ئافرمه تیکی سوزانی بووه.

۷ - کۆگان: وینه کچی قه رهنسی به ناوویانگ ماومه که له پاریس له گه ل فان کوخا بیکه وه زیاون.

۸ - راشیل: ئافرمه تیکی سوزانی بووه که فان کوخ گویی به کی بر اووی خووی پیش کهش کردووه.

۹ - وته ی ناووکه وانه که (به ده به ختی کوتایی نایه ت) وته ی فان کوخ خوینه تی.

- محمد بهدري -

نازاري دهر وون

- ۱ -

توش وډك من بوويت
 له دوزمخي كړي دهر وونقا نه سوتاي
 چلوه كانت بالنده ي بې هيلانه بوون
 ته نيا هازه ي ليوانت بوو
 خه مي دليان بهرې نه كړد به توفو ناي
 توش وډك من بوويت
 هزت نه كړد ببي به كړ
 ببي به تهم
 ببي به دلوپه ي روشنالي و
 تيشكه كانت
 به سهر روژكاري مهينه تما بياريني
 هزت نه كړد
 له م نازاره بې پايانه ميوانم ببي
 له م دهمشته سارو ملته دا
 شه وچه ره ي ديوه خانم ببي

۲ - كه ئه تۆرايت

كاروانى بېر

له سهر شانۆى نامۆيىمدا ئه بوو به پرد

به رهو روژانى رابووردو كوچى ئه كرد

توش وهك من بوويت

دهسته كانت كورهى ژان بوون

په نجه كانت

گيروودهى مان و نه مان بوون

كه شته كانت

غهرقى دهرياي كويژه وهري و

يه خسىرى ئه فسانه كان بوون

- ۳

توش وهك من بوويت

حه زت ئه كرد

بو تينووه كان ببى به ئاو

بو كويژه كان ببى به چاو

به لام گيانه نه تده زانى

ماسى هه رگيز مالى نابى

ئوهوى ئازارى نه ديوه

له وانهى ئازاريان ديوه

حالى نابى ...

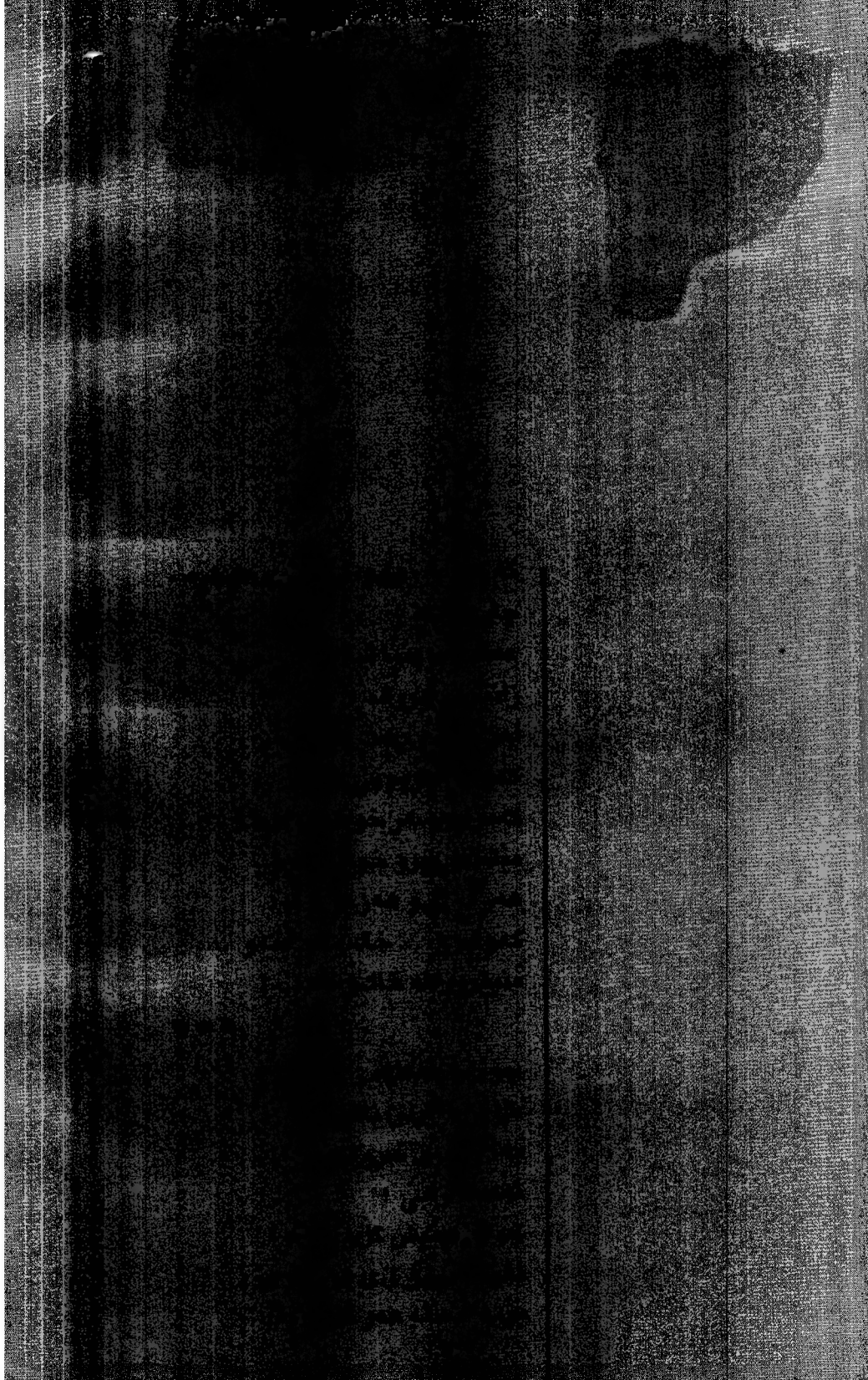
کاتی که گل نه بیه هیمو گلویین !

شبیخری محمد کهمین پیلجویینی

به منائی گلم نه خوارد ...
له ناو خولا خوم نه لاند ...
زمن و وورده بهریم نه زمارد ...
خولم نه خوارد . گلم نه خوارد ...
ئی بیان نه دام ...
به ، شه وله بلن ...
توس و خنویان نه ناسه بهر ...
نه لاقه بیان بوم دا نه نا ...
زور لاسار بوم . علوم نه نا ...
به مه قاتلی سوورده و بهر ...
جزایان له پیستم . نهل نه سان !
چون . وهك شه كر گلم نه خوارد
وهكو غل چینم ئی نه کرد
خوله به تلخیم بی نه کرد
نم که زانی له بهر جوی به .
به م شیع میه
بن هوتوری خولیو خاتم
که نه وور له کل بهم نه مقام

...

...

[illegible]

تاریخ

مهم شمیره له یخه دوی سمد سله ی شاری سلیمانی دا
له لایمن شاعر جوړ شو پتو ایوه که له روزانی ۱۵ قا
۱۸ ی شیلوړی ۱۹۸۱ له لایمن یهکتی شعیبو
نوو سترانی کور د سلیمانیوه سارکرا .

موتوربه

سه‌باح ره‌نجدهر

۳ - ۵ - ۱۹۸۳ هه‌ولیر

من ناشقی خوری دوورمو
پشکوی سووری
ئاگردانی ته‌زووی سرم
له‌ ئامیزی سه‌هولبه‌ئانی بیدادی
هه‌لده‌له‌رزم
ناموینی ره‌شو رووتی بیدالده‌مه
به‌ هه‌ورازی ژانه‌کانی ته‌مه‌نی خوم
سه‌ر ده‌که‌وم
قه‌یره‌ کچه‌ که‌روکه‌که‌ی بی ناوینشان
تو ویلی جیت ؟
تا دوو به‌تلی شه‌و راده‌کشی
له‌ ده‌واری قژی فینکی شوهره‌ جافیک
به‌یتی بیداری چه‌سره‌تی
سپیده‌ی روونی شیرینم
ده‌لیمه‌وه
چاوم نه‌وتی چاره‌نووسی تیدا‌زاوه
وه‌ک چراخان
له‌چوار گوشه‌ی ژوووری زیندان
گه‌ش... گه‌ش چه‌شنی
ئاگری شوانی لا‌ پاله‌کان
به‌ ئارامی له‌ ئیوانی درزی شیشه
داگیرساوان
تا دره‌نگ ده‌بریسکیته‌وه

* • *

دلدارهكان

له داميني ژوانی مهرگی کتویردا

دواي تېکخزان

ههنگاو... ههنگاو

دهکشینه نهو بنارانهی

رهزی میژووی تیدا سهوزه

* • *

من دلبیام...

ههر شهپووی رهوتی ههلاجووی

ئوقیانووسی ههریمی ساردی تهریکم

تال... تال کهزی پهرتی مانگی

له شانایهک دهگریتهوه

رهوه قهلی نهیاری ژین

بهشا بالی ترسناکی

سبهر له روانگهی روانینی دیدهم دهکاو

کلوروقیلی چروی ساوام دهخواتهوه

* • *

دیرازهمانه

ههوریکی خوله میشیننی رهنکداریزراو

بهشهکانی ئاسویی زیندووی

سینگی شوخه که ژاوه نه دیتوه که می داپوشیوه

خوریه ی دهروون

بازنه ی تاریکی دهشکینی

له ئوردوونای چهقی چهرخه رههیلهورک

تیدهپهرم

رووبار ئاسا

که سهره رو ناروم... ناروم

به نو دودخه

سڅی کوچیکي تیتانه ده کړتوود

د درود د درود بی یتوودان

تا ناوینه ی شاری تیتک

را ناو د سته

له باودشی د دریای مهک

له خه ودا بوود په لیلان به سته

چه پکي کرک

در به تاریکپه وود د دات

ده کی قووی بیری مه سپاو

له ناو نیشتمانی میشکي یاکي مېدا

زیاد رو جوود

په رژیني چری توو ترکی

باخچه ی دلم ده چیرینی

به میوانی روشنایی روز

له نو مه لکه د تپو کوچ دهکات

له ییبه کان

یاسک له به کتر وود در دین

به سايورتی به له هه وریکي زامداريان

هه کړتوود

تو د پیه کان

تو توره ی تهر دلی د دین

کو پیکه ی تاردی داری خه زه خور باج دهکات

تیر به سیه تپو وود کاشی

تله ی به یار هه لدمری و

کو تر د سیکه ی هه ووو دویا

له نا کووی نو قدر د دگری

جو انترین به لکه زبیرینه ی دوا یی یاران

یو جیبانی نو بی مروف

کورانی ناسایش د دچری

له یکلان

صديق خالد سروری

له یکلان من
چهند ههتا ههتا ههتا ههتا
ههتا ههتا ههتا
چهند ههتا ههتا ههتا ههتا
ههتا ههتا ههتا

و دای یو ته

له یکلان من

په ههتا و دای

ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا

• • •

له یکلان من

تو یا ههتا و

تو یا ههتا

له یکلان من

ههتا تو یا ههتا ههتا ههتا

ههتا تو یا ههتا ههتا ههتا

تو یا ههتا و

تو یا ههتا

له یکلان من

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا

• • •

له یکلان من

تو یا ههتا

تو یا ههتا

ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

له یکلان من

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

له یکلان من

ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

له یکلان من

ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا ههتا ههتا

ههتا ههتا ههتا

پنج دهنگ

گه نه فروكه

نهف په يقا هه

خوه له رزاندو وى خوه كړي

روژا بيتن

يان نه فروكه

قيت نهف په يقه

بكه كه نى

ما نه وه يه

په يقا شيرين ؟

دى ځى كړى و ، كول و خه ما

ژقا ژارا

هر هر ره رهنى .

(٢)

شيرين

دل دهر تينه

د كښنه

قينا نه ځى ژينى ژى تى

كولين ژينى

پى دكه وينه .

په پلېن خوه

دو جړكى څموى د شيفت

داكو زينه ك مهن

مو ځى څموى قريكه تن

ژكوپراتيا نهو بستينت .

(٤)

كول جوانيى

بشكوژين رهنگ

ب ژينا خوه

خوه يى دكه

داكو كه و په ليتانكين

(٥)

لره ځى خوه ... بجه مينت

روژ .. هنا قيت خوه

دكه لينت

دسوژينت

دا روڼ كه تن

ريكا هه ژارو كه تيا

و ... تاريى هه مړينت .

شاعیریکی

رهنگ

بوریتراو

حه سبب قهره داخی

له ناو لهی جه پله یه کدا خوی با نه دا
شه نی لهی گرت به ده سته وه
کاودانی خوی به باکریو
زیرایی سله گه ورا نه
دهم و که بووی خوی را نه دا
- نای که حه یله نیوه شیریکه
دنبا نه کات به ناگرو
بووی دوو رووان نه سوو ویننی
نیومکه ی دی ره هیله یه ک
بو سهر جه نه ی شارانن خه م
نه یاری نی -
بو یه وتم ..

کورده کابرا نه تو فلکات له خونی به
له ده یاری زور داراندا
له یازاری بی یازاندا
و شه کانت و اخه ریکن ده یی کانیان دانه که من
ته ی ده ن به سهر شلنی تودا
هه روا زوله و فرته یان دی
له ناو نوینی زانی تودا

سوزانی به که بسیار لایق شرفی روزگار
و حکو و نوالین لایق کوی و دولت کیا کوی به
به لایق سوزانی خصلت صورت حکم و حکما
بو مهر و لایق کوی و نوالین
کوی و نوالین کوی و نوالین
به لایق سوزانی و حکو و نوالین
نوالین

زیرکتنی
قووی کرد بعتو هوں خستہ شہزادی
دہشتی دہشت ہو گو کہنی
- فیرہ جیکہ سو جہانتہ
لغتو پینکی بھر دہشتا ہرچی ماب
لیر موہ بوم نی کر وون، توہ، مایہ -
لغیر پیندا بوو بہ ہہ
- شہ جکتی

ثُمَّ يَكُونُ
تَوَكُّدُكَ بِوَكَلَتِهِ مِنْهُ الْإِنْفِ
بِهِ تَكُونُ مِي بَرَمِي ثَمَّ هَلْ تَكُونُ
لَهُكَ شَائِعَتِ

ئارمۇزۇمان ھەل ئەجەب
جارىكە بىلەن ئەكەين بەزىر
جارىكە زىرت ئەكەين بەيلان
جارىكە بەتلان ئۇ ئەستەين
جارىكى ئۇ ئەكەين بەتلان
ئۇ ھەر يىشى، ئۇ ھەر باقى
ئۇ ئۇ دەستى ئۇ كەلى -

کارانه بوو
پلټی خوی یو دسریران
هرچی پلټی هغه موو شوی
هوئی مول بوو
یه بلغمی یوی تران

شانوی

روزگار

طبيب كرمه

٧ «مال ئاوايى»

□ شيعرى: سيامه‌ند محمد □

له دهفتەرى بىرمومرى ژيانما
ئاواتى دوور، خەوى ومنەوشەيى بلوور
خراونە چال.
تەنھا جارى ھەلنەكراو، مۆمى ئامەتكى سەرى ساق.
وا سەعتى مال ئاوايى ژيانى من ئى ئەدا
كەردەلوولى پوژگارى سەخت وونم ئەكا
● ● ●

ھەر بىلدارمو، بە ئاسمانى شىنى جوانى بى سئورا مەلە ئەكەت.
ھەر بىلدارمو، دەسگىرانى بو جى ژوانى
تازەى ئەبەت.
وا سەعتى مال ئاوايى ژيانى من ئى ئەدا.
كەردە لوولى پوژگارى سەخت وونم ئەكا.
بە لام كەتتى، كە ئلگىرى بەرزى ئەوين
شاللاو دىننى
گر لە ھىلانەى خەم بەردەداو ئەيسوتىننى.

١٩٨٤ سەلىمانى

نه وروز

نهم شیعسره له بهرینز کاک خویند کوری شاعیر شیخ له تیف
به رزهنجی دهستم که ونوره که سالی (۱۹۵۹) وتوویته:

ناماده کردنی
محمد زه‌هاوی

نه وروز نهوا هات دنیا رازاوه
به‌فرو زقووم و شه‌خته توواوه
روبارو کانی گشته که‌وته خرّوش
بولبول نه‌خویننی دلی پر له‌جوش
دارو دره‌ختی گوی چه‌م ژیاوه
چیاو ده‌شت ودهر به‌گول رازاوه
نرگس و بوییوون که‌نیره و نه‌سرین
یاسه‌مه‌ن له‌گه‌ل وه‌نه‌وشه‌ی ره‌نگین
دارو ده‌وه‌نی خاکی کوردستان
جوان و رازاوه وه‌لک باغی ریزوان
له‌م روزه خوشه له‌م فه‌صله جوانه
که روزه‌ی جه‌ژنی پیرو لاوانه

شيعرى:

روكيه دالتون - سلفادور

«شيزاد عبد الرحمن»

كردويه به كوردى

شيعير
بو
هممووان

منيش وهك تۆ،

ئاشقى خوشهويستى و ژيانم..

ئاشقى ئەو شتانەى پىچى مەستم..

ئاشق بە شىناپى ئاسمان.

منيش وهك تۆ،

خوين لى ناخم دەچۆرى،

زەردەخەنە لى چاوەكانم.. دەبرىسكىتەو.

ئەو چاوانەى، قىرى تۆكى فرمىسكن.

منيش دەزانم، دنيا، رەنگىتە

دەزانم، شيعر، وهكو نان واىە

لى پىناوى همموواندا، لى دايك دەپى

خوين بە تەنيا لى جەستم دا ناسوورى

بەلكو خوينم، وهك رووبارە

دەچىتە ناخ دەمارى جەنگاوەرانەو.

لى پىناوى خوشهويستى وژيان..

لى پىناوى شتە جوانەكان..

لى پىناوى ئاسمان..

لى پىناوى شيعرى - بو هممووان

نه‌ی نازدار

شيعری فاضل قصاب

«پيشکەشه به کهريم و فيان»

نه‌ی نازداری گر هه‌ناسه!
نه‌گر سیوی دلی ماندووم
بگریته ده‌ست،
گر نه‌ستیره‌ی به‌ختی نوستووم
لیت ده‌رکه‌وی،
نه‌گر که‌شتی پی‌روزیی چاوه‌کانت
رووه‌و ده‌ریای
خه‌می غه‌ریبیم سه‌رکه‌وی،
گر ئاسمانی نه‌فسانه‌یی
هه‌واری تارم نه‌ی بکه‌ی،
له‌ ده‌رباری خانمیتی و
له‌ دووره‌وه
شازاده‌یی پر نووره‌وه
عه‌سای فرمانت هه‌لته‌ده‌ی
فریشته‌ی سوژت تاو نه‌ده‌ی:
- برۆ کیوه‌کان بیره.
- برۆ عه‌تری هه‌ناسه‌م

له دەرياکانا پرژه .
- برۆ به تالی پرچم، گەردی ئەستێره بـسـرە .

★ ★

ئەي شازادەي هەناسە گر!
ئەي سامالی کانونی تۆ!
تۆ ئینۆسی و
منیش شیت و بەندەیهکی دەروژەکەر
تۆ ئاسمانی و
منیش سەربازو قەلەندەر
من بە هیوام لە تەلارو لە دەرباری
نازو عیشووت بێتە خواری
بە یانی یەك تا ئیواری
نووری چاوانتم تێ بگری
بارانی عەشقت دابکاو
تەنها جاری
گری سینەت بە جەستەما
بێتە خواری .

فایده

1985/5/21

کتابخانه

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

کتابخانه عمومی و تخصصی

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

شاعرینک و شاعرینک

و درگیران و شاعرینک
حسین احمد جلی

نومانی محمد... شاعرینکی شینگلینی به نایبانک. سال ۱۷۹۹ زائینی
شانی له نندو له دایک پوروی سال ۱۸۱۰ را کورجی دولیو. له
شادیا کره ووه. که م شاعرینک به کتله پوره له دامه زیننه عکاشی فوتیایه
(پوروی کره لایه تر) که هه میشه دن له ریته بونگا نه کانی. کومه له سه ر سایه ده
دوستی پورجی دیکره ووه. به لام نه م پارچه مونرا و میه ی شاعرینک شادیا و.
که له م دیوانه ی خوار ووه ده ی و درگیران هان ووه. شویکی قولیایه
رومانسینکی به زه ی پوره دیاره

رابوردو و نیستا

هه ر له بیرومه هه ر له بیرومه
له ر خوروی که چو کتم تبیدا هه لینه ووه
له ر له لاقه بچکوله یی که تنه طوره کللی
پورجی روز بله کلوی ساری بیانش کرد
له کللی به کلیم گوتگی به یفندا

هەر له بیڕمه هەر له بیڕمه
 ئەو درەختە (تەنوبە) ^(١) بەرزانه ی
 که له سهوزیدا رهش ده نوینن
 هه میسه خه ونم به و تروپکه سه ر که شانیه وه
 ده بینێ که شه ره قوو چیان له گهل
 که شکه لانی فه له ک دا ده کرد
 ئەو خه و نانه م ئاوینه ی پاکی سه ر ده می
 مندالی بوون...
 مندالی که سیك که ئیستا پاش ده زانی
 ئەو ساکه له ئاسمانه وه که لیک نزیك تربوو
 له ئیستادا

١ - له یلاک جوړه گولیکي جوانه

٢ - تەننوب جوړه دره ختیکی به رزه

ژ ټه ریټا جه نګا مه زن

پیرا بدلیسی ژ برایی خوه شاهین ،
ئی کو پشکداری دجه نګا یه که ما جیهانی ده کری ،
بهیستیہ .. من ژ ی ل روژا ۱۴/۸/۱۹۶۷
ژ زارده فی وی نفیسی و کیمه ک ژ ئاوی
خوه لی وی و کی گفراند ئه ف شیوازی
ون دبینن ژ ی دهرکه ت .

● سه بری بوتانی ●

ژ چار سه دان ئه م شپست و هه شت که س ژ کوشتنی ټه ره ستبوون و ئه و
سی روژ بوون خوارن ژ ی بده فی مه نه که تی .. زک و پشتین مه بهه ټه
نووسابوون . زابتی مه حکمه ت ئه فه ندی هات و گوټ :

- « دژمن مه بکوژن بلا .. مرن ژ ی بلا ... لی پرفه یته و نه دروسته ژ ی ئه م خوه .
بمرین ... لاو نو خوه مه سپین فی مرنا کریت .. ئه ټه نه زیه ک ، چه ند نه فه ره ک
دن ژ ی نا فی خودی بینن رابن ئه م خوه به ردن فی دولا دریز ئان خوه بګه هینن
ناقسه را فی چپایی مه زن . خودی یه بابی رحمی یه . به لکی به رازه کی ،
په زکو فی یه کی ، هوټه کی ، هه ما خودی چ کر قسمه ت ئه م ژ خوه په نیچیر
بکن . »

حکمت گه له گوټنډ وک ځي ، دوجار وشه ش جارکر ، لي ژچار نه فهران
 پيځه ده ست بلند نه کر .. نيچيرقاني مه چوون ، لي مه باور نه دکر کوئم و نه و
 جاره ک ده هه ف بيبي ن ... ره پرپا دلي مه يه و ده ستی مه پيځه يه .. و مه « نايه تا
 کورسي » ژي دخووند و پف دکره خوه و چيايي بلند ، و ژخودي دخوست کو
 نيچيرقاني مه بساخي له څه گه ريڼ و نيچيره ک بهرکه تي ژي ناني بن .. قه نج بوو
 هيژ روژين مه و وان ژ دنيايي هه و نه بيوون . به ژنه ک روژ مابوو هاتن و هرچه ک
 مي لپه ي خوه رادکيشان وک گاکي بوو نه و نه فه ريڼ ژار و سار ل ترمي هرچا
 خوه وهرهاتن وک بچووکين هوور خوه ل دوری هلاقيتن . هه زار ياهي ياهي
 ل نيچيرقاني خوه باراندن .. حکمت دزاني کو نيځه ک ژ نه فه ريڼ مه گوشتي
 هرچي ناخون ، لي نه گه ربخون ژي ، دي پي تادار بين - نساخ بکه فن - ژله و
 گازی مه لايي مه کرو گوټي :

- « خوځه ... خوځه ... نه ز خولامو خوځه ، له زکه وهره گوشتي ځي هرچا
 خودي له حه لال که » .

مه لايي نيځ مروف بکوټه کي خوه که ناند و گوټ : « نه زي چاوا حه لال
 کم !!؟ ما بهرځه نه ز حه لال کم نه فه ند م ؟! »

حکمت نه فه ندی تيقه تيق ژخوه ناني و گوټ : ما کو بهرځ بويا « فه توا »
 ته ژبوچ بووسه يدا ؟! .. پا توچتوف مه لايي ! مه هزر دکر تو سه يدا يه کي ژيرو
 زانايي .. مه لا نه و مه لايه ل ته نگافيه ک وک ځي ري يه کي بيبي و نافي خودي لي
 بيبي . ما نه و يه نه سکه رنو ؟ . ون ژي تشته کي بيژن ، شه ريغه تا من و مه لايي
 خوه بکن »

هنا گوټي : تو خوه ش ديژي ، هنا ژي گوټي : بخودي نه م بمرن ژي ،
 هه تا خوځه نه فه ندی « فه توايي » لسه رنه دت ، نه م ده ف لي نادن . مرنا مه که له
 خوه شتره ژخوارنا گوشتي ځي هرچا پيس .. خوځه کو ديت دي دل نه خوه شي ژي
 چي بت و هه م ژي ناگر بهر دبوو هنافي وي کو نه سکه ري بي خوارن دديت ، دلي
 وي رانه گرت ، رابووسه رخوه و نافي خودي ناني و گوټ :

- « لاونو هاي ژي هه بن ، نه هيلن ، دلوپه ک ته ني ژي ژخوونا وي برژي ،
 بهري هه ر تشتي پيانه کي ژي داگرن بينن دا نه ز سر پشي خوه ده کم . که زه با
 وي ژي بينن نه زي بخافي و نه شوشتي . بخوم ... پاشي ژي له زي ل براژتنا
 گوشتي وي بکن و قاقبه کي ژي ژي بکه لينن بلا خوه شميرين مه هنافين خوه پي

گرم و نەرم بکن .. چ خوارنا هەبت بەزرا دورستی و حەلالی راھلنی و بیگومان بخون ، دا لوه بگفری . گوشتی فی هرچی ژێ وه کی به رخه کی لوه حەلاله ، وه ک شیرێ دایکین وه لوه دورسته ناھی خودی لسه ر بینن و ژدل بخون » .

ئەفدوڭى جىزىرى ، كۈچە پۈڭى سەرمەن ، زى دىگۈتتى ، ژىكىفادە خۈە
 ھالائىت و گوت : ئەھى تو چاقى سەرى منى مەلا ، سەربەختى من تو دوزدە
 « علمى » .

تو مفتی بی زه منی
 بکه فیل و ده منی
 ژنوو من زانی
 تشتهک نینه نه زانی
 بدهف و نه زمی
 مه لایی ئالی ئوس منی
 تو کهوی هم که منی
 ملا کیف و خه منی
 شاره زایی قورئانی
 ده توا، ژبو مه ئانی
 مه قانی ژارانی
 له مه نه کر بار کرانی

چند نه فەرک ښکاري لا بياني به زي راھيلاني ، هرچا خو به خه نجر و قامه يين تيژ که فلان دن ، نه وگوشتي ته وپړ وقله وچاف زي تير نه ديوو ، ژف درانين وپه رچه په رچه کرن .. حکمت نه فهدی بقورھتي هاته پيش وگوټ :

– ده ون بزانن کائهم نير وچ شیرن وچ نيچير فنانن زي ، مانه وهيه ؟ توچاوا دسيني مه لاني من ؟ »

مه لایڼی نیف مری وژخوه هو ، دیسا بکوته کی خوه که تاند وگوټ :
 - « ون دبیین قی هرچا ژمن به خت ره شتر ، چاوا ئەف حکمەت ئەفەندی لاسەر
 سهری مه کر ئەسکه ندهر ؟! تو دبیزی قه ی ته ختی قه دیسه رستاندی به ! » .

حکمه تی به ژن بلند و ئاز و چل سالی ، سهری خوه هه ژاند و ژ هه می دلی
خوه گوټ :

- « سهر به ختی منی به ری فی جهنگی ، ئەف نیچیرا مه ژبو حالی مه بی ئیرو
که له ژستاندا ته ختی قهیسرویی سولتان زی چیتره ،
چه پوکی سهرمه زن خوه نيزیک کرو گوټ :

- « خوه زی وه ئەف هرج خانم نه کوشتا ، هه که وه بساخی ئانییا منی لخواه
مه هر بکرا ، ئەو دهست بشکی بی ئەف خانما چیاپی کوشتی ،

ئەو نه فه رین مه لول و برچی هه رو هکی قهت برچی نه بووین ئان زی برچی
بوونا خوه ژبیر کرین . گازی هه ف کرن : « بخون بخون هه ربخون ، گوشتی ژنا
چه پو بخون ،

پشتی هنگی بسی روزان ، به فرمانه ک ئەسکه ری ، مه ئەو جهی خوه به ردا
و ئەم چوون جهه ک دورتر ، و خوه دکورت هک پان و دریزده چه پراند ، ل هیقییا
هاتنا « بیلوکه ک ، ئەسکه ر ، کو ئەم و ئەو هه فره بچن بگهن « فرقه ، یا خوه ،
یاکو خوه ژبو ئیریشه کی به رهه ف دکر ... چه پوکی سهرمه زن کو ئەف زانی ،
هه ر دو دهستی خوه رابه ری ئەسمانی کرو و بدهنگه کی بلند گوټ :
- « خودی یووو ئەز گوری یووو ... رهف ژمه نایی ئەو به ری مه ددن
ئیریشی ،

حکمه ت فی جاری ژدل خوه ئەنراند و گوټی :

- « کوپو چه پوکی چه پهل ، بهس بشان گوټین خوه دلی ئەسکه ر ژ
ئەسکه ری بی سارکه . من نه چاره که ته ژفان گوټین پوچ و قالا په شیمان کم ،
چه پورا بووه که شیر ، بوی دهنگی خوه ی بلند ، گوټه زابتی ئوسمانلی :

- « ئەفه ندەم ... مائه ز نه هه قم ؟! ده هیشکو مه نیف تیر کن پاشی داخوازا
ئیریشی ژمه بکن ... مه نان نینه ئەو فیشه ک و بهرکین توپان ژمه ره ریدکن ... شکر
ژ خودی ره ته بخوه زی دیت پیر چاره فه ره دچه به ری هنداف ده فی که لی ده ژ
برچا مرن ، ده کال هه وران بنیر ، ئەوژی ژبه ر فی حالی مه خه مگین ، هاهادی
روندکان بیارینن ،

حکمه ت ژ چه پوچه ز دکر ، چونکی ئەسکه ر بتناز و یاری و ترانین وی کیف
خوهش دبوون ، هینی خوراگرتتی دبوون ... لی مخابن که له ک دلو فانی دهوله تا

ټالی ئوسمان بوو ، چه په ر چه په ر و چادر چادر د چوو نه سکه ری خه مکین شیرت
دکر ، که سی سل و برسی هاش دکر ... حکمت نه فهدی کو زانی ئیریش نیزیک
بوویه ، نه سکه رلخوه جفاند و گوټ :

- « نه م بی نان و دهرمانن راسته .. نه م دل شکه ستینه راسته ... فی جه نگا
مروټ هیر ترسا مرنی ثانی په بهر چاځین مه ، دیسا راسته ، لی باوهر بکن کو
دژمنی مه ژی مینا مه یه ، و پر ژمه ترسیایه ژی چکو مه چاف شکاندی کریه ...
فیجا قت خوه ته نگاف مه کن ، هاما خودی لهف ثانی ، سی - چار - پینچ روژ
دن ، نان و گراړین گرم و نهرم و خوهش ل هیفیا مه نه ، هنگی فیجا بخون
فه خون و ژ خودی بخوانن کوسه رده را سولتانی مه بلند تر بکت ... بزنان ژی کو
دنیقه ر ویره ک و نه ویره ک ده ، ته نی هه ر مویه که و به س »

چه پوسه ری خوه را کر و گوټ

- « نه و به حشمتا کو حکمت نه فهدی ژی دبیزت ، خیرا خودی په و ژ قیز و
بوو کین ئوروسان داگرتی په ، هه رنی و خوه گیر مه کن . لی ترسا من نه وه کوه ر
که زی زهرکی سمبیل سووری خوه هه بت خودایو توه فی مه وندا نه کی ، ژ
وی بستینی ، بی نه ز دزانم » .. نه ف گوټنا چه پو که له ل خوچه خوهش هات و
گوټ : ثامین یاره ب « توفی داخوازا چه پوکی نیف منافق بجی بکی » ... هه می
که نین وگوټن ثامین ثامین .. خوچه ژ حه نه کا حه ز دکر - هنده ک ژ حه نه کین چه پو
نه تی - حکمت هه رچه ند دهرزکرنه خوه ده ژ وان جودایه ، لی دچاخی ئوسا ده
« وهریس ژره خی خوه فه سست دکر » وی ژی وه ک وان دگوټ و دکر ژی دا خوه
ژی نه دن پاش و بگوټنا وی بکن . له وژی به رسقا چه پو نه دا . لی وی بسه رگوټنا
خوچه فه زیده کر ، گوټ « نه زل به ختی ته مه سه یدا ، تو ژ بهایی چه پو کی
نه کی ، چه پو ، په ک و نیقه ، نه نیقه ، مینا کو ته که رهم کری »

چه ند روژ که دن ژی سه رقه چوون ، په رگالا مه هیژی وه ک خوه یه و دیاره
کو دی هه ر وه لی بمینت ژی ، نه گه ر خرابتر نه بت ، نیشانا فی په رگالی دوان
گوندين نیف ویران و نیف به ردایی ره دیار بوو ... چ گوندی نه م دچنی قرت و
قالایه ، هه که ته که ته کین مالان هن ژن و زاروک و که سین ژ کارکه تی تیده هه بوونا
ژی ، نه وژی وه ک مه شه پرزه بوون . ئوسا ژی نه م نه چار دبوون تشتنه خوارنی
ژوان بستینن .. روژه کی ژ سی گوند مه زن ، مه پازده کلور ثانین ، هه ر شه شا ژمه

نانهك ونيف بهر كهت .. چه پوژ كورفه لاقى هود هودهك برى شه گرتبوو ، ژكيقاده
ستراند :

ته يركو باله فرو خودى نه ز ته بهر نادم
كهس نه كرىه و نه ژى ناكم
فى زكى قالا برسى ناكم
هود هودو هيلين ويړانو
خه لك و شينى دبيژن
تو قازدى په لقيس و سليمانى
به خت ره شو نه ز چ بكم كو فى ئيقارى
تو ژ جانى نه قودوى جزيرى ره خوهش دهرمانى
نه زى بناقى سولتانى خوه ته بخوم
دا شه پى مسقوفا بكم بزكى تير و قه هره مانى

چاځى حكمت فيكهت و گوټى :

« كورپو چه پو نه و چيه زو بهرده ما تو ژ خودى ناترسى ته نه و چوچكى دلوفان
گرتى په ؟ . ما ته نه زانى په پوسته چى بى سليمان پيغه مبهرو په لقيسى په ؟ »
به رسفين چه پو هه ردهم حازرو نه نتيكه نه ،
گوټى : پاب خودى نه و كورپى سليمان پيغه مبهرو بت نه زى وى ل بنى زكى
خوه دم ... چبكم « نه فهدم « دهرمانى زكى ژاره ، جابى نان و گراه
سى روژ دن ژى بورين ، ژ سى سالان دريژتر . بيلوكا نه سكه رى مه هى
نه هاتيه ، هاتنا وى « نه هتوبه هته » لى هه كه هات ژى ، كى نابيژه كونه فرين وى
نه ژمه برچي ترو ره به ن ترن ؟

دهردى مه جاميرى و مروقاتى يا حكمت نه فهدى په ، ژدل هه ژ نه سكه ر
دكر ، له و نه فهران ژى شيرهت و گوټنځ وى نه دشكاندن و سه ريڼ خوه بوځى
ره وشا رهش دچه ماندن ... گه له روژان نه سكه ربى « تايين » دما ، روژا خيرو
به ره كه تى شور به كا روڼ بوو « ئاف ژرو ، به ره كهت ژ خودى » ، كه فچى ل بنى
له گه نى دگه راندن تشتهك نه دكه تى ، رهنگى خوه ژى ژرهنگى هه رگيايى هسكى
ژ چوللى دكرنى دستاند ... ئوسا ژى نه فهرين ژار كيځف و سه ما ژيره دكرن . فى

خوارنا کهس نه دیتی گهله په سته و سترانین خه موکی و که نوکی ژ چه پوکی
جزیری چی دکر :

هه ی وهرنی وهرنی وهرنی
ئه سکه رنو وهرنی وهرنی
هه ی وهرنی وهرنی وهرنی
که ده نو زو بکه هنی
ژه هرا سه ری مارانه
خودی بکی دهرمانه
لاونو وهرنی سهیرانه
که ده نو زو بکه هنی
قه ره شاننا کتکانه
خیرا سه ری سولتانه
که سی نه خوت پوشمانه
که ده نو زو بکه هنی
هه ی وهرنی وهرنی وهرنی
سیوینو وهرنی وهرنی
هه ی وهرنی وهرنی وهرنی
برسینو زو بکه هنی

مه ئه وروژین هښک وگران بکیف و سه ما دبوراندن ، مه خوه پی دخاپاند و
شه ری مرنی دکر ، بیلوکا ئه سکه رژی هه ر نه هات و نه هات .. هه نه ک دبیزن
نه هاتنا وی چیتره ، و هه نه ک زی دبین هاتنا وی چیتره . چونکی - به لکی - که ده ک
بوانره هه بت .. چه پو چاری ژ نه زمانی خوه ناکت ، دیسا وه ک هه رجار دریژکرو
گوټ :

- « بلا ئه وژی بین فی سته نته نه تی ببین و ژفی شه کری بخون ... باوهر بکن
ئه وژی نهو تاما ده فی خوه بمه خوهش دکن هه روه کی ئه م بهاتنا وان تاما ده فی
خوه خوهش دکن « مشو وهره جه م بابی خوه »

هلمئا گراړهك وهك يامروفا لمه بډويه «خوونا سياهوښ» . تا بېقارمكې ،
په ومه ديت ژنښكېفه قه له ويزې سهرې ملي گاډي كړ : « بزانن نه وچ ره شه » ژ
دوورقه ديار و بهر بكتارې وه دله زينت ؟

راسته ... ره شهك دياره ؛ لي ته مې چاوا بچاښ كو ژبې خوارنې و بې
زوهمې تاري بېون بزانن چيه ؟ ... چاوهيشوكي مه ب دووربينې ته ماشا كړ و
گوټ :

- « مزگينې يې بدنه هه ف ، زه لاهه كه ول دهوره كي سواره ، نان كره نان
هيستره ، لي ته گره كره بټ ژي مينا هيستره كي يه »

هنا گوډو - سي « ټولچه » گنمې هيرايي ژمه په ثاني يه ، هنهك دي دگو
پوسته چي يې بيلوكي يه چه پوكي تم حازر گوټ : « ه ، كي : بلا نه وبت ،
مانې هه ربي باج ژنيښ له يې مه دهرناكه فت »

سوارې كهرې گهوره اتو سلاف كړ : « سه لاهه و نه له يكوم كه لي براين
نه سكر » .. چه پوسهرې كهرې وي گرت وگوټي :

- « وهې تو ب كهرې خوهفه سهر سهرې من ويې هه فت بابې من هاتي
سوارو ... نه م نه سمانا له ته دگه پن ، تول نه ردې كهرم دكي بهر دهستي
مه ... هه كه خودې دده نابيژه تو كوپي كي دپهلې يې ؟ »

كهرې وي ژي ستانندن و هره تو بخير بچي ، ههره له خوه مه كه شه ف و
دهرهنگي ... ميړكي ره بهن ، به له نكاز وړيوې دهف بلا فان كړ :

- « نه مان يه مان ، ژبو خودې ، نه ز مروفه كي ژار و پهريشانم ، لسهر داري
دنيايي ژفي نيړه كهرې ويښه تر نه ز بير يې نابم و من توخمې دهورا نينه ، وبرا يې
من ژي مينا وه نه سكره و نه فه دوكت سالة نه م ژي بي خه بهرن ژي ...

نه ههرې ، قې لافه لافا وي نه سهر گرت و نه بهر ، قه ستانندنې ژخوه دوور
كړن ... دچوو دچوو ديسا لخوا دزفري ، لي كه سي نه كډتي وهره كهرې خوه
ببه ... ته ننې دلي مه لايې مه خوجه نه فه ندي يې شه وتي وگوټ :

- « بدن خاتري خودې ويې من ، كهركي پدني ، نه فه نه ز ، لشوونا كهرې وي
من سه رزي كن بخون »

حكهت نه فه ندي خوه نه نراند وگوټي : « تو خودې سهيدا ، مايې خوه تي
مه كه ، بلا دلي ته بمه ژي بسوژت ، نه ويه كه و نه م سهدن ، مه ژي وهك ته دل
پېغه يه ، لي نه م چ بكن چاره نينه ، نه ردې مه هشهك و دهوله تا مه هشكر »

مه لايي مه پلمي خوهكرو ب دلي شكه ستي قه به رب چادر و كا خوه چوو ...
 چه پو گازی خوداني كهری كرو گوئی : « ته دلي مه لايي مه ژي ژمه هشت ، تو
 دچی هره ، تونه چی نه قه نه ز هاتم ته ژي بینم بكم قه لی - قاورمه ، فیجا هه ما
 هره لخواه مه كه دهره نگی چیتره ، بشیره تا خیرخوازی خوه چه پوکی جزیری
 بکه »

میرك ره فا خودی ره فی ... نه فرهین نیف مروف كه ری گهرل نه ردی دان
 و سه رژی كرن ، زوژو پارچه كرن و لخواه له یقه كرن ، كرن سیژده پشك ، هره
 پشكه کی ژ هفت - هشت نه فره رپه . سه ری وی ژي ژ چار كه سان ره و کیرو
 هه ردو گون و پارچه ك . له غه ری دانه مه چار كه سان ، لی مه قیما خوه پی
 نه نانی و گازندا خوه مه بر به رده ستي حكمت نه فهندي :

- « نه فهنم - مه گوئی - خودی قه بول ناکت كو نه و سه ری مه زن ژ چار
 كه سان ره بت و نه ف کیرو گون و پچكا چه رملق ژي بو مه چار كه سان بت ...
 باشه ، لی توب وژدانا خوه کی نه ف وژدانه ؟! هه ما بو خودی بیژه !! .. نی نی -
 هانی برینی هه ما نه زمانی وی ته نی ژ فی کی ری مه چیتره . ده هه ما قه نه دوسی
 بوسته ك ری فی ژي بدن مه .

حكمت نه فهندي خوه ل مه مریتویی كرو گوئی : « وژدان !!! .. وژدانا
 چ !! « ئو غلم » هه كه وژدان لدنیایی هه بوویا نان ما بوویا نه ف جه ننگ
 هلنه دخستن و نه ف سه ری مه ژي نه دهات و مه ژي نه ف زور و ستم نه دكر .
 ماكه نگی نه ف وژدانه ، مه كه ری وی ژاری بداری زوری ژي ستاند و كره دزکی
 خوه ده ؟ »

مام خدر نافه ك قه فقاسی گوئی حكمت بری و گوئی : نه ی خودا ، ل بازاریان
 خه ك و شینی نانی گهنم و گوشتی به رخان ، باقسمات و كوتك و كادا دخون .
 نه م ل فی چولا كه س نه ناس ژبو چینك گوشتی كهر . و هرچان سه رو دلی هه ف
 دشکینن . ما مرن ژي نه ژفی حالی مه خوه شتره ؟ »

چه پوزانی كودلی حكمت بقی گوئی شكه ست ، ژله و به رسف ژجه م خوه
 دا : « هه ی بابی من ، مام خدری زانا ، نه وین خوارنن خوهش دكه رفن ، نه ئین
 وهك من و ته نه ، ئین وهك مه ل هه ر جی گوشتی مشك و ماران ژي فیگا لوان
 هزره ته ، پستی كوسه و كتك هه وكرین .. بیژه « ههك » ، مه بیژه « شینی » ،
 شینی شینی یه و ههك چه ند ته ره سه كن »

حکمت ئەفەندی کەیف بگوتنا چە پۆهات و دەلیفا خوە دیت و لوان
هەیتاند : « ئی دەرگەهی داخن و ئیدی قەنەکن ، بزائن کو گوتنا راست
(یاساقە) ...

ئەف گوت و هەر هات و چوو ، شیورا خوە کرن ، هلانین .
- دانین دوڤك ئی ئافیتن بەرمە !!... هئ نیف پژ مە راهیلائی - بخون
هەربخون - مە بهنا خوە پئ دەرکر ... باوەربکن تا هنگئ هیژمە خوارنا وەك وئ
خوەش نەخواری بوو . تا نهوژی کوتئ بپرا من ، خوەشیا تاما وئ تئ دەفئ
من ... چە پۆئەم راكرن گوڤەندی وكره پەستە وب ئاوازی « ئی ئی كئئ » مە خوە
لبەر هلاقیئ .. هنگئ ژنووم زانی كوئەم كورد ژهەمی خەلكی ئی دنیا ئی
خوەگرترو كەیفی ترن ، چونکی هەرتەنئ كورد بوون دیلان دكرن .

بخون بخون ئی ئی ئی
خوەش كەبابە وای وای
كەسئ نەخوت ئی ئی ئی
ئەو سەبابە وای وای

چاویشو كەك هە قیركی - تۆری - مە هەبوو هات و گوت : راستە كو دبێژن
« قونا تازی تەمبۆرئ دخوازی » ، یاراست دئ من ئی دچتئ ئی ئەز چ كەم خودئ
مالا خودانئ قئ جەنگا چە پەل ویران كئ ، ئەز كریمە وەك مروڤئ كنۆژ ، دبێژن
« مروڤئ كنۆژ زوئ ناری دە زوئ برچی نەبئ » لازمە ئەم ئی ولۆبكن .

حکمت ئەفەندی - نە ژدل - کەیف خوە دیارکر و گوت : « هەرجەند راستە
كوئیش و ژان لەهەرجی هەیه و ئەم بئ دختر و دەرمانن ئی ، لپیا ماشە لالا وەئ
ئەفەرین مە هەمی ئازن ، تو دبێژی قەئ بەلكی هەروژ سئ دان گوشت و
برنجئ « قەهەج داغئ دخون » .

چە پۆ دیسا چارە ژخوە و زمانئ خوە نەكر و گوت : « ئەفەندەم هەئ
ئەزبەنی ، ئەف گوتنئ فالا مە تیرناكن و دئ مە ئی خوەش ناكن ، ما تە گوہ ئی
نەبوو چاویشئ مە ناری دە زوئ برچی نەبئ ؟ ... یا قەنج ئەو كوئەم هەرن مە لایئ
خوە هاش كن ئان ژبیرا تە چوو یە ؟

حڪمات ٺهه ندي نه دزاني چ بكت و چاوا راگرت .. هه ما گوٽ : سه ر
 به ختي ڪري من بت ، توڙه هه ميان چيتري ... چوون ... لي چ بچن ؟! و چ
 ببينن ؟! ... ديتن ڪو ٺهه مه لايي ره بهن چوويه به ره حما خودي و بستڪا گوشتي
 ڪري گهرو هڪ خوه دهست و دهف لي نه دا بي مايه ... حڪمات ٺهه نيا وي ماچ ڪر
 گوٽ :

— ته گهله « ياسين و ٺايت » لسهر مري و ڪوشتيان خوهندن ، ليڪو تو بخوه
 مري ڪه سهڪ نه بوو ٺايت ته ڪي به ته به بخوينت ... ته هه ردگو « خوهزي جارهڪ دن
 بساخي ٺهزل زارو زچي خوه زقريم و بسه ربهستي وهڪ جاران خوهيتي ل زه فیکا
 خوه وره زڪي خوه ڪري » لي تو مري چوويي و ته نه ديت «

سالوڻا مرنا خوڄه بدهنڪي چه پوڻ وي شڪه فتا دهفي گهلي دهنڪ هه دا :
 — « هه هي هي هي هي ... مه لا ڙي سولتان خوهش » فاتيحي «
 بخوينت .

ڙبل وي ٽوبه داري راسهري دهفي گهلي ڪه س نه ما ، هه ريه ڪي ڙجهي خوه
 قه ستا چادروڪا خوڄه ٺهه ندي ڪر . ههنا « فاتيحه » دخوهندن و ههڪ ڙي ل
 بستڪا گوشتي ڪري گهرو رههاتن ... نه هه ريه ڪي چلهڪ !!! راهڙتي و
 ره فاند ... هه فالين وي لپهي له زانندن . چه پوڙيني پيا ڪر هاوار و قيرهڪ دا :
 — « لاو ٽوبگه هني ... بگرن ... به رهمه دن ... ڙي بستين .. دهست مه ڪني ،
 ٺهه ڙي ڙرهمه تي ره بڪم خير .

ٺهه ندم : ٺهه زبهني

ياهي : سپاس و ٺافه رين

پيان : ترار ، تاس

قاقب : قازانا مه زن

گهراندن : الاندماج المنسجم ، التفاعل

ڪورفه لاقی : هه ر تشتي ڙ نشڪيڙه بڪهفي ددهستي مروڦده ، ٺان وهڪ

دبيزن « ڪهول داري ڪهت ، نه دارل ڪهو »

نيڦ پڙ : نيڦ پڙيايي ، نيڦ براڙتي

ژ خوه هه و : ژ خوه خلاس
ئاف ژ رو ، بهر هکەت ژ خودی :

کوئنه کا پيشيانه يانی ئاف ژ روبار
و تد ، يانی خوارنه کا روون و کيم
زاده ، چ ژ به له نگازی و چ ژ کنوژی
بت .

مشو وهره جهه بابی خوه : کورته چيروکهک کوردی به ، يانی ژ
خوه پره خوهش ديژی ، خوهش دکت .
خوونا سياهوشي : يانی پهيدا نابی وهک تو بیژی ، شیري چوچکی
ئان شاخی هوشتری .

ئولچه : پيشانهک ترکی به ، ژ دار و دهپان چیدکن و گهنم و جهو
گلرس ... تد .. پی دپین ، تابهري
چهند ساله کاژی هیژ مابوو .

پلم ، پلمی خوهکر : رووی خوه گه مورکر ، خوه ترش و تال کر .

قه ره ج داغ : چیاکی ناقدار له ده قههرا ئامهه ، ناقي وی د گه له لای
ستران و داستان و سه ری هاتیاد هاتیه و برنجی وی مینا بی ئاکری
خوهش و ناقداره .

جیروک

من و تو

● احلام منصور ●

دوینی وهکو ئیمرو ، هه ر وهکو سبه یینیش هه موو شتیک تیگ ئالاه
په رژینه که ی جارانیش !!

یه که م شه وهه ر که چاوم به تو که وت و وتم :

- نه زانی هیچ په رده ی له نیوانی من و تو دا نی یه
- په رده ییکی تووله ، ده توانم به په نجه هه لی گرم ، تارایه ..

- يەكەم شەوبو بو يەكەمجار يەكترمان دۆزىيەو روشتيت سەرنجەكانم بەدواتەوہبوون ، هاتيت سەرنجەكانت ريگە تاريكەكانتى تەمەنى پروناك دەكردەوہ ، ئىستايىش نازانم لە كوئيت ، ماوى مردووى ؟ پەنگە ئىستايىش ھەردوودەستت خستوتە ژىر سەرتەوہ ، يەكە يەكە ئەستىرەكان دەژمىزيت قومى لە جگەرەي لىوہكانت ئەمژيت و دووگەلەكەي سينگت پەر دەكات و ، ناوبەناو بەكوخەيىك ، بە ھەناسەيىك ئاھى ناموى ئەم چەن سالە ئەم چەن مانگو ، چەرخە دەرئەكەيت .

- خوتيت ...

- وەكوخەويكى دوور چاوہرېم ئەكرديت لە ئاسمانەوہ وەكو باران بباريتە سەر نيوچەوانمەوہ ، پروام نەكرد لە پەر ئەژنوت دەشكى جاران بەپاكردن ھەنگاوى خيرات دەنا چركەچركى دلېشم چەن ھەنگاوى دواي ئەخستم ، ھەنگاوەكانمان لەخاك تورا ملي خوشەويستيمان بەرەو دەرياكە ناو پروشتين .

- خوتيت .

- مووہ سېيەكانى سەرتەم پشكنى چەن تەلە موويەكم ژمارد ئاوينەي تەمەنم ھينا بەسەرنجەكانت ووتت .

- پېر بوويت .

- نەم ويرا بە تاراكەم برينەكانت ببەستم .. دەمزانى خوئنت تك تك ئەكەويتە سەربرينەكەمەوہ .. جاران ، ھىندە بىكەس و كلۆل بووين بەچەشنى نووكى قەلەمەكانمان رستەكانى دووبارە دەنووسىيەوہ ، كەس نەيدەزانى بەيەكەوہ دەگرين كەس نەيزانى بو تەنھا خوئ لەميژووى ژيانت توراويوت .

ئەلېن : وشك بووينەتەوہ !

ژيانيشمان زور تاريك بووہ پروامان نەدەكرد كە مروڤين .. بەتەماي سبەينى نەبووين بەجادە توراويەكاندا دەروشتين لە ئاوارەيى زياتر ھېچمان نەدەدۆزىوہ ، نامووى ببووہ تاقە ھاورىيەكمان و لەبەر دەرگاي بىدەنگى دا دادەنيشتين چاوہرېي بووين سەرتاپا تەپبووين ، بارانە ناموكەيش تورايەوہ دوو قولى بەرەو دۆزەخى ژيانمان ھەنگاوەنا پەراسووەكانمان تىكەلى يەكتر بوون و لەژىر سىيەرى نوپژەكانمان بەيەكەوہ دەگرين و فرميسكى تاوانەكانيشمان دەسپرىيەوہ .. نەكەي بتورىي پەرژين نابيتە ديوارى

نیشتمان دهبرد ، نیشتمانیښ هه موو شه وی هه موو ساته کانی دابه ش نه کړده
 سه رمان ، سه رمان قورس ده بوو ئاوینه ی روژگاریښ پښتی لی نه کړدین ، خوږم
 خوټ له نیو دهریای خوښه ویستی دا نووقووم ده بووین ... خرکه ی خوینمان
 تیکه لی دهریای خوښه ویستمان ده بوو ئاویکی خویناوی ده بووه نه لوڼ و به ره و
 گوږستانی ښاره که مان ده چوو .

بیرم له وه ده کړده وه نه گه ر سه رتاسه ری ته مه نم ، فرمیسه کانه نه وانه ی
 که باریونه ته سه ر سینگ ته وه یان نه وانه ی که باریونه ته سه ر سینگ ته وه ببوره
 نه و فرمیسه کانه ی که به دزی و خوین له تو نه ښارده وه ، ریگه ی نهینیدا ملیان
 نه ناو نه پوښتن .. نا نه گه ر بتوانم هه نگو و بنیم نه و ریگه نهینانه بدوزمه وه و
 تیایان دا ون نه بین .. به لکو کلیلی دهرگای نهینیکت بو بنیم نا نه و کاته لام وایه
 « ده چوویت » نه م نه رکه قورسه ته به جی نه هینا و پیش نه وه ی پرسیارم لی
 بکهیت و بلی ی - بوکوی ؟ هه میسه نه تم نارد هه میسه پیتم ده ووت :
 - برو .

تویش نه پوښتیت و ماوه یکی دوورو دریژت پی ده چوو . شهرمت ده کړد
 به ده ست به تالی بگه ریته وه ، ناچار ده بووی کلیلی دهرگای دهر ووت ده خسته نیو
 مشتمه وه و ده توت : فهرموو

له پر بی دهنگ ده بوویت و ده هاتیت و فرمیسه کانت چاوه کانتی جی
 نه هیشت و منیش ناچار ده بووم بیانمژم ، تامی فرمیسه کانت له تامی فرمیسه
 وون بووه کانی خوږ نه ده چوو به لام ناچار ده بووم دلته بدمه وه و پیته بلیم :
 - هیچ جوړه فهرق و جیاوازییک له نیو فرمیسه کانه سویره کانت و فرمیسه
 تاله کانه دا نییه .

ناچار ده بووم دروت له گه ل بکه م و فرمیسه کی تال به فرمیسه کی سویر
 بگویم ، هیچ نه بی گشته که ت .

ده شته دزانی فرمیسه کی تال به فرمیسه کی سویر ناگوږی تویش بو نه وه ی
 دلته بدیه ته وه رازی ده بووی و بی دهنگیش ده بووی کلیلی نه م بی دهنگیه ی
 هه ردو وکمان باش بوو هه رله نیوه ی قاسه کانه مان بوو ، به بیرت چوو نه و روژه ی
 که پیتم ووت : ری بوئیمه نییه ... شوین بوئیمه ... ته نیا له سه ر لاپه ره نه ژین .

وا دیسانه وه شنه با لاپه په کانی هه لدايه وه ... هېچ پوژي نه هاته وه يادم
 داواي شتيکت لي بکه م ته نانه ت هه لثم ده بژارد بوئه وه ي کراسه که ت داکه ني و
 له سهر شاخي بووه ستي و پشتت بکه يته لاپه په ييکي ميژووي و منيش به چه قو
 هه موو نووسينه کانی له سهر بنووسم يان بيکه يته تابلويه ک و نه خشه ي ژياني
 خومي له سهر بکيشم هه ميشه بي دهنگ بوويت نه تده ووت به په نگی به رد ، يان
 ئاو ، يان دهرخت ، يان شهو ، نه خشه ي جيهانت بکيشه ، منيش منيکي بي
 ويژدان له سهر شانه تابلوکه ت به چه قو نه خشه ي هه موو گوناوه کانم ده کيشا ..
 ده مسرپه وه و دووباره ده مکيشاو ده مسرپيه وه بي دهنگ ده بوويت له جياتي من
 به رده باران ده کرايت ، من « مريه م » نه بووم توپش « مه سيع » نه بوويت که چي
 گوناوه کانم ده کرده به رد ده م دايه ده ستي ئه م و ئه و ، به رده باران ده کرايت و
 خویشم له دورره وه ته ماشاتم ده کرد .

نهم ده ووت :- به سه وازی لي بينن

ورده ورده خوینی شانه کانت تيکه لي ئاره قی په نجت ده بوو ، ده توانه وه ، وه کو
 باران داده بارينه سهر قاچه کانت ده ست نوپژت ده گرت و دووباره له سهر شاخه
 به رزه که ده گه رايته وه منيش ئارامتم ده بري و دیسانه وه بوئه وه ي بوارت بده مي
 سهرت ، نه خير ، ته له مووييکي سهرم بکه مه دياري و بته خشمه وه خيرا به
 بي دهنگی ده پويشتي سهر ده که وتي و سهر له نوي منيش به زماني قه له مه که م
 ميژووي شاره که م دیسانه وه له سهر تابلوي پشت نه نووسييه وه ، بوئه لوه ن پيم
 خوش ده کرد له پر ده ماره کانت نه ته قيه وه و نه لوه ني خوینت هه زار لقي لي
 ده بووه وه منيش له جوگه يي مه له م ده کرد و ده م و چاووم ده شورده وه ، خوینت
 خوړ وه کو تافگه يي لوتکه ي شاخه که ي ده شورده وه ، توش له پر وام نه زاني به ر
 نه بييته وه يان قاچه کانت نه خلسکي نه خير ده گه رايته وه چه په پيکت
 هه لده بژارد و ده گه رايته وه و سهر له نوي راسته پيکت هه لده بژارد ، به م هات و
 چويه نه م ده ووت .

هه تاوم ئه ویت .

تویش ده بوويته دهرختي چوله که برينداره کانی ولاته که م له سهر لقه کانت
 هیلانه يان ده کرد ، منيش کراسه که م نه دري و ده مکرده « نه زر » نه م ده تواني
 سه رکه وم به تاوانه کانم ده ووت :

- ئا ئەم پەرۆیه ببهستن لقه کانی بیچن ئا بهم شیویه پالەوانه کانم له ژیر سیبه رت دا ده ژیان منیش لاپه پهیکی ترم رهش ده کرده وه ، لاپه پهیکی تۆم رهش ده کرده وه ، خۆم هر وه کو ده زانی لاپه پهم نه ماوه رهشی نه کهم ، ناچار ده بووم هر که که لا زهر ده کانت ئه وه ری ، یه که یه که کو یانم ده کرده وه ده یانم خسته نیو داوینم ، ئه یانم شار ده وه له خۆم ، نه م ده توانی په نجه کانمی بو درێژ کهم نه وه ک وورد و خاش ببه وه له نیو له په کانی ده ستدا مانگ به مانگ سال به سال روژ به روژ ، سات به سات ، هر چی که لای زهر ده بوو به سهر سهر م دا ده بارییه وه ، به توژی بی دهنگیت ده م و چاو زهر ده بوو وه که لا زهر ده کانیش ده بوونه فهرش ، بو خۆم داده نیشتم بییرم له وه ده کرد ئه مجاره یان بوچی هه لتبژیرم ؟

خۆم دوړاند وا ئه لێن بی ده ربه ست بووی بروا بوون و نه بوونت تیکه لی یه کتری بوون به لایانه وه . بی دهنگ بوویت پرسیار نه کرد راسته ؟ درویه ؟ له نیو پری راست و چهپ وه ستای ، راستم راستم کرده چهپ چهپیشم کرده راست هه ردوو ریگه که یشم له ژیر قاچه کانت راکیشا ، هه نگاوت به ره و راست و چهپ ئه نا نه خشی هه نگاوه کانت تاوانه کانمی ئه سپریه وه ، له سهر یه ک هه ر ده مووت :- بو . تویش ئه رویشیتیت .. منیش داوی هه ردوو پیم ده کیشا .. قاچه کانت نه ده خلیسکان وورده وورده په نجه کانم به و دوو داوه په نجه کانی ده ستی راستم باریکه ری ی چهپم ده به سته وه په نجه کانی ده ستی راستم به داوی باریکه ری ی چهپم ده به سته وه .

ئا ئه و کاته کویر ده بووم ئه و کاته یش تیشکی هه تاو ده بووه ریت بویه وون نه ده بووی ئاو پریشته نه ئه دایه وه ، تیشکی هه تاو تیکت ئه هینا ، لاپه ره زهر ده وه ریوه کانی ته مه نت سه وز ده بوون چاوه کانم ده کرده وه خۆم له هه شتیکا ده بینی ، ئا بهم شیوه راهاتمه سهر گوناوه زور جار بی ئه وه ی پرسیار ی له لیوه ووشکه کانمه وه بباریته سهر زارت خیرا وه لامت ده دایه وه .

بی ووشه ، به بی دهنگی ده مزانی ئەم جار هیش بۆم هه یه هه لت بژیرم بو شتیکی سهر .

له كه نارى دهريا داده نيشم له دوورو نزيكه وه ته ماشاي شه پولي دهرياكه م ده كرد ، درويك م ده كرد كه شتيك تويش ده تراني و بي ده ربه ست بوويت نه مده ووت توش ره شه بايي يان زرياني ده بيت نه ههنگ قوتت ئه دا ، ماسيه گه وره كان ئه تخون و په راسوه كانتم بو دهنيرن ، يه كه يه كه به رده كانم ئه ژمارد ياريم به قوم و ريخ ده كرد پيم ئه ووت بي سه ول پرو ئه پويشتيت حه زم ده كرد به سه رده رياكه دا . پروم بي ئه وه ي تو ي قاچه كانم ته رين ... نه م ده تواني ، ده مزاني ده خنك م و لافاوي دروكانم ، شه پولي تو په بوونم ئه م سه رو ئه و سه رم پي ده كات ئه پويشتيت منيش له كه نارى دهرياكه چاوه پيتم ده كرد ... رهنگي دهرياكه سه وزو شين و سبي و سوورو زهش ده بوو ... رهنگي سي به ريشم وه كو خوي ده مايه وه پيش وهخت ده مزاني نهيني ده ريا كليلي وون بووه ، له گيرفانم دا نيه ... له پر ماسي به بچو كه كان ئه گريان ، ده مزاني كه شتي ي درو فيلي لي كرد و له نيو دهرياكه وون بووي ، ده مويست فيري مه له واني بيت له پر ماسيه كان به ره و كه نارى دهرياكه مه له يان ده كرد دوو مراويان بو دهنينام .

ته ماشايانم ده كرد ده مزاني چاوه كانته !

له گه ل هه موو بالنده كانى گه ردوون دا باله ده گرت ده گه راي ده گه رايته وه نه بوومه هيلانه ته خير هه ركه هه ولت ده دا به باله كانت نزيكم بيته وه ، ده بوومه راوچي بي فيشه كه ته قه ييك لي ئه كردى ، نه متواني بيمه هيلانه بويه هه لثم بژارد بمنيزي ئه و كاته كه جه ستم ئه خه يته نيو گوڤره كهت به لي ، پيت سه يره كه ده ليم گوڤره كهت ئه گريي بو چالي ، بو گوڤري ، بو هيلانه يه كه ... هه ركاتي كه ده ست كه وت وه سيه ته كه م بو هه موو بالنده كان داواي مه رگيكي خوينم بو بكه .

له نيو مانگو و پوژا گوڤري هه يه ناو نيشاني گوڤره كه نازانين هه ميشه شه پري له سه ر ئه كه ين .. تو ئه لي :

- روژي منه ، گوڤري منه
منيش ئه ليم :- مانگي منه و گوڤري منه ...

له سه ريهك گۆر شه پرمان ئه كرد ، هه ميشه پالم پيوه ئه ناي وه هه ميشه پالت
پيوه ئه نام ببوره چالي نه بوو ، گۆرستان نه بوو گۆرې هه ردووكمان بوو ،
نه مانده تواني جه سته كانمان تياي دا بنيژين خوي هه ستي هه ردووكمان پهنجي
ته مه نمان ئاره قى نيو چه وانمان تياي دا زينده چال ببوو .. سه رمان هه لگرت ، تو
به ره و مانگ و من به ره و روژ تيشكى هه تاووت بو نه هينام

تريفه ي مانگم بو نه هيناي له نيو تيشكه تريفه دا جاريكى تيرزينده به چال

بووين .

گرێی

دەروونی

زیاد پیربال قەساب

ئایینی ١٩٨٤

(سەرەتای میزۆوی هەموو مەرفایەتی
بەبرسیستی و خۆشەویستی دەستی پێ
کردووە).

بۆ

بەیانێک شەنە بایەکی زۆر ساردی هەل کردووە، بەپێچەوانەی هەموو
پۆژیک زۆر زۆر لەخەو بەلگە هات... ئازانی بو! ئایا لەبەر خەم و پەژارە و قور
بەسەرێکەکی هەو... کە ئاوی لێ کرد لەخەو و زوو بە ئلگە بێت؟ یان دەمەو
بەیانێکی زۆر سارد بوو... یان خەونێکی زۆر ناخۆش و ئێسەنگی دیبوو...
سەیریکی ئەم سەریان و ئەو سەریان کرد، ژمارەیهکی زۆر لە چوارپایەیی
پەنگاو پەنگی بینی... برینی یادهکەکی وەک ئیمروو دوینی تازە پووه کزەیهکی
یە کجار گەرە بەسەر دلی داها، بیرێ لە خۆی و ئەم ژیاڵە تەنیا... ئەم ژیاڵە
کە ساسیەکی دەکردهو ئەو سەری بیست و چوار پایزە هەر تەنیا... تەنیا
بێ کۆتایی... «هەموو شتیکی جیوت دەبیت، ئەو بو من هەر تەنیا»!
جگەرەیهکی داگیرساند زۆر وورد پووه لە ژیاڵی کە ساسی خۆی... ژیاڵی مندا!
لەپێکا بەشاری پەشی پێ یانگەر تالەکانی وەک ئیمروو منداڵی گەراییە، و
چون منالان بە دواڵی ئەکەوتن و گالته یان پێ ئەکرد...

- هوی هالالە

- هوی هالالە

بیر لە ووشە نەگەتیه دەکات وە کە لە منالیە و پێی، لە ناخە و مردووە...
لە پەرستە ناسکەکی دایکی لە گوێی زرنکایە وە کە چون هەموو جارێک پێی
ئەوت...

- کۆرم حەمە خەم مەخۆ... با ئەو منالە زۆلاتە بوخویان ئاوا بلین.

- ئم، ئم

جگه ره یه کی تری هر به و جگه ره یه داگیرسانده وه... خه میکی قورس دلی گرتوه... له پر بیریکی رهش بولا هات... له خو به وه برینی یاده که ی تازه بو وه بو به خه میکی گه وره... بیر ی له سه رده می منالی و نه و کچه جوانکیله یه ی دراوسی که یان ده کرده وه... که ماوه ی مانگیك بوو ماله که یان هاتبو وه دراوسی ی مالی خو یان... هه مو به یان یان و ئیواران له به رده رگا، یان له سه ربان به بیانوی جل هه آخستن، حه مه ی نه بین ی پی ی پی نه که نی و خه نده یه کی جوانی نه هاتی... دهستی بولا ی قژی به رز نه کرده وه له جیاتی سه لامی نه هیئی حه مه زور دلخوش بیوو... زور جار منالانی گه ره که بوره که ی خو یان قسه یان به و کچه دهوت، حه مه خه ریک بوو شیت بیت... حه مه زور جار ئاوا بیر ی ده کرده وه...

- «بوچی له وه مو مناله بی که موو کورپانه ی گه ره که که ی خو مان منی خوش دهوی... ته نها به منیک پی ده که نی... ئاخ خوا نه و پوژه بگری که دایکت له ماله وه باسی منی بو ئیوه کرد بوو...»

- توخوا گونا نه، نه و مناله جوانکیله یه ی دراوسیمان، حه مه ی ناوه زمانی نیه و لاله ؟...

«توله جیگای خوته وه راجه نی بووی وشله ژا بووی... ئاخ له و پوژه به و لاهه هیچ توم نه نه بین ی، که منیش ده دیت رات ده کرده ژووره وه... نه م نه زانی بو...! که چی منیش ههستم به هیچ هه له یه ک و کرده وه یه ک نه ده کرد که به رامبه رتم کرد بی... یان که موو کورپه کی پوخساریم هه بیت به رامبه رت، به لام له دوایی دا بوم پروو بو وه که تو تا کو نه و کاته نه تزانی بوو که من لام وه مرو فیکی ئاسایی نیم... به لام پروا بکه دهروونی من و... خوشه ویستی من بو تو گه وره ترو پیروتر بوو مرو فیکی ئاسایی... نه و بوو بو وه گری یه کی یه کجار گه وره ی دهروونی من تا کو ئیستاش پی ی ده تلیمه وه...»

دوو جووته کوتر برینه که ی حه مه یان تازه کرده وه... بیر ی هاته وه وه ک چون نه وه سه ری دوو مانگه حه زی له و کچه جوانکیله یه کردوه بی نه وه ی تا کو ئیستا هیچ په یوه ندیه ک له نیوانیان پروو بدات...

- «ئاخر چون پروو بدات ؟ ئاخ گه ر بزانم ناوت چی یه ! باشه چون ناوت بینم ؟ چون قسه ت له گه ل بکه م ؟...! ده ترسم زوریش ده ترسم... له وه ده ترسم گه ر وه ک چناری کچه دراوسی ی منالیم زانیت لام ئیتر سه یرم نه که ی... ئیستا زورم پی خوشه که سه یرم ده که ی... که دهست به رز نه که یته وه بوم به بیانوی قژ چاک کردن له جیاتی سه لامی نه هیئی بو منی شه یدای تو... نه زانم حه ز نه که ی بیم بو لات و پیتی بلیم «خو شتم نه وی ی» پروا بکه منیش خه ریکه شیت نه بم... به لام چون ؟! ئاخ له م یاسا نه گبه تیه یی ئیمه... هر له وولاتی ئیمه ئاوا یه... که کور

کړنښ به رڼته به رڼته به رڼته، هر نه بې کورې پوځي بونافرهت.. هر نه بې کورې بې بولای نافرته وېی بلی.. خوشتم نه وی.. به لام گیانه که م که رتوش هاتی که من هیچ وه لامېکم نه بوو نه وسا چی بکه م.. دووباره نه زانی که من لام.. ناخ له نه گبه تیم.. با هه لسم په له که م به یانیه کاتی چوونه قووتابخانه یه تی، نیستا له مال دهرده چی.. بابجهم فریاکه وم.. باتیر سهیری دوو چاری بکه م، نه وچاوه زهرده پایزیانه.. نه وچاوانه ی که چند سهیریان بکه م لیان تیرنا بم..
 حه مه وه که موو پوژیک نزیکی لای که په که ی شوخه که ی که وته وه..
 که په کیکی پر له منال وپر ناژاوه و برسیه تی...

- «نه وته له سهیری کولانه که ی خویان دهرکه وت، نه بې ناگاداری من بی؟
 نه ی چون ناگادار نه ی.. هه موو پوژیک لی راهاتووه، ناوړیکی له حه مه دایه وه و به دهمیه وه بی که نی.. ورده ورده به دویا پویشیت.. جار جار ش ناوړیکی دده دایه وه تا کو به رده م قووتابخانه که یان.. له ویشه وه سهیریکی تری حه مه ی کردو.. بی که نی، حه مه خریک بوو له خوشیان بال بگری.. ورده ورده به رده م قووتبخانه که یانی چی هیشت، به دهم بیرو پویشتن و خه یالی عیشق و خوشه ویستی خویه وه.. خوی له بهر دهرگای ماله وه بینیه وه.. مالیکی چول و ته نها و حه وشیکی بچوک و دار میویکی زرو ژووریکی پر له ناخوشی و پر له یادگاری تال و.. ژووریک پر بیت له کوست و نه بوونی و دل ساردی، پر له نه بوونی خوشه ویستی...

- «ناخر بو ناوا بی بو؟ دایکه بو ناوا زوو جیت هیشتم، ته نها تو بووی سه بووریم، هیوام، به تووه مروف مابووم له ناو نه م کو مه له بوگه نه، ته نها تو بووی که هیوات بی نه به خشیم له م ژیا نه..

. کورم حه مه گیان.. هیچ خه م مه خو شوکر بو خوا که نجیکی جوانی سه د کچ سوپاسیشت ده که ن ینجا شووت بی نه که ن.

به لام دایکه گیان نه مزانی تو له بهر سوژو خوشه ویستی، دایکایه تیت نه م قسانه ت بی نه وتم، نه ت دهو ویست - هه ست به که م و کورپی خوم بکه.. دایکه به لام نه نه بوايه کردگار توی ته رخان کردبایا بو نه مان.. ناخ دایکه گیان بو ناوا زوو جیت هیشتم چونکه ته نها تو بووی وات لی کردم که هیوام به ژیان هه بیت.. و نرخی مروف و خاک بزانم بو ناوا زوو جیت هیشتم دایکه گیان بو..»

دووباره پرسته ناسکه که ی دایکی هاته وه بیرو هه چی بی نه وت...
 - کورم حه مه گیان.. خوزگه پوله ملم بشکایه نه و سه فهره م نه ده کرد که تو ناوا هیت به سه ر هات له م رووداوه نه گبه تیه.. خوا شو فیژی نه و ئو تومبيله بگری..
 نه گینا نیستا توش وه کو هوری کانت قووتابخانه ت ته واو ده کرد.

حه جگه ره يه کي داگيرساند.. به دهم جگه ره کيشانه وه بيرى له م چاره نووسه ره شه ي خوى دهکاته وه.. وهک چون نه ژياوه وهک هه موو مروفيکي ناسايي نه م جيهانه ..

- «باشه وا دياره گه ر مروفيک که موو کوپيه کي هه بيت نيتر نه زيت و کوپيک هه لکه نيت و بچيته ناويه وه.. ناخ له م ژيانه ي تيمروي تيا ده زين..»
له پريادگار يکي تالي تری هاته وه به ر چاوی.. وهک چون دايکي خوا لي خوش بووی چوو خوازيني کچيک بووی وتبووی حه مه خوينه واره.. شه شي سهرتايي ته واو کردووه، نه تواني له شوپنيک بييته فه رمانه ريک، وه هه نديک پاره ي باوکه خوا لي خوش بووه که شي بو ماوه ته وه.. نه تواني مال و منال به خيوبکات.. نه وانيش ووتبوويان...

- تيمه چون کچي خومان ده دهينه پياويکي لال.. په يوه ندي نيوانيان ته نها ده بيته کاغه زوقه له م.. نه وه چ ميرد کردنيکه، بوچی پياوله دونيا نه ماوه ۱۹!..
- «دايکه گيان.. وا دياره نه وه ي که موو کوپيه کي هه بيت به پياو نازانري له م کومه له.. ناخ دايکه گيان، خوزگه منت نه ده هينا بو نه م ژيانه سهخت و ناخوشه بو ناو نه م هه موو خه لکه ده روون ته سکه...»

خورد ناوه راستي ناسماني حه مه ي گرتووه.. له گه ل زهنگي کات ژميره کوته هه لو اسراوه که ي خويان راجه ني.. له بير کردنه وه پچرا.. به بيرى هاته وه، زوري نه ماوه بييته کاتي ده رچووني شوخه که ي، بيرى کرده وه هه ر وهک جار ان به پري ي بکات تاکو به ر ده رگاي ماله که يان حه مه وهک هه موو پوژيک له سه ر هه مان به رنامه به رده وام بوو به دهم خه يالي خوي و خوشه ويسته که ي و جگه ره کيشانه وه.. خوي له سووچيکي نه و به ري قووتبخانه که يان بينيه وه.. پووخساري په شوکاوه، چاوه پرواني نه و چاوانه يه که خه ون و خوشي هيواو ناواتي خوي تيا به دي دهکات...
- «نه وه ته، نه بي باسي من نه کات بو هاوپري کاني ۱۹!..»

سه يريکي حه مه ي کرد وهک هه موو جاريک.. هاوپري کانيشي دهسيان کرد به به ي که نين...
- «کي نالي گالته م به ي نا که ن؟.. ها، نا بروا نا که م چون.. نه بي پاش نه وه موو ماوه يه پيم رابويري؟.. نا.. نا چون وا نه بي...»

ناوپريکي تری له حه مه دايه وه خه نده يه کي جواني هاتي، وورده وورده نزیکي ماله که ي خويان نه که وته وه.. دووباره وهک هه موو پوژيک حه مه به دل ساردي گه رايه وه ماله بي نازه که ي..

نيواره يه و خه ميکي قورس دي حه مه ي گرتووه.. به ده مجگه ره کيشان و پياسه ي شوسته کاني دووري شار، حه مه خه يالي پويشتبوو.. بيرى له م ژيانه

ته نیایی یه و له م ژيانه که ساسیه و نه م چاره نووسه ره شه ی خوی ده کرده وه، به دهم خه یاله وه به سه ره سم له به رده کانی سه ره شه قام هه لده دا.. له پر له گه ل هوړنی ئوتومبیلیکی کوړی کابرایه کی خوا پیداو.. خه یاله که ی پچرا.. راجه نی، به بیرى هاته وه وهك چون نه و کوړه قوزه پیست سپیه، وه کو نه بوو بردیان بو دهره وه ی وولات، نیستا چاك بوته وه.

«خو نه ویش وه کو من به پروداوی ئوتومبیل ئاوی به سه ر هاتبوو.. نه ی چون چاك بووه ؟.. ئاخ له نه بوونی وه ژاری.. جگه ره یه کی داگیرساندو نه رمه کوکه یه کی هاتئ.. به دهم بیرکردنه وه به بیرى هاته وه.. وهك چون مروف له بهر ته نیایی.. خوشه ویستی بو پشیل یه کی کزو برسی ده چیت.. نه و پشیل یه ی که وا کوړی کابرایه کی ده وله مند قیزی ئی ده کاته وه ده لیت ئاوه گله و پیسه.. له پر شانی بهر شانی ئافره تی که وت.. راجه نی.. نه یتوانی چی بلی، باشه چی بلی و چون ؟ به دهم و چاوداوی ئی بووردنی له ئافره ته که کرد.. که چی ئافره ته که به دهم کی زور کراوه وه وتی...
- خو نه و خه لکه ده ئی ی کوړن.

نه ویش به شه رمه وه ملی ریگای گرت بو مال له بی نازه که ی، وهك کولیتیک دیار بوو له ناو مالان.

شه وه و حه مه خه مباره زور ببزاره له م ژيانه سه خته ی که تیا به ده ژى.. به دهم سه یر کردنی نه ستیره کانی شه وه وه له سه ر جیگا شه ره که ی پال که وتوووه.. به دهم بیرکردنه وه وه خه یالی رویشتوووه...

- «نه وه بووه سه ری دوو مانگ بوه چی ؟! له وانه یه نه ویش قه لس و ببزار بووی لیم.. نیستا له وانه یه بلی بو نایی پیم بلی «خوشم نه وی ی» به لام گیانه که م، چون ؟.. چی بلیم، ده ترسم گه ر زانیت لالم سه یرم نه که ی.. نا باهر ئاوا بیت توخوا، نه گینا گه ر سه یرم نه که ی، گه ر پیم پی نه که نی.. گه ر ده ست بهر ز نه که یتنه وه بو م له جیاتی سه لامی نه هیئی نه مرم.. با په یوه ندیمان هه ر ئاوا بمینی نه وه کا را که ی ئاواش هه ر خوشه تو خوا...»

به دهم بیر کردنه وه یه کی زوردا.. خه ریک بوو شیت بیت، نه یه زانی چون بتوانی وا له وکچه بگه یه نی که خوشی ده ویت، پاش بیرکردنه وه یه کی زور بریاری که وا له پارچه کاغه زیک دا بو ی بنووسی.. بیداته ده ستی دووباره له دواپی دا ده زانی لاله هه ر ناخوشه و ئیتر سه یریشی ناکا، نه ی نه وسا چی بکا.. نیستا هیوا یه کی به وه وه هه یه نه وسا هیوا ی به چی بی.. زور وورده بووه بیرى ده کرده وه له م گیره و کیشیه ی دهروونی خوی، له پر رسته یه کی کوړنکی روښن بیرى هاته بیر...

- خو هه موو كچيک يه ك دهر وون و په ك جوړنن !. «خوئ له وانه يه راست بڼت، بونا بوئ دهنووسم له پارچه كاغه زيكه.. به لكو گهر مني خوښ بويت به هه موو جوړيك رازي ده بڼت.. گهر بشزاني كه من لالم و مروفكيك ئاسايي نيم.. له وانه يه لاي شتيكي زور ئاسايي بڼت...».

به دهم سه يركردني ئاسماني شه وو ئه ستيره دووره كانه وه حه مه وورده وورده چاواني به سهر يه كه ووتن، وهك به رديكي زور قورس و گران كه وته بن گوئي خه ويكي قول. به ياني له گهل گزنكي پوژدا حه مه به ئاكا هات.. له سهر هه مان برياري خوئ ماوه.. به دواي كاغه زيك و قه له ميكا دا گه را له ناو سندوقه كونه كه ي كاتي قووتابيه تي.. له پر كاغه زيك و قه له ميكي بهر ده ست كه ووت، به ده ست و پليكي زور له رزو كه وه تيايا نووسي «خوشم ئه وي ي گپانه كه م».

حه مه ئيستا له سهر پيگاي هات و نه هات دا وه ستاوه، دلي حه مه ئه و دله بي نازه ي به بي ئارام له لي دانه.. زور به په له.. نازاني بو، له پر شوخه كه ي وهك هه موو پوژيك له سهر ي كو لانه كه ي خويانه وه دهر كه ووت وورده وورده نزيكي حه مه ئه كه وته وه.. دلي حه مه ش وورده وورده له لي دان زياتري ده كرد.. خه ريكه حه مه وا ئه بووريته وه، خه نده يه كي كه مي هاتي و سه يريكي حه مه ي كرد.. حه مه توژيك هيور بووه و هه ستي به شتيكي زور سهر ده كرد، ئه ويش ئه يزاني ئيمرو حه مه توژيك په ننگو و پووي گوږاوه و كاغه زيك ي بچووكي له ده ست دا يه، نزيكي كه وته وه.. حه مه ده ستي دريژ كرد بوئ، شوخه كه شي وه ستا سه يريكي په ننگ و پووي حه مه ي كردو به بي كه نينه وه.. يهك دوو هه نكاو نزيك كه وته وه.. كاغه زه كه ي وهر گرت، به شه رمه وه.. خوينديه وه توژيك وه ستا.. سهر ي په زامه ندي نواند له پر ووتي...

- تو ناوت چي يه ؟

حه مه تيك چوو.. زوريش تيك چوو، ووتي...

- ك. ح. ك. ح.

- چي ماناي چي ؟! ماناي ئه وه يه تو لالي.. بو گه نچ نه ماوه له سهر دونيا ؟

به دهميكي پر له شوږشه وه حه مه ي پيسوا كرد، حه مه ش دا يه پر مه ي گريان، دووباره به دل ساردي گه رايه وه ماله بي نازه كه ي و ساردو سهر كه ي. ئيستا پاش ساليك حه مه بي هيوايه و بي ئاوات ئاخو كچيک و هيوايه كي تر.

نام

نویسنده

نویسنده
دانا عل سعید
سنه ۹۸۵ - سنه ۹۸۵

میشنا له گه ل کاربوو دا دست و په خه بوون. گرمه گرم کارگه که وته که ر...
په له هه وړیکي بهش ناسمانی کارگه که ی ته نی. یونی ته وت و گاز دم و لووتی
هه مووتانی بوکرد... هه راوه اواری کریکاره کان وه که خه خه خه ی سهره تایی
په هاریکی ته. به ناو گرمه گرمه که دا رت ده بوو... هه زار سمایل له پالتا به ده سستی
باوکی سهره بوردی پینی نازانی و لایه کی به حه تی ل نا که یته وه... مام که ریمیش
به شینه سورمه یی په که ی له که م ر توند کردووه به خوی و خا که تازه که یه وه وه که
هوت شه و و حه وت پروژ نیشک، گر بوی و خه و له چاوانی نه که وتی کیزو شه که نه
ده چوو... تویش به هینی چاوه کانت له دیمه نه که بریوه له که لایه کانتا
جیهانیکی تاییه تیت خولقاندووه... نه م کابر اساده یه لات بووه ته چنه د مادده یه کی
سهره سا که رو له تاقیگی بیرو لیکدانه وه تدا ده بهینی و ده یی... بو دو مانگ
ونیو ده چی بیکه وهن... زیاتر له بانزه ساه له م نیشه دایت و به هه زاران
خه لکی جیاوژت ناسپوه، به لام که سیان وه که مام که ریم له ژیر تبشکی
سهره نه کانتا بی وه لام نه ماوه ته وه... روژی چه بکی پرسپاری بی وه لام که
بانیزه ی میشکندا که له که ده بن... چنه د سهری ده که ی ساده و ساکاره... که ده،
ده کانه وه دله بچکوله که ی ده کاته مشته وه... که چاوه کانیشی هه له هینی جیهانم
سهره جی خوشه ویستی میهر و پاکی تپاده بهینی... به لام نه وه ی توی له کیزاووه
بیرکردنه وه د خنکاندووه. یوناشنانایی و تادی کیزی تر ده یی... ۹

یه که م پوژی هاتنی مام که ریم وه ک نیسته له پیش چاوته.. یه ک پارچه نه زاکه ت وپیزبوو.. به لای هه رکه سیکا تی ده پیری دهسته کانی ده گوشی و یه ک هه زار جار به قووربانی ده بوو.. ته ناننه کریکاره کانی هاوپی به چاری به ریوبه ره وه ته ماشاده کرد.. بگره زیاترو گه وره تریش.. له ئاست برغوو پارچه ئاسنه کانیشدا پیزو ستایشی خوئی ده نواند.. خوگره یه کی سلاویکی لی بکر دایه وه ک برای حه وپشته ده بووه کلویه ک به فرو له نیو دهسته گه رمه کانیدا ده تویه وه.. زولیته یه که ی نه حه ی فیته رو شه ریفی سایه ق هه ردوو ده رکیان به مه کردوو بووه مادده ی پیکه نین و پابواردنیان.. پوژی په نجا جار سلاویان لی ده کردو نه ویش هه موو جاری له جاری پیشووتر گه رمتر سووتینه رتر وه لامی ده دانه وه..

دلسوزیه که ی چووه ته راده ی بی نه ده بی.. هه مووئیشی کارگه به ئیشی خوئی ده زانی.. له هه موو کاری خوئی هه لده قورتینی.. له شیکی سووک و زمانیکی شیرین.. ئاماده یه له جیاتی پانکه باوه شینی کریکاره کان بکات.. له دابه ش کردنی کار هیچ نازانی و خوئی به لیپرسراوی هه مووکاره کان ده زانی.. چه و تیکردن و قیرکوردنه وه و برغوبه سته وه و سازکردنی ئاوی سارد و گسک دان به پیشه ی په وای خوئی ده زانی..

یادی چواره م پوژی هاتنی لیوه کانتی تر ازان و قاقایه کی له زارت ده ره پیراند.. له ژووره که ی نه حه ی فیته ره شت نویه ک کوپوونه وه و قسه ی زلتان ده کرد، له نا کاو مام که ریم خوئی کرد به ژوورداو پارچه ئاسنکی قوورسی رزیوی به دهسته وه گرتبوو، وه ک پونی له دیزه یا دیبینه وه، ئازایه تی خوئی پییشان ده دا که چون له ده شته که ی خوارکارگه دیویه تی و نه یه یشتوو به فیرو بروات و میناوی یه تی وه. ئیوه ش هینده ی ماندوو بوونه که ی نه و ماندوو بوون له پیکه نین، نه مه بووه باس و نوکته ی هه فته یه کتان.. یان بابلیین هه فته یه کیان.

هیشتا مانگی به سه ر هاتنیدا تی نه پیری بوو، یه ک پارچه کریکاره کان ناره زاییان به رامبه ر مام که ریم ده رده بیری.. هه موو لی بیزار بوون.. خو هه لقورتاندن و لیپرسینه وه له کاری نه م و نه و به ته واری ناشرینی کردبوو ه پیش چاویان.. که بووه مانگو نیویک کار له مه تر ازو گه یشته لیپرسراوان په ندازیارو به ریوبه ری کارگه.. سکالای کریکاره کان له گرم وه وری کارگه لند تریوو.. نه مه بووه هوئی سه و زبونی رق و کینه له نیوان مام که ریم و کریکاراندا..

به لام تانیستا تو هه رته ماشاکه ریکی و هیچی تر.. هه ردوولا به په وای دهانی.. مینده سه رنجی مام که ریمت داوه له خووت باشتی دهیناسی.. خویش

له پراستی په کانی سه رومه سه له که گیل . که ی .. وپریای .. به هیمنی سه رنجه کانت
 بلاوده که یته وه به به رپوشنایان ده خ یت .. گلوله یه که یادی رابدوو دواړوژیکي
 چاوه پروان نه کړاو پیوه ری مه سه له که یه لای تو .. هرگیز دانیشته که ی نه و
 پروژهی مام که ریم و قسه کانی له یاد ناکه ی .. ووردو درشتی پروداوه کانی ژیانی و
 به سه رها ته کانی کرده چیروکیک و خویندی په وه .. باسی خیزانه هه شت که سی په
 که ی وژیا نه ساکاره که ی .. کاتی خاوه نی په زو باخ و دیه ربووه، وه که باسی ده کرد
 پاشایه کی بی سه ربازبووه .. پاش نه وه ی .. نیستایش ..؟! مه گره رتوېزانی نه م
 دله بریناره ی مان که ریم چه ند بی فیل و پا که .. پروداوه که ی دوینی له نیوان
 تیشکی سه رنجه کانت و مام که ریمی لانه ته ریودا وه که شاخ قووت بوته وه .. گره
 چاوه کانت هینده ی قه واره ی مام که ریم نه سمی هرگیز به دی ناکه ی .. مافی هه موو
 خه لکی کارگو و مافی مام که ریم له ته رازووی لیکدانه وه تدا وه که یه که و قوورسو
 سووکی تیابه دی ناکه ی .. نه وان په وان یان نه م .. ده ماره کانی میشتک
 گرژکرده وه .. زیاتر .. زیاتر .. چاوه کانت نووقاندو سه ره توژوای په که ت
 چه ند جاری هیناوبرد .. به رگه ناگری .. وه که شریتیکی تو مارکړاو پروداوه که ت
 هه لکرده وه، بوو یت ته ماشا که ری و چاوه کانت تی بری .

له که ل شه پو لی گرپه ی نیوه پرودا کریکاره کان کو مه لیان به ستووه .. نزیکه ی
 نیوه ی خه لکی کارگو لیک پرژاون .. هرکه سه فریای نه وه ده که وی چه ند ووشه یه که
 بکاته رسته یه که و ده ری په رینی، ده نگه ده نگو لوغانیکه بوو ته نه و پروژهی
 قه ره وه یسی تیا کوژرا .. له لای چه پی کریکاره کانه وه کاکه وشیاری لپرسراو
 به خو ی و چاویلکه په شه که یه وه به ره وپووی کریکاره کان به هیمنی
 هه نغاوی ده نا .. مام که ریمیش له راستی حه شاماته که وه، هه رچاوی
 به بودیمه نه که وت به هه له داوان خو ی که یانده شوینی پروداوه که و له نزیکه وه
 چاوه کانی زهق کردنه وه و گوپکانی هه لخت .. پاش نه وه ی جه نابی لپرسراو
 له باسه که گه یشت، نه یو یست به ده نگه ناسکه که ی هه راوهاره که کپ بکاته وه ..
 (کاکه له مه وداو خو م سه ره رشتی چیشته خانه که ده که م .. نه م جوړه گله بیانه
 دواپی دیت .. دابه شکردنی خواردنه که یش هه رخوم چاره سه ری ده که م .. جاریکی
 تر به م جوړه دووباره نابیه ته وه ..) وه ستاعه باس به ده نگیکی به رز وه که ناو به ناگرا
 بکه یت ده نگه ده نگه که ی خاموش کرد .. که وته باس کردنی که م وکوپی
 له خواردنه کاند او چاودیری نه کردنی پاک وخواوینی .. پاشان گله بی کردن
 له لپرسراوان که گواپه له سه رچاوه وه مه سه له که لیل و نادیاره .. نه م یش سه ری
 مه سه له که ی بوچه ند بابه تیکی تر راکیشا .. نه مه یان نا .. نه وه یان وا .. له به رچی
 وایی .. بووه دریزد اد ری و هینان وبردن .. له ناکا و مام که ریم وه که مووی لووت

هاته نيوان هه ردوولاو دهستی کرد به راویژکردن .. (کوره عیبه .. که ی خواردن
 ئه وه دینئ .. هه شوره یی یه له سه ر خواردن پیاو دهنگی ده ربی .. باوکم
 ئه وه شمان ناوی زیاده .. له مپووه هه ر که سه بابوله یه ک نان و هه رچی
 خواد ابووی له گه ل خویدا بیهینئ ولیره بیخواو ته واو ...).

وهك شهقی له تۆبه خه كه ی پوژ هه لدهیت و به ویدیو زهوی دا گلوری
 بکه یته، تروسکایی له چاوی کریکاره کاندای نه ما .. چون ئه مان پووشووبن و
 قسه کانی مام که ریمیش ناگر، هه موویانی گرتی به ردا .. لیشاوی قسه ی ساردو
 سووک و ناشرینیان به سه ر مام که ریمدا پوکرد .. که ر کومه ئیکیان ترسی خویان
 له دلا نه بوایه ئه وا دووان سیانیکیان خوینیان ده کرده کاسه و به ونویژی نیوه پویه
 وورگیان را نه دا ..

له وه ده چی هه زار جاری تر ئه م شریته هه لکه یه وه، ناتوانی هه زار زوه
 به لایه کدا بخه ی .. دووهاو کیشه ی هاوسه نگ و وه که یه کن .. کابرایه که لئی نازانی و
 کتوپه له م پی و په سه ناگات، گۆرائیکی خیراو بی بنچینه یه .. ئه وانیش وهك
 له چاوی مام که ریمه وه ده بینرین نه مردوون له برسا، مافیکی په وایه وه ده بی
 وه رگیری .. ئنجا وه ره ئه م دووخیه لیکی بکه یه نه .. دووجیهانی تاییه تی یه و
 له میشکی تووا ئاویته نابن .. هه ردوکیان جبی و پیی تاییه تی خویان ده وی ..
 که ربه مایه کی راست بو مه سه له که نه بیینی یه وه، تویش ده بیته به ره ی سی هه م ..
 به لام وهك ده رده که وی مام که ریم ده بیته مه ره که ی بری سمایل . پوودا وه کان
 شانویه که وه له پیش چاوه کاندای به دده وامه .. وهك گوێز پوودا وه کان ده شکینی و
 کاکله ی هوکانیشی ده رده هینی .. گرنگ ئه وه یه وینه کان وهك خوی بیینی .. ئه مپو
 خه ریکه وینه ی ئه و کابراساده یه پووناکی چاوه کانت به شی نه کات .. سه ر نه چه کانت
 وهك سییه ر ئی جیا نابیته وه هه مو شته کان به نا شکرادیارن ..

مام که ریم نامویه و ناشنا نابی .. تادی چاوه کانی مۆرترو سیمای ناشرینتر
 ده نویئ .. ئه وخه لکه ی خوشی ویستن و خوشیان ده ویست که م بووه وه .. ئیستا
 بی که سه .. بی ئاشنایه .. جیاوازی یه کی که وه ره له نیوان خوی و ئه واندا
 به دی ده کات .. وهك دووشاخ له نیو جامانه شپه که یه وه ده ره اتیی واخوی ده بیینی ..
 هه روهك بالنده یه کی بیته وا ده خولیته وه .. رقی له هه موو شته کان ده بیته وه ..
 رقیکی توپه و ترسینه ر .. به هه موو شتی نامویه، ته نانه ت به خا که نازه که ی
 ده ستیشی هه ر نامویه .. ئه مپو را بردووی بووه ته خوین و دله که ول کراوه که ی ته پ
 ده کاته وه .. داهاتووشی چه زیکی پیروژه وه له دۆزه خی خه مه کانیدا تهاوته وه ..
 هه مو پوژی دله بچکوله که ی چه پکی خوشه ویستی و چه زو زه رده ده چنی ..

مام که ریم ئیستا دوو که سه .. دوو دیمه نی جیاواز له سیمایدا
 خوی ده نوینی .. مام که ریمی مسوگرو پازی و به خته وهر به ژیانیکی
 ئاسایی وگران .. له گهل مام که ریمی کزول و کابرایه کی نه فرهت لی کراوو بیزارو
 قیزه وه .. ئه لین به رد له شوینی خوی سه نگی هه یه .. راسته .. ئه مپو مام که ریم
 واهه ست ده کا سه نگی خوی له وی جی هیشتوو .. پوژبه پوژواری لاواز تر ده بی و
 پیوه له تر خوی ده نوینی .. ئه مه یه ئه و راستی یه پیروزی تو له سه روسته کانه وه
 به دییان ده که یت .. بویه لای تو مام که ریم له وه گه وره تره که دیارمه .. تو سه نگی
 راسته قینه ی شوینی خوی له ته رازووی هه لسه نگاندن تابه .. ره وشت و سیفاته
 ساده کانی مام که ریم پی به چاوه گیله کان ده دات خه رمانی تانه و ناتوره
 به دی بکه ن .. به لام گرنگ چاوه کانی تو یه شته پیروزه کانت له لانه ره وینه وه .

به دامینی شاخیکه وه

احمد سید علی بهرزنجی

له وه چه رخانیکدا بو لای چه پ وهك گابه رده که ی لایه وه تل بداو به سه رید لایی ئاوا تابوی کرا قه له مباریکی داو له توله ریگا که وه به ره وه ئه وه به ر خوی ئه مباری پهل داره به نیک کردو وهك نیچیریکی سارده وه بوو یهك دوو جار به په له که وه ئه سه رو ئه سه ری کرد، دهستی به رداو له ئاستی خوی ره پ که وه سه رزه وی، له جی ی خوی چوار مه شقی دانیشته و یه خه ی مراخانی و کراسه که ی ترازند، فینکی یه کی خوشی دای له سنگی، قایشه که ی پشتی به دوو کون بو پیشه وه شل کرده وه، ویستی به پشتا راکشی، به لام:

- نه که ی له هیچ جی یه ئه مین بی، وهك ماران گاز له خسه ی مارو میرو سل
که ره وه، خوت مه دهره دهست ریکه وت.

دهسته سرهكې هیشتا ته پری ماوه یه له مه و بهری پپوه مابوو كه له سهر
كاني خه یاران لامل و ناوچه وان و لاجانگي پې ته پكرد. كړدی په وه و به له پي
دهستی هینای به رویدا، نه ی ده زانی نه وه چی بوو له پر تووشی بوو، هه موی
جگړه کیشانیکه نه م شته په پړپوه ته میشکی.

- شیخ گوړه كې پر له نور بی، هاتبووه نه شكه و ته كانی پشت تاوایی، شه وی
ناردی به دومو بو راسپارده یه ك ناردمی به و دیوا... بو (وه یسه)، راستت ده وی
منیش له پودامام وشه رمځ كړد داوی كه سیك بكه م له ته كما، هه ربه وشه وه پایزه،
نمه نمه باران ده باری كه من به رد او به رد و دموهن به ده و هن به م كه له سه خته دا
هل ده زنام، لای كانی یه كه وه تی په پیم و گویم لی بوو بانگیان ده كړدم، به ناوی
خوم هاواریان لی ده كړدم !!، رویشتم، هه نگاهه كانم خیراتر كړدو فیشه کیك
هینایه پیښه وه... ناوړم نه ده دایه وه؛ برون به له عنه ت بن، چیتان لیم ده وی،
نه وه ستام. نو ریگا دورو سه خته م له خویه وه لی ته واو بوو، كاتیکم زانی گویم له
سه گوهری تاوایی یه كه بهرو و چراكانی ماله كانیش كز كز په رش و بلاو وه ك
خاوه نه كانیان وه نه وزیان ددها.

ئا، هر نه م خه یاله بوو، به م روژی روناكه نه م ی هیناوه ته میشکی و
له ناسه ی خوی گومان ده كات.

هه ستاو ریگا كې گرته وه بهر، سموره یه ك به دارپكدا سهر كه وت و
قوړی یه ك له درزی به رد یكه وه سهره تاتكی ی بوو: (كی نه لی روحیانه ته كه یان
نه چو ته نه م شتانه وه و ناو خویانم پیشان نادهن... بو ؟ نابی ؟!)

- به پې تیوری ته ناسوخ، نه م گیانه ی ئاده می هه رده مینی، نه گهر پیاوچاك
بوو نه وا له شیوه ی گیان له بهرو ئاده می چاكدا ده نوینی و پیچه وانه كه شی راسته.

- سهره لدانی نه م باوه رپه چ لایه ك بوو ؟

- روژه لات، هیند تا میسو پوتامیا.

كچه كې به رده می عاشق بوو، له باتی گوی گرتن له بابته كه
به قه له مه كې وینه ی دلیكې گه وړه کیښاو نیتر ناوه و ی به دلی ورتړ پر
كرده وه.

لای بو كړده وه و:

- گوی گره، ناترسی بمری.

- نیمه نامرین، عاشق هر زیندووه.

وشه كې دوا یی نه و كچه تینیکی دایه، هه رچه ند سالیك به سهر نه م
قسه یه دا تی په پړپوو به لام زوو زووده اته وه بیري، له گه لیشیا خه م و ترسی
ده رپه وانه وه.

هه نجیره کیویه یه که به لاپالی روخاوی ریکا که وه وه که به زور خوئی هیشتیته وه ئاوا لقه کانی شوپ ببونه وه، له نیوان که لاکانیدا به ره که ی رهش ده چووه، لایداو دهستی کرد په هه نجیر خواردن، له وه دا بوو دهست هه لگری ههستی کرد که سیک ئه مهنده لی ی نزیکه گوئی له هه ناسه که یه تی، دهستی له که مهنده تونو کردو گورج ئاوری دایه وه، لقی هه نجیره که که وه ژیر چه ناگی و که لا زبره که به رچاوی گرت، وازی هیناو پوئی، به لام تاماوه یه کیش هه ر ته په ی دلی ده هات.

ویستی ئه و خوفه له بییر خوئی به ریته وه، جه مسهری بییر کردنه وه ی گرت و ترازانده روکاریکی تر؛ (خوشه ویستی روا له تیکی تری ئه و به ربه ره کانی یه که گیان له بهر به رامبه ر مردن ده نیوینی، هه نگاویکه بو جوت بوون، له ئه نجامی ئه مه ی دوا ییشدا بووه یه کی نوئی دپته کایه وه... ئه مه یان لوتکه ی زال بوونه به سهر مردندا... مردن ده یه وی بوون نه هیلی و بوونیش به گیانداریکی نوئی مل ملانی ی له گه ل ده کات).

خوئی نه ی ده زانی بو له هه موبابه ته کانی خویندن ته نیا فه لسه فه ی به لاوه به تام و سه رنجای بوو، چونکه له گه ردون و بوون و ژیان و دیوی نادیار ده کو لپته وه ؟ چونکه زور روده چووه خواره وه و په نهانیسه کانی ئه م گیانه بزویه ده رده خست ؟ یان به دوا ی شتیکی نا دیاردا ویل بوو ؟ وه یان چونکه (سازگار) حه زی لی ده کرد ؟

ته نیا یه کی که له مانه نا، هه موی به کو مه ل، هه ر ئه م فه لسه فه یه ش بوو، بووه پردی به یه که گیاندنی ئه م و ئه و، چونکه له هوئی ده رسه که دا چالاک بوو، ئه ویش هه زی ده کرد له په نایه کدا ته ریک بن و ته نیا بو ئه می باس کات.

که چاوی ورد بوونه وه ی له ده ریای روانینی ئه ودا ته ی ده کرد، هه رچی پانایی و به رینی ئه م دنیا و گه ردون و پاشکو کانی ته ده بوونه کونی ده رزی یه که، ده بوونه خالیکی وردی یه کی که له و وشه زورانه ی سهر لاپه رهی (مه لزه مه که).

- ئاگادار به، خه یالت نه پوا.

- به من ده لی ی، تو خوت !

بزوه که شی سهر و سیما ئاویته بوو، مه لزه مه که ی داخست و ویستی شتی که بلی، به لام ئه و گورج له ده می سه نده وه:

- فه یله سوف بی خوشه، به لام په راگه نده بی و ته ریکی و گوشه گیری من له که لی دا نیم.

- سازگار، به ئه ستوری هه مو کتییبه کانی ناو ئه م کتییخانه یه، من له مه دا له که لتام.

- منیش به به رزایی هه مو بینا کانی ئەم ناوه.

- کاممان دهیبهینه وه.

تریقانه وهیه کی بی گهردو چه نماخه ی چه زیکی شیت له پر هینانیه وه سه ر خویان.

له بی دهستی نوسان به پشتی دهستی یه وه، سه ری په نجه کانی یاری به جوته بازنه ئالتونه که ی دهستی ده کرد، ئەو چاوی له هاتنی دوو قوتابی بوو، دهستی دههیناو:

- با پروین، پیت کرا عه سردیم.

عه سریش له و جی یه ی دهستی له سه ر دانا ورده ورده پیا هات، ئەم له دنیا ی (ئه بیقورو که لبی یه کان و بوزاو لائوسی) یه وه هه تا (مانی) و دوا ی ئەوانیش دا گه شتی ده کرد، تاسه ی شه پو لی یه که له دوا ی یه ک نیوانیک بوو بو هه ر بیره وه ریه ک، قژی ره شی خاوی که می زبری تیکه ل به روی ئەویش بیووه، ئاره قه یه کی لینچ و خه ستیش وه که تیره ئەو دوو له شه ی له و ئاستانه دا له یه که ده دا که لیکیان دا بوو، فینکی و گه شکه یه کیش دوا ی لیک به ربوون وه که شه پو لی ئاوازی ریکورده که ی لایانه وه به سه ریا ده هات.

زور جار جله و به رده بوو و ده که وتنه لیژی، به ربه ره کانی مردنه که له وه دا بوو رویدا و (سازگار) وریاترو زرنکتر بوو، وه که سوره ماسی یه کی سرک و خز خوی ده فرتانه لاوه:

- چی یه که ی ؟ له سه ر خو !!

لاده که وت به لام ئەو دوو گیانه هه ر تیک ئالا بوون، له شه کان جیا بوون، هه ریه که له سه ر گازی پشت هه نسکه برکپی ی بوو، به ده ست ئاره قه ی له نیوچه وانی، لاجانگی، لاملی ده سپری یه وه، به لام زوری نه ده برد، ئەوه نده لاسار بوون، هه رچی (ناشی، نه که ی، چو ن، نه خه له تابی) ئەو چه ند ساله یه فه راموشیان ده کردو ده که وتنه وه نه رمه غاریکی خو شی، به گو تی ده ریای فه لسه قه ی ژیان و مان و نه ماند، به سواری ئەسپیکی ره شی قه ترانی ناوچه وان سه بی یه وه به بی ئەوه ی یه که پارچه په پرویان پیوه بی، پاژنه ی پی یان له به ر ورگی توند ده کردو ئەسپه ش ده یحیلان و ده که وته چوار ناله، جله ویان راده کی شایه وه... ده که وته وه نه رمه غار... دیسان چوار ناله... نه رمه غار... چوار ناله... نه رمه... ئەم له خویدا روا له تیکی سه رده مه که ی بوو. له پیچی توله ریگاله دا، له بن به ردیکدا لاشه ی ریویه کی توپیو که وتبوو، لی ی ورد بووه، نیوه ی رزیبوو، (ئاخو چ ئازاری، فیشه کی کام راوچی، ساچمه ی کام ریووار، پیوه ی داوه و به و بریناریه خوی خزانوته ئەم بن به رده... ئای ژیان، مانه وه و رزگار بوونی خوی له م ژیر

به رده دا دیوه... به لام)... ملی ریگاکی گرتوه، قورسایه که ی شانی چه بی
دابه شانی راستیا، ده ستیگن کرد به گیرفانی شهر
واله که ی داو دلنیا بو له وه ی که نامه که ی تیدا به.

- دنیای نه مرو هه روه ک جارانه... که لحوکان وه ک خویانن... تاوانیکی که وره و
لیفه یه کی شپ.

- شته کان زور ورد ده که یته وه...

- نه مرو واپیویست ده کات.

له مله که وه داگه رایه وه بو باسکه که ی نه و بهر، له بن ده وه نیکدا جوتی
که وفجوقیان کرد به ره و نه و

به ر بوونه وه، که ی و بی دهنگی، سینه ریکی که پ، شنه یه کی فینک، بوئی
کوستانیکی خوشی ده دا به پرودا... تاوانی هه ناسه یه کی هه لمزی و سنگی
کرده وه، هه ردوو باسکی به ره لاکرد، وه نه و سروشته به رزه بگریته باوه شی یا
بچینه باوه شی.

شاخه که فراوان بوو، به رزتر بوو هه تا بووه کیویکی مه زن و نه و وه ک
خالیکی بریسکه دار به دامینی یه وه سه رده که وت.

له بی ده شته که شدا، هه مو شته کان به پرونی و بی په نهانی، وه ک له ژیر
زه ره بینیکدا بن ناشکراو دیار بوون، تی ده پروانین و لیکه ده دانه وه ده شی زانی
سه ره نجامه که ی چی ده بی... نه مه به لایه وه نه وه نده ئاسان بوو، له وه لامی نه و
پرسیاره ی که سه ری سال به لای سازگاره وه بیستونیک بوو: (دوو نه له کترون له
نوربینالیکدا هاو بارگه ن، له که ل نه وه شدا که بارگه کانیا نیکه تیغه نه توان
بژین... بوچی ؟ چون ؟!)

قاقا بی که نی، هه مو ماسولکه کانی جمان، دل و دهرونی به نه ندازه ی
ده شته به رینه که ی شاره زوری خواریه وه مزوان بوو... دیسانه وه سه ری
داوه کانی که وتنه وه ده ست و گری کویره کانی ده کرده وه، نه و داوه به و نامونه بوو،
جاریکی تر له وه بهر، باوکی، داویکی تری ئاوی کرد بووه و نه میشی فیر کرد بوو.
ده ستیکی دایه وه له لارانی، بو گیرفانی شهرواله که ی و دلنیا بووه... ئیتر
هه نگاوی نا به لام به ئاگایی یه کی بی نه ندازه وه، ده پروانی یه هه ر بنچکی، ژیر
ده وه نی، لاپالی، بن به ردی هه تا لای ده کرده وه بو ویزه ی هه فگیگیرش.

شەقۇ

نەيسىنا: نور الدين انور بوتانى

دنيا ھاقىنە كا درەنگى يە... ھا... تو نە ماىە، پىشتى چەند پوژىن دن ئەمى
داكەقن پاهىزى. ئى يا ھىش دنيا كەلە كەلە وتىنا گەرمى ناهىلە خوەدان ژئەنیا
مروقى زوھابە، تنى بە شەف قاسەك ھونك دې، لەورا ژى ھەرشەف بايەكى ھىن
ژچى يى بەر بگوند دەت،... گوندى مە ژى لەدە شتى يە وقاسى سەعەتەك پى
ژچى يى دوورە.

ھەلبەت ئەم ژى مينا ھەمى خەلكى گوند، مە (دەھ - دوزدە) سەرىن پەز
ھەبوو، شقان ژى لگوندى مە تو نە بوو، تنى مالا ئاغى شقان ھەبوو، لەورا
گوندى ھەركەس ب خوە چاف دىرى لە پەز وسە والىن خوە دكر، (شەقۇ) ژى كورى
من نى مە زن ھەرو پەزى دېر ئاقار و دچىراند.

نەز ژى سالى (دوو - سى) پەرچە ژقادى رادكم وتوقى خوە ئى دەچىنم،
لەورا ژى (دوو - سى) پەرچىن قادى بزور ئابوريا مال وزاروكىن من پى دەت،
ھەر چاوا بە مە دەباريا خوە پى دكر.

نىقارەكى ژبەرى پو ئاقابە، (پەوشى) خەباتا شىقى دكر، (شەقۇ) ژى ھىش
قار نەھات بوو، نەز ژى دئورتا ھەوشى دا دگل زاروكىن خوە پونشتى بووم ئو
دە سىف دبا.

(ته مو) كورئ من ئى بچوك گو: باقو ئەز برچى مه ؟... من زى دهنگل
(رهوشى) كر.

رهوشى.... رهوشى.... ده زووبه لى، ئەف چ بەتە هات، كا شىفا مه ؟
(رهوشى) بەرسفا من دا وگو: ها.... ئەها.. تونەمايه چاقى من ئەزى ژوهر
بينم، ما قەى وون برچى بوونه ؟؟ كا رابه (كوچەرا) من ئامانان وهرين، دهنك
لكە چا من ئا مه زن كر وگو:

ئەرى «جاميرۆ»... وهلا گرازا مه زى كيم بوويه ئوتوزانى كوئىسال مه چ
گەنمى پاقر نينه بوخوهر پاكى، نى من سەد جارا دگو: قى گەنمى قەندەهارى
لزه قيا پيش گوند مه چينه، قادا وى گەلەك بەدەخەلە.

دى بلا رهوشى، تشتەك نابە، بلا ئىسال زى بخير هەرى، سالا كا دى
ئيشەللا ئەزى زوودەست هلدەم شوفا خوهر باژوم ئوژ (دەه) تگارين گەنمى كيم
ترناچينم، مانى (رهزو) يى پسماى من ژكەرەما خوهر وى هيستره كا خوهر ژمن پرا
بشينه، ئەز جوتى خوهر يى بكەم.

ئەرى... ئەرى.. (رهوشى) تنازين خوهر ب من كر وگو: مانى تە سالا پار
زى دگو ئەزى (دەه) تگارين گەنمى بچينم، ما قەى توژى بوويه (ميرزو) يى
سوڤى (حەسو) ؟... (دەه- دوزدە) تگارين گەنمى بچينى هيشتا هەراپاهيز !...
تەق.. تەقا... دەرى هات وخولامى ئاغى بژور كەت.

سلاف دا ومن سلافا وى راگرت.

من گو: كەرەمكە برا پوونه ؟.

گو: خوهدى ژكەرەما تە كيم نەكى برا، لى ئەز بەلەزم ودى هەرىم نافا گوند
ئوژگونديارا بيژم كو ئاغاي دقى وون تەف ئيشەف وەرن ديوەخانى.

مگو: سەر چاڤا برا، ئەز زى شىفا خوهر بخوم وئەزى وەرم.

دەستورا خوهر ژمن خواست وچو.

رهشى گو: (چەكو) .. ئەوكى بوو وهەا بەلەز چو ؟.

مگو: (سموڤى) خولامى ئاغى بوو.

گو: ديسا (سمو)! نى مه پير ديكلكە دابويى ژئاغى پاپربوو، ئيرو بونا چ

هاتە ؟

مگو: بونا ديكلى نەهات بوو، لى ئاغاي دقى كو ئەم تەف ئيشەف هەرن
ديوەخانى ووى چەند پرس وگوئنا ژمەريژى.

گو: پرس وگوئنا چاوان ؟.

مگو: ما ئەز ژكو دزانم..

دوستی گو... هی.... (چه کو).. ب سهری که کی خوه کم، هه به تونه به،
 گوند زدا وسهر کانی یی هه !....
 دگو گوتنا چی که چی ؟
 گو پا سوبی چاخنی ئەز چو بووم سهر کانی یی، من بهیزت بوو پیرا
 (سیفی) دگوته (خه جوکسا) ژنا سوړو کو دوهی یه کی په زی خوه بهردایه
 بوستانی ناغی نه وی دهر گوندره.

ئەز که تم گو مانا ودلی من زی پر دترسا چاخنی من ئەف بهیزت.
 ناخر... من شیفا خوه خوار وبله ز پابووم نو من لنگین خوه ل بایی به زی
 خست وپیږا دهر که تم بو دیوه خانی، ئەز گهام دیوانی، من سلافا دا جماعه تی
 ووانا سلافا من راگرت و بخیره اتنا من کر، گوندی تهف لور بوون، تنی ناغا
 ومه لایی گوند نه هات بوون، قاسی نیف سه عه تی ئەم مان، من هه و دی ناغا
 ومه لایی گوند زی ب ژور که تن، ئەم تهف ژبه روان قه پابوون نو مه سهری خوه
 ژوان را چه ماند.
 ناغا پونشت سهری دیوانی وگو:

که لی جماعه تی... دوهی یه کی په زی خوه بهردایه بوستانی مه یی دهر
 گوندره، فیجه ئەز ومه لی مه تولا فی یه کی دانی یه کوژ (پینچ) سهرین په ز و
 (دهه) تغارین گهنمی کیم تر نه به، له ورا ئی په زی خوه بهردایه بوستانی مه،
 دفی سوبه بخوه تولا مه بینه، ژبه ری ئەز وه ته فان سوند بدم ویزانمه نه وکی یه.
 جماعه تی...

یه کی گو: وه لا ب سهری شیخ کم نه په زی منه.
 یه کی گو: ئەز به نی، پا دگو تن دوهی شقانی وه لور بوو.
 یه کی گو: وه لا من دوهی (سی - چار) چیله کین سو فی (حه مو) لوردی بوو.
 یه کی گو: پا لاوی مه دگو: دوهی (شه فو) زی لور بوو.
 هه ری که گوتنه ک کر.
 ده به سه لووو... به سه. هه ما مه نا خوه گو ت فیجه کی پی نه خوهش زی
 به، بلا ژفر بارکی وکودا هه ری بلا هه ری.

ئەم قاسه ک مان وپاشی یه کو - یه ک پابوون بهر به مالا خوه ژفرین.
 ئەز گهام مال (پهوشی) هات پیشی یا من و گو:
 خیر به چه کو، ئەف چما تو ولو ب خه می، ما تشته ک هه یه ؟
 مگو: پهوشی خوه دی ئالیکاری مه به، کاشه فوژا قار هاته ؟

گۆ: به ئى وى لى سەربان پازايە.
 من دەنگ ل (شەقۇ) كر، كا وەرە لاوى من.
 (شەقۇ) هات ودى من زى هيش پىرتىرسا.
 من گۆ: كى دوھى پەزى خوە بەردايە بوستانى ئاغى لاووو ؟
 گۆ: وەلا باقۇ دوھى ئەز گەلەك وەستايى بووم، ئۇ لاشى من زى پىر دىشا
 قاسى (پازدە - بىست) دەقىقە كا ئەز پازا بووم، ئەز شىار بووم من هەودى پەزى
 من لور نەمايە !.. من هونىرى... هونىرى لى من تشتەك لوان درا نەدى،
 جاركى من هەولى نىرى من كەريەك پەز دنىف بوستانى ئاغى دى.....
 ئەز هيرس بووم ومن شەقامەك ل بنى گوى (شەقۇ) خست، من كر ئەز
 شەقامەك دن زى لى. بخم، لى پەوشى نەهىلا.
 گۆ: دە بەسەلوو... هيرس مەبە، ماقەى تودى كرپك زى بكوژى ؟
 بپاستى زى ئەز گەلەك هيرس ببووم، پاشى من هزر كر ئەز قەگەرم مالا
 ئاغى وهىفيا زى بكم بارى مە پىچەك سفك بكى ژبەر كوئەم خزانن ونگارن ئەو
 تولا ئاغا دخوازى بجى بىنن، ئەز ل بەر بووم بچم من دى (شەقۇ) بدەنگەكى
 نزم گۆ: باقونى ئەو كەريى پەزى نەيى مە بوو.
 م گۆ: پا پەزى كى بولۇ ؟
 گۆ: پەزى مالا ئاغى بوو، نى شفانى وان زى لچولۇ پازا بوو ئوپەزى مە
 زى ژبەرى بگهيزە بوستانى ئەز پىرا گھام ئومن زفراند.
 ئەز گەلەك پوشمان بووم چاخى من ئەف بهيزت.
 م گۆ: لاوى من ل من مەگرە، من نەزانى بوو ئومن ئەو شەقام ل تە خست.
 شەقۇب كەن بەرسفا من دا وگۆ: خەم ناكى باقۇ، تشت تونە بوويە، ماقەى
 ئەف جارا يەكى يە تو شەقاما ل من دخى ؟..
 ئەز مام وى شەقى دگەل خەما وى شەقاما من ل (شەقۇ) خست بوو،
 چەندى من دكر ئەز پازم لى خەوا من نە دەهات جارنا زى ل بەر تاقا هەيقى من
 بەرى خوە ددا شەقۇ ئومن لى دنىرى كورپازايە....

هونه‌ری «شانوویی»

مالین ماککوکین

وه‌رگپراڻی: - ئازاد به‌رزنجی

گەر بمانه‌وی هەر کاریکی ئە ده‌بی به‌ تیگه‌ یشتن وه‌ لسه‌ نگاندنه‌ وه‌ بخوینینه‌ وه‌، ئە‌وا ده‌بی له‌ پێشدا بزاین نوسه‌ ره‌ که ده‌یه‌ وی بلی چی ؟ چونکه‌ زانینی ئە‌وه‌ یارمه‌ تیمان ئە‌دات ئە‌و ئامانجه‌ بدوژینه‌ وه‌ که نوسه‌ ره‌ که مه‌ به‌ ستیتی. شانوویی ئە‌و تیکسته‌ ئە‌ ده‌بی به‌ یه‌ بویه‌ ده‌نوسری تا له‌ سه‌ر ته‌خته‌ ی شانۆ نمایش بکری وه‌ که هەر هونه‌ ریکی دی پێساو بڤه‌ ما‌ی تاییه‌ تی خوی هه‌یه‌، به‌ لام نوسه‌ ری شانوویی پا به‌ سه‌ نیه‌ به‌ و پێسایانه‌ ی که میژوو نوسیك یا بایوگرافی نوسیك پێویسته‌ په‌ یره‌ ویان بکات. ئیمه‌ داوا له‌ دراما نوس ناکه‌ ین ده‌قاوده‌ ق خوی به‌ حه‌ قیقه‌ ته‌ میژوویییه‌ کانه‌ وه‌ به‌ ند بکا وه‌ ک چون روویان داوه‌ و داوا‌ی ئە‌وه‌ شی لی ناکه‌ ین خوی به‌ بیرو هزرو په‌ فتاری شه‌ خسیه‌ تیکی میژوویییه‌ وه‌ به‌ ستیتیه‌ وه‌، به‌ لکو سه‌ر به‌ ستی یه‌ کی ته‌ واوی هه‌یه‌ به‌ بی‌ ی داوا کاریه‌ کانی هونه‌ ره‌ که‌ ی ده‌سکاری له‌ باب ته‌ که‌ دا بکات، چونکه‌ وه‌ کو وتمان میژوو نوس نیه‌ تا وینه‌ یه‌ کی ده‌قاوده‌ قی ژیاڻی ئە‌و چاخه‌ مان بو بخاته‌ روو.

بو‌ روونکردنه‌ وه‌ ی ئە‌م مه‌ به‌ سه‌ ته‌ ش شانوویی ی «یولیوس قه‌ یسه‌ ر» ی دراما نویسی مه‌ زن و لیام شه‌ کسبیر به‌ نمونه‌ ده‌ هیڻینه‌ وه‌، بو‌ نوپسینی ئە‌م شانوویی به‌ نوسه‌ ره‌ په‌ نای بردوته‌ به‌ر میژوو نویسی رۆمانی «پلوتارک» به‌ لام به‌ وه‌ وه‌ نه‌ وه‌ ستاوه‌ و زو‌ر گو‌ر انکاری تیدا کردووه‌، ده‌ بیڻین که دیمه‌ نی دووهم له‌ پارته‌ یه‌ که‌ م لای پلوتارک پێش دیمه‌ نی یه‌ که‌ م پووده‌ دا، ئە‌مه‌ تاقه‌ رووداویش نی یه‌ که‌ شه‌ کسبیر به‌

شتیک سهره سستی یه وه دهسکاری کرد بی، ته نانه وتاره که ی پروتوس دواى کوشتنی قه یسه ر به پوژیک ده خوینریته وه وه ماوه ی بیست پوژیشدا دوو جه نگ له نیو ریزه کانی سوپادا له قیلیبی پروو ددهات. هر وه ها شه کسپر له هه ندی وردو درشتی ژيانی پومانیدا به هه له دا چوو وه هه ندی خو و توره ی له میژوی نه لیزا بین یه وه وه رگرتوو وه به سهر پومانی یه کانیدا ی سه پاندوه وه کو به رز کردنه وه ی کلاوه کان له لایه ن پومانی یه کانه وه وه روه ها یولیوس قه یسه ر له بری شه وه ی به رگی پومانی ببوشی سه دریه ی کردوته به رو پیلانگیره کان تا سه رگوپیان کلاوه کانیان هینا وه ته وه کاسیوس به کاتژمیر باسی کات ده کات و شه به بیجکه له وه ی که ناوی بازار له مهیدانی پومانی دهنی وسه کوی وتار بیژی به مینه ر ناو ده بات و لاشه ی قه یسه ر گفن شه کری و پروتوس په ریه کی کتیه کی هه لده اته وه ی نیجا دهیه وی له گه ل شه یتان بدوی، له کاتیکدا که پومانی یه کان نه زانیویانه کلاوچی یه ونه سه دریه ونه کاتژمیرونه مینه رونه کتیبیش.

به لام شه هه لاته زاده ی مه زنا یه تی شه و دراما نوسه بووه و به لگه ن بو لیها تووی له کاری شانوییداو شتیک نین به رچه پ و هاو دژ بن له گه ل هونه ری شانوییدا، هر وه ها هونه ری ناوبراو له سهر مملانی یه کی ناوه وه یی پوده نری و پیویست به بوونی کاراکته ریکی سهره کی ده کات که ناحه زی هه بی، له شانوییی ی یولیوس قه یسه ردا گهر پروتوسمان به کاراکته ری سهره کی دانا که دهیه وی پاریزگاری کو ماریه تی پوما بکا شه و ده بینین که قه یسه ر هاو دژه که یه تی و دهیه وی تاجی شایه تی له سهر پیری، نوسه ری شانوییش نایه ت وه کو میژوو نویک هه موو هویه کانمان بی بلی و رای خوی تی هه لکیش بکا، به لکو شه و له خیلای پروداهه شانوییه کانه وه پومان پوون ده بیته وه به لام ده بی نوسه ر پولی راسته قینه ی خواست و تاره زووه کان و نیراده ی مروف له خیلای پروداهه کانه وه بخاته پروو.

نیمه نامانه وی به دیتی شانوییی ی «یولیوس قه یسه ر» میژوی پوما فیربین به لکو ده مانه وی مملانی نیوان دوو کاراکته ر که قه یسه ر و پروتسن له خیلای شه و پروداهه وه ی که له سهر ته خته ی شانو پروو ددهن ببینین.

به لام نوسه ری شانوییی پا به سته ی هه ندی کوته و پیویسته له سهری پیوه ی په ند بی، «فورم» له گرنگترین شه و کوتانه یه و نوسه ر شه و شتانه ی که دهیه وی بیانلی به هو ی - پروداو - و - ناخاوتن - وه گوزارشتیان لی ده کا، شه و ناتوانی به شیوه یه کی راسته وخوهر وه کو چیروک نوس پیمان رابگه یه نیت که فلانه کاراکته روا بیر ده کاته ووا په فتار ده کا ووا ده پوانیته ژیان، به لکو ده توانی وامن لی بکات له کاراکته ره که بگه یین کاتیک په پیره وی شه مانه ی کرد :-

- ۱ - کاراکته ره که له باره ی خوږه وه بدوی.
- ۲ - کاراکته ریکی دی له باره یه وه بدوی.
- ۳ - کاراکته ره که بیته سر شانوو به شداری پروداوه کان بکات و بواری راده برین و ناسین بو ته ماشا که ردابنی.

جوړی دوهم له کوټ و پیوه ندانه، کوټ و پیوه ندی به دهنن، نوسه به ستراوه به توانای دیاریکراوی مروغانه ی نه کته ره وه به هلسانی به کاره کان به شیوه یه کی سرکه وتو له سر ته خته ی شانوو. کوټی سی یه میش «کات» ه، نوسه ده بی له ماوه ی دوو کاژیر یا سی کاژیردا شانویی که یمان پیشکاش بکات به پیچه وانه ی چیروکنوسه وه که سر به سستی یه کی ته واوی هه یه له دیاریکردنی کاتی چیروکه که ی یا پومانه که یدا، هه روه ها نوسه ری شانویی پابه ند ه به یه که ی پروداو و کاراکته ره وه پیویسته سروشتی کاراکته ره کان له گه ل نه و شته دا بگونجی که بی ده لین «سروشتی مروغانه تی».

نه مه له لایه که یه وه له لایه کی دیشه وه نوسه ری شانویی هه ندی مافی تاییه تی خو ی هه یه، بو نمونه بو ی هه یه ته خته ی شانوو بکاته قه لایه ک یان گوږه پانی جه نگیک یان پرووی پاپوپیک و بو ی هه یه به شه ش که س سوپایه کی ته واو پیک بهینی و ده توانی به و شیوه یه ی که به گونجاوی ده بینی ده سکاری پروداوه کان بکات و وا لیره شدا له هه ندی مه سه له ی گرنگ ده دویین که په یوه ندی یه کی راسته و خویان به هونه ری شانویی وه هه یه :-

۱ - شیرازه «الحبکه» :-

شیرازه په یوه ندی یه کی راسته و خو ی هه یه به یه ک به دوايه کدا هاتنی پروداوه کانه وه، بیگوپان هه ر یه کیک له نیمه به سه ریدا تی په ریوه گو ی بو چیروکیک رادا شتی یان خویند بی تی یه وه به لام لی بیزار بوو بی، نه مه ش ده که ریته وه بو لین هه اتووی چیروکنوسه که له گیرانه وه ی پروداوه کاند ا به شیوه یه کی دروست تا بگاته نه و خاله ی که کار تیکردنی داوا کراو بدات به ده سته وه، لیره شدا مه به ست له و خاله «تروپک» یان «لووتکه» یه له شانویی دا، بو یه ده توانین پیناسی شیرازه به وه بکه یین که یه ک به دوايه کدا هاتنی پروداوه کان و ریکخستنیانه بو هیانه به ره می «تروپک».

له راستیدا پروداوه کان له نیوان یولیوس قه یسه رو پروتوس و نه نتونیدا به رش و بلاون، به لام شه کسپیر هات و ریکخستنیکی پیدان به جوړیک که له گه ل مه به ستیدا بگونجی، وه که له پیشدا نیشاره تمان بو کرد ده بینین دیمه نی دوهم که پروداوه کانی پیش دیمه نی یه که م پروده دن شه کسپیر خستوویه تی یه دوا ی دیمه نی یه که مه وه تا وه کو به هو ی نه و دیمه نه وه ماده بنه رته تی یه که ی شانویی که

به بينه ران بناسيئي و بيكاتنه بناغه يه كه بو پرود اوه كاني دوايي، بويه تيايدا جه ماوهری پومانی پاراو هله شه مان پيشان دهدات و بايه خمان دهوروژيني و به هوی پرود اوه كاني دواي نه وه وه ورده و رده بو «تروپك» مان دهبات و هه ندي جار نه هه ست سه رخسته به چه مكه درامي يه كه پي ده گوتري «پروداوي بلندرو» چونكه تا بيت سه رنج و بايه خمان به ملماننيكه له خيالي پرود اوه كانه وه بلند تر ده بي و چاود پريمان بو كاراكتري سه ره كي زياد ده بي، جا گه ر بيتوله «يوليوس قه يسه» دا پروتوس به كاراكتري سه ره كي دا بنين نه وا «تروپك» كاتيكي دي كه نه نتوني وتاره كه ي ده خوښته وه و پاشان كه ميك ده وه ستی تا كاريگه ري و تاره كه ي له سه ر پومانی يه كان بزاني، چونكه پرود اوه كان هه ر له سه ره تاي شانوييه كه وه تا نه م خاله له خزمه تي پروتوسدان، به لام له م ساته به دواوه پاگوږين و شيواوي بيرو باوهری جه ماوهری پومانی ده بينين و کوتايي پروتوس و كوماري يه كه و شانوييه كه به گشتي ده زانين، نه و پروداوانه ي كه له و خاله وه ده ست پي ده كه ن و به رده وام ده بن پيان ده گوتري «پروداوي نزمرو»، پاشانيش مردني پروتوس دي كه به «كاره سات» ناود ده بري و دواي نه ویش به ماوهری كه م «پايان» دي.

شانويي ناوبراويش «تراجيديا» يه چونكه كاراكتري سه ره كي تيايدا هه رس ده هيني، و له گشت تراجيديا كاني شه كسپيردا كاراكتري سه ره كي ده كوژري.

٢ - يه كه ي پروداوي شانويي:-

يه كه م كي شه كه پروبه پوي نوسه ري شانويي ده بيته وه هه لباردني نه و پروداوانه يه كه له شانوييه كه يدا به كاريان ده هيني، شه كسپير هه ندي پروداوي له (پلوتارك) وه وه رگرتوه و نه هاتوه هه موو پرود اوه كاني وه ربگري چونكه نامانجي نوسيني نمايشنامه يه كه بووه نه كه ميژوونامه يه كه، بنچينه ي شانوييش ملمانني، بويه ته نها نه و پروداوانه ي وه رگرتوه كه يارمه تي ملمانني درامي يه كه نه دهن و سه رنجي ته ماشاكه ر دهوروژين.

نه و مه به سته ي نوسه ر نامانجيتي له پروداوه درامي يه كه كان يه كه ي پروداوي شانوييه، گه ر سه يري تيپيكي توپي پي بكه ين ده بينين نه ندانه كان هه موو بو بردنه وه ي ياري يه كه هه ول نه دهن و زورجار ده لين كه فلانه تيپ واريان نه كرد وه كه نه وه ي يه كه كه س بن، به لام گه ر بيتويه كيكيان بو خوي ياري بكات، نه وا نه نجامي تپه كه باش نابي، نه م نمونه يه به سه ر پرود اوه كاني شانوييدا ته تبيق ده بي، هه ر پروداويك ده بي له گه ل پرود اوه كاني دي

شانوویی که دا بگونجی و زیاد له پیوست و له سنووری دیاریکراوی خوی زیاتر بایه خی نه دریتی و له بابه ته سهره کی یه که دهرنه چی تا به شداری بکات له راکیشانی سهرنجی ته ماشاکه ران بو ململانی سهره کی یه که و به س. هندی پرووداو هه ن که خزمه تی مه به ستیک زیاتر نه که ن به لام نه بی ململانی سهره کی یه که یه کیکیان بی، پویه و پیوست نه کا نوسه ر نه و پرووداونه هه لبریت که خزمه تی هیله درامی یه سهره کی یه که نه که ن، نه بینین وتاره که ی (کاسیوس) له شانویی «یولیوس قهیسره» دا خزمه تی نه و مه به سته ناکات که نوسه ر مه به ستیتی و هه ر و هه ته ماشاکه ر گه یشتوته نزیکه ی «تروپکی شانویی» که، و نوسه ریش ده یه وی تروپکه که توندو تیژ بی پویه ته نها به ووه وه ستاوه وتاره که ی پروتوس میسالی راشگاوه که له گه ل گیانی نیشتمانی پومانی یه کان ده دوی وتاره که ی نه نتونی خو په رست و زمان لووس که ناراسته ی سروشته چه په له که ی پومانیه کانی ده کا به کار ده هینی، به لام وتاره که ی کاسیوس هینده گرنگ نیه و خزمه تی پرووداوه کان ناکات و بگره په نگه له خیرایی و نیقاعی شانویی که به نیته خواری و ناگای ته ماشاکه ران به چرینی، که واته یه که ی پرووداو نه وه ده که یه نی که هه ر داویکی بچوک ده بی له زیاد کردنی بایه خو سهرنجدان به ململانی یه سهره کی له شانویی که دا به شداری بکات.

۳ - فرمه به سستی پرووداوه کان :-

وتمان پرووداو په نگه خزمه تی دوو مه به ست یان زیاتر بکات، نه و پرووداونه ی که پولیکی گرنگ له خیرایی ململانی سهره کی یه که دا ده گپن پپیان ده وتری «پرووداوه سهره کی یه کان» به لام پرووداوه کانی دی «پرووداوه لاوه کی یه کان» گرنگیان که متره به لام زیان به یه که ی پرووداو ناگه یه نن به لکو هه سستی خروشان زیاتر ده که ن، نیمه ده زانین که هندی له کاراکته ره کان له «یولیس قهیسره» هه والی پیلانگیرانه که یان بیستوه به لام له گه ل نه وه شدا به خومان ده لین تو بلی ئارسیمیدورس له ناگادرا کردنه وه ی قهیسره دا سهرکه وی.

هندی پرووداو هه سانه وه یه که به ته ماشاکه ر نه دهن له و گوژی یه ی له نه نجامی پرووداوی سهره کی یه وه دوو چاری دین به لام له هه مان کاتدا یارمه تی بلند چوونی پرووداوه که نه دهن وه کو نه و دیداره ی نیوان پروتوس و پورشیا له دیمه نی پیلانه که دا یان هه لچوونی پروتوس له گه ل لوسیوسدا، وه ندی دیمه نی لاوه کی یارمه تی ی نیشاندانی تیپه بوونی کات نه دهن وه کو دیمه نی سی یه می پاری سی یه م یان دیمه نی دووه می پاری پینجه م که چویتی به رده وامی جهنگی نیوان دوو سوپاکه پروون ده کاته وه.

٤ - په يوه ندى ي شيرازه به کارا کتړه وه.

په يوه ندى ي نيوان شيرازه و کارا کتړ له شانويى ي يوليوس قهيسه ردا
 ناشکراو پوونه. له تراجيديدا پروداوه کان له نه نجامى کارى کارا کتړه کانه وه
 گه شه ده کن نه ک له نه نجامى پيکه وته وه، نه مه شه که له پوماني جودا ده کاته وه،
 ليره شدا مه به ست له پيکه وت نه و پروداوه په که له دهره وه خو ي ده سه پيني و
 ياريدى نوسه رته دات.

بو نمونه نوسه رى پومانيكى خه م ناميز پاله وانه که ي به دخواز «شريز»
 پيشان ته دات و ه ندى کرده وى به دى ته دات پال و پاشانيش سزا که ي به
 خنکاندن يان شيلانى به نوتومويليك يان شه مه نده فريک ته دات و يا خود وه کو
 ديکنز به سووتان سزاي ته دات و هر حال مردنى پاله وانه که له نه نجامى
 کارو کرده وى خويه وه نابى، به لام له شانوييه که ي شه کسپيردا به زيني پروتوس
 وه کو نه نجاميکى کارو کرده وى خو ي دى و له بهر نه وى نينسانىکى ميسالى په و
 هوشمه ندى راميارى لاني په و وه نه وى له سه ر زمانى په کيک
 له کارا کتړه کانه وه دى کاسيوس ته ماشاي خه لکي به و جوړه ده کات که له واقعيدا
 هن په لام پروتوس و ا تيبان ده پوانى که ده بى چون بن، شانوييه که ش نه نجاميکه
 بو کالفامى راميارى پروتوس، ده يبينن که ناهيلي نه نتوني بکوژرى و پى ي بى
 ته دات له بهر دى جه ماوهره که دات به ناره زوى خو ي بدوى و نه مه ش ده بيته هو ي
 فه شل بى هينانى کاو و مراده کانى پروتوس. هر وها نمونه په کى ديش له م
 بواره دات هيه نه ويش نه و په کاتى قهيسه ر قايل نابى پيشبينه که بناسى و لى
 بکوليه وه و نه مه ش ده بيته هو ي کوشتنى. په ننگه پومان کوتاپيه که ي به شادى
 بيت به نيسبت پاله وانه که وه دواى مردنى هاوډه که ي، به لام له شانويى ي
 يوليوس سيزه ردا نه مه پرو نادات له بهر نه وى مه سه له که تنها مردنى قهيسه ر
 نيه به لکو بزگار کردنى پومايه و ده بينن خه لکه که به شان و بالى پروتوس دات
 هه لته دن و قايل نه بن بيکن به قهيسه ر، واته کوشتنى يوليوس قهيسه ر بيهوده
 بو و هيچ به رامبه رى ناو ه ستپته وه عه زابه که ي پروتوس نه بى کاتيك خو ي
 به سه ر شيره که يدا ته دات و خو ي نه کوژى.

٥ - راستبيژى له نافراندنى کراکتړى شانوييدا: -

له گه ل نه ودا که نوسه رى شانويى نه به ستراوه به گواستنه وى وړدو
 درشتى حه قيقه ته ميژوييه کانه وه به لام ده بى نه و کارا کتړه رى پيشکه شمان
 ده کات سروشتى له گه ل سروشتى مروفايه تيدا بگونجى، ه ندى جار نه مه

به هه له لىك ده دريته وه و ده زانرى كه ده بى له ژيانى پوژانه شدا كه سيك هه بى
نوسخه ي دووه مى نه و كاراكتره بى له ناو خو ماندا بى، به لام مه رج نيه و رهنكه
هه والى پوژنامه يه ك ببينه به لگه يه ك بو مان كه نه و كاراكتره له ژيانى واقيعيشدا
هه يه و نه وه ي گرنكه نه وه يه كه نوسه ر پاستبيژ ده بى له ئافراندى
كاراكتره كه يدا كاتيك سروشتى له گه ل سروشتى مروفايه تيدا ده گونجى.

وهك نمونه يش له سه ر نه وه با بهرسين: - ئايا قه يسه رى راسته قينه
ده توانى وهكو په فتارى قه يسه رى شانوييه كه په فتار بنويى ؟

يان ئايا جه ماوه رى په مه كى وهكو جه ماوه رى شانوييه كه هه لويست
ده نوينى كاتى سزاي سيناى شاعير يان دا هه ر له به ر نه وه ي ناوى له ناوى يه كيك
له پيلانگيره كان ده چى ؟ كه ر وه لامه كه به لى بوو نه وا وينه كه وينه يه كى
راستگويه و ته باو گونجاوه له گه ل ژيانى مروفايه تيدا.

هه روه ها سيفه تيكى دى هه يه پيوسته كاراكتره ي شانويى خاوه نى بى
نه ويش تاكيتى يه، نه مه يش نه وه ناگه يه نى كه كاراكتره كان هه ندى نمونه ي
ده قواوه قى نيوژيان بن، به لكو له خو مان بهرسين: - ئايا كاراكتره ي شانوييه كه له
كاراكتره ريك ده چى كه بيناسين يان له باره يه وه خويند بيتمانه وه ؟ بيگومان
پروتوس له زور كاراكتره ده چى به لام هه ر خاوه ن تاكيتى خويه تى و به وه
ده ناسرى كه ميسالى يه ك بوو له و پروا يه دا بوو تا قه ده ستىك ده توانى كويلايه تى
له ناو به رى و له نىگار كيشانى نه و كاراكته - ره دا شه كسپير سه ركه و تنىكى
مه زنى وه ده ست هيناوه و ته نانه ت له كاراكتره لاوه كى يه كانى نيو
شانوييه كه يشدا وهكو مادولوس و فلافيوس و كاراكتره پومانيه كانى دى.

به راووردیکی ویزهیی

له ناوه‌ند چیرۆکی

(مه‌م و زین) و چیرۆکی (ئیلیاده) دا

نووسینی: شاکرفتاح

ئه‌م نووسراوه

له سالی ۱۹۶۹ دا نووسراویکی خۆم بلاوکرده‌وه، ناوم نابوو (چیرۆکی مه‌م و زین له ته‌رازوودا). له سالی ۱۹۸۳ دا نووسراویکی ترم بلاوکرده‌وه، له ژێر ناوی (ئه‌لیاده) و (ئۆدیسه) دا که به هی (هۆمیرۆس) دانراوه‌و، له عه‌ره‌بی‌یه‌وه کوردبۆسه‌کوردی. له سالی ۱۹۸۵ یشدا له لایه‌ن (زانکۆی سه‌لاحه‌ددین) ه‌وه داوام‌لی‌کرا که له کوپری (به‌راووردکردنی ویزه‌یی) دا، هاوبه‌شی ی (وه‌رزێ روشنبیری) ی زانستگای ویزه‌یان بکه‌م. منیش به هه‌لم‌زانی، له ژێر ناوی [مقارنه‌ ادبیه‌ بین‌ قصتی (مم‌وزین) و (ئیلیاده)] دا نووسراویکی خۆم به زمانی عه‌ره‌بی پیشکه‌ش‌کردن، که له و کوپه‌دا بیخوینمه‌وه. ئه‌وانیش نووسراوه‌که‌میان چاپ‌کردو به‌سه‌ر گوێ‌گرانی کوپه‌که‌دا دابه‌شیان‌کرد. جا بو‌ئه‌مه‌ی (خوینده‌وارانی به‌ریزی‌کورد) له‌و نووسراوه‌م‌بی‌به‌ش نه‌میننه‌وه، گوپه‌یمه‌سه‌ر زمانی کوردی و پیشکه‌شم‌کردن، هیوادارم که‌لک و خو‌شی ی لی‌بینن.

هه‌رچی نووسراوی [ئیلیاده]‌یه، چیرۆکیکی ئه‌مه‌نده‌ ناوازه‌و نایابه، شاه‌کاریکی (هۆمیرۆس) ی یونانی داده‌نری، که ئه‌مه (۳۰۰۰) سالی به‌سه‌ردا تیه‌ریوه. که چی هیشتا له‌ناو ویزه‌ی جیهانیدا نرخ و گرنگی ی خو‌ی بو‌ن نه‌کردووه.

هه‌رچی چیرۆکی (مهم‌وزین) ی خانی‌یه، ته‌مه‌نی ده‌گه‌پێته‌وه‌ بو‌ سالی ۱۶۹۴ ی زایینی. به‌لام ته‌مه‌ نزیکه‌ ی سه‌ده‌وینیۆکه‌ روژه‌ لاتناسان و وێژه‌وانانی جیهان بایه‌خی پێ‌ده‌ده‌ن و به‌ زمانه‌ زیندوو‌ه‌کان په‌رچقه‌ی ده‌که‌ن و بلاوی ده‌که‌ن و وێژه‌دۆستان ته‌میش به‌ شاه‌کاریکی ناوازه‌ و نایاب داده‌نین.

● (ئی. ئا. ئوربلی) که‌ روژه‌ لاتناسیکی پروسه‌ ده‌لی: «ته‌حمه‌دی خانی، له‌ پێژه‌ی (روستاوی) ی گورجستان و (فیرده‌وسی) ی ئێراندا‌یه. ته‌م بو‌یژانه‌ هه‌رسیکیان دۆست و دلسۆزی نه‌ته‌وه‌ی خو‌یان بو‌ن». دیسانه‌وه‌ ده‌لی: «ته‌حمه‌دی خانی له‌ ناو هه‌موو کوردستاندا ناوبانگی بلابو‌ته‌وه‌ تیکرا هه‌موو کوردیکیش ته‌حمه‌دی خانی به‌ بو‌یژو وێژه‌وان و دۆستی نه‌ته‌وه‌ی کورد داده‌نی».

● (قانات کوردو) که‌ مامۆستایه‌کی وێژه‌ی کوردی‌یه‌ له‌ زانکۆی لینینگرادا له‌ پێشه‌کی ی نووسراوی (مهم‌وزین) دا که‌ له‌ لایه‌ن (م. ب. رو‌دنیکو) و چاپ‌کراوه‌ به‌ زمانی پروسی ده‌لی: «له‌ سالی ۱۹۳۳ دا له‌ (یه‌ریقان) دا کو‌نگره‌یه‌کی (کوردناسان) گیراو بریاریان دا که‌ چیرۆکی (مهم‌وزین) ی ته‌حمه‌دی خانی به‌ تیبی لاتینی بو‌ (کورده‌کانی سو‌فیی) له‌ چاپ‌بده‌ن».

● (دوکتۆر بله‌ چ شیرکو‌ه)، له‌ نووسراوه‌ به‌ نرخه‌که‌یدا: (القضية الكردية) له‌ سالی ۱۹۳۰ دا، ده‌لی:

«ته‌حمه‌دی خانی، زانایه‌کی گه‌وره‌و بو‌یژیکی دلدار بو‌وه. بێجگه‌ له‌ هونینه‌وه‌ی هونراوه‌، هو‌گری‌یه‌کی ته‌واویشی به‌ هونه‌ره‌ جوانه‌کانه‌وه‌ بو‌وه. چیرۆکی (مهم‌وزین) یش که‌ زو‌ر به‌ ناوبانگه‌و بی‌وینه‌یه‌ له‌ بابه‌تی خو‌یدا، مه‌گه‌ر (ئیلیاده‌) ی (هو‌میرۆس) ی بگاتی، هی ته‌وه‌».

● منیش، هه‌روه‌ک له‌م لیکۆلینه‌وه‌دا، که‌ پێشکه‌شی خو‌ینده‌وارانی به‌ریزی کوردی ده‌که‌م، بۆم ده‌رکه‌وتوو‌ه: چیرۆکی (مهم‌وزین) ی (ته‌حمه‌دی خانی)، له‌ چیرۆکی (ئیلیاده‌) ی (هو‌میرۆس) ی یونانی، گه‌لیک بلندتره‌، به‌که‌ک تره‌ بو‌ خو‌ینده‌واران، چونکه‌ فیری خوداناسی و په‌ووشته‌و خو‌ی شیرین و، کرده‌وه‌و کاری به‌رزو پیرۆزو: مرو‌ف دۆستیمان ده‌کات، که‌ ته‌م بابه‌تانه‌ له‌ چیرۆکه‌کی تردا نین و ده‌رناکه‌ون.

● ئیتر ته‌مه‌نده‌و خو‌ینده‌وارانی به‌پێز، ئاراسته‌ی خو‌ینده‌نه‌وه‌ی لیکۆلینه‌وه‌که‌م ده‌که‌م که‌ ناوم‌ناوه‌: [به‌راو‌ردیکی وێژه‌یی له‌ ناوه‌ند چیرۆکی (مهم‌وزین) و چیرۆکی (ئیلیاده‌) دا]. هیوادرم به‌ دلایان بی‌وکه‌ لکیشی لی‌وو‌ه‌ربگرن

شاکر فتاح

«خاوه‌نی پرۆژه‌ی خو‌ینده‌واری کورد»

سلیمانی: ۱۳/۵/۱۹۸۵

پوخته‌یه‌کی میژوویی له‌بابه‌ت ئه‌حمه‌دی خانی و به‌رهمه‌ناوازه‌زیندوو‌ه‌که‌یه‌وه‌که‌ناوی مه‌مو‌زینه

(ئه‌حمه‌دی خانی) له‌سالی (١٦٥٠) دا له‌شاری (بایه‌زید) دا له‌دایک بووه، که‌که‌وتوو‌ه‌ته (کوردستانی تورکیا) وه. له‌سالی (١٧٠٦) یشدای مردوو‌ه. باوکیشی که‌ناوی (شیخ ئه‌لیاس) بووه، له‌خیزانیکی خانه‌دان بووه، که‌سه‌ر به‌هۆزی (خانیان) بووه، که‌له‌نزیك شاری (بایه‌زید) وه‌نیشته‌جی بوون. زانسته‌کانی ئایین و زمانه‌کانی کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی و وێژه‌کانیان له‌خوێندنگاکانی ئایینی شاره‌کانی (ئورفه) و (ئه‌خلات) و (بیتلیس) دا فیربووه. چوو‌ه‌ته (سووریه) و (میسر) و (ئه‌سته‌موول) یش. به‌رهمه‌کانی (نیزامی) و (جامی) و (مه‌لای باتی) و (مه‌لای جزیری) و (عه‌لی حه‌ریری) و (فه‌قی تیران) یشی خوێندوو‌ه‌ته‌وه‌ که‌لکی ئی‌وو‌ه‌رگرتوون. دوا‌یی کراوه‌به‌وانابێژ له‌(مرزگه‌وتی مواردی‌یه)، له‌شاری (بایه‌زید) دا. پاش ماوه‌یه‌ک پێکه‌یشتوو‌ه‌بووه‌به‌زاناو وێژه‌وان و بوێژو راستی په‌رست و خوداناسیکی گه‌وره‌ی (سوڤی). به‌زمانانی کوردی و عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی یش به‌رهمه‌می داناوه. له‌زمانی کوردیدا سی به‌رهمه‌می هه‌ن که‌به‌ناوبانگن: (١): فه‌ره‌ه‌نگی (نه‌وبه‌هار) که‌له‌شیوه‌ی هه‌و‌ن‌راوو‌ه‌دا به‌زمانی کوردی و عه‌ره‌بی دایناوه. له‌سالی ١٦٨٣ دا ته‌واوی کردوو‌ه. (٢): نووسراوی (عه‌قیدا ئیمانی) که‌بریتی‌یه‌له‌(٧١) هه‌و‌ن‌راوه. (٣): به‌رهمه‌ناوازه‌که‌ی: (چیرۆکی مه‌مو‌زین) که‌له‌سالی ١٦٩٤ دا ته‌واوی کردوو‌ه. ئه‌م چیرۆکی خانی‌یه‌بو‌گه‌لیک زمانی زینوو په‌رچه‌کراوه، وه‌ک زمانانی پووسی و ئه‌لمانی و فه‌ره‌نسی و تورکی و فارسی و ئه‌رمه‌نی و عه‌ره‌بی وه‌موو‌جو‌ره‌شیوه‌ زمانه‌کانی کوردی. یان هه‌مووی یان به‌شیکی زو‌تر له‌بیست جار چاپ‌کراوه. ئه‌وه‌یش پێویسته‌بێ‌ن که‌(چیرۆکی مه‌مو‌زین) نه‌ته‌وه‌یی، چه‌ند سه‌ده‌یه‌ک پێش (ئه‌حمه‌دی خانی) له‌ئارادا بووه. وه‌ک ده‌لێن کاره‌ساتی چیرۆکه‌که‌له‌سالی ١٣٩٣ ی زایینی دا قه‌وماوه. به‌لام (ئه‌حمه‌دی خانی) هه‌تاویتی چیرۆکه‌که‌ی سه‌ره‌له‌نووی دارشتو‌ته‌وه‌هه‌موو زانین و چیرۆکه‌و شاره‌زایی هه‌نهری خوی تیدا به‌کاره‌یناوه، تا توانیویتی له‌پیرویاوری پرولووچ پاکی بکاته‌وه‌و بیکاته‌چیرۆکی زیندووی وه‌ها، که‌له‌دل و ده‌روونی کوورده‌واری هاتبێته‌ده‌ره‌وه‌و، چیرۆکه‌ی راست و دوروست و هه‌وشی تی - گه‌یشتو‌ویش په‌سه‌ندی بکات. چیرۆکه‌که‌بریتی‌یه‌له‌(٢٦٧٣) تا که‌هه‌و‌ن‌راوه، که‌دابه‌ش کراون به‌سه‌ر (٩٥) به‌نددا. له‌چوار به‌نده‌که‌ی سه‌ره‌تایدا له‌بابه‌ت

رېزگرتن و پېشانډانی گه وره یی خوداو رېزگرتن له پېغه مېر پارانه وه وه
 دده وی. له دوو بېنده که ی پاش نه و بېنده دا له بابېت رېه وېشت و خو نه ریتی
 کورده واری په وه قسه ده کات، له گېل باری ژرنگ کاری و کومه لایه تی یدا. (خانی)
 له ویدا هو ی پاشکه و تووی و سهر گه ردانی (نفته وه ی کورد) دهرده خات له گېل
 هو ی پېشکه و تنی و زال بوونی به سهر گیر و گرفته کانیدا. کورده واری یش
 ناراسته ده کات بو ئامانجه به رزه کانی، که نه گه ر پې یان گه یش خوی ی
 سهر به سستی و و ئازادی و سهر به رزی و کامه رانی و ته ندور سستی و خوش گوزه رانی
 ده چیژی له گېل نه نداره ی هره ته وای و روشنیری و کومه لایه تی دا. هه رچی
 به نده کانی تری چیروکه که یشن له بابېت چیروکه که خوی وه دده وین. له
 برانه وه ی چیروکه که یشدا، خانی، پاله وانه کانی چیروکه که ی ناراسته ده کات بو
 په ناگامی خودا، بو نه مه ی (نه ته وه ی کورد) به هو ی به کاره ینانی فه رموده کانی
 به رزو پیروزی خودا وه، له ژپانی خودا، بتوانی بگات به ئاوات و ئامانجه کانی
 خوی. نه مه یش پیویسته بلین که (خانی) له گیرانه وه ی چیروکه که یدا،
 ده ماناسینی به (پېشکه و تووی) و (روشنیری) و (شارستانی) به کی ره سنی
 (کورده واری).

چیروکه که به کورتی

چیروکی (مه م و زین)، چیروکی دلاری به کی پاک و بی گه رده، پېس نه کراوه. له
 نه ندازه به کی هره گه ورده داسوژی و خوی خت کردنیکی هه ردو دلداره که بو
 به کتری دهرده که وی. به کی که له دلداره کان ناوی (مه م) ه، که رازنوسی میری
 جزیرو بوتان (میر زینه ددین) بووه. دلداره که ی تریش ناوی (زین) ه، که خوشکی
 به و (میر زینه ددین) ه بووه. نیازی (میر زینه ددین) یش و بووه، که
 خوشکه که ی خوی له رازنوسه که ی خوی ماره بگات. چونکه (مه م) دوستایه تی.
 به کی گه رم و گوری هه بووه له گېل زاوی (میر زینه ددین) دا که ناوی (تاژدین)
 بووه، به کی کیش بووه له پاله وانه هره خوشه ویسته کانی میرنوشینی به که ی.
 به لام به کیکی ناچیزه ی دل پر له قین به رامېر (تاژدین)، که ناوی (به کر
 مه رگه وېر) و په رده داری (میر زینه ددین) ده بی ده ست فری ده داته کاره وه. له
 هه لیکدا که میر زینه ددین ناگای له خوی نابی، کار له دلی ده کات و خراب له دژی
 (مه م) و (زین) ده بیروینی. دواپی میر زینه ددین وای لی دی که له هه ردو
 دلداره که هه لده گه رپته وه، برپارده دات که له به کتری ماره نه کرین. (مه م)
 ده خاته به ندیخانه وه، (زین) یش تا سالیکی خشت له ناو ژووره که ی خودا

که نهفت دهکات، ئنجا که دوسته دلسۆزه که ی (مه م)، واتا (تاژدین) له گه ل کومه لیکێ گه ورده دا که بریتی بوون له براکانی و خزمهکانی و دوستهکانی، شوپشیکێ توندو تیژیان به رپاکرد له دژی (میر زهینه ددین)، له سه ره ئه و زۆرسته مه ی که کردبووی له (مه م) و (زین)، میر زهینه ددین هاته وه هوش خوی و، رینگای دا (زین) ی هوشکی ماره بکری له (مه م) و، (مه م) یش له زیندان ده ره بهینری و، ئاهه نگیکێ گه وره پیشیان به و بۆنه یه وه بۆ بکری، هه ره بۆ ئه مه ی دلی هه ردوو دلداره که بدریته وه. به لام تا ئه وه پووی دا، کار له کار ترازا بوو. چونکه هه ردوو دلداره که، تازه که لکی ئه وه یان پیوه نه مابوو بژین، ئه وهنده کزو لاوازو نه خوش بوو بوون و، خه م و خه فته کاری لی کردبوون. یه ک دوو پوژیکێ پی نه چوو مردن. ئه وهنده هه بوو (زین) وه ها داوای (زهینه ددین) ی کاکێ کرد که له دوا ی مردنیان ئه و ئاهه نگه بگپریت، به لام به مه رچی هه فته یه کی ته وا و دریزه ی پی بدریت و، تاسالیکێ ته واویش له پیناوی دل راگرتی خودا و که لکی خوی و میرده کهیدا، کرده وه و کاری چاک بنوینی به رامبه ره ئه وانه ی له زیندان دان و، ئه وانه ی هه ژارو داماوو سه رگه ردان و هه ناسه ساردو لی قه و ماون. میریش پی ی نا له گناهه کان و زۆرسته مهکانی خوی که به رامبه ره ئه و دوو دلداره کردبوونی، که دی هه ردووکیان له و شیوه پرنازار ناخوشی یه دا مردن، دهستی کرد به هه ل رشتنی فرمیسی خوینین. له به ره ئه وه (زین) ی خوشکی هه رچی یه کی لی داوا کردبوو، بوی جی به جی کرد. هه رچی (به کر - مه رگه وه پ) ی ناره سه ن بوو، له لایه ن دوسته خوشه ویسته که ی (مه م) وه، واتا (تاژدین) ی مه ردو دلیره وه دهست به جی کوژرا. ئیتر ئه مهنده و چیرۆکه که به وه دوا یی دیته که (خانی) پاله وانانی چیرۆکه که ئاراسته دهکات بۆ په رستنی خودا.

پرشنگی به رامبه ره چیرۆکی مه م و زین

ئه و چیرۆکی (مه م و زین) ه ی خانی دایناوه، چیرۆکیکێ نه ته وه یی یه، تایبه تی یه به (نه ته وه ی کورد). چونکه (ئه حمه دی خانی)، خودا ناسی یه که ی و، هوگری یه که ی به یاسای خودایی یه وه پالیان پیوه نابوو، که نه ته وه که ی خوی واتا (نه ته وه ی کورد) و، نیشتمان هه که ی (کوردستان) و، (مرو قایه تی) ی هه موو، خوش بو ی. ئه وه یش بوو به هو ی ئه م (چیرۆکی مه م و زین) ه، له شیوه یه کی تازه و ناوازه و په سه نددا دا بریز ی، که هه رچی کیشه یه کی زرن گ کاری و کومه لایه تی هه یه له ناو (کورده واری) دا له گه ل ئاوات و ئازاری نه ته وه که ماندا تییدا پیشان بدات.

بیچگه له وه له چیرۆکه کهیدا جوانی ی سوروشتی کوردستان و، جوانی ی کچان و کورانی کورده واریمان پیشان دهدات، له گه له ژبانی چینی سه روودا که پره له کامه رانی و خوش گوزرانی و، ژبانی چینی خواروودا که پره له پهنج و ئازار ههروه ها ئه و کرده وه و په ووشته و نه ریتی کورده واری یه مان پیشان دهدات، که پرین له چاکه و پیاوه تی و به خشنده یی، له گه له ئه و کرده وه و په ووشته و نه ریته مان که پرین له که م ته رخه می و که م و کووپی. بیچگه له وانه روشنبیری و شارستانی تی ی کورده واری ی ئه و سه رده مه یشمان پیشان دهدات.

هه رچی (مه م) و (زین) ن، بریتین له کوپو کچیکی دیمه ن جوان و کرده وه جوان هه ردووکیان خاوه نی دهروونی ئازادو، بیروباوه پی سه ره ستن. ئه و دووانه نمونه ی نه ته وه ی کوردن، که خانه دانه له جوانی و ئازایه تی و مه ردایه تی دا، له خوشه ویستی و دوستایه تی ی پاک و بی گه ردا، له گفت و به لێن به جی هیناندا، له چاکه دانه وه دا، له سه رو سامان به خت کردندا له پیناو بیروباوه پی به رزو پیروژدا، ههروه ها له هیوا و ئاواتداو، خه بات کردنیش له پیناوی ئازادی و سه ره به رزی دا.

ههروهک (مه م) و (زین)، تووشی نه خوشی و سه ره گه ردانی و مال ویرانی بوون به هو ی زوروسته می (میرزه ی نه ددین)، میری (جزیروبو تان) وه، که نه یه یشت به کامی خویان بگه ن و بینه ژن و میردو، سه ره به سستی ی ژبانی ژن و میردی ی لی بارکردن، که ئه وه بوو، ئه مه نده تووشی خه م و خه فته و ئازار و نه خوشی بوون ئه نجامیان به مردن گه یشت... ههروه ها (نه ته وه ی کورد) یش له سه رده می (ئه حمه دی خانی) دا، هیزه داگیر که ری یه کانی (تورکی عوسمانی) و (فارسی) و، زو ردا ری ی میره کانی کوردستان، به ده ردیکی وه های بر دبوو، که ژبانی کامه رانی و خوش گوزه رانی و ئازادی و سه ره به رزی ی له ده ست چوو بوو.

ئه و هه ژاری و نه خوینده واری و نه خوشی یه ی ئه و سه رده می تووشی نه ته وه ی کورد بوو بوو، (خانی) په یی پی بر دبوو، که له زو رو سته می داگیر که ره کان و زه بروزه نگی میره کانی خومانه وه پهیدا بوو بوون. (خانی) یش، له به ره وه، ئه و زو رو سته مانه، له ناو چیرۆکه کهیدا که ناوی ناوه (مه م و زین)، له شیوه یه کی ئاشکرا و دیاردا ده رده خات. (خانی)، زو ردا ری ی (میرزه ی نه ددین) و، ده ره قه که ی و، تی نه گه یشتنه که ی و، خو په رستی یه که ی و، ترس وله ره که ی له شیوه ی ئازاردانه که ی و دل شکانده که ی (مه م) و (زین) دا به ئاشکرا پیشان دهدات. ههروه ها خه باتی پاله وان و جه نگاوه ره کان: (تاژدین) و (عارف) و (چه کو) کورانی (ئه سکه ندهر) و دوسته دلسوزه کانیا ن پیشان دهدات وهک: (مه م) و (زین) و (ستی) و (حه یزه بوون) و (گورگین) ی کوپی میرزه ی نه ددین و.

پشتیوانه کانیان له دلسوزانی جه ماوه رانی کورده واری، که ئه وه بوو هه موویان پیکه وه بریاریان دابوو: ببن به یه کو، یارمه تی ی به کتر بدهنو، خوشه ویستی به رامبه ره کتری بنوینو، به هه موو هیزو هه ره تیکی خویشیانه وه دژی زورو سته می (میر زهینه ددین) بوهستن.

(میر زهینه ددین)، که گوئی نه ده گرت له ئاموژگاری یه کانی پاله وانه ئازاو مه ردو تیگه یشتوو که ی خوئی، (تاژدین)، که میردی (ستی) ی خوشکی بوو که بیجگه له وهیش خاوهنی هیزو دهسه لات و پشتیوان بوو، ده چوو گوئی له قسه کانی (به کر مه رگه وه) ده گرت، که خاوهنی دلکی پر له قین و زمانیکی به دگو بوو. بیجگه له وه کابرایه کی خوپه رست و ناپاکیش بوو، دلی هه ره به وه ئاوی ده خوارده وه که کهسانی بی تاوان ئازار بدات وه کو (مه م) و (زین) و (تاژدین) و، ناگری ئازاو وه شه پوشویش هه لیبیگرسینیته له ناوه ند که ساند، یاخود قسه هه لیبه سته بۆ کهسانی ترو هانه هانه یان بدات بۆ خراپه کردن.

(میر زهینه ددین) یش که له م کهینه و بهینه یه دا دل ره ق خوئی نوواندو، خوئی لادا له خداو، له دادپه روهری و، له ره فتاری زانستی یانه، نه ویست راویژ به که سیك، یاخود پرس به که سیك بکات له بابته ئه م گیر و گرفته وه که که و تبه وه ناوه ند خوئی و (مه م) و (زین)، یاخود ناوه ند خوئی و (تاژدین) وه. له بابته چوینتی ی کرده وه ی ئه و دوو دلداره ی شه وه هیچ لیکولینه وه و پرس یاریکی نه کرد، هیچ چه ندو و چوونیکی نه کرد. له جیاتی ی ئه وانه، له خوئی بایی بوو، هه له شه یی ی ده ست پی کرد به رامبه ریان. ئه وه بوو (مه م) ی سه رگه ردانی په وانه کرد بۆ ناو زیندان و، خوشکه به سه زمانه که یشی، (زین) ی له ناو ژووره که ی خویدا هیشته وه به ته نیایی، که تا سالیکی خشتی خایاند. ئه م کرده وه نه نگه ویستانه ی (میر زهینه ددین) بوون به هوئی ئه وه ی ئه و دوو دلداره به سه زمانانه له ناو خه م و خه فته و سزادا بمیننه وه، نه گن به کامی ژن و میردی پیکه گیشتن، هه تا وایان لی هات ها ئیستا بمرن ها تاویکی تر. به لام ئه و (میر زهینه ددین) ه، هه ره خوئی، ناچار بوو، له ژیر بار ی ته نگه تاو کردنی (شوژی کاریگه ری نه ته وه) دا، که به سه رکردایه تی ی، پاله وانی جه نگاوه ر (تاژدین) وه له دژی ئه و هه لگیر ساوو، ناچار بوو سه ربوماقی په و او دادپه وه ری و راستی و دوروستی بنه وینی. ناچار بوو ئازادی بداته وه به هه ردوو دلداره که: واتا به (ده م) و (زین). هه روه ها ناچاریش بوو که له به رده می (زین) ی خوشکی و (مه م) ی رازنووسی خویدا پی له گونا هه کان و زورو سته مه کانی خوئی بنی و، داوای (به خشین) یشیان لی بکات. هه روه ها ناچاریش بوو به دهستی خوئی گونا هه کانی خوئی بشواته وه: ری ی دا خوشکه بی تاوانه که ی خوئی، (زین)، له رازنووسه بی گونا هه دلسوزه که ی خوئی

(مه‌م)، ماره‌بکریّت. که هه‌ردوو دلداره‌که‌یش مردن دهستی‌کرد به‌جی‌به‌جی‌کردنی‌ئو ئامۆژگاری‌یانه‌ی که (زین)‌ی خوشکی له‌به‌رده‌می‌ئو دا کردبووی. (میرزەینەددین) به‌دهستی‌خۆی لاشه‌که‌ی (زین)‌ی هه‌لگرت و خستیه ته‌نشت (مه‌م) هوه له‌ناو گۆره‌که‌یدا. داوی‌ئو هه‌له‌پاش مردنی هه‌ردووکیان چه‌ند ئاهه‌نگی‌کی ناوازه‌و نایابی گیرا، به‌بۆنه‌ی ژن و می‌ردی هه‌ردووکیانه‌وه، که هه‌فته‌یه‌کی ته‌واویان‌خایاند. ئنجا دهستی‌کرد به‌چاکه‌کردن له‌گه‌ل هه‌ژاران و به‌ش‌براوان و سه‌ره‌که‌ردانان و سکه‌سووتوان و بی‌باوکان و به‌ندی‌یان و دیلاندا، که ئه‌وانه‌یش سالکی ته‌واویان‌خایاند. (میرزەینەددین) یش که ئه‌مانه‌ی کرد، له‌سه‌ر ئاره‌زوو، و خواستی (زین)‌ی جوانه‌مه‌رگی خوشکی کردی. له‌راستیدا (میرزەینەددین) له‌سه‌ره‌تای کاردا پیاویکی گه‌وره‌و تیگه‌یشتوو و ئازاو، به‌خشنده‌و، دل‌فراوان‌و، دلپاک‌و زمان‌پاراو بوو. ئه‌وه‌نده‌هه‌بوو، جاری‌وا هه‌بوو، سه‌ری‌لی‌تیکده‌چوو، باش له‌شتی نه‌ده‌کوڵی‌یه‌وه، دل‌یشی ناسکه‌پوو زوو تیک‌ده‌چوو ئه‌مه‌بیجگه‌له‌خو‌په‌رستی‌یه‌که‌ی که له‌مندالی‌یدا نازدار فی‌کرابوو، جا ئه‌مانه‌هه‌موویان، جاری‌وا هه‌بوو، پالیا‌ن پێوه‌ده‌نا بو‌هه‌له‌کردن. یه‌کی‌که‌له‌هه‌لانه‌یشی ئه‌وه‌بوو که پیاوانی خراپی ده‌کرد به‌فه‌رمانبه‌ر. (به‌کرمه‌رگه‌وه‌ر) یش یه‌کی‌که‌بوو له‌وپیاوخراپانه. که کردبووی به‌په‌رده‌داری دیوانه‌که‌ی خۆی. میریش وا خۆی ده‌په‌راند هه‌له‌وه‌لانه‌که‌کاروبار هه‌ل‌سو‌راندنی میرنوشینی‌یه‌که‌ی، جاروبار، پنیستی‌ی به‌و جو‌ره‌پیاوخراپانه‌هه‌یه‌؟! به‌لام له‌راستیدا وانه‌یه‌فه‌رمانبه‌ری خراپ به‌که‌لکی هه‌یچ فه‌رمانبه‌روایی‌یه‌که‌نایه‌ت. هه‌یچ میریکیش که‌لک‌و چاکه‌ی له‌و جو‌ره‌فه‌رمانبه‌ره‌خراپانه‌ده‌ست‌ناکه‌وێت راستی‌یه‌که‌ی ئه‌وه‌تا: پێچه‌وانه‌ی ئه‌و بیروباوه‌ره‌ی (میرزەینەددین) هه‌راسته‌ت. چونکه‌ئو جو‌ره‌فه‌رمانبه‌ره‌خراپانه. نه‌که‌هه‌ر به‌میرنوشینی‌یه‌که‌، به‌لکو به‌جه‌ماوه‌رانیش زیان‌ده‌گه‌یین. ئه‌م جو‌ره‌هه‌لانه‌یش هه‌ر له‌کو‌ردستانی نیشتمانماندا پرو‌ناده‌ن، ته‌نانه‌ت په‌نگه‌بلیم، له‌هه‌موو لایه‌کی جیهانی‌شدا پرو‌وده‌ده‌ن. (میری جزیرو بو‌تان) یش، که (به‌کرمه‌رگه‌وه‌ر)‌ی کردبوو به‌په‌رده‌داری دیوانی میرنوشینی‌یه‌که‌ی خۆی، دوایی ئه‌نجامی هه‌له‌گه‌وره‌که‌ی خۆی چیشته‌ت. به‌واتایه‌کی‌تر. میر، ئه‌وه‌ی دوری‌یه‌وه‌که‌به‌دهستی‌خۆی چاندبووی ...! داخه‌که‌م ئه‌نجامیش به‌وه‌گه‌یشته‌که‌میر، ئه‌و خوشکه‌جوانه‌شه‌نگ‌وشو‌خه‌بی‌هاوتایه‌ی خۆی، (زین)‌ی له‌ده‌ست‌چوو. هه‌روه‌ها (مه‌م) یش له‌ده‌ست‌چوو، که پازنووسی‌کی دلسۆزی چاکه‌خو‌ازی سه‌راستی بوو. بیجگه‌له‌و دووانه‌خو‌شه‌یستی و پیزی سه‌ره‌له‌شکه‌ره‌که‌ی خۆی، (تاژدین) و هه‌موو برا و که‌س و کارو دوستانی (تاژدین) و جه‌ماوه‌ره‌شو‌رش گیره‌کانی کو‌ردی میرنوشینی‌یه‌که‌یشی

له ده‌ست چوو!.. ته‌نانه‌ت كه هوشيشى هاته‌وه‌به‌رخوى، ورياش بووه‌وه، له توانچ‌وته‌شه‌رو پيسواكردنى (مه‌م) و (تاژدين) و، (زين) و (ستى) كه هه‌ردوو كيان خوشكى خوى بوون پرزگارى نه‌بوو!..

هه‌رچى (به‌كر مه‌رگه‌وه‌پ) بوو، ئه‌نجامى به‌وه‌گه‌يشت كه له‌سه‌ر ده‌ستى (تاژدين) دا كوژرا. تاژدين كه بيستبووى (مه‌م) ي دوسته‌خوشه‌وبسته‌كه‌ى له زيندا‌ندا مردووه، وروژابوو، هه‌موو جيهانى لى‌ها‌تبوووه‌وه‌يه‌ك، له‌دا‌خا‌ندا هه‌روژمى بردبووه‌سه‌ر (به‌كر مه‌رگه‌وه‌پ) و كوشتبووى. چونكه‌به‌دگويى ي ئه‌و، (مه‌م) ي به‌وده‌رده‌بردبوو...

شوپشه‌تون‌دوتيزه‌كه‌ى جه‌ماوه‌رانى كورديش، ئه‌وه‌نده‌گرى سه‌ندبوو، ئه‌وه‌نده‌ى نه‌ما‌بوو، ته‌خت و تارا‌جى ميرنووشيني‌يه‌كه‌تيك‌بدات، (مير زه‌ينه‌ددين) خويشى بكوژريت!..

جا (ئه‌حمه‌دى خانى) له‌م چيروكه‌دا، په‌نديكمان پيشكه‌ش ده‌كات، كه ئه‌ويش ئه‌وه‌تا: كه هه‌تا ميركه‌كان و سه‌ركرده‌كانمان جو‌ش و خروشى دل‌و خوپه‌رستى‌يان بيانبه‌ن به‌ريوه، هه‌روه‌ك ئيستاهه‌ن، له‌راستيدا ده‌رگاي پشيووى و ئاژاووه‌چاووپا‌وو، دووبه‌ره‌كى وشه‌پوشوپ له‌به‌رده‌مماندا ده‌كه‌نه‌وه، كه هه‌تا هه‌ين له‌زيانيان پرزگار نه‌بين. كه شه‌رو ئاژاو‌هيش له‌ناوخوماندا به‌رپابوون، داگيركه‌ره - بيگانه‌كان به‌يارمه‌تى زو‌رداره‌كانى خومانه‌وه، ده‌رگايان بو‌ده‌كړي‌ته‌وه‌و، ده‌توان به‌ئاسانى بي‌نه‌نيشتمانه‌كه‌مانه‌وه‌و داگيري بكه‌ن. كه ئه‌و داگيركه‌رانه‌يش گه‌يشته‌ناو خاكه‌كه‌مان و گرتيان، ده‌ست‌ده‌هاويژنه‌ناو كاروبارو ئه‌و باب‌ه‌تانه‌وه‌كه‌به‌كه‌لكمان دين، په‌نجه‌ده‌ه‌شين له‌دوا پوژمان و سه‌ره‌نگريمان ده‌كه‌ن. كه ئه‌و داگيركه‌رانه‌يش نيشتمانه‌كه‌يان كه‌وته‌ژير چنگيان و زو‌رداره‌كانى خوشيمان يارمه‌تى‌يان دان، ئيت‌ر پى‌ى‌ناوى بيلي‌ين هه‌رسى ده‌رده‌كه، واتا: (نه‌خوينده‌وارى) و (هه‌ژارى) و (نه‌خوشي) له‌ناوماندا بلا‌وده‌بنه‌وه‌و، په‌ريشانمان ده‌كه‌ن. جا بو‌ئمه‌ى بتوانين (كو‌ردستان) له‌م سه‌رگه‌ردانى و مال‌وي‌زانى‌يه، پرزگاربكه‌ين، و، ژينيكي پر له‌ئاژادى و كامه‌رانى و خوش‌گوزه‌رانى بو‌ (كو‌رده‌وارى) يه‌كه‌مان پيك‌به‌هينين، پيوسته‌له‌پيش هه‌موو شتيكدا، گيروگرفته‌كانى فه‌رماندارى‌ى خويى‌ى خومان چاره‌سه‌ربكه‌ين. پيوسته‌فه‌رماندارى‌يه‌خويى‌يه‌كه‌مان له‌سه‌ر بنچينه‌ى (دادپه‌روه‌رى) و (يه‌كسانى) و (سه‌ربه‌ستى) دا‌بمه‌زرينين. دواى ئه‌وه‌پيوسته‌هه‌ول‌بده‌ين بو‌ريك‌كه‌وتن و يه‌ك‌بوون و خوشه‌ويستى، ياريده‌دانى يه‌كترى له‌ناوه‌ند هيزه‌كانى (نه‌ته‌وه‌ى كو‌رد) دا، ئه‌ويش به‌شيوه‌يه‌كى وه‌ها كه هه‌موومان مل كه‌چ بكه‌ين بو‌ (ده‌ستو‌وريكى دادپه‌روه‌ر) و (پيشته‌وايه‌كى

نیشتمانی ی دادپه روهر تیگه یشتوو)، که په تی ی (یاسای خوایی) بجوولیتته وه. دواى ئه وهیش خه بات بکه یڼ دژى دوژمنه کانمان و، (کوردستان) یش پزگار بکه یڼ له دهست زوړداری و دیلیتی. کاتیکش گه یشتین به م ئامانجانمان، پیویسته به رهنکاری ی (نه خوینده واری) و (هه ژاری) و (نه خوشی) بکه یڼ تا هه موویان له ناوده به یڼ. ئه مه یش بو ئه مه یه که (نه ته وه ی کورد) ژیانیکى سه ربه ست و ئازاد و سه ربه زانه بژی و. (کوردستان) یش ئاوه دان ببیتته وه و پر ببی له چاکه و فپرو خوش گوزهرانی.

هه رچی (به کر مه رگه وه پ)، بویه کا ناوی هاتووه له چیروکی (مه موزین) دا، که په نجه بکیشریت بو ئه و ناپاکی و پوول په رستی و خو په رستی په ناپه سه نده ی، که ئیستا له ناو نه ته وه و نیشتمانمانه که ماندا بلاو بوته وه، که به هو ی ئه وانه وه (کورده واری) یه که مان تووشی سووکی و پيسوایی و له ناوچوون هاتووه هه روها ئه وه په نجه یش بو ئه وه ده کیشیت که چاو وراو، چه واشه کاری و، که له کسومه کی له ئاراداهه ن، که (داگیرکه ره کان) و (زوړداره کانی ناوخو) هه لیان ده سوورپین له دژى نه ته وه که مان.

هه رچی کوشتنی (به کر مه رگه وه پ) یشه له لایه ن سه رکرده ی شو پشه که (تاژدین) هوه، ئه ویش په نجه بو دواړوژى (نه ته وه ی کورد) ده کیشیت، که له ناو نیشتمانپه روهرانی کوردا، که سانی وا خاوه ن کرده وه ی بلند و مه ردایه تی هه لده که ون، که بتوانن به سه ر پیاو - خراپانی ناو کوردستاندا زال ببین و له ناویان ببه ن. هه روها ئه وه یش ده گه یینی که دواپی هه ر (دادپه روهری) به سه ر (زوړداری) و (داگیرکه ری) دا سه رده که وى. بیجگه له وانه، په نجه یش بو ئه وه ده کیشیت که نه ته وه ی کورد ئه و ده ست که وتانه ی ده ستی که وتوون وه (ئازادی) و (کامه رانی) و (خوش گوزهرانی) به هو ی ئه وه وه بووه که په پره وه ی ئه و (په ووشتی مروقایه تی) یه ی کردووه که (یاسای خودایی) په سه ندی ده کات. به م په نگه، ئه م جوړه ده ست نیشان کردنه ی (ئه حمه دی خانی)، که له چیروکی (مه موزین) دا پیشانمانی ده دات، هیواو ئاواتیکى نه نه وه یی و نیشتمانی و مروقایه تی و هه مان پی ده به خشى که له نرخ نایه ن. چونکه ئه و که له ی خه بات بکات له پیناوی ئامانجه کانی نه ته وه یی و نیشتمانی و مروقایه تی و خویدا، له شیوه یه ک پاله وانانه و گیان به خشانه و مه ردانه ی راسته قینه دا، بی گومان ده گاته ئامانجه بلنده کانی خو ی، له مه یدانی سه ربه رزی و پایه بلندی دا.

هه رچی په شیمان بوونه وه ی (میر زهینه ددین) یشه له کرده وه و کاره خراپه کانی خو ی که به رامبه ر (مه م) و (زین) ی کلول کردبوونی و،

به زهیی هاتنه وهی بزوتبوو پی یان و هه رچی خواستیکی ئه و دوو دلداره هه بوو
 بو ی جی به جی کردبوون، ئه وه دهگه یینی که ئه و گه له ی له پیناوی ئامانجه به رزو
 پیروژه کانی خویدا خه بات بکات و له سنووری ژبییری و تیگه یشتوویی و نایین و
 پیاوه تی راسته قینه و سه به رزی نه چیته ده ره وه، بی گومان سوروشتی
 سه رداران و پیشه وایان و سه رکردان وه هایه، که به ناچاری بو (راستی) و
 (دوروستی) و (داد په روه ری) سه ردا دهنه وینن و، ده گورین و به پی ی خواست و
 پیوستیی به ره واکانشی ده جوو لینه وه و رویش ده که نه چاکه خوازی و پیاوه تی و
 به خشندهیی، به رامبه ری. ئا به م رهنکه نرخ ی چیرۆکی (مه موزین) ی (ئه حمه دی
 خانی) و گرنگی و که لکیما ن بو ده رده که وی، چ له کوپی (زرنگه کاری) دا، چ له
 کوپی (روشنییری) دا، چ له کوپی (کومه لایه تی) و بابه تانی تر دا.

چیرۆکی (مه موزین)، چیرۆکیکی وه هایه، که هه ر وه ک گولیکی جوان و
 بونداری، چاومان پی ی ده گه شتی وه، به واتا زوره به نرخه کانشی دلمان
 ده بوو ژیته وه. هه موو ده میکیش ده توانین که لک و خوشی لی وهر بگرین. چونکه
 وانا کانی ره ووشت و خوی به رزو پیروژو، کرده وه و کاری چاک و پاک و، ره فتاری
 په سه ندمان فیرده کات. هه روه ها رایشمان ده هیئی به (گیانی نیشتمانی) و
 (به کاره یانی یاسا کانی خودا) و (په پیره وی کردنی کرده وه و کاری مرو فایه تی)
 په وه.

ئای چه ند چیرۆکیکی به نرخه !

پوخته یه کی میژوویی له بابته چیرۆکی (ئیلیاده) و (هومیروسی) خاوه نیه وه

له سه ده ی پینحه می پیش زاییندا (بیزستراتوس)، فه رمانداری [ئه تینا]
 فه رمانی دا لیژنه یه کی روشنیری یان له چه ند ویزه وان و بوژیژیک پیکه هیئا، بو
 ئه مه ی چیرۆکی [ئیلیاده] و چیرۆکی [ئودیسسه] له ده می چیرۆک بیژان
 وهر بگرن و بینووسنه وه. به م کاره هه ردوو چیرۆکه که چوونه ناو میژووی ویزه وه.
 پیش ئه و ده مه چیرۆکه کانی (ئیلیاده) و (ئودیسسه) یان له ده می [هومیروس]
 بیستبوو، که ئه ویش پیاویکی چیرۆک بیژو سه رگوزه شته گیره ره وه بوو. ده نگیکی
 خوشیشی هه بوو، ده گه را به ناو شارو گونده کانی یونانستاندا و ئه و دوو چیرۆکه ی
 به گورانی په وه ده گوت بو جه ماوه ران، که وانجه که یشی له گه لدا لی ده داو دلی

گوځگرانی پي خوش ده کړدن. هه ردوو چيروکه که يشی به هوڼراوه ده گوت. تايستاکه يش نه و دوو چيروکه له شيوه يه کی جادو و گه رانه دا کار له دلمان ده کهن. چونکه به جوانی و اتاکانيان و زمان پاراوی و پوشتی و په وانی و سووک و ساده يی يان، سه رده می مندالی و مروفايه تي مان بو به رجه سته ده کهن. هه ردوو چيروکه که نه ته وه يين. له به ناوبا نگترین چيروکاني يونانی و جيهانی ده ژميرين. له پرووی ويزه و چيروکی لاسای و هه نه ره جيهانی يه کا نیشه وه به سه رچاوه يه ک داده نرين. هه رچی (هو ميرو س) ه پياویکی کوپر بووه. هه نديک هه نه به دانه ری نه و دوو چيروکه ی داده نين. گوايا له نزيکی سالی (۹۰۰) ی پيش زاييندا به هوڼراوه هه لييه ستوون. که سانی تریش هه نه له سه ر بوون و نه بوونی (هو ميرو س) و، ميژووی دانانی نه و دوو چيروکه و، شوینی دانانيان، که وتوونه ته ده مه قالی يه وه. به لام نه م جوړه ده مه قالی يانه له نرخي نه و دوو چيروکه که م ناکه نه وه. چونکه نه مه نزيکه ی (۳۰۰۰) ساله به سه ر دانانی نه و دوو چيروکه دا تپه پيوه، که چی هيشتا له نيوان ويزه وانان و ويزه دوستان و ناسياوانی ويزه دا نرخ و زيندويتی و گرنگی ی خويان پاراستوه. هه رچی (جه نگی ترواده) يه، که به هو ی کاره ساتی نه وه وه و، نه نجامه کانی نه وه وه، هه ردوو چيروکه که دانراون، ميژووی قه ومانی ده گه رپته وه بو سه ده کانی يانزه هه م و ده هه می پيش زايين، که نه وسا که (شارستانيتی ی مروف) له هه رپه تي هه رزه کاری يدا بووه.

پوخته ی چيروکی ئيليا ده

چيروکی (ئيليا ده) پره له کاره ساتی دلداري و جه ربه زه يی و شهرو شوپرو، ناکوکي و، دوو به ره کی ی ئاشکراو، به ربه ره کانی له ناوهند پاله وانه کانی (ترواده) و (يونان) دا، و خوداکانيان و په يره وه کانی خوداکانيان دا هه روه ها پرله کاره ساتی سه هنده و سامناک و، سه خت و، سه رسوپه يته ر له گه ل ژيانیکی په نگا وره ننگ و، بيروباوه پانی وه ها، که هو شمان زوربه يان په سه نندناکات و، سه ريشمان ده هيته سه رسوپمان. نه م چيروکه يش له شيوه يه کی پان و فراواندا ناوبانگی سه ند، ته نانه ت گوپرايه سه رگه ليک زمانی زيندو له جيهاندا، که زمانی کوردی و عه ره بيش ده گرپته وه. چيروکی ئيليا ده خوینده وار ناگدار ده کات، له شيوه ی گوزهران و ژيانی خاکه کانی (يونان) و (ترواده) و بيروباوه پرو، جوړی

فرمان - داریان. نزیکه ی ده سالیكك شه پووشوږ له ناوه ند یونانستان و ترواده دا دریځه ی سه ند. هو ی ئه مه یش ئه وه بوو که کرده وه کانی شاهزاده ی خاکی ترواده که ناوی (پاریس) ی کوری شاه (پریام) بوو پر بوو له سووکی و پیسواپی و، هه له شه یی، له چیژکه ی مه ردانه په سندی ده کرد، ئه مه ندی و. زرنکی، نه دادپه روه ری، نه چاکه دانه وه. نه په ووشتی ریزگرتن له که سانی تر. شاهزاده (پاریس) به خو ی وده س وپیوه ندیه وه، له ناکاو سواری که شتی په ک بوو، ودهستی کرد به گه شت وگوزار به ناو ده ریای یونان دا. زوری پی نه چوو گه رد اوکی توندوتیژی تووش بوو، خو یان و که شتی په که یانی سه ره وژیرکرد. کاتیکیش (پاریس) هو شی هاته وه به خو ی، خو ی دی به پروتی په وه فری دراو ته سه ر پارچه زه وی په ک، له که ناری زی ی یوناندا نه که سی لی په، نه ده س وپیوه ند ه کانی شی دیارن. به لام به ختی یار بوو چه ند ئافره تیك له خیزانی شاه ی (ئیسپارته) به لایدا تیپه رین هه ندی پروپیتالیان پی به خشی، توانی له به ریان بکات و له شی خو ی داپو شی. دوا ی ئه وه یش بردیان بو به رده م شاه ی ئیسپارته، که ناوی (مینیلوس) بوو. شاه ی ئیسپارته یش به دل فراوانی په که وه پیشوازی ی کرد، میوانداری په کی جوانی کرد ریزکی وایش لی گرت که شایسته بی له شاه یکه وه بو شاهزاده په کی خاکیکی تربکریت.

که چی شاهزاده ی ترواده، پیچه وانه ی ئه و جوو لایه وه. به رامبه ر ئه و شاهه چاکه، (مینیلوس)، ناپاکی ی کرد. له جیاتی ی چاکه دانه وه ی، چوو ژنه که ی شاه مینیلوس، (هیلین) ی هه لفریواندو، فراندی له گه ل خویداو، چوو وه خاکه که ی خو ی، (ترواده)، که له (ئاسیای بچوک) دابوو. (پاریس) به م کرده وه په ی، بو هه موو لایه ک خو ی ده رخست، که پیاویکی سپله و خویری و کرده وه نه نگه، له وانه یش نیه که چاو له تاوانه کانی بپوشری. هه رچی شاهژنی ئیسپارته، (هیلین) بوو، ئه مه ند ه جوان و شه نگک و شوخ بوو، هه زاران دلی گرفتاری ئه قینی خو ی ده کرد. شاه ی ئیسپارته (مینیلوس) زور خو شی ده ویست. له به ر ئه وه ئه م کاره ساتی ژن هه لگرتنه، که ناپاکی ی ژن ومیردی ی لی ده نکاو، بو دلداری په کی نه نگک و هیچ وپووچ قه ومابوو، دلی هه موو خونکاران و فرمانداران و، جه ماوهرانی یونستانی ووروژاند، بو که لکی (شاه مینیلوس) ته نانه ت هی ئه وانه یش که ناکوک و ناحه زی په کتری یش بوون. هه موویان به زه بی یان به مینیلوسی به سه زمانداده هاته وه. له به ر ئه وه له شکرکی گه وره ی بی شومار ئاماده کراو، له هه زار که شتیدا سوارکران و پرویان کرده خاکی (ترواده)، تا بچن به گرپداو، سزای بده نو، (هیلین) ی شاهژنیشی لی بستینه وه. له پاش چه ند شه ریکیش که نزیکه ی ده سالی خایاند و، دوامین شه ریان ناوی (شه ری ترواده)

بوو ښاري ترواده داگیرکرا و که وته دهست یوناني په کانو، شاهژن (هیلین) ی
 لی سینرایه وه. به لام تا نه مه پیک هات به کلور کهس له هه ردوولا کوژرا و، شارچ
 ترواده ویران کرا له گه ل شاره کانو گونده کانی ته نشتیدا و، دانیشتووه کانیان
 نازاردان و پيسوا کارن وزیانان لی درا. هه روه ها تالان کردن و نافرته بردنیش له
 هه موو لایه کی نه و خاکه دا پرووی دا.

پرښنگی به رامبه ر چیروکی ئیلیاده

● هه رچه نده له پېش پروودانی کاره ساتی چیروکی ئیلیاده دا به چهند سه ده په ک
 ئایینه کانی ئاسمانی هاتوونه ته خواره وه و پیغه مبه ره کانی خودایش په یدابوون،
 هه روه ک له ناوه روکی نه و چیروکه دا دهرده که ویت. خاکی یونان هیچ
 بیروباوه ریکی تیدا په یدا نه بووه له بابته تا و ته نیایی ی (خودا) وه. که واته نابی
 سه رمان له وه سوږ بمینې که گه لیک (خودا) و (خوداژن) له ناوه روکی چیروکی
 ئیلیاده دا ببینین وه ک: (زیفس) که گه وره ی خودا کان بووه و، (نه تینا) که خودای
 تیکه یشتوویی بووه و، (نه فرودیت) که خودای جوانی بووه. (هیرا) ی خوداژنیش،
 ژنی (زیفس) بووه، (فولکان) یش کوږی (زیفس) و (هیرا) بووه. هه رچی (تیتس)
 یشه که به فریشته ی زری داده نری دایکی په کپکه له پاله وانانی چیروکه که و،
 خونکاریکی یونانی که ناوی (نیشیل) بووه. به لام [نارس] به خودای جهنگ
 دانراوه. یونانی په کانیش باوه ریان و ابو، که خودا کان و خوداژنه کان کرده وه و
 په ووشتیان وه ک هیی مروف وایه. هه رنه و نده جیواوزن له مروف که هه ر
 زیندوون و هه رگیز نامرن، هیژو ده سه لاتیشیان له هی مروف زورتره، له مه یشه وه
 تی ده گه ین که نه و خودا و خوداژنه کرده وه و کاری چاکیشیان لی ده وه شتیه وه و،
 کرده وه و کاری خراپشیان لی ده وه شتیه وه، که نه ده بوو لی یان بوه شایه ته وه.
 هه روه ک له م چروکه دا چاومان پی ده که وی، نه و خودا و خودا ژنه، له کاتی
 شه په کاند، دهست ده که ن به دوژنایه تی و، پیلان دانان بویه کتری. هی وایشیان
 تیدایه، کرده وه و کاری هه ره خراپ و هه ره پیسی لی - ده وه شتیه وه، وه ک (نارس)
 که خودای جهنگ بووه.

نه و نده هه په، هه رچه نده نه و خودا و خوداژنه، له بابته تانی دروست
 کراو هه لبه ستراو داده نرین و، له پرووداو له راستیدا له ئارادا نه بوون، به لام
 دوور نیه کاره ساتی (شه ری ترواده)، له راستیدا پروویان دابی، چونکه ته نانه ت

ئەو جى ماوانەى كۆنىش كە تازە دوزراونە تەو ە لە ژيىرگىدا، پەنجە بو ئەو ە دەكىشن كە ئەو شەپە قەومايى.

هەرچەندە فراندنى ژنى شاھى ئيسپارته، (هېلىن)، لە لاين شاھزادەى خويىرىيەو، (پارىس) بەتاوانىكى گەورە دادەنرى و ە سەر بە خونكار (مىنىلاوس) دانانەوئى، سەر بە ەموو يونانىيەكانىش دادەنەوئى، بەلامن لەو باوەرەدام، كە خونكار (مىنىلاوس) دەيتوانى تۆلەى خوى لەو شاھزادە بەدخووە (پارىس) و ئەو رەدوو كە وتوو ناپاکە (هېلىن) بکاتەو، بى ئەمەى بچيتە ناو ئەو جەنگانەو كە نزىكەى دەساليان خاياندو، بە دەيان ەزاران كەسيان تيدا كوژرا بيجگە لە كاوول كردنى شاران و گوندان و، فراندنى ئافەرەتان و گرتن و بردن و تالانى و زورو ستمانى تر كە لە ناو ەردوو خاكى درواسىي يەكتردا کران.

هەر ەو ەما خونكار (پريام) يش دەيتوانى سزاي كورەد پرندەكەى خوى (پارىس) بدات و (هېلىن) ي رفيزراویش بنيريتەو بو كن ميردەكەى خوى كەناوى (مىنىلاوس) بوو، لە گەل پيشاندانى پەشيمانى و خەم و خەفە تدا بوئە و كارەساتە ناھەموارەى كە كورە ەرزەكارەكەى قەومانەبووى و، پيشكەش كردنى ەندى ديارىي ناوازەكەشايستەى خونكار (مىنىلاوس) بى. ئەو يش بو ئەمەى تۆلەبو خونكارى يونان بکاتەو، مەيدانى جەنگيش نەدات كە بقەومن لە ناو ەند ەردوولاياندا، تائەو ەموو خوينا نە پرژين و ئەو خاكانەى ەردوولاشيان ئەو ەندە ويران نەبن.

چاچونكە ەيچ كاميكيان ئەو ەيان نەكرد، ەردوولايان بە بەرپرسيار دادەنرين بەرامبەر ئەو خوينا نەى پژان لە ەردوولادا، ئەو زيانە گەورانەى كە و تن لە ەردوولايان. چونكە ەردووكيان بە دوو خونكارى خوپەرست دادەنرين، كە كەك چاكەى خويان و گەورەيىيە بوش و بەتالەكەى خويان، پيش كەك و چاكەى نەتەوكانى خويان خست. بوچ نەدەكرا ئەو گيروگرفت و گيشەيە، لە شيوەيەكى بىو ەيدا چارەبەكنو، بەھوى چەند خونكارىكى چاكەخوزاو بى لاين و بەريزەو، ناوبژىي ەردوولايان بكن ؟!..

● ەوئى ئەم چيروكە برىتىيە لەو دلدارىيەى كە پەيدا بو ەلە ناو ەند شاھزادەى سېلەو خويىرىدا، (پارىس) شاھژنى ناپاك (هېلىن) دا. بەلام ئەمە چون دلدارىيەكە كە بکاتە ئەو ەى داوین پيسى و ناپاكى و سېلەيىي لى پەيدا بىي، كە لە سەر دەستى ەردوو دلداردا روويان داو ەو زيانيان بە خونكارىكى ميوان نەوازو چاكەخوازو، ميردىكى خوشەويست و دلسوز گەيانەبى ؟!

ئايا خونكار (مىنىلاوس) يش چون دلى بەرايىي دا، ژنىكى وا سېلەناپاك سەرلەنوى بگيريتەو بو خوى و، لەتروادىيەكانى بسينيتەو ؟!.. كەتەماشاي

چيروڪه ڪه ڇڏي ڏهه ڪين، هيچ لهو بابو ته وه نادوي ڪه له پاش ٿه مه ي (هليلين) دراوه ته وه دهست خونڪار (مينيلاوس) ي ميردي، چي ي لي ڪراوه، يا خود چي ي به سهر هاتووه ۱۹! به راستي ٿه مه شتيڪي سهره، پياو سهر ي لي ي سوڀر ده مين ي ...!

هروه ها له چيروڪه ڪه دا چاره نووي شاهزاده خويڙي يه ڪه، (پاريس) پيشان نادات، ڪه چي ي به سهر هاتووه. ٿه وهنده هه يه له چيروڪه نه ته وه يي يه ڪاني تره وه ٿه وه تي ده ڪين، ڪه (پاريس) ٿه مه ي به دزي يه وه، پاله وانه يوناني يه ڪه، (ٺشيل)، ده ڪوڙي، خويشي له پاش ماوه يه ڪي ڪه م ده ڪوڙ ريته وه.

به راوورد ڪرڻيڪي ويڙه يي له ناوهند چيروڪي (مه موزين) و چيروڪي (ٺيلياهه) دا

(۱) : هه ويڙي هه ردو چيروڪه ڪه (دلداري) يه. به لام ٿه دلداري يه ي له چيروڪي (مه موزين) دايه، دلداري يه ڪي پاڪ و پيگه رده پيس نه ڪراوه. به لام ٿه (دلداري) يه ي له چيروڪي (ٺيلياهه) دايه دلداري يه ڪي نه نگو ڪه نگو ناپه سنده. چونڪه فراندن و ناپاڪي ي ڙن و ميردي و داوين پيسي ي لي پهيدا بووه. (دلداري) له چيروڪي (مه موزين) دا بووه هو ي ٿه وه ي: ٿارام و ٺاسايش و سه ربلندي و چاڪه ڪرڻ له ڪه له هه ڙارن و سه رگه ردانان و لي ڦه و ماوان و دامان و ديل و به ندي ي لي پهيدا بي لي ڪه ل چاڪه ي گشتي دا. به لام دلداري له چيروڪي (ٺيلياهه) دا بووه هو ي ٿه وه ي: جه نگو و ناوبانگي حراپ و ريسوايي و ڪوشتن ي ده يان هه ڙارن له هه ردو و لاي لي پهيدا بي لي ڪه ل ڪاوول بووني خاڪي هه ردو و لاد بيچگه له بردن و ڪرڻ و تالاني وڙن به ديل ڪرڻ.

(۲) : له چيروڪي (مه موزين) دا خودايه ڪي چاڪي پاڪي تاڪو ته نيا و بي هاوتا ده بنين، ڪه هه ر بووه و هه ر ده بي و، دووره له هه موو ڪه م و ڪووپي يه ڪه وه، به چنگه و خاوهن ده سه لاتي شيه به سهر هه موو ٺافه ريده ڪراويدا، ڪه وره يه و سه رچاوه ي چاڪه و ڦه ر به بووه موو لايه ڪ. دادپه روه ري ده نويني و، به زه يي ي به ڪزو بيچاره و دامان و هه ڙار و لي ڦه و ماواندا ديته وه، ده ڪه ويته فريايان. ههروه ها به رهنگاري، زور و سته م و ناهه مواري ده ڪات. به لام له چيروڪي (ٺيلياهه) دا، ڪه ليڪ خوداو خوداڙن، ده بنين ڪه له راستيدا نه بوون و نين. ڪرده وه و ڪاري

چاکیان هه په و، کرده وه و کاری خراپیشیان هه په، چه شنی مروځانی سه رزه مین، به لام له و جوړه خوادایه نین که ده سه لاتیان به سه ره موو شتیګدا هه بی، یاخود دوو ربڼ له کرده وه و کاری خراپ و ناپه سه نده وه. نه و خوداو خوداژنانه ی له چیروکی ئیلیاده دا ناویان براوه، ده سستیګی بالایان هه بوو له ویران کردن و زوړو سته م و تالان کردن و ژن داگیرکردنی جه نګه کانی (ترواده) دا. نه وانه به زیندویتی ده مینه وه به لام زوړ کوڼ نین، له سه ره تای ژیاندا نه بوون.

(۳) : هه ردوو چیروکه که به زمانیکې ویزه پېی ی پېشکه و تووو شیرین و خوش نووسراون، مروځ کیش ده کن بو خویندنه وه یان. هه رچی چیروکی (مهم وزین) ه، بریتی په له (۲۶۷۳) تاکه هوڼراوه، که دابهش کراوه به سه ر (۹۵) به نندا. (نه حمه دی خانی) که په کیګ بووه له دانیشتونانی شاری (بایه پید) له کوردستانی تورکیادا، له سالی (۱۶۹۴) ی زاینیدا، له سه ر بنچینه په کی زانست و پاستی په رستی و هوش و رووداو، که دوو ربی له بیروباوه ری پروپوچه وه، ته وای کردووه. دواپی ی چیروکه که به وه ده هیڼی، که پیزو ګه وره پی ی نه و خودایه پیشان ده دات، که پاله وانه خوداناسه کانی ناوچیروکه که له خه م و خه فت و، ئازارو، خوین پشتن و، سووکی و پیسواپی رزګارده کات، که به هو ی نه وه وه جه ماوه رانی کورد له میرنوشینی ی (جزیر و بوتان) دا که لک و فه پیکي زوړ ګه وره یان ده سته ده که و ی. (مهم وزین) چیروکی کی کوردی په، له دلی جه ماوه رانی کوردو، چاګه ی گشت لایه یانه وه هه لقولاوه، کاره ساته کانیشی وه که ده لین سالی (۱۲۹۳) ی زاینیدا قه ومان.

هه رچی چیروکی (ئیلیاده) په، چیروکی یونانی په، کاره ساته کانی، وه که ده لین له ناوهند سه ده کانی یانزه هه م و ده ه می پیش زاینیدا قه ومان. به لام له سه ده ی پینجه م پیش زاینیدا تو مارکراوه و ناوی چووته میژووی ویزه وه. وه که ده لین له لایه ن گورانی بیژیکي کویریشه وه دانراوه که ناوی (هو میروس) بووه. له م پرووه وه دوو به ره کی که و توو ته ناوهند نوو سه ران و ویزه و انانه وه، له بابه ت بوونی که سایه تی ی هو میروس و، نه و سه رده مه ی چیروکه که ی تیدا دانراوه و، نه و جیګایه ی چیروکه که ی تیدا دانراوه و، نه و سه رده مه ی چیروکه که ی تیدا دانراوه و، نه و جیګایه ی چیروکه که ی تیدا دانراوه و، نه و که سه ی چیروکه که ی دانراوه. چیروکه که بریتی په له (۱۶۰۰) تاکه هوڼراوه. که دابهش کراون به سه ر (۲۴) به شدا، به شدا، به زمانی یونانی یش دانراوه. کاره ساتی چیروکه که یش له خاکی یونان و خاکی (ئیلیون) دا قه ومان که که و توو ته ناو پارچه زهوی په که وه ناوی (ترواده) بووه. چیروکه که یش پره له قسه ی پروپوچ و ریژگاو ی، به وه یش داوی ی دیت، که هه ردوو خا که که ویران ده بن و،

خوینیکی یه جگار زوریان تیدا ده‌پژئی و، خوینیکی یه جگار زوریان تیدا ده‌پژئی و، سسوکی و ریسوایی یش بهر هه‌ردوولایان ده‌که‌وئی. هه‌روه‌ها چیرۆکه‌که پرله دووبه‌ره‌کی یه‌کی گه‌وره‌و، گیروگرفیتکی پر ئاژاوه‌و ته‌نگ‌و چه‌له‌مه، له‌ناوه‌ند پاله‌وانانی چیرۆکه‌که و خودا‌کان و ژن خودا‌کان دا که یه جگار زورن. له‌ناوه‌روکی چیرۆکی (ئیلیاده) یشه‌وه‌ ده‌رده‌که‌وئی که جاماوه‌رانی (یونان) و جه‌ماوه‌رانی شاری (ئیلیون)، هیچ‌که‌لک‌و چاکه‌یه‌کیان پئی نه‌براهه. به‌پیچه‌وانه‌وه‌هرچی ئازارو سه‌رگه‌ردانی و، خوین‌پشتن و ریسوایی و، هه‌موو زوردار یه‌که‌ه‌یه، که بو‌سه‌ر ئابروو، و سامان و نیشتمان کراون تی‌یاندان پ‌وویان داوه. ئه‌مانه‌یش هه‌موو به‌هوی خو‌په‌رستی (پاریس) ی شاهزاده‌و، (هیلین) ی شاهژن و، (مینیلوس) ی شاه‌ی ئیسپارته‌و، (پریام) ی خونکاری (ترواده) وه‌پ‌وویان داوه.

(٤) : له‌چیرۆکی (مه‌م‌وزین) دا (میرزه‌ینه‌ددین) مان وادینه‌پیش چاو که دوو فرمانی بپچه‌وانه‌ی یه‌کتری جی به‌جی ده‌کات. یه‌کی‌کیان ناره‌وايه. ئه‌ویش ئه‌وه‌تا که (مه‌م) ده‌خاته‌ زیندا‌نه‌وه‌و، (زین) یش ئه‌و ماوه‌ درێژه‌ که سالیک ده‌خایینی که نه‌فت ده‌کات. یه‌کی‌کیشیان ره‌وايه، که ئه‌وه‌تا: مل که چ ده‌کات بو‌فه‌رمانی ئایینی ئیسلامی که داد‌په‌روه‌ری و به‌زه‌یی هاتنه‌وه‌و، راستی و دروستی و، که‌لکی گشتی ده‌گریته‌وه، له‌گه‌ل خوشک و براهیه‌تی دا. ئه‌نجامه‌کانی ئه‌م کرده‌وه‌یه‌ی دوایی (میرزه‌ینه‌ددین) که‌لک و خوشی و کامه‌رانی پ‌کی زوری به‌خشی به‌ (مه‌م) و (زین) و جه‌ماوه‌رانی کورر. هه‌رچی هه‌لو‌پ‌ستی خونکاری (ئیسپارته)، مینیلوس و، خونکاری ترواده (پریام) و، شاهزاده‌ی ترواده (پاریس) و، شاهژنی یونانی ره‌دوو‌که‌وتوه‌و، (هیلین) بوو، هه‌موو ناره‌وا بوون. له‌به‌رئه‌وه ئه‌نجامه‌کانیان به‌وه‌گه‌یشتن که ئازاریکی زورو زینیکی زورتووشی جه‌ماوه‌رانی (یونان) و (ئیلیون) بین.

(٥) : فروفیلی هونه‌ری ناسک‌و جوان، له‌هه‌ردوو چیرۆکه‌که‌دا ده‌رده‌که‌ون. له‌چیرۆکی (مه‌م‌وزین) دا، (مه‌م) و (تاژدین) جلی خویان ده‌گوژن و جلی ژنان له‌به‌رده‌که‌ن، له‌کاتی ئاهه‌نگی جه‌ژنی نه‌وروژدا. هه‌ر له‌و پ‌وژه‌یشدا به‌ریکه‌وت (زین) و (ستی) ی خوشکیشی جلی خویان ده‌گوژن و، جلی پیاوان له‌به‌رده‌که‌ن. هه‌روه‌ها (حه‌یزه‌بوون) یش که دایه‌نی (زین) و (ستی) بوو جلی خوی گوژی و، جلی پیاوانی له‌به‌رکرد، خوی خسته‌شیوه‌ی پزیشکیکی پیاوه‌وه. ئه‌نجامی ئه‌م کرده‌وانه‌یش به‌د‌ل‌خوشی و سه‌رکه‌وتن و کامه‌رانی گه‌یشت بو‌هه‌موویان. چونکه ئه‌و فروفیلی ره‌نگینه‌ که هونه‌رمه‌ندیان تیدا ئاشکرا بوو، بوون به‌هوی ئه‌وه‌ی، ئه‌و دوو کوربه‌لاوه‌و، ئه‌و دوو که‌چه‌هه‌رزه‌کاره. یه‌کتری ببینن و یه‌کتریبناسن و،

بپاريزن له براکوڅي و، کاوول بوون و، نه ته وه که مان و ميرنو شينی په که يشمان
سهریان به رزبيته وه.

هه چي چيروکي (ټيلياډه) په، نه سپيکي دارينه ي گه وره ي له لايه ن
هونه رمه ندانی يونانی په کانه وه تيدا دوروست کړاوه و، پاله وانه په کانی تيدا
شاراوه ته وه. ټنجا يونانی په کان به فيل خويان واپيشان دده ن، که ده گه پښه وه بو
خاکی خويان نه و نه سپه پيش به جي ده هيلين بو (تراوده يي) په کان.
تراوده يي په کان يش به بابه تي تالانی و سه رکه وتني خويانی داده نين که نه سپه که
ده به نه ناو شاره که يانه وه که (ټيليون) بوو. نه م فيله يش بوو به هو ي گرتنی شاری
ترواده له لايه ن له شکري يونانه وه و، کاوول کردنی شاره که و. کوشتنی
دانشتو وه کانی و سه رگه ردانی ي ترواده يي په کان و سه که رتنی يونانی په کان له
گيرانه وه ي شاهزنه داوین پيسه که ياندا که هيلين يوو. جا هه ر وه که له ر دوو
چيروکه که دا دهرده که وي، فرو فيله هونه ري په کان له چيروکي (مه م و زين) دا
چاکه و خوشی يان لي په يدا ده بي، که چي له چيروکي (ټيلياډه) دا زيان و خوشی يان
لي په يدا ده بي.

(٦) پال وانه کانی چيروکي (مه م و زين)، په رده داری مير، (به کر مه رگه وه ر) ي
لي دهر چي، هه مو يان خاوه نی که سایه تي په کی به هيژو هه رته و، جواميریان
هه په، که خوینده واران ده هيښنه سه رسورمان. چونکه کرده وه و کاریان جوانه و،
ده روونيان پاکه و پير و زه و خویشيان به خت ده که ن له پيناوی که لک و چاکه ي
که سانی ترو گشتی دا له به رنه وه شایسته ي ريزو نازگرتن و، هه ليش ده گرن
خوینده واران چيروکه که چاويان لي بکه ن.

به لام پاله وانه کانی چيروکي (ټيلياډه)، کرده وه و کاره کانيان پرن له
نارې وایي و خو په رستی و زور داری چونکه بوون به هو ي نه وه ي دوو خاکی
گه وره ي پيشکه و توو کاوول بين. له به رنه وه هيچيان له وانه نين هه لېگرن
خوینده واران چيروکه که چاويان لي بکه ن.

(٧) : ټنجا به پي ي نه م ليکو ټينه وه يه ي له مه و پيش کردمان، من له و باوه رده دام که
چيروکي (مه م و زين)، له پرووی گیانی و، ويژه يي و، زانستی و، روشن بيري په وه، له
چيروکي (ټيلياډه) بارستایي ي به رزتره و، به کيشانه يش گرانتره. نه مه يش
سه باره ت به وه په که چيروکي (مه م و زين) راستگو يي و، چاکه دانه وه و،
خو به خت کردن له پيناوی فرمانی پيوست داو، هوگر بوون به هه موو کرده وه و
په ووشتيکی پاک و پير و زو به رزه وه و، په يره وي کردنی (ټاييني پاکي ئيسلام) و،

پاراستنی که لک و چاکه ی گشتیمان فیرده کات. که چیی ئه م جوړه کرده وه و کاره باش و په سهندانه له چیروکی (ئیلیاده) دا نابین، به پیچه وانه وه، هه رگیانی توله سهندنه وه، خو په رستی و، زوړداری و، چاوچنوکی و، چاوچلیسی و، داوین پیسی و، پشم و قین و، دوژمنایه تی ده بینین.

سه رچاوه کان

- (۱) : نووسراوی (چیروکی مه موزین له ته رازوودا) - شاکر فتاح
- (۲) : نووسراوی (ئیلیاده) و (ئودیسیسه) - هومیروس - په رچقه ی شاکر فتاح
- (۳) : نووسراوی (مه موزین) - أحمد الخانی - ترجمة محمد سعید رمضان نثراً باللغة العربية - سنة ۱۹۵۷ مطبعة الترقی - دمشق.
- (۴) : نووسراوی (میژووی ئه ده بی کوردی) - عه لائه ددین سوجادی چاپخانه ی مه عاریف، به غداد سالی ۱۹۵۲ ز.
- (۵) : نووسراوی (اللیاذه) هومیروس - ترجمة عنبره سلام الخالدي نثراً الى اللغة العربية - الطبعة الخامسة - بيروت - دار العلم للملايين - سنة ۱۹۸۲ م.

کورتہ چپروٹ

برسیہ تی

حیدر حیدر

وہرگیرانی
نہ سعاد عہ دو

سپیڈہیک مندالہ کہ بہ دایکی وت: دایہ بروانہ نہم پاپورانہ، دہریاکہ یان
قووتدا! ئہی لہ کوئی مہلہ بکہین؟

دایکہ کہی دایہ قاقای پیکہنین.. مندالہ کش لہ پرسیار کردن بہردہوام
بوو، دایہ ماشینہ کانی سوپایی لہ ژیر دارہکان نوستوون! ئہی چولہ کہکان لہ
کوئی دہخہون؟!

دایکی پرووی گرژ بوو، ہہردوو بروکانی لیك نزیك کردنہ وہو ہاواری کرد:
کوپہ ئہوچ دہلیی؟

کوپہ کہ گوتی: دایہ، باوکم وتی ئہو گہنمہی بو تودانی زہویہ کہمان
ہہ لگرتوہ، دہیکہ مہ ئارد.. ئہ گہر وایکرد لہ روژانی بارانا زہویہ کہمان چ لہ
باوہشیدا دہگری؟

دایکہ رایکردہ ژووری ناندین و بہ ہہناسہ سواری پہنجہرہ کہی کہ
کہوتبوہ سہر دہریاکہ.. والای کردہوہ.

کونده بویه که به دلداره که ی وت: له به رچی میردم پی ناکه ی ؟
 دلداره که ی گوتی: بالنده یه کی ترم خوش دهوی !
 کونده بویه که وتی: به لام من زور خوشتم دهوی !
 دلداره که ی گوتی: تو هزاری، جگه له م کاوله خانوو و دوو چاری زه قو
 دوو بالی به تین هیچی تر شک نابه ی !

کونده بویه که به مهلولیه وه وتی: من ئەم کاوله خانوو خوشه ت پیشکه ش
 ده کم، بو ئە وه ی به خوشی تایا بژین، ئە ی ده زگیرانه دهوله مهنده که ت چیت
 ده داتی ؟

دلداره که ی باله کانی خو ی لیک کرده وه، به فیز وه پیکه نی، ها.. ها.. ها،
 خوشه ویسته دهوله مهنده که م شاریکی پر کاوله خانوم پیشکه ش ده کا ئە که رخوا
 ته مهنی خاوه ن شکو دریز بکا !

کونده بویه که له شه قه ی بالیدا.. له و کاته ی چاوه کانی پر له فرمیسک بوون،
 بلند بوو، وتی: وا له شاری خاوه ن شکو ده چمه دهر، چونکه خوشه ویستی تیا
 به دی ناکه م، به لام روژیک دادی نه به ردیک نه په له داریک به دی ناکه ی له سه ری
 هه لبنیشی، ئینجا یادم ده که یته وه.

* * *

له گه ل روژئاو ادا پیاوه که له کارکردن به ماندوویه تی گه رایه وه مال، ده م و
 دهستی خو ی شوش و داوای له خیزانه که ی کرد که خواردنی بو ئاماده بکا..
 خیزانه که شی نانیکی تیری و که میک زه یتوون و هیلکه یه کی کولای له
 پیش دانا. پیاوه که له سه رخو دهستی کرده نان خواردن..
 ئافره ته که ی پی ی گوت: ئە وه بو وه ک جار ان هه والی (وافد) نا پر سی ؟
 پیاوه که هوشیار بو وه، به راستی ئە مرو ماندووم.. ئە ی کوا ؟
 - نوستوو، به لام لی ی ده ترسم !
 - بو ؟

- قسه ی ترسناک ده کا، یاسین تو بلی ی گیانی ئاده میزاد ببه ریته ئاده میزادیکی
 تر ؟!

یاسین زه رده خه نه یه کی هاته سه ر لیوی، له و کاته ی کاویژی به پاروه نانیک
 ده کردو گوتی: ئە م پرسیاره بی مانایه چیه ؟
 ئافره ته که وتی: وافد مندال نیه، به لام قسه ی وا ده کا زور له خو ی زل تره !
 باوکی وافد دهستی له نان خواردن هه لگرت و ده می سرپیه وه و گوتی: هه موو
 مندالیک وا به زه حمه ت گه وره ده بی.

* * *

دزەکان

له هېرشیک له هېرشه د پرنده کانی دوژمن بو سهر شارو گونده کاند،
فروکه وانی قاره مان (جهرجس حه نناوی)، شه ره فروکه یه کی مهردانه ی له گه ل
فروکه کانی دوژمندا کرد.. له نه جامدا وهک (باز) که وته سهر لووتکه چیاکانی
نزیك ده ریاکه.

ته رمه که یان به ئاهه نگیکی گه وره هینایه وه گونده که.
له پېش ده رگای مالیکی ده شته کی هه ژار، باوک و دایکی پاره وستان و
تلیله یه کیان لیدا !

پیاویک پرسی: سهیره، بېروانه چۆن تلیله لیده ده ن.. وهک بلای بووک
گواسته وهیه !

پیاویکی تر گوتی: ئایا ده زانی ئه م جهنگا وهره تاقانه یه و له خانه واده یه کی
هه ژاری ئه م گونده ن؟! ده لای بو ئه م روژه یان په روه رده کردبوو.
پیاوه که ی تر گوتی: له م روژه زیاتر چی؟ گونیه ئارديک به په نجا لیره یه !
پیاوه که ی تر به پیکه نینه وه: ده گاته سه د لیره گه ر خوا ته مه نی خاوه ن شکو دريژ
بکا !

ريژنه گولله یه ک به بو ئه ی ناشتنی شه هیدی پالوان هاویشتر، به لام
گولله یه ک شوینی خوی له پشته ی پیاوه ده م به پیکه نینه که کرده وه !

* * *

بازاری شاره که بازاییکی پان و دريژ بوو، له وسهری ئاهه وسهری شاره که ی
گرتبوو.. مزگه وتیکی گه وره و به رزیش له ناوه راستی بازاره که بوو. له بازار هه موو
شتیک هه بوو بو فروشتن تا ئاده میزادیش !!

جو تیاری هه ژار به تر سه وه به دوا ی کونده بو ده گه را، هه ر جاره ی پرسیاری
ده کرد گالته یان پې ده کرد ! پرسیاری له پیاویکی کوچه ری وهک خوی هه ژار کرد:
ده بی له کوی بالنده ی به ند کراو بفروشن ؟

کوچه ره که ش دهستی بو پېچی شه قامی بازاره که دريژ کرد، به ره و پېچه که
پویش، کاتی له پېچه که سووپایه وه پوو به پووی کوگایه کی گه وره بوو، که
له بهر ده رگا که ی ئه م ئایه ته ی پې هه لواسرابوو [المال والبنون زينة الحياة الدنيا]
چوه ژووره وه، چاوی به چه ندان قه فسه ی شوشه بی و ئاسنی که وت، چه ندان
بالنده ی په نگاو په نگی تیا به ند کرابوو، هه ر وهک کوگا که به کوتالی په نگاو په نگ
رازا بووه.

بۆبەيانی باوکی و افد به رهو کاری خوئی ده رویشت... و افد لی پرسی :
باوه، ئایا باوکه کان درو ده که ن ؟

باوکه که یشی وتی : نه خیر.
وافد گوتی : نه وه ههفته یه که پیم ده لی کونده بو یه کت بو دینم و که چی تا
ئپستاش هیچ !

- رۆله چیت له کونده بو یه ؟

- ده نکیم پی خوشه !!

باوکی وتی : من له کوئی کونده بوئ بو بکرم.. له و کاته ی برسیه تی له
دهرگای هه موو مالیک ده دا ؟
منداله که وتی : له نیو بازاری شاره که مان به ند کراوه، تویش له
به ندیخانه ی رزگار ده که ی !

باوکی هاواری کرد : چون ده زانی...؟

وافد گوتی : چونکه شه وان له سه ر دار زه یتونه کان ناخوینی !
باوکه که ی به زه رده خه نه یه که وه کوپه که ی له باوه شدا گرت و بوئی کردو
گوتی :

بوئی دینم گیانه که م.. بو که یشتنه وه یه کی تر..
منداله که ش به ده سته ناسک و بچکوله کانی خواحافیزی لی ده کرد.. نه که ر
ئه م جار هیش دروم له که لدا بکه ی، له دوا ی باوکیکی تر ده که پیم !

جوتیاره که له بازرگانه قه له وه که ی پرسی : کونده بوئان هه یه بو فروشتن ؟
بازرگانه که ش وتی : هه موو جوorman هه یه !

- نرخ ی چه نده ؟

- بو تو په نجا لی ره یه، به لام بو یه کی تر حه فتایه، چونکه وا دیاره پیاویکی
هه ژاری و پیویسته کو مه ک بکری ی.

جوتیاره که سه ری سوورما ! له دلی خویدا قینی له منداله که ی هه لساو
گوتی : نه و مندالانه گر نه له شت ده گرن.

له و کاته دا ئه فسه ریک هاته کوکا که، بازرگانه که یش له سه ریه ک پی راوه ستاو
به خیر هاتنی کرد : به خیر بییت، که وره ت کردین، کوکا که ت روونا ک کرده وه،
فه رموو له خزمه تین، کوکا که کوگای خو ته، کورسییکی بو داناوو بانگی منداله
خزمه تکاره که ی کرد : وه ره کوپه بر وانه که وره ت چی که ره که .. فه رموو قوربان
سارد، که رم ؟

ئه فسه ره که یش به فیزه وه گوتی : نسکافه

بازرگانه که وتی: به پراستی شه پریکی مهردانه بوو، به خوا گه وره م سهرت بلند کردین.. خوا ته مه نی خاوهن شکومان دریز بکات.

ئه فسه ره که سیگار یکی (که نت ی)، داگیرساندو گوتی: فروکه مان زور که وت و زوریشمان لی کوژران، به لام نه مانه یشتن بگه نه نامانچ!
یاسینی جوتیار وه کو به رد پراوه ستابوو، گوی ی له قسه کان راگرتبوو، نسکافه هات و خوارد رایه وه، له دوا ییدا به دوو قو لی چوونه ژوور یکی تری کوگا که.. که میک مانه وه، ئینجا به پیکه نین هاتنه دهر، که لو په لی به نرخ نیرد رایه نیو (مرسیدس) ه، ره شه که ی پیش دهر گای کوگا که !!
ئه فسه ره که ویستی پروا..

له پیش دهر گاکه پرووی وه رگیرا.. بینی کونده بو ی به سته زمان له نیو قه فسه که دا نوستو وه، گوتی: حه سانی کورم داوای کونده بو یه کی لیم کردوه، داخوازی ئه و مندالانه سهیره! نازانم بو بالنده یان خوش دهوی؟ بازرگانه که به سهر خزمه تکاره که ی قیراند: کوره ئه و قه فسه به خهره نیو ماشین ی باوکی حه سان!

جوتیاره که به م دیمه نه زیاتر سهری لی شیوا، کات ی بینی کونده بو ی به ندکراو له کوگا که دهر چوو، دلی زور تووند بوو، له پیش خویدا وتی: بالنده ییش وه رده گرن!

پیای کوژه کان

وافد یاسین گه وره بوو، بووه قوتابی یکی کو لیجی چه کی ئاسمانی له و به شه ی که به نیوی شه هید جه رجس حه نناوی بوو، له دوا ی سی سال بوو به فروکه وان.

هه موو روژیک له ئاسمان مه شقی به فروکه که ی دهر کردو خو ی به هه لو ده هاته بهر چاو، به لام ئه و هه لویه ی که هیچی نه ئه بینی جگه له بازارو کو شکی خاوهن شکو.

له پوڅيكي سامالدا هه لو به فږوکه جه نګيه که ی بهرز بووه بو ئاسمان،
 چهند جاريک به سهر شاره که ساتوو چوي کرد، خوي پي رانه گيرا، به رهو بازار
 هاته خوار.. به ردووماني کرد ! ئينجا به رهو کوشکي خاوهن شکو خزي نه ویشي
 ويران کردو بلند بووه.. له کاتي هه لسانه وهی چوار فږوکه به رانگاري بوون و
 داوايان لي ی کرد که خوي بداته دهست بهلام بوي نه سلماندن، به رهو شاخه
 بلند هکان پويشت بوئه وهی خواحافيزی له باوکی بکا..

له و کاتي به سهر لووتکه شاخه کانی ليوار دهرياکه دهفري، که وته بهر
 لووله ی ساروخی دوژمن، فږوکه که ی پيکاوله نه نجامدا سوتا، وهک هه لويه کی بال
 شکاو به سه، شاخه کانی ليوار دهرياکه که وته خواره وه.

له کومه له چيروکی «الفيضان» ی

حيدر حيدر

وهرگير او ه. وزاره الاعلام -

دار الحريه للطباعة ١٩٧٦

«بازنه‌ی روژانی هینی»

هاشم نه‌حمه‌د سه‌راج

ته‌کانی دایه خوو.. نه‌مجاره‌یان به سووکی که وته‌سه‌رگازی پشت..
یه‌کسه‌ر هستی به‌وه‌کرد که هینه‌ی ئاره‌قه‌داری هه‌تا دی زیاتر بروسکه نه‌کاو
په‌نگر ئاسا تا ووزه‌ی که رمایی نه‌به‌خشیتیه‌کیان و له‌شی.. به‌لام خوی راته‌کاندو
به‌زه‌بری پی‌یه‌کانی به‌تانیه‌قاوه‌یییه‌که‌ی هه‌مالی.. ده‌ستی چه‌په‌ی دریژ کردو توند
پاکه‌ت و شقارته‌که‌ی هه‌لگرت.. په‌شته‌ماله‌موره‌کش هه‌ر به‌که‌چراوی یه‌وه...

مارانه برینه که ی سهر گهر دنی په نهان کردبوو... هه لسا یه سهر یزو که می له
 پوچی شته کان وردبووه وه... نه وه ی که زیاتر سهرنجی راکیشا... کاترمیره
 هه لواسراوه که ی سهر پووی دیواری ژوره که بوو... دیر زه مانیکه... به دهم
 هه شت و نیوه وه نووستووه... کی ده لی ئامیره وردیلانه کان ژه نگیان
 هه لنه هیناوه و نه سواون... له وه ته ی هه م ئه م میله زه به للاحه و ئه و سه عات ژمیره
 قوت و قاوه یی یه ده خولینه وه... هو دا... ده با ئیمه ش پون پڙنیان که یین... نه...
 دلم کاترمیری له شی شه که تمه و کاترمیری پیروزی قه ت سل ناکات له نه ژماردنی
 ته مه نی شه که تان و ناسره وی... هه ندی له ووشه کان تام و بو ی خه وی دوینی
 شه ویان لی نه تکا... خه ریک بو هه لاژی... به لام هه تا به ر هه یوانه که گیر نه بو... له
 نکا ورا له باوه شی نه سکه ملیکی پلاستیکیا پرونیشت... چاو خه والو بوو... بون و
 به ره که تی پیداری و شه ونخونی لا پرومه ته کانی ته لخ کردبوون... زور به هیمینه وه
 په شته ماله که ی خسته بن ئانیشکی و ئازاره کانی سهر به ست بوون...
 جگه ره یه کی داگیرساند... دوو مژه ی به قه وه تی لی داو... خسته نیوان
 په نجه کانی وه... دیسان به هیمینه وه له توژی قه دی دار (زه ردلو) هه کی نژیک
 بن هه یوانه که راما، سی که لینی که وتبووی... شاره مورانه ش له سه مای
 ژه هراویانه یان نه ده که وتن... سه عات (هه شت) ی رت کردبوو... چره دوو که ل داو
 کلافه یان ده به ست و پرووه ته وقه سهر ئاوا ده بوون... خوی گوپی و به دهم
 ئاوینه که دا راوه ستا... سه یری ناو چاوه کانی خوی کرد... سوور هه لگه را بوون...
 که وته قژ داهینان... په یوه ندیه کی هه میشه یی له گه ل شانه باز نه یی یه که یدا
 هه بوو... گورج هه ر گوره وی یه کانی دوینی ی له پی هه لکیشا... به پارچه په پرویی
 توژو که ردی پووی که وشه کانی دامالی و به پی که وت... له دوره وه لمووزی ماشینه
 پرته قالی یه بیست و... نه فهری یه که وه دیار که وت... ووروا... هه رکه ستوی
 کرد و نه کرد... یه کسه ر خوی تیکوتا و به خورتی له به رامبه ر شوفیره که دا نیمچه
 شوینیکی داگیر کرد... هه ردو و چاووی ئاراسته ی جووله ی ده ست و سووکانه که و
 له رینه وه ی گوله نایلو نه که سک و سو ره هه لواسراوه کان کرد... بیرو که ی قه د بری
 رپگا که ماروی دا... تیر ته ماشای میلی کاترمیره که ی کرد... مورکی شیتایه تی لی
 به دی ده کرا... نمره یه که ته نگی قایشه که ی شلکرده وه، مه چه کی حه سایه وه...
 له و لاشه وه رسته ته سبیحیکی دنکه قه زوانی ملوانکه ئاسا... پرووه ده فیه ی
 سینگی سفت و سپی ی (خواژنی) شوپ ببوو وه وه قوته ئیمامو که ی به لیچه
 ئاره قه یه کی سیکوئینی به پیستی چه رموله یی وه نوسابو... شه قلو و سیمای
 گه ردانه یه کی خوابی نه نواند... هوگری کوشینی ماشینه که ببو... بست به بست
 ئاشنایه تی له گه ل به رگه جه لاتینه نه رم و شلکه کانا کرد بوو... چه ند

هه لۆیسته یه کی کرد و په وتی گواستنه وه بهرده وام بو.. زوړ به د یقه ته ماشای
پریزه دوو کانه کانی بهرده رکی حه مامه که ی کرد.. گری دهروونی هیور نه بووه وه..
وهك هه موو پروژانی تر (قه برستان) پیشوازی لی کرد.. ئەمجاره یان له دل را
ناخیکی بو هه لکیشاو چپاندی:

مسئله ستیره ی تروپ بهیداخی قه فەس.. ژهنگداره ئیستا که.. سیهه مین
کهس بوو له گوړه پانه که دا دابه زی.. هه راو زه ناو جه نجالی و بازاری جگه ره
فروشان که لاله ی سهریان کاس کرد.. خه ریک بو به چوستی له بواری جاده
بپه ریته وه.. گلوپه سووره که هه لگیرسا.. دوو هه نگاو به ره و دوواره گه پایه وه..
ئه مجاره یان پی ی لی ناو هه تا دوو چاخانه که رانه وه ستا.. سه یریکی راست و
چه پی خوی کردو له بنه بانی هه لگروشکا.. به له ز ناو ریکی به ره و دهسته چه پ
دایه وه گلوله پاره چه که ره ی ده کردو لیژمه سوو ده چوووه وه... دیاره گه رمه ی
قوماره.. ده لی ی مرویه کانی جارائن.. به راستی که شکولیکی سه یرو سه مه ره یه..
جوړه ها به رگو و پوشاکی گرتوته باوهش.. هه وینی به خته وهری ی دوا پروژی له ناو
بوته ی گیانی هه لگرتوه.. خه فەت مه خو.. موړه هه لباوی.. سه یری دهست و پلی
خوکه و.. دوو سبه یش هه ر موړه هه لباوی - ئاگری حه ز ته نگی
پی هه لچنیون هه ر که سه ری هه لبری.. بنمیچه میژویی یه که درزی که وتبوی..
زوړ به وردی له تاق و دینگه کان پاما.. غوربه تی هاتی.. ده یزانی هه رامه و قنکه
جفاره بهر کوپی یه کانی ته نیوه ته وه.. له وشه ی چاری وینه ی ناو چوار چیوه
زه به للاحه که دا زه رده خه نه پی سوو ده بریسکایه وه، په نگی ناو سک و ده ماره
لولپنچه کانی کرمی رهش و ووردیل ی بن پیلوه ته نکه کانی ته هیلنجی هاتی..
وهخت بوو برپشیته وه هه ر چابو چه ند سییه ریکی به دی کرد.. ئاوه ژوور.. که وتن..
زوړ چاکه بازنه ی ئیمروش ته واو ده پی.. هه مان داب و نه ریت.. دوو باره بووه...
له و لاشه وه هه تا ده هات قه واره ی گلوله که وره تر ده بووه... به لام سه رنجی که سی
رانه ده کیشا.. وهك گیانی گه رمی تاق و بنمیچه کوئینه کان.. ده مه ته قی دهستی
پیکرد.. مشت و مپیکی سه یره.. له نیو قه ده وه دهس به باسه کان ده کرا.. گوی
پایه ل بوون.. موسیقای ده رده نگی وشه به ره و ئه و دیو هه لده کشا.. هه ردو
بازنه له قولای ده ریچه ی (کات) ی مه له یان ده کرد.. جار جار رازو نیازی دلیان
بوپه کدی هه لده رشت.. جاریش هه بوو دوو چاری کش و ماتی که کی کوشندانه
ده بوون.. زوړی نه خایاندو تووژیکی دوو قولی هاته کایه وه:

- چما لیږه ی ؟.. ده میکه

- دوو کهل هه ناسه ی لی بریوم، هه ر وهخته چاوم ده ری..

- سوور هه لگه پاون، زه پتکی جغاره ده پار زنن.. ته من درېزی سوور،
زه پهندي ده خوانن..

- دوور مه بينه.. چاوانت بين به فلتاره جغاره و نه شيزانين.

- نه وهنده تروسکاييان تياماوه.. په تاي شه و کويری ببه زينن.

- د ه نا با سوور پی بدهين..

هه تا ده هات هه ردوو بازنه کان پړک و پيکتر ده بوون.. پله ی تيره برکی له
چه قه کاند ا په کسان بوون.. جار جار لووتکه ی پړکی ده هاته کايه وه.. له ولاشه وه
جمکه نه لقه ليک هه لده شاخان، چری دهر داوی نه زوکی تیر تر ده بوو.. زړه و
زرينگه ی پيال و سه مای که وچک جوانی به خش بوون.. هوگریه تی له تخته ره قی
کورسی په کان و تيلمه حه سیری په راگه نده و بريقه ی ووشکايه تی پرووی ميز و
خوانه کانه وه ده سپيده کات.. شاره غومړی که حه شار دراوون.. په يتا په يتا له گل
خرپه ی زاره کانا گلوله بچوک ده بووه و چپوه ی بازنه ش بیه که په تاقه زاریکی
شه شپالوی بچکولانه دا ده چپراو زریزه بو شايیش جی و شوینی ده گرته وه..
ئينجا خشه ی مالین و ترپه ی پی تیکه لاوی په کتر ده بوون.. ته ققه ی (په نجا) فلس
تی گرتن له سینیه پرو نزه که یا.. ناوازیکی ره سبه بو.. موسیقای دابران..
به شه قامه کان وهر بوون.. نه وانیش به جووته چه ق و چپوه ی بازنه ی خولانه وه بیان
بری بوو.. ئیستا و ئیستاش نه گه راونه ته وه.. ناگری جغاره په شته ماله موره که ی
به رباد کردبوو.. هه ر به قه د پوله دو مینه یی پیجامه هیلداره که ی سووتاندبوو.. بو
سوکاری له موخی کردبوو.. له پر پانی که رمایی که یشتی و راچه نی.. له که لینی
دار زه رده لوه که دا هه موو شتی نا شکراو پروون بوو.. جووتی پیروزه شینه ی
شیدار.. ناگریکی که سک و پاقری نه فسووناوی وه که نه وه ی له مس و قورقوشمی
تواوه هه لبقولی.. تیا یان ده یسکايه وه.. چ چاو برکی یی.. خه ریک بو گیانیان هاو
پارچه بی.. که رویشکه که ش له ته که میړگی سه وزه فریزه که دا له زه تدار بوو..
زوبانی عاردي ده مالی و جار جار مووی سمیل زبری له که لینی توپزی قه دی
دره ختيله که یا ده سووی هه تا داکه سی.. ئینجا به جاری دهر وونی حه سایه وه..
چونکی له چه مکی زور شتان حالی بو.. جا له سه ره خو هه ر به ناگری پیجامه که ی
سه ره نووکی (نیو) جغاره که ی داگیرساندو ئینجا به گوژمی رانه کانی له پوچه وه
دايمرکاند.....

خۆزگه خوازی

نووسینی
عثمان حمد احمد
١٩٨٥/٨/٢٥
به غدا

هینده ی برسی بوو، خوی بو نه گيرا تاكو دايكه پیره ی نانی بو بیتی... سه ر
شیتانه نانیکی تیری کرده دوو پاروو قووتی داو لگه نیکی شله سواری فر کرد، به
په له پهل شه لواره پینه کراوه که ی له به رکردو سووله هه لچراوی له پی ی کرد،
ری ی قوتابخانه ی گرت به ر... به در یژی ئه و پوژه له ده ریای ئه نجام وهر گرتندا
مه له ی ده کرد، به سه دان جوړ بیر ی ده کرده وه (خوا نه خواسته)... نا نا... زوړ
باش وه لامم داو هته وه، سه رکه وتنم مسو وگه ره .

نیش و کاری سی مانگ ی پشوو دانی هاوینه قوړ کاری بوو... هه ر روژه ی
هه زار خشتی ده بر ی... هه سستی به گه رمی و ساردی نه ده کرد، ماندو بوون له
له شیا سرا بووه!!!

له چاوه کانیای دهیه ها وینه و تابلو به دی ده کرا... له جیهانیکی سه ر
هه نگاوی لیک گری ددها، به و بایه بالی بگرتایه و له ژووری به ریوه په ر
بنیشتایه...!!! به سه دان به لاین و وه عد، له میشکی چینگله ی ده کرد... چله ی
دره خته کانی قه راخ شه قام به لارو له نجه وه سه مایان ساز دا بوو. دوست و هاو
ده می یه کتر بوون چه ندین یادگار و رازو نیاز له ژپړ هه ر دره ختیکه نه خشان درا
بوو...!!! هه ری که ده یویست بو ژپړ سیبه ری پای بکیشتیت و پشووه که ده ر بکات،
زیاتر له رویشتندا خوی توند تر کرد و ده یووت... ووشه به نرخ و جوانه کانی باو کم
قه ت له یاد ناکه م، (کورم هه موو ئاوات و خواستم ئه وه په خویندن ته واو بکه یت و
ببیت به مووچه خوړ و مروفیک ی سود به خش له نیو کو مه لدا).

- دور نیه نیستاک ی «نه حشین» له ژووانی دیرینا چاوه ر وانی تیپه ربوونم بیت...
بو ئه م پوژه له من به جو شتره نا هه قی نا گرم ده ردی عاشقی گرانه، یا خوا که س
تووشی نه بیت... به دهیه ها بروسکه ی هه مه جوړ تیژ به میشکید ا تیپه ر ده بوون.

له نه خسه ی دلّه پر خواست و ئاواته که یدا وای دانابوو، پیتر هه مووشتیک
باوکه نه ساغه که ی چاره سه ر بکات و ئه و چن ساله ی که ماویه تی بجه سیته وه.

- (چون ئه و پوژده په شه م له یاد ده چیته وه که باوکه بی هیزه که م له پوژانی
ساردو زوقمی زستاندا بو کریکاری دهر ده چوو، له ژیر لیفه دراوه که مدا زه نیم
ده دایی، چون نانه په قه یه کی ده ناخنه گیرفانی پالتویه بی قوله که ی... داخه که م
که زستان داده هات هه رچی یه کی هه ی بوو له بهری ده کرد...!! چا ژن بوچه ژن
تیر برنج و گوشتمان ده خوارد، خوا کاری خه لکی ئاوی راست بیئی، به دریزیای
ته مه نما یه که دانه که وشى هه بوو ئه ویش نیوه ی قاچی له دهر وه بوو؟! خودایکه
هه ش به سه ره که م هه ر هیچ...!!

باوکم که لی که لی له و پوخته تر بوو، به خه یالم نایه ت روژی له پوژان دایکم
جلو به رگیکی تازه ی پویشیی. دونیایه کی سه یره...!! ئه م چه شنه مروفانه ش
پیان ده لپین مروف... ته نانه ت به دیمه ن مروفن...!! هاوینان چون چووچه له له
قه پیلک دهر ده چیت ئیمه ش ئاوا له لیفه کوئه و جلو به رکه شرو دراوه کانمان دهر
ده چووین... پیچکه له سه دان دهر ده سه ری ژیان و روژگار. خوزکه سه د خوزکه
به ئاوات و خواستی باوه ده که م... مه رج بی به شاره زاترین پزیشک نیشانی بده م
هه موو په یداویشتیکی ماله وه به زیاده وه دابین یکه م... پیاو نه بم ئه که ر جلو
به رگیکی کوپخانه ی له بهر نه که م... دایکه به سه زمانه که) ده بی بیته پوشتین
ئاوه تی که په که که مان، ئاغا ژن بو ئاغا ژن...؟! دواى ئه م هه موو خواست و
ئاواتانه نوره ی نه خشین دی، ئه و گوله ی که به سه دان شه و به ئاواتی یه وه سه رم
ناوته وه، دوو دل به راز و نیاز ده گه ن... قسه خو شه کانی ژیر، دره خنه کان سه وز
ده به ن و په گی ئه به دی ده روینن. کاکه لاو له م ئه ندیشه پر ترس و له رزه دا
هه نگاوی دهنه، نه یده زانی چون ری ده کا، له ناوکاودا دوو هاوپی ی بانگیان کرد.

- کاکه لاو هه والیکى دلته زینمان بیستوه... ئایا تووش بیستوته؟

- نه خیر ئه م هه واله چون هه والیکه؟!

- ده ترسین راسته بیدرکینن...!!

- زو که ن بیلین دلم تووقی؟!

- نه خشین تو خوش.

هه رکه ئه م ووشه دلته زینه یان له ده م دهرچوو دونیای پووناکی لی بووه
شهمو که وته خواره وه و لاتیکی زهوی گرت.

* * *

تونه گريم

عبدالله صالح فشار باژپړی

نښستا هانام، پوت هېناوه
 نهم جوانمهي من، به هونراوه
 وهك ملوانكه، بيكه ملت
 هر يو يادگار، نامردنت
 منيش پهردهي، شهرمم دري
 له بهر گهرمي، كلپه ي گري
 په روو بالم، وهك په روانه
 هلکور ووزا، بهو ووشانه
 وونم - نه ي شوخ، دلو گيانم
 نه ي فريشته ي، خه مه گانم
 خوت نه زاني، كه شيني نوم

هر كه دانښت، له بهرده معا
 نه زويه كي سارد، هات به سه رما
 دانښتني سسني كردم
 هوش و ههست و بيري بردم
 نه رموله و جوان، وهكو پهری
 دهستي خسته، سهر كه مهری
 به جاوی رهش، خه بده ي سهر ليو
 حالي كردم، سهر سام په شيو
 وهك فريشته ي، زه وي و ناسمان
 هېواش، هېواش، هاته زمان
 ووتی - به سه، غه مو په سني
 نو مروفو، خاوه ن هه سني
 پهل بهاوه، بو گشت لابه
 زيان بي زان، قهت بيك نايه
 ههست راگره، بو كو فتارم
 سهرنج بده، له كولزارم
 نهو كولزاره ي، وهك به هه شته
 پر سه مائه، پر له كه شته
 تير پرواته، بو خهت و خال
 نه شني بو تو به شنه ي شه مال
 بوني خوشتر، له كولا له
 شيخ و مهلا، بوی عه و داله

۲۴ / حوزه‌یرانی / ۱۹۸۵

بوت نه سووتیم، هر وهکو موم
 وک بهروانه، بو جوانی تو
 دلم پرده، له شاخ و سو
 وینه‌ی بولبول، عاشق به گول
 بو تو نه کریم، به سوزی دل
 وهکو لاو لاو، به روه بالات
 هر هه لئه ز نیم، ده که مه لات
 له په نجه‌ی بیت، تا تهوقی سهر
 خوم به خسته کهم، وک خیر و شهر
 که نه مبینی، نه ز غه مبارم
 له زبانه‌ش، که بیزارم

خواردن و خهوم، گشت کات غه
 ناسوی زبیم، پر له ته مه
 بی نارامم، له زبانه
 باور بکه، تو خوا کیانه
 کی بی نه مرو، غه می نه بی
 تووشی قورت و، هه لدر نه بی
 به لام کیانه، تو بزانه
 هوشی شاعر، پر ویزدانه
 غه و سوزی، بو هه موانه
 بی نارامه، له جیهانه
 هه تا گشت لا، سهر به ست نه بی
 کهل و کومه‌ل، نازاد نه بی
 زبان لای نهو، غه و زانه
 هه سستی منیش، وک نه وانه
 رووه و ناوات، رانه و هستی
 به گشت تواناو، سوز و هه سستی
 جایه یمان بی، خوشه و یستم
 کهر هاته ری، گشت مه به ستم
 کهش و سه و ز بی، شاخ و کینو و
 خه تده نه بری، له سهر لیوم
 به وینه‌ی بت، نه ت به رستم
 به هوش، به کیان، به گشت ه

له چله ی جوانه مهرگی

■ زمانی کوردی ■

غازی فاتح وهیس دا

عاصی فاتح وهیس

روژیک له روژانی سالی «١٩٥١» له دئی یهك له دیکانی دهشتی «گهرمیان» له ئامیزی دایکی نه که ویتنه خواره وه و دهنگی گریان و واقه واقعی به باره ی مهرو مالات و جریووه ی پاساری و گاره گاری میرشك و باعه باعی به رخوله ی ساوا تیکهل دهبی و نه بیته به ره مه میکی تازه ی دایک و باوکه هه میشه کولنه دهره کسه ی، که له ئازار و دهر و نه خوشی نه و سه رده مه بزگاری ده بیته، پی نه بیته قوتابخانه و خویندنی سه ره تایی هه ره له و دییه دا ته و او نه کات.

پاش نه وه ی هه ست به ژیان نه کات: به ده ورو به ری خویدا نه پروانی که پره له کویره وه ری و ناته وای له هه موو باریکی ژیا نه وه، بویه هه میشه به لین نه دا که مل که چ نه کات، چونکه به راستی مروژیک کی کول نه دهر بوو... خاوه نی بروایه کی بته و بوو. که و ته بهر به ره کاتیه کی دریز خایه ن له گه ل نه و روژگاره سه خت و ناله باره دا. هه موو روژی به یانیان نه چوو بو «کفری» ئیواران نه که رایه وه تا کو خویندنی ناوه ندی و ئاماده یی ته و او کرد. نه مه ش بوو به هانده ری که زیاتر باوه ری به خوی بیته گورج بیته وه بو قوناغیکی تازه ی ژیان له گه ل هه موو هه نکاو یکدا ئاوات و ئامانجی که لینه کانی دلی پر ده کرده وه زیاتر زال ده بوو به سه ره کوسپه کانی ریگای سه ختی ژیان دا.

له سالی «۱۹۷۰» له کوليجی ئادابی زانکوی «به‌غا» وەرگیرا توانی ئه و چوار ساله به‌سه‌ربه‌رزی ته‌واو بکات به هوی می‌شک و بازووه پوښی یه‌کانی یه‌وه.

سالی «۱۹۷۶» وه‌کو فه‌رمانبه‌رپک له کوليجی ئادابی زانکوی «سلیمانی» جی‌گیر ته‌بیت ئه و ماوه‌یه نیشانه‌ی دلسوزی و نیش‌کردنی بوو. سالی «۱۹۷۹» چووه دهره‌وه‌ی وولات بو «انگلتر» بو خویندن تا‌کو سالی «۱۹۸۰» پاش که‌رانه‌وه‌ی بو وولات که برپا نامه‌ی «ماجستیر» ی وەرگرت له زانستی دهنگدا به پله‌یه‌کی باش، بوو به ماموستا له کوليجی ئادابی زانکوی «صلاح الدین» تا‌کو سالی پاربوو به سه‌روکی به‌شی کوردی، هه‌تا ئه و پوژه‌په‌شه‌ی ۱۵/۹/۱۹۸۵ که پوژي یه‌کشه‌مه‌هه‌کات، کاتی که نه‌هات بو «سلیمانی» بو به‌شداری له «ناهنگی یادی دووسه و ساله‌یدا» مه‌رگی چه‌په‌ل ریگی لی‌گرت و چرنوکی زه‌هراوی گیر کرد له دلّه که‌وره‌که‌ی و بردی بو جیهانه تایبه‌تی یه‌که‌ی خوی.

ئه‌و دلّه پر له ئاوات و ئامانجه‌ی له لیدان خست و کوستیک‌ی تری میلیله ته هه‌ژارو چاره‌په‌شه‌که‌ی که‌وت. ئای مردن هه‌رچه‌نده که‌وره‌ترین هی‌زی سه‌رئه‌م زه‌مینه‌ی نه‌فره‌تت لی‌بیت ژیانته لی‌تال کردین.

وا چل روژ زیاتر تیپه‌ر بوو به‌سه‌ر کوچی نا‌کاوی یه‌ک جاریتا چل روژ پتره که که‌لای سه‌وزی ته‌مه‌نت له به‌هاری ژیانته‌ر ژایه‌ باوه‌شی زه‌ویه‌ پر شکومه‌نده‌که‌ی وولاتی به‌فرو خوینه‌وه. تا‌کو ئیشتاش دلّه کسپه‌ لی‌که‌ و ته‌وه‌که‌ی نیمه‌ش وه‌کو مه‌شخه‌لی که‌لانی چه‌وساوه هه‌ر بلیسه‌ی دیت.

ئای برا دلسوزه‌که‌م چی بکه‌ین له ده‌ست مردن و روژگاری سه‌خت و مروقی بی‌ئابرووی ئه‌م سه‌رده‌مه چه‌تونه، نه‌شکه‌ نه‌ج و ئازار ده‌ستی په‌شی ناوه‌ته‌ بینه‌ قاقای خه‌لکه‌ بی‌ دهره‌تانه‌که‌وه. درک و دال و په‌یکولی زه‌هراوی هه‌رده‌و بیابانه‌کان شالا و ده‌باته سه‌رگولی وه‌نه‌وشه‌وه له خوینی که‌شیاندا نو‌قمی ده‌کات. ئای چه‌ند بورکانی قینته به‌رووی مروقی نا‌پاک و پوازه‌کاندا ده‌ته‌قیه‌وه‌وه به‌قه‌د پیتی ناو دوژمه‌نه کسانته نه‌فره‌تت لی‌ده‌کردن.

برا خیر له خو نه‌دیوه‌که‌م. دووا ووت و وویژي نیوانمان له چواره‌م روژي «جه‌ژن» دا بوو. ئه‌وه بوو که ده‌تویست له‌که‌لتان بی‌مه‌وه بو «سلیمانی» به‌لام داخه‌که‌م ئه‌وشانازی‌ه‌م پی نه‌برا، هه‌زار داخ. ئیتره‌هه‌ر ئه‌و بینینه‌وه‌یه بووتا ئه‌و روژه‌ی که دیوه‌نیم کردی له باوه‌شی شاخی باوه‌ شاسواری سه‌رکه‌ش دا. ئه‌م

شاخه بو گه شكه نه یگرى كه میوانى وهكو «غازى» رازو نیازو نهینى ئه ده ب و زمانى قه و می «ماد» و ئاویستای بو بگيرته وه.

كاتى كه ویستت بى ی باسى دیرینی زمانه ره سه نه كه ت بكه ین كه چه ند بلندو سه ره به ززه هه روه كو دار گو یزه كانی هه وارا مان و كانی یه پرو نه كانی كوردستان پاك و خاوینه بى گه رده، وهكو خو ت ئه تووت «ره چاوى ئه م رپیازمان كردووه، بو ئه وهى هه موو كه سیك دلنیا بیت له وهى كه زمانى كوردی نه كه ته نیا له پرووی تیوری یه وه سه ر به خو یه، به لكو له پرووی چه سپاند نیشه وه هه ر سه ره به خو یه و ئه زمانه نى یه كه به زاریكى لاوه كى زمانى كى تر دابترى» دلنیا بووی له وهى كه هه ر به سه ر به رزی ئه مینیته وه، هه رچه نده تووشی پروژگارى سه خت و ناله بار بیت.

بدا داسۆزه كه م هه موو كه س ئه و پروژه پر شكۆیه ی توى ده ست ناكه ویت كه ئاوه ها له دله گه وده كه ی نیشتماندا، شارى به فرو خویندا بلاوینرته وه، ده زانی ئیستا تو سه رتوپی دوو سه ر ساله ی شارى شارانی ؟ شارى هه له ت و قوربانى و ئه شك و خه م و شیعو شیخه كه ی به رده قاره مان.

برا جوانه مه رگه كه م .. سه رى ماندوو له په نجه ره ی مه زاره تاریكه كه ته وه ده ربهینه و به خیر هاتنى میوانه كانت بكه ؟ برپا بكه هه موویان خو یان خاوه ن پرسه بوون، له ژیر دهواره خه مناكه كه تا فرمیسكى گه رمیان و كو یستان تیکه ل بوو. ئه و سامانی ریزو خوشه ویستی یه ی كه جیت هیشت له نیوان صاندا دلنیا ی كردین كه ته نیا كور ی ئیمه نه بوویت، به لكو كورپكى به وه فای میله ته كه ت، هه كه كه ت، زمانه كه ت، زانكو كه ت، قوتابى یه كانت بوویت. ئه وه نده ی پرسه كه رانت به داخه وه بوون بو ت مه گه ر باوكه جه رگ برپاوه كه ت وا بى. به راستى خاوه ن پرسه و دل نه وایی كه ر هه ر ئه وان بوون.

براى جوانه مه رگم .. برپا بكه مه رگه ناكاوه كه ت جه رگى له ت له ت كردم و چوكى بى دادامه سه ر زهوى به لام !.. با گیانه پر جوش و خروشه كه ت له گو رى تاریكدا ئوقره بگرى ؟، با دله پر میهرو خوشه ویسته كه ی نیشتمان په روه ریت ئاسوده بیت ؟، با بچرپینم به گو ی خامه ره نگینه كه تا كه كاروانى ووشه ی پیروزی كوردی به هه ورازی پروژگارى سه خت و كوردا هه ر هه لده زنى و ووشه و پیتی كوردی ده بى ببیته كه له پشكوى كوانووی میشكى و هه ستنى ئیمه ی كورد.

ئای که میله تیکی کلۆل و تاساوی ژیر چه پوکی روژگاریکی سهخت و
نالە بارە، بە لام دەبیت زاوێ میشکی پۆشنییرانی قەومی «ماد» تۆیشوویەکی
چەوری هەموو رێبواریکی شەگەتی رێ هات و نەهاتی سەرفرازیمان بێت.

لە کوتاییدا جوانترین و پیروژترین دێرە شیعیری پیرەمێردی نەمر..
دروشی دوا ووتەم بێت..

«پێی ناوی بو شەهیدی وەتەن شیوەن گرین
نامرن ئەوانە و ان لە دای میللەتا ئەژین»

تێبینی: ئەم ووتارە لە چلەکی ماته‌مینی جوانە مرگ غازی فاتیح وەیسدا خویندراوە وە
زانگۆی سەلاحەدین (کۆلیجی ئەدەبیات) بە و بۆنە یەوە سازی کرد بوو.

- ١ - سه‌روتار نووسه‌ری کورد ٢
- ٢ - کوردستان له‌تورکیا د. ئه‌حمه‌د عوسمان ٤
- ٣ - عه‌زه‌ی سه‌ید حسین به‌رزنجی ١١
- ٤ - تو‌ری کوردیی ریکیش ئامیدی ١٦
- ٥ - عبد الله جه‌وه‌رو... ئومید ئاشنا ٢٧
- ٦ - ماموستا قه‌ناتی کوردو... ممتاز حیدی ٣٦
- ٧ - داش به‌داشو... محمد علی قه‌ره‌داغی ٤٥
- ٨ - هه‌والدز ره‌وف‌حه‌سه‌ن ٥٥
- ٩ - فان کوخ محمد عمر عثمان ٩٦
- ١٠ - ئازاری ده‌روون محمد به‌دری ٩٩
- ١١ - کاتی که گل ئه‌بیته... محمد ئه‌مین پینج‌وینی ١٠١
- ١٢ - مو‌توربه سه‌باح ره‌نجده‌ر ١٠٤
- ١٣ - له‌یلان صدیق خالد ه‌رو‌ری ١٠٧
- ١٤ - پینج‌ده‌نگ خالد حسین ١٠٨
- ١٥ - شاعیریکی ره‌نگ بو‌ریژراو حسیب قه‌ره‌داغی ١٠٩
- ١٦ - مال ئاواایی سیامه‌ند محمد ١١١
- ١٧ - پاچه‌ شیعیریکی بلاونه‌کراوه‌ی لوتغی محمد زه‌هاوی ١١٢
- ١٨ - هه‌لو‌یست عبد الخالق سه‌رسام ١١٤
- ١٩ - کوچ و‌گه‌رانه‌وه جمعه‌رجب شوانی ١١٥
- ٢٠ - شیعربو‌هه‌مو‌وان و: شیرزاد عبد الرحمن ١١٦
- ٢١ - ئه‌ی نازدار فاضل قصاب ١١٧
- ٢٢ - شنه‌ی هیوا مه‌هاباد قه‌ره‌داغی ١١٩
- ٢٣ - شیعریک و‌شاعیریک حسین احمد جاف ١٢١
- ٢٤ - ژقه‌ریژا جه‌نگامه‌زن سه‌بری بوتانی ١٢٤
- ٢٥ - من و... تو احلام منصور ١٣٦
- ٢٦ - گری‌ی ده‌روونی زیاد پیریال قصاب ١٤٣
- ٢٧ - نامو دانا علی سعید ١٤٩
- ٢٨ - به‌دامینی شاخیکه‌وه احمد سید علی به‌رزنجی ١٥٤
- ٢٩ - شه‌قو نور الدین انور یوتانی ١٥٩
- ٣٠ - مالین ماکوکی و: ئازاد به‌رزنجی ١٦٣
- ٣١ - به‌راوردیکی و‌یژه‌یی شاکر فتاح ١٧٠
- ٣٢ - برسیه‌تی و: ئه‌سه‌عه‌ده‌دو ١٩٠
- ٣٣ - بازنه‌ی رو‌زانی هه‌ینی هاشم ئه‌حمه‌د سه‌راج ١٩٦
- ٣٤ - خو‌زکه‌خوازی عثمان حمد ٢٠٠
- ٣٥ - بو‌تو ئه‌گریم عبد الله صالح شاربا‌ژی ٢٠٢
- ٣٦ - له‌چله‌ی - غازی فاتح و‌هیس - دا عامر فاتح و‌هیس ٢٠٤